„Un roman hipnotic." – *New York Times*

Raftul Denisei

Anuradha Roy

Valurile pământului

roman

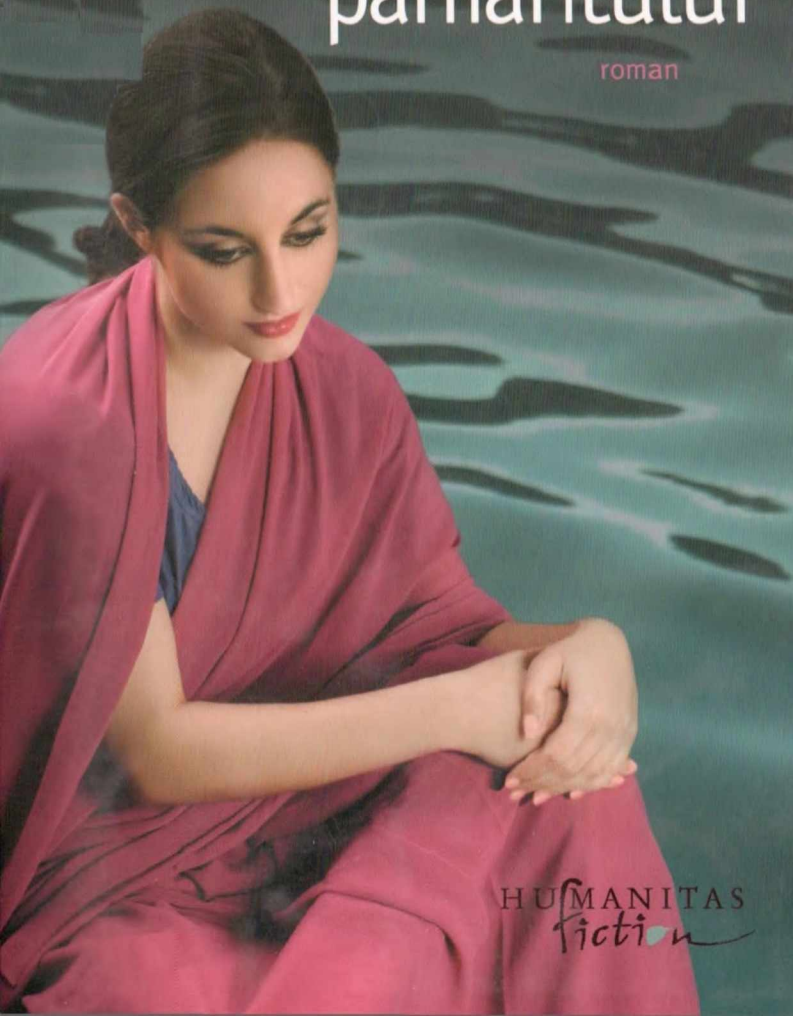

HUMANITAS fiction

Ca urmare a unei tragedii personale – moartea soțului său, Michael – Maya se retrage într-un mic oraș din inima Himalayei, Ranikhet, să predea la o școală creștină. Treptat, descoperă că viața orășelului e cu mult mai tumultuoasă și mai fascinantă decât și-ar fi putut imagina, și ajunge să se implice în relația cu locuitorii acestuia: de la înțeleptul Diwan Sahib, pasionat de cărțile de călătorie și de viețile marilor aventurieri, care îi este și gazdă, până la Charu, eleva la început ostilă, care îi devine însă cea mai apropiată prietenă, sau misteriosul Veer, care ascunde un secret neașteptat, nedezvăluit până la final, cu toții devin parte din viața ei, aducându-i uitarea și vindecarea sufletească nădăjduită.

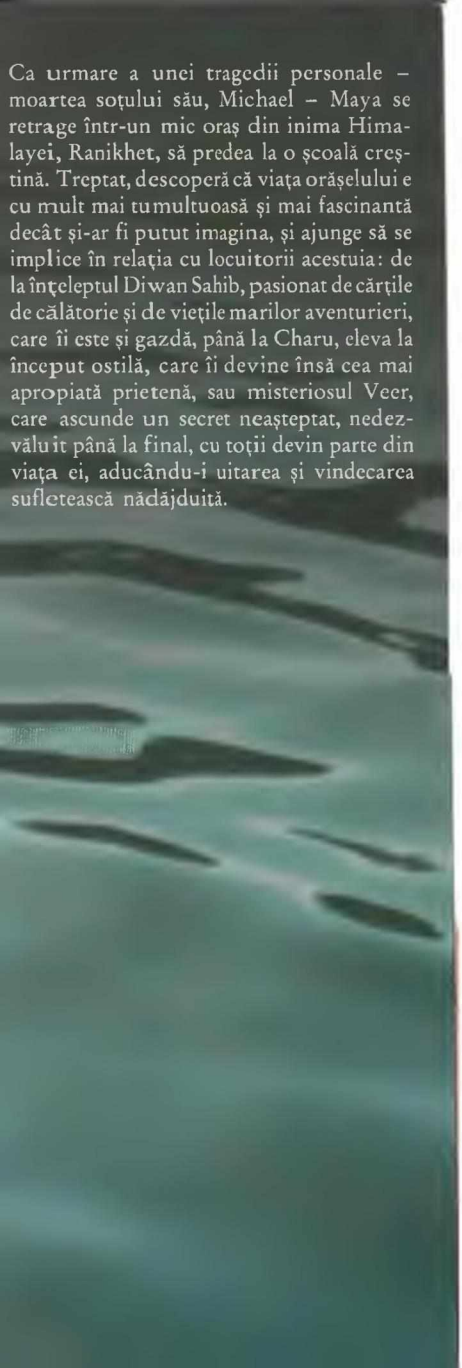

ANURADHA ROY

Valurile pământului

Traducere din engleză și note de
IRINA BOJIN

HUMANITAS
fiction

Redactor: Andreea Răsuceanu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vîlcu
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la EuroBusinessTipar

Anuradha Roy
The Folded Earth
Copyright © Anuradha Roy 2011
Published by arrangement with MacLehose Press,
an imprint of Quercus Publishing PLC (UK)
Map by Anuradha Roy
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2013, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ROY, ANURADHA
Valurile pământului / Anuradha Roy; trad.: Irina Bojin. –
Bucureşti: Humanitas Fiction, 2012
ISBN 978-973-689-539-5
I. Bojin, Irina (trad.)
821.111-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Mamei mele, alături de care am urcat primul deal

Și lui Rukun și Biscoot,
cărora nu le plac ascensiunile

Partea întâi

1

Fata sosea întotdeauna la aceeași oră, fie vară, fie iarnă. În fiecare dimineață o auzeam cum se apropie de casă. Întâi lipăitul papucilor, apoi clinchetul metalului izbit de piatră. La urmă îi auzeam pașii îndepărtându-se. În dimineața aceea a ajuns mai devreme. Sturzii fluierari nici nu-și dreseseră bine glasurile, iar la poligonul de tragere încă nu sunase goarna. Și nici nu am auzit-o plecând după ce lăsase în prag bidonul de lapte, așa cum făcea întotdeauna.

N-a bătut la ușă, nici nu m-a strigat. Aștepta. În penumbra albastră de dinaintea zorilor s-a lăsat tăcerea. La puțină vreme au răzbătut din curțile vecine zgomotele dimineții: topoarele despicau lemnul, câinii prindeau glas, un cocoș cânta, fumul vetrelor se strecura în camera mea pe fereastra deschisă. Pleoapele mi s-au închis iarăși și m-am cuibărit mai adânc sub cuvertură. M-am trezit abia când l-am auzit pe general, care-și plimba câinele. Îl dojenea fiindcă era neascultător, ca și cum, după atâția ani, n-ar fi știut cu cine are de-a face.

— De ce, Bozo? se auzea glasul lui puternic. Bozo, *de ce*?

Trecea zilnic prin fața casei mele pe la șase și jumătate dimineața, ceea ce însemna că aveam să întârzii, asta dacă nu o luam serios la picior.

Alergam de colo-colo, încercând să le fac pe toate: să fierb cafeaua, să aleg hainele cu care să mă îmbrac în ziua aceea, să adun registrele pe care trebuia să la iau cu mine... Laptele pentru cafea s-a umflat și a dat în foc până să ajung la aragaz. N-aveam timp să curăț. Mi-am adunat lucrurile, sorbind din

când în când o gură de cafea. Doar atunci când m-am aplecat să-mi leg șireturile, în pragul ușii, am zărit-o cu coada ochiului. Charu era tot acolo; mă aștepta la piciorul scării, desenând cercuri în nisip cu degetul de la picior.

Charu abia împlinise șaptesprezece ani. Locuia în sat, chiar în casa vecină. De arătat, arăta ca toți cei din ținutul deluros: obraji ascuțiți cu pielea înroșită de soare. De cele mai multe ori uita să se pieptene dimineața și umbla până spre prânz cu două cozi ciufulite atârnându-i pe umeri. Ca mai toți oamenii din partea locului, nu era înaltă, iar dacă o priveai din spate ai fi crezut-o un copil slăbuț, cu oase mici. Era îmbrăcată într-un *salwar kameez* uzat, prea mare pentru ea, iar într-o nară avea, în loc de diamant, un mic bumb de argint. Cu toate acestea, în ea regăseai distincția și frumusețea unei prințese nepaleze, chiar dacă într-o singură clipă se putea transforma la loc în adolescenta nărăvașă pe care o știam. Când a văzut că dau să ies, a sărit în sus atât de repede, că s-a lovit cu degetele de o cărămidă. A încercat să-și ascundă durerea sub un zâmbet și a murmurat un „*namaste*" pe care nu l-am auzit.

Abia atunci am înțeles de ce mă așteptase atâta vreme. Am dat fuga sus și am luat scrisoarea sosită cu o zi înainte. Venise pe numele meu, dar când am deschis-o am descoperit că îi era adresată lui Charu. Am vârât-o în buzunar și am ieșit din casă.

Grădina mea, un petic de pământ undeva pe deal, nu era deloc îngrijită, însă în dimineața asta de aur și azur strălucea acoperită de flori sălbatice. Crinii cât o ceșcuță de cafea țâșneau dintre bolovani, iar ceea ce eu luasem drept câteva fărâme de hârtie purtate de vânt s-a dovedit a fi un stol de fluturi albi. După ploaia căzută în zori, prima după multe zile de arșiță, aerul se răcorise și mirosea a reavăn, a proaspăt. Am încetinit pasul: parcă nu mă mai grăbeam. Oricum întârziasem. Ce mai contau câteva minute în plus? Am cules o prună și am mâncat-o, am admirat fluturii, am pălăvrăgit puțin cu Charu.

Despre scrisoare n-am scos nici un cuvânt, împinsă de o curiozitate perversă. Voiam să văd cum aduce vorba despre ea. Am auzit-o de câteva ori cum trage aer în piept ca să-și ia

avânt, dar fie se răzgândea, fie nu îndrăznea să spună decât: „A plouat în sfârşit după trei săptămâni de secetă" sau „Ne-au mâncat maimuţele toate piersicile din pom".

Până la urmă mi s-a făcut milă de ea şi am scos scrisoarea. Pe plic erau numele şi adresa mea, scrise în hindi, cu litere mari, cum fac copiii.

— Vrei să ţi-o citesc?

— Da, sigur, mi-a răspuns şi a început să se joace cu un trandafir, de parcă scrisoarea n-ar fi interesat-o de fapt.

Trăgea însă cu ochiul când credea că nu sunt atentă. Se schimbase complet la faţă de bucurie.

„Draga mea Charu", începea scrisoarea.

„Cum o mai duci? Cum o mai duc ai tăi? Sper că eşti bine. Eu sunt bine. Azi e a zecea zi de când sunt la Delhi. De cum am ajuns, am căutat un oficiu poştal ca să cumpăr un timbru de corespondenţă internă. E cam greu să găseşti ceva anume aici, fiindcă oraşul e foarte mare. Sunt o grămadă de maşini, ricşe cu motor şi autobuze. E atâta lume pe stradă, că nu văd mai departe de casa învecinată. Simt că mă sufoc. Pe străzi miroase urât. Îmi aduc aminte cum miroseau dealurile, a iarbă cosită. Aici nu auzi nici măcar păsări, necum vaci sau capre. Camera pe care mi-a dat-o Sahib e bună însă. E aşezată deasupra garajului şi are vedere la stradă. Dacă mi se face urât la sfârşitul zilei, după ce termin de gătit, mă uit pe fereastră. Câştig mai bine acum. Strâng bani pentru zestrea surorii mele şi ca să plătesc datoriile tatei. După asta am să pot face ce poftesc. Trimite-mi conturul palmei tale în chip de răspuns. Îmi va fi îndeajuns. Am să-ţi mai scriu.

Prietena ta."

— De la cine e? am întrebat-o pe Charu. Cunoşti pe cineva în Delhi sau e o greşeală?

— E de la o prietenă, a spus Charu ferindu-şi privirea. O cheamă Sunita. A şovăit puţin şi a adăugat: I-am spus să-mi trimită scrisorile la tine fiindcă... poştaşul ştie mai bine unde e casa ta.

A întors capul. Probabil își dădea seama cât de vădită e minciuna.

I-am întins scrisoarea. Mi-a smuls-o din mână și nici n-am apucat să clipesc, că și ajunsese la jumătatea cărării care urca spre casa ei.

— Parcă te învățasem să spui mulțumesc! am strigat în urma ei.

S-a oprit. A stat acolo o vreme, nehotărâtă, cu *dupatta* fluturându-i în vânt, apoi a coborât spre mine în fugă. A rostit vorbele atât de repede, că abia am deslușit ce spune:

— Dacă îți aduc mai mult lapte în fiecare zi... mă înveți să scriu și să citesc?

2

Rivala mea în dragoste nu a fost o femeie, ci un lanț muntos, după cum am descoperit la scurtă vreme după căsătorie. Trecusem peste voia familiilor noastre ca să fim împreună și, în acele prime luni de după căsătorie, am fost doi renegați fericiți, pentru care universul se reducea la două camere închiriate și un pat îngust. Ziua nu era decât o lungă așteptare a serii, când aveam să fim din nou împreună. Nopțile nu erau făcute pentru somn. Dimineața ne luam în mai multe rânduri la revedere până să ne hotărâm să plecăm în direcții diferite. Dar toate astea nu au durat prea mult.

A început pe nesimțite – din când în când Michael amuțea, apoi s-a apucat să cerceteze felurite hărți, a scos la iveală ghetele și canadiana îndesate într-o valiză, sub pat. In cele din urmă, neliniștea care mocnea în el n-a mai putut fi stăpânită. Era și nu era alături de mine. Picioarele îl duceau pe terenul neted ca-n palmă, dar se îndoiau ca și cum ar fi urcat pieptiș. Noaptea visa cu ochii deschiși. Studia buletinele meteo din locuri de care nu auzisem în viața mea.

Michael nu era alpinist, ci fotograf de presă. Când ne-am căsătorit, și-a găsit de lucru la un ziar, cu ajutorul unui prieten de școală al cărui tată era redactor. Nu ne puteam permite decât o excursie pe an, iar în tot restul timpului Michael nu trăia decât pentru acea excursie.

Felul în care tânjea Michael m-a făcut să înțeleg cum de unii oameni au în sânge muntele, iar alții marea. Pe unii îi atrage oceanul cu o forță căreia nu i se pot împotrivi; oriunde s-ar afla,

într-un oraş luminat feeric din centrul ţării sau în mijlocul deşertului, când simt această chemare, nu au de ales decât să plece într-acolo şi să stea pe ţărm, privind cum apa roade din mal. In clipa aceea îşi găsesc liniştea. Tot aşa, oamenii care iubesc munţii, măcar că s-au născut la şes, nu pot rămâne departe de ei. Oriunde altundeva se simt surghiuniţi. In oricare altă parte de lume pământul e prea neted, aerul prea greu, copacii prea înfrunziţi. Nimic nu le e pe plac: lumina are o culoare nepotrivită, sunetele nu sunt decât zgomote.

Ştiam de pe vremea studenţiei că Michael făcea excursii şi ascensiuni în munţi. Ce nu înţelegeam pe vremea aceea era că avea la fel de multă nevoie şi de mine. Din păcate, în apropiere nu erau vârfuri muntoase: locuiam în oraşul Hyderabad. Ca să ajungi la poalele Himalayei erai nevoit să petreci două nopţi în tren sau în maşină. Mult mai multe zile îţi trebuiau ca să ajungi pe piscuri. Dealurile aflate mai aproape nici nu încăpeau în discuţie. Nici Nilgiris, nici Ghat[1] nu erau îndeajuns. Trebuia să fie Himalaya, şi n-aveam să înţeleg de ce până nu ajungeam eu însămi acolo, iar ziua aceea avea să vină, mă asigura Michael. Până atunci, an după an, rucsacul şi sacul de dormit îşi făceau apariţia din valiza de sub pat, iar trupul lui Michael pleca după mintea lui, care era deja la şase mii de metri deasupra nivelului mării, în plină ascensiune.

Intr-un an, Michael s-a hotărât să urce până la Roopkund, un lac aflat în munţii Himalaya, la vreo 4800 de metri înălţime. Până acolo e un urcuş lung şi dificil spre Trishul, un pisc înzăpezit de peste 6700 de metri. Apa lacului este îngheţată în cea mai mare parte a anului. Lacul a fost descoperit de un paznic de vânătoare în 1942 şi enigma lui nu a fost dezlegată nici până acum. În apă se află oase şi cranii, rămase intacte datorită gheţii. Cam şase sute de oameni au murit aici în secolul al IX-lea, după unii, al VI-lea după alţii. Multe dintre schelete erau împodobite cu brăţări la încheieturile mâinilor şi

1 Lanţuri muntoase de 2600-2700 de metri, situate în zona centrală a Indiei.

picioarelor, coliere şi inele. Şase sute de călători, la altitudinea aceea, în pustietate... Unde se duceau oare? Nimeni nu are habar. Nu se ştie să fi existat un drum din Roopkund spre Tibet sau în altă direcţie. Atunci cum muriseră? Arheologii cred că au fost prinşi de o avalanşă sau o furtună cu pietre. Şi într-adevăr, multe dintre cranii au găuri de mărimea unei mingi de tenis.

Bijuteriile au fost luate, iar scheletele lăsate acolo unde fuseseră găsite. Acolo sunt şi acum, cu toate că turiştii au luat părţi din ele în chip de suvenir. Chiar şi în zilele noastre, de fiecare dată când lacul se dezgheaţă, în perioada musonului, apa aduce la mal oase şi cranii.

Michael mai încercase o dată să ajungă la Roopkund, dar nu izbutise, din cauza vremii rele şi a lipsei lui de experienţă. De data asta, zicea, luase echipament mai potrivit. Îşi planificase altfel timpul, ştia la ce să se aştepte. Cu toate asigurările lui, eu simţeam totuşi cum mă cuprinde o spaimă ca un nor negru, tot mai întunecat pe măsură ce se apropia ziua plecării. Mi-am dat seama că îl privesc pe Michael cu o intensitate pe care n-o prea mai simţisem după şase ani de căsnicie. Îi inspiram adânc mirosul, parcă voiam să-l păstrez în străfundul meu, îi cercetam linia strâmbă a nasului pe care şi-l rupsese când era copil, firele de păr argintiu, prea timpuriu apărute, felul în care îşi dregea vocea în mijlocul unei propoziţii şi se trăgea de lobii urechilor când era adâncit în gânduri.

Ştia că îmi fac griji. În noaptea dinaintea plecării, în timp ce eram întinsă pe burtă şi el îşi plimba degetele pe spatele meu încordat şi pe ceafa care mă durea, mi-a povestit în şoaptă despre excursie. Urcuşul nu era chiar atât de dificil pe cât părea. Degetele lui alunecau în sus şi în jos pe spinarea şi gâtul meu, iar eu simţeam cum mi se strânge stomacul de frică. Traseul mai fusese parcurs de mulţi alţii. La vremea când urmau să ajungă ei acolo, ploaia şi zăpada aveau să fi urcat mai sus, spre vârf. Drumul trecea printre pajişti care aveau să fie smălţuite de flori sălbatice. Degetele lui îmi coborau până la picioare şi urcau din nou până la umeri, găseau muşchii încordaţi şi îi făceau

să se relaxeze, apoi se întorceau. Își verificase ghetele, sacul de dormit, cortul, trăsese de fiecare fermoar și de fiecare coardă. Pusese becuri și baterii noi în frontala de pe cască. În Delhi avea să-și cumpere o pereche nouă de ochelari de soare, mai buni. Vorbea de parcă citea o listă.

Dar fiecare obiect de care îmi vorbea mă ducea cu gândul la fel și fel de ghinioane. Nu voiam să mai aud nimic. I-am atins cu mâna barba nerasă, care îi creștea întotdeauna prea repede, și cred că am zis:

— Până o să te întorci, o să ai ditamai barba, ca de fiecare dată.

Apoi l-am prins de colăcelul de grăsime de pe burtă:

— Și ăsta o să dispară. O să vii slab, mort de foame.

— Hămesit, a zis el. Slab și anemic.

M-a apucat ușor cu dinții de lobul urechii, s-a întins peste mine ca să aprindă lampa de pe noptieră și a urmărit cu degetul fiecare linie a feței mele și gropița din bărbie.

— La ce i-a trebuit să se însoare cu fata asta? a spus imitând vocea unei mătuși în vârstă. De ce a luat-o pe fata asta slabă ca o scândură, cu fața neagră ca dată cu cremă de ghete? Când te uiți la ea, nu-i vezi decât ochii.

Și-a trecut degetele prin părul meu încâlcit.

— Aproape că ți-a ajuns la brâu, Maya. Cât de lung o să fie când mă întorc?

Simțeam miros de ceapă prăjită, cu toate că era aproape miezul nopții. La radioul vecinilor, o voce plictisită vorbea despre inundații, înșelătorii, accidente feroviare și meciuri de crichet. Mâna lui Michael mi-a coborât până la șolduri.

— O să ai părul până aici, sau poate mai lung? Până aici?

Am stins lumina.

Vestea mi-a dat-o proprietarul, care avea telefon. Trupul lui Michael fusese găsit după trei zile de căutări. Era aproape de lac, mi-a spus, aproape reușise să ajungă la el, când o alunecare de teren, ploaia și o furtună de zăpadă îl despărțiseră de tova-

rășii lui. Când l-au găsit, avea glezna fracturată, ceea ce explică de ce nu reușise să-și găsească un adăpost. Fața îi era de nerecunoscut, neagră, degerată.

L-au adus în vale, într-un sătuc prin care trecuse, și l-au incinerat. Au păstrat rucsacul găsit lângă el, iar institutul de alpinism mi l-a trimis la Hyderabad împreună cu cenușa lui Michael, strânsă într-o cutie goală de *ghee*. Am încercat să văd ce era în rucsac, dar, după ce am scos două cămăși de corp care purtau încă mirosul lui, n-am mai avut putere să merg mai departe. Am pus rucsacul în valiza de sub pat, unde stătuse și înainte.

În ziua în care l-am primit, am coborât pe uliță până la prăvălia de *paan*, pe zidul căreia era înșurubată o cutie de tablă cu un telefon înăuntru. Eram de-ai casei acolo. În fața prăvăliei se învârteau câțiva oameni. Fumau, stăteau la taclale, așteptau să le fie preparat *paan*-ul și să le vină rândul la telefon. Am așteptat și eu să-mi vină rândul. Fiindcă știam că cei din jur trag cu urechea, la început am vorbit foarte încet. Institutul de alpinism se afla în zona de dealuri, la sute de kilometri distanță. Ai fi zis că pe fir se dezlănțuise o furtună. Persoana de la celălalt capăt al firului țipa: „Ce? Cum?" Am ridicat vocea, o dată, și încă o dată, ca să acopăr hârâiturile și păcănelile.

— Ce? Cine e acolo? întreba vocea.

M-am apucat să strig:

— Soțul meu a murit în accidentul de pe munte. Îmi puteți da niște detalii?

Oamenii din fața prăvăliei s-au strâns în jurul meu. Mă priveau fix, fără să clipească. În cabină duhnea a tutun de mestecat ieftin, fum de țigară și tămâie. O bătrână m-a bătut ușor cu palma pe umăr:

— *Paampam, paampam*, mi-a spus pe un ton compătimitor.

I-am dat mâna la o parte. Am explicat în amănunt despre ce e vorba persoanei de la celălalt capăt al firului. Interlocutorul meu vorbea engleză cu un puternic accent hindi.

— Doamnă, nu sunt o persoană autorizată, mi-a răspuns. Vă rog să așteptați un minut.

După o lungă pauză am auzit altă voce, care mi s-a adresat cu multă precauție:

— Doamnă, am înțeles bine, sunteți...?

Am repetat:

— Soțul meu a murit în acea expediție. Spuneți-mi ce s-a întâmplat. Trebuie să știu ce s-a întâmplat.

Omul a început să vorbească, dar vocea îi era acoperită de pârâituri, ca și cum furtuna de pe fir se întețise. Nu înțelegeam nimic. Nici nu mai puteam vedea sau vorbi din cauza lacrimilor. Am pus receptorul în mâna persoanei care se afla cel mai aproape și am plecat clătinându-mă.

Gândul că voi fi nevoită să dau încă o dată telefon din aceeași cabină, în auzul tuturor, era de nesuportat. A doua zi m-am apucat să scriu institutului de alpinism: „Stimate domn, Stimată doamnă", am început. „Vă scriu fiindcă vreau să aflu..." Am lăsat jos stiloul și am reluat scrisoarea după o săptămână. Aveam nevoie să știu în ce împrejurări murise Michael. Cum anume? Prin cap îmi treceau o sumedenie de întrebări. Mi-ar fi putut da oare cineva un răspuns? Mă uitam la foaia albă, neliniată. În fața ochilor mi-au apărut fețe înnegrite de ger. Am auzit cum a trosnit glezna lui Michael când s-a rupt osul. Am pus din nou stiloul jos.

M-am întins pe pat și am privit în tavan. Într-un colț, acolo unde doar Michael putea ajunge cu mătura, dacă se urca pe un scaun, păianjenii își țesuseră pânzele. Acum puteau trăi în pace, netulburați. Știam că în fundul unui sertar din dulap era un teanc de scrisori de la o fostă iubită de-a lui. Aveam să le ard fără să le citesc. Oare o iubise la fel cum mă iubise pe mine?

Mă temeam să aflu. Nu voiam să știu.

Scrisoarea către institut a rămas neterminată. Nici telefon n-am mai dat. M-a cuprins o agitație căreia nu mă puteam împotrivi. Am început să plec de acasă când se crăpa de ziuă. Cutreieram orașul ca și cum aș fi putut da de Michael pe undeva. Seara nu înțelegeam de ce mă dor picioarele, de ce hainele îmi erau îmbibate de sudoare. Îmi lua ceva timp să-mi amintesc că bătusem străzile, rătăcisem la întâmplare, că mă urcasem

în autobuze fără să știu încotro se îndreaptă, că mă opream în parcuri și în magazine până când acestea se închideau, mașinile se împuținau și străzile erau prea pustii pentru o femeie singură. O dată am nimerit la ruinele fortului Golconda[1], unde, printr-o minune a acusticii, dacă cineva bătea din palme în fața porții, sunetul se auzea, după câteva clipe, pe meterezele cele mai îndepărtate. Michael mă întrebase râzând cu câteva luni în urmă, când vizitaserăm împreună fortul:

— Ce-ar fi să bat din palme și în clipa următoare să pic mort? Pocnetul palmelor s-ar auzi încă. Aplauze fantomatice.

— Ce prostii îndrugi! l-am dojenit și mi-am sprijinit obrazul de palma lui, ca să mă pătrund de căldura făpturii lui.

Eram singură. Nu țineam legătura cu nici un prieten. Îi pierdusem în anii când fusesem cufundată în viața cu Michael. De fapt, nu aveam nici familie, cu toate că părinții mei locuiau în același oraș. Tatăl meu mă dezmoștenise cu mare tam-tam și în mod oficial atunci când mă căsătorisem. Nu putea accepta ideea că are un ginere de altă religie. Mamei îi era prea teamă de el ca să facă mai mult decât să se întâlnească cu mine la templu. Nu avea cum să afle vești de la mine decât dacă o căutam eu. Iar eu n-am căutat-o. Nu eram în stare în acel moment. Ce să-i spun? S-ar fi prăpădit de durere. Aveam o slujbă, dar nu mi-a trecut prin minte să anunț de ce nu mai veneam la lucru. În patul meu, acolo unde ar fi trebuit să stea Michael, se afla o cutie de tablă plină cu cenușă. Aveam douăzeci și cinci de ani și viața se încheiase pentru mine.

---

1 Fort construit în secolul al XIII-lea, unul dintre cele mai faimoase monumente istorice ale orașului Hyderabad, renumit pentru acustica sa și sistemul ingenios de canalizare.

3

Nu mai țin minte câte săptămâni am rătăcit astfel pe străzi sau cum de-am hotărât că prima persoană cu care trebuia să vorbesc despre moartea lui Michael era preotul la care mergea el, părintele Joseph. Am așteptat autobuzul cu care mă duceam zilnic la lucru și m-am așezat la a treia fereastră, lângă fata care îmi păstra întotdeauna un loc. Mi-a vorbit din nou despre logodnicul ei. Îi spunea „ursitul meu". Urmau să se căsătorească în anul acela. El își dorea să vină la nuntă călare pe un elefant, ea însă își închipuise mereu ginerele călare pe un cal alb, așa cum văzuse în filme.

— Mai sunt elefanți în Hyderabad?

— Poate că nu, mi-a răspuns zâmbind. Dar ursitul meu crede că dacă ești așezat mai sus ești mai ferit de accidente de circulație.

Vorbea cu gura aproape de urechea mea, ca să o aud în ciuda zgomotului claxoanelor. Mă străduiam să înțeleg ce-mi spune, dar nu izbuteam din cauza propriilor mele gânduri, care îmi zburătăceau prin cap ca niște păsări speriate: Michael nu mai era. Niciodată în viața mea, că era zi sau noapte, că eram la masă, în pat sau pe stradă, niciodată nu aveam să-l mai văd. Ce mai însemna orașul pentru mine, dacă nu mai exista Michael? El dăduse înțeles clădirilor și străzilor lui.

Autobuzul trecea acum prin fața minaretelor și pajiștilor Școlii de Stat din Hyderabad, o clădire veche, impunătoare, care ar fi putut fi la fel de bine palat. Fata m-a strâns de mână ca să-mi atragă atenția și mi-a arătat-o.

— Ursitul meu vrea să aprindă lumini în toată clădirea și să facem nunta acolo, a spus râzând. Vrea să mă simt ca o prințesă.

Mi-au venit în minte cele câteva persoane care asistaseră la nunta mea, cu toții niște străini pentru mine. Nu venise nimeni din familiile noastre: fiecare ura cu patimă religia celeilalte. Părinții lui Michael refuzaseră până și să dea ochii cu mine. La nuntă n-au venit decât doi veri de-ai lui – răzvrătiți din fire –, care au făcut fotografii (în care au vrut să apară pe rând), și ofițerul stării civile, ale cărui mustață pleoștită și ochi adormiți îi dădeau o figură de funcționar plictisit. După ce am terminat cu actele, ne-am dus împreună cu verii la un restaurant *biryani* aflat în apropierea moscheii Charminar[1].

În restaurant, un acvariu încadrat de perdele de satin bej ocupa aproape în întregime un perete. Apa era murdară, plantele – de plastic, dar cel puțin nu erau și pești înăuntru. Nota de plată s-a ridicat la trei sute șaptezeci și opt rupii. Una peste alta, nunta ne-a costat sub cinci sute de rupii, un nimic în comparație cu nunțile opulente ale rudelor și prietenelor mele. Pentru mine n-au avut însemnătate decât ochii lui Michael, strălucind de fericire, mireasma florilor din ghirlandele pe care le cumpărase ca să mi le pun în păr și la gât și felul în care s-a lipit de mine în ricșă, pe când ne îndreptam spre cele două camere de curând închiriate.

Aveam un sari verde-închis, care fusese al mamei mele. Mi-l dăduse în noaptea când fugisem de acasă. N-a spus o vorbă, doar m-a sărutat pe păr și pe obraji, privindu-mă ca și cum nu avea să mă mai vadă niciodată. Și-a scos cerceii cu smaralde și mi i-a prins în urechi. Mi-a pus în cap un colț din sariul la care ținea atât de mult, ca să vadă cum îmi stă. A privit o bucată de vreme fața mea umbrită de sari, apoi a luat cu degetul puțin *kohl* de la ochi și mi-a făcut un semn pe frunte, ca să mă apere de spiritele rele. Ne-am înțeles din gesturi și am avut

1 Moschee construită în secolul al XVI-lea, monument emblematic pentru orașul Hyderabad.

grijă să nu scoatem nici un sunet. Știam amândouă că tatăl meu stă la pândă în casă, atent la fiecare foșnet, la fiecare șoaptă.

Din ziua când a aflat de existența lui Michael, tatăl meu a rămas mereu la pândă, ca un animal gata să se repeadă asupra prăzii. Bântuia prin casă, izbutind cumva să nu facă nici un zgomot, cu toate că nu putea merge fără baston, pe care îl folosea în chip de cârjă, fiindcă avea un picior mai scurt. N-a zis nimic, dar nu m-a mai lăsat să plec de acasă, nici măcar să merg la facultate. La vremea aceea aveam doar nouăsprezece ani; nu terminasem școala și trebuia să merg la cursuri. Tata a spus tuturor că am vărsat de vânt și aș fi molipsit pe oricine venea în vizită. Ba chiar a făcut rost de un certificat medical pe care i l-a trimis decanului facultății. Nu m-a mai lăsat să mă văd cu prietenele, să ies la plimbare, să dau telefoane. Uneori simțeam cum plimbă o privire înghețată peste trupul meu, parcă ar fi vrut să-și dea seama ce părți din mine fuseseră atinse de Michael. Cu toate astea, eram fiica lui. Înainte să cad în disgrație, își dăduse silința să mă învețe să fiu ca el: să nu cunosc mila atunci când vreau să obțin ceva, să-mi calculez bine riscurile. Trebuie că eforturile lui dăduseră rezultate. Am reușit să scap după două săptămâni, știind că nu mă voi mai întoarce niciodată acasă.

Tovarășa mea de călătorie a coborât din autobuz. Ultimele ei cuvinte au fost tot despre ursit.

— Mâine îți aduc o invitație, mi-a spus zâmbind. Trebuie să vii la nunta mea.

Am coborât și eu cu două stații mai încolo și m-am îndreptat spre biroul părintelui Joseph. Nu-mi mai simțeam trupul, eram vlăguită și moleșită, de parcă fusesem nevoită să mă așez pe trotuar și nu mai știam cum să mă ridic. M-am trezit în fața unui hotel cu fațada vopsită în roz și galben, am intrat și m-am dus în spate, la piscină. Lângă bazin era o scară acoperită. M-am așezat pe o treaptă. În fața mea se întindea apa albastră, strălucitoare și goală, înconjurată de șiruri de faianță verde; pe un scaun era aruncat un prosop. Chiar în față era un șir de ferestre a căror sticlă lucioasă reflecta imaginea tuturor lucrurilor care

se aflau în jurul meu. O pasăre a trecut pe deasupra capului meu, foarte aproape; umbra ei a călătorit peste mine, peste apă și ferestre. La celălalt capăt al piscinei, instructorul de înot împingea o fetiță să sară de pe trambulină. Fetița striga, de parcă juca într-un film:

— Dă-mi drumul! Nu vreau să mor! Nu vreau să mor!

Mi s-au împăienjenit ochii și au început să mi se năzare schelete omenești și oase, înșirate pe marginea bazinului, pe faianța verde: cranii, clavicule, fibule, tibii și femururi. Mandibule și coaste, falange încă împodobite, după obiceiul străvechi, cu inele de argint pentru picioare și inele de aur pentru mâini. Șiruri de bobițe de aur încâlcite printre vertebre. Pe fundul bazinului am văzut cranii răsucindu-și încolo și încoace orbitele goale, mărite de apă ca de o lupă. Se ridicau pe rând la suprafață și unul a ajuns chiar la marginea bazinului, la picioarele mele: fața i se prelingea în bazin, odată cu șuvițele de apă; era fața lui Michael.

Mi s-au șters din fața ochilor ferestrele, prosoapele, copila care țipa, faianța verde, cerul albastru aprins și păsările fantomatice. Treapta pe care stăteam s-a fărâmat; cădeam încet de la o înălțime imensă, ca în vis. Abia când o față omenească a apărut din apă și o voce cu accent franțuzesc m-a întrebat „Vă e rău?", mi-am dat seama că lacrimile îmi șiroiau pe față, nasul îmi curgea și părul mi se desfăcuse. Pe deasupra mai și întârziasem la întâlnirea cu duhovnicul lui Michael.

Am urcat în goană scara până în chilia părintelui Joseph și, fără să mai bat la ușă, am dat buzna înăuntru. M-am oprit și m-am sprijinit de speteaza unui scaun ca să nu cad. În cadrul ferestrei se vedeau cele trei vârfuri, îmi spusese Michael. O casă așezată cu fața spre Trishul și, ceva mai jos, Roopkund, lacul stafiilor. Văzuse odată o astfel de casă, chiar îmi spusese unde se află. Visul lui era să ne mutăm acolo și dimineața, când deschidea ochii, să vadă muntele Trishul cum se înalță spre cer iar soarele îi luminează fiecare din cele trei vârfuri.

— Părinte, te rog, găsește-mi de lucru în Ranikhet. Nu mai pot sta aici nici măcar o zi.

La patru luni după moartea lui Michael, m-am urcat în trenul care îl dusese departe de mine. Am mers spre nord, de la Hyderabad la Delhi – o călătorie care a durat o zi și o noapte. Am mai petrecut o noapte în alt tren, care m-a dus și mai spre nord, până la Kathgodam. Acolo e capătul căii ferate și încep dealurile. De acolo am facut trei ore cu autobuzul pe un drum șerpuit, din ce în ce mai pieptiș, ca să ajung la Ranikhet, un orășel aciuat în inima Himalayei. Aveam în geantă adresa școlii unde îmi găsise de lucru părintele Joseph. Eram la două mii de kilometri de lumea pe care o cunoșteam, dar asta era doar o cifră. Distanța adevărată nu se putea măsura.

4

Aici, în munți, cerul nu pare nesfârșit, ca în Deccan, locul unde am crescut. Acolo cerul se întinde peste întreaga planetă, spart doar de bolovanii mari cât o casă, împrăștiați pe podișul neted ca niște pietricele culese din râu de copilul unui uriaș și apoi aruncate ca pe o tablă de joc. În ținuturile deluroase cerul este mărginit. Albastrul fluid este cuprins în căușul unei palme ale cărei degete sunt munții din jur și, măcar că avem senzația nesfârșitului, suntem în același timp conștienți că pe acest deal începe și se sfârșește viața. Aici începe și se sfârșește cerul și, chiar dacă mai există și alte locuri, cerurile lor sunt diferite de al nostru.

Micul nostru oraș se răsfiră peste trei dealuri, departe de restul lumii. Noaptea, dacă îl privești de pe celălalt versant al văii, zărești ici și colo luminițe galbene pe jumătate ascunse de copaci. De jur împrejur, cale de mulți kilometri, sunt munți și păduri și, din loc în loc, cătune și sătucuri minuscule, unele doar de cinci case, legate de drumul principal, aflat la mare distanță, doar de câte o potecă. La nord de oraș este masivul Himalaya: creste acoperite de gheață, dincolo de care se află Tibetul sau China. Când cerul e senin, spre răsărit se văd cele cinci vârfuri ale lui Pancha Chuli, chiar la porțile Nepalului.

Când urci dinspre câmpie în orașul nostru, platoul neted, prăfuit, începe să se înalțe la Kathgodam, treptat se încrețește și formează dealurile și, în mai puțin de trei ore, în loc de *banyan*, mango, bananieri și *sal*, dai de pini, stejari, cedri și chiparoși. În aerul limpede toate contururile par mai definite, ca și cum

vederea ţi s-ar fi îmbunătăţit dintr-odată. Cascade de ferigi se prăvălesc peste buza râpilor, florile ţâşnesc din crăpăturile stâncilor. Acolo unde pământul e mănos, oamenii au construit terase de jur împrejurul dealurilor. Câmpurile verzi sau cafenii sunt presărate cu pătrăţele alburii, arătând unde se află casele ţăranilor. După ce ai lăsat în urmă şi neorânduiala ultimului orăşel, treci pe lângă pâraie înspumate, stânci golaşe pe care nu cresc decât cactuşi, păduri întinse şi lacuri cu apa neclintită, albastră ca oţelul. Odată ajuns la Ranikhet, se cheamă că ai călătorit de la tropice către zona temperată.

Acesta este oraşul unde m-am dus după ce l-am pierdut pe Michael. Părintele Joseph a făcut apel la confraţii lui ca să-mi găsească o slujbă la Sfânta Hilda, o şcoală patronată de biserică. Am închiriat o casă pe un domeniu numit Casa Soarelui fiindcă primele raze de soare băteau în ferestrele dinspre răsărit ale conacului situat pe un deal, iar ultimele – pe pajiştile dinspre apus. Proprietarul, căruia i se spunea Diwan Sahib, locuia singur în conacul părăginit. Ceva mai la vale, câteva încăperi construite din cărămidă şi lut înconjurau ograda de pământ bătătorit şi adăposturile animalelor. Acolo stătea Charu, împreună cu bunica ei şi cu un unchi, Puran, căruia i se spunea adesea Sanki Puran, căci nu părea a fi în toate minţile.

Casa mea, aflată foarte aproape de a lor, fusese odinioară un grajd; jos erau ieslele pentru cai şi vaci, iar sus se adăposteau ciobanii. Acum, casa e compusă din două camere cu ziduri de piatră, construite una peste alta, şi o mică verandă, a cărei duşumea de scânduri s-a lăsat într-o parte odată cu trecerea timpului. Bucătăria şi baia, adăugate ceva mai târziu, stau pieziş una faţă de cealaltă şi faţă de casă. Nici una dintre ferestre sau uşi nu se închide bine. Prin crăpături pătrunde vântul rece al iernii, dar şi insectele care, căutându-şi adăpost în timpul musonului, se ascund prin colţurile odăilor: scorpioni negri, înceţi, molii zăpăcite de lumină, păianjeni cu ochi verzi şi picioare atât de lungi că pot acoperi o farfurie.

Casa mea se înalţă chiar la marginea pintenului pe care era clădită Casa Soarelui. Stând întinsă în pat, vedeam pe fereastră

muntele Trishul. La picioarele lui, invizibil de la acea distanță, era lacul pe malul căruia Michael își petrecuse ultimele ore de viață. Ne despărțeau kilometri întregi de păduri, valuri peste valuri de dealuri verzi și albastre.

5

Sfânta Hilda nu e o mânăstire în adevăratul sens al cuvântului, dar, de vreme ce oamenii sunt convinşi că la mânăstire copiii pot învăţa o engleză curată, biserica sub al cărei patronaj se găsea şcoala a hotărât să procedeze ca atare. Copiii vor veni ca să înveţe engleza şi, pe lângă asta, vor învăţa şi câte ceva despre Isus – învăţătură pe care o puteau ţine minte sau da uitării, după voie.

Charu fusese una dintre elevele mele. Când am văzut-o prima oară avea doisprezece ani. Venea la şcoală cu părul strâns într-o coadă de cal, mirosind a ulei de muştar, cu faţa luminoasă, strălucind de curăţenie, îmbrăcată într-o fustă albastră şi o bluză albă, cu caietul şi creionul în mână, dar... cât durau orele nu făcea decât să viseze cu ochii deschişi. Doar cu mare greutate a învăţat să scrie până şi alfabetul. Uneori treceau zile la rând şi nu se arăta la ore. Spre seară, când mă întorceam acasă, o zăream păscând vacile bunicii ei sau îi auzeam vocea ascuţită de pe cealaltă parte a văii, strigând la una dintre vaci: „Gouri! Goouuriiii!" Vara ştiam sigur că am să-i zăresc fusta într-un căpşun sălbatic. Dacă strigam spre ea „De ce n-ai venit azi la şcoală?", cobora îndată, îmi punea în palmă un pumn de fructe roşii, atunci culese, şi dispărea în pădure.

În primul meu an la Ranihket, pe când mă întorceam acasă după-amiaza, am văzut-o pe bunica lui Charu aşezată în faţa casei, la soare. Era o femeie uscăţivă, cu obrajii supţi, cu pielea stafidită de anii de muncă în bătaia soarelui. La colţurile ochilor avea un evantai de riduri. Toată lumea îi spunea Ama şi

avea faima de a fi fost cea mai frumoasă femeie din Ranikhet. Nu se temea de nimeni şi de nimic. Ea însăşi îl alungase de acasă pe fiul cel mic, tatăl lui Charu, fiindcă era toată ziua beat şi, în această stare fiind, îşi omorâse nevasta în bătaie. Zisese că avea să-şi crească singură nepoata, că nu aveau nevoie de un bărbat ca el pe lângă casă. El încă mai venea să le vadă. Era un individ slăbănog, cu faţa pustiită; purta câte o *beedi* după fiecare ureche. Stătea posac în curte şi fuma, în timp ce maică-sa îl boscorodea fiindcă avea o ţiitoare, dar nu dădea bani pentru creşterea fiicei lui. In acelaşi timp izbutea, nu ştiu prin ce minune, să hrănească şi să adăpostească rubedenii încă şi mai sărace decât ea, care soseau nepoftite din sate îndepărtate şi rămâneau acolo zile întregi, uneori chiar săptămâni.

Vocea Amei se auzea peste câteva văi, iar râsul îi răsuna până acasă la mine. Prinsese din zbor câteva cuvinte şi expresii englezeşti cu care îşi pigmenta vorba. De pildă, dacă eram răcită, mă bătea la cap să trag pe nas aburi de apă în care am fiert „eucalipsus". De câte ori creşteau preţurile, bombănea: „Oare governu' are habar dacă trăim sau murim?" În mintea ei, governu' era o persoană care trăia undeva, departe, şi se îngrăşa în timp ce ea devenea tot mai trasă la faţă de prea multă muncă şi prea puţină mâncare. „Odată şi odată", zicea ea, „am să-i găsesc lui Charu un *babu* de la govern cu care să se mărite şi atunci o să mâncăm o găină în fiecare zi." Vorbea şi râdea cu gura până la urechi, conştientă că era doar un vis cu neputinţă de împlinit.

De cum mă vedea, ochii ei, şi aşa strânşi între zbârcituri după atâţia ani de luptă cu soarele, vântul şi gerul, se îngustau şi mai tare. Zâmbea arătându-şi cei câţiva dinţi îngălbeniţi şi striga către mine:

— *Namaste*, profesor-*ni*![1]

Aşa îmi spunea, ca să mă ia peste picior: profesor-*ni*. Toţi ceilalţi îmi spuneau Maya Mam, doamna Maya.

---

1 Sufix însemnând femeie.

— De ce mai plătești taxa dacă n-o poți convinge pe Charu să vină la școală? am întrebat-o în după-amiaza aceea. De ce n-o trimiți la o școală de stat? Nu te costă nimic.

— Pot să-i dau vacii iarbă, mi-a răspuns. Dar oare pot s-o fac să mănânce? Până la urmă e vaca mea, așa că sunt datoare s-o hrănesc, nu-i așa?

— Charu nu e vacă, i-am zis. E nepoata dumitale. Iar eu nu sunt nutreț.

Bătrâna s-a prăpădit de râs.

— Știu prea bine cine e Charu. Dar ia spune-mi, ce pot să fac? O pregătesc în fiecare dimineață, o trimit la școală, însă unde se duce... Cum aș putea s-o opresc? Să mă țin după ea până la școală, cu bățul în mână? Are să învețe când i-o veni vremea. Fetele învață lucrurile care le sunt trebuincioase.

După o vreme am renunțat să-mi mai bat capul pentru Charu și n-am mai dojenit-o fiindcă trăgea chiulul. Ea, pe de altă parte, mai venea când și când la școală. Când credea că uniforma trebuie aerisită sau îi era dor de prietene își făcea apariția, îmi adresa un zâmbet angelic, se așeza la locul ei în bancă și, cât durau orele, desena flori cu cinci petale. Câteodată venea seara acasă la mine, ca să joace *gitti*, un joc cu pietricele, fiindcă podeaua verandei mele era netedă. De multe ori venea însoțită de două fete, Beena și Mitu, gemenele care locuiau mai la vale. Erau amândouă surdomute, dar ne descurcam. Aveau zâmbete timide, cosițe roșcate și ochi incredibil de albaștri. Ama spunea că mama lor, Lati, se culcase cu un *firanghi* rătăcitor, cu ochii la fel de albaștri, și primise pedeapsa divină: două fete. „Și surdomute, pe deasupra!"

Charu m-a învățat să joc *gitti*. E un joc de îndemânare, cu cinci pietricele. Arunci una în sus, iar pe celelalte le aduni iute, înainte ca prima să atingă pământul. Abia sosisem în oraș, nu cunoșteam mai pe nimeni și, în afară de școală, nu prea aveam ce să fac. Mi-am petrecut multe seri împreună cu Charu și gemenele, jucându-ne cu pietricelele, privind cum se aprind focurile lângă colibele din jur și auzind cum sătenii își cheamă

câinii hoinari de prin văioage și hățișuri, înainte ca leoparzii să iasă pe furiș din întunericul pădurii, în căutare de hrană.

Aș fi putut avea o altă viață. Mi-aș fi putut găsi o slujbă mai bine plătită în altă parte, m-aș fi putut întoarce la familia mea. Mama n-a înțeles nici până în ultima clipă de ce nu mi-am reluat viața de dinainte de moartea lui Michael. Mânia tatei se mai potolise acum că Michael nu mai făcea parte din viața mea. Nu aveam decât să-i spun că mă înșelasem, că fusese o rătăcire, și să-l rog să aibă din nou încredere în mine. Mama mă implora să fac asta, cu lacrimi în ochi. Nu era nevoie să dau lecții la școală, într-un loc așa de îndepărtat, să mă lupt singură cu greutățile. Puteam fi împreună, ca înainte.

Mama a murit la doi ani după Michael, fără să înțeleagă de ce mă încăpățânam să stau departe de ei. Într-una dintre scrisorile pline de reproșuri pe care mi le trimitea m-a învinuit că sunt la fel de neiertătoare ca tata. Cum poate o fiică să-și pedepsească părinții și să se dezică de ei?

Însă eu mă simțeam acasă. Mă obișnuisem să mă gândesc la Charu, la bunica ei, la Sanki Puran, unchiul ei cu mintea dusă, și la proprietarul casei unde locuiam ca la familia mea. Nu-mi închipuiam că aș putea trăi altundeva. Cu toate că n-aș putea spune cu precizie când, la un moment dat am devenit un om al locului și, la fel ca ceilalți, nu-mi găseam liniștea decât acolo unde pământul se înălța și se cobora aidoma valurilor mării.

6

Trecuseră şase ani de când locuiam în Ranikhet. Imi aduc aminte că era o după-amiază de decembrie, cam pe la ora trei. Soarele nu mai avea putere să încălzească. Mă întorceam de la şcoală. După obicei, m-am dus mai întâi la casa proprietarului. Am fost uimită că nu l-am găsit singur, lucru cu totul neobişnuit la acea oră. Era cu un bărbat pe care nu-l mai văzusem până atunci, atât de cufundaţi în conversaţie, că nici n-au băgat de seamă când am pus un teanc de ziare pe iarbă şi m-am aşezat în spatele lui Diwan Sahib.

Acesta era ritualul din fiecare zi. Indreptându-mă spre casă luam ziarele de la prăvălia de ceai a lui Negi, aflată pe Drumul Târgului, şi i le duceam lui Diwan Sahib. Omul lui bun la toate, Himmat Singh, ne prepara ceaiul, apoi stăteam şi citeam ziarele împreună. Diwan Sahib cumpăra *Statesman* fiindcă avea o rubrică de ştiri neobişnuite adunate de prin lume. Odată mi-a povestit despre o femeie din Texas pe care doctorii au operat-o ca să o desprindă de scaunul de toaletă pe care şedea de doi ani. Iubitul ei i-a făcut pe plac şi i-a adus de mâncare în baie în tot acest timp.

— Am auzit că femeile petrec mult timp în baie, râdea Diwan Sahib, dar nu mi-am închipuit că le trebuie chiar atât de mult.

Avea obiceiul să se distreze îndelung citind astfel de istorioare, după care le decupa şi le lipea într-un jurnal burduşit, legat în piele.

După aceea, dacă mai scrisese ceva la biografia lui Jim Corbett[1], îmi dădea manuscrisul şi eu dactilografiam paginile noi pe un Remington mare şi greoi. Îmi dăduse multă bătaie de cap scrisul lui neciteţ, cu mâzgălelile prelungi, dar până la urmă învăţasem să descifrez săgeţile, parantezele, scrisul între rânduri, literele lui îmbârligate. Din manuscris aflasem multe despre dealurile unde locuiam acum, pentru că, înainte de a deveni scriitor şi naturalist, Corbett fusese cel mai celebru vânător din Kumaon[2].

Era un bărbat cu aer binevoitor, îmbrăcat în pantaloni scurţi kaki, pe cap cu un *sola topi*, deosebit de priceput la uciderea tigrilor şi leoparzilor mâncători de oameni. După ce Diwan Sahib scrisese mai multe variante, cred că ajunsesem să stăpânesc subiectul aproape la fel de bine ca el şi prinsesem curaj să fac comentarii cu privire la o carte despre care el nu avea habar pe ansamblu.

Diwan Sahib schimbase în mai multe rânduri structura cărţii. Prima formă, pe care o dactilografiasem cu trei ani în urmă, începea cu strămoşul lui Corbett, Joseph, care era călugăr, şi Harriet, care era novice la o mânăstire din apropiere. Cei doi s-au întâlnit, şi-au încălcat jurămintele şi s-au căsătorit. Eu găseam că e un prolog romantic cât se poate de potrivit pentru viaţa urmaşului lor care, spre deosebire de ei, era celibatar convins şi vânător. Dactilografiasem vreo cincizeci de pagini cu cea mai mare grijă. Cu toate acestea, nici nu ajunsesem bine la primele isprăvi vânătoreşti ale lui Corbett, de pe vremea când era încă un copil, că Diwan Sahib s-a răzgândit şi s-a apucat să organizeze cartea pe teme. Conform noului plan, capitolele erau intitulate „Soldatul erudit", „Uciderea tigrilor",

1 James Edward Corbett (1875-1955), colonel în armata britanică din India, vânător şi naturalist, susţinător al protecţiei mediului; rezervaţia naturală din Kumaon îi poartă numele.

2 Regiune muntoasă din nordul Indiei.

„De la pușcă la aparatul de fotografiat", iar narațiunea pendula între diverse perioade ale vieții personajului. Povestea iubirii dintre o călugăriță și un călugăr a fost dată uitării. Acum ne aflam la a treia încercare, o cronologie simplă, mergând de la nașterea lui Corbett în Nainital[1], undeva la vreo două ore de locul unde ne aflam noi. Unde te întorceai în casă, dădeai de teancuri de manuscrise abandonate. Literele „a" și „s" se tociseră de mult și, cum în Ranikhet nimeni nu știa să repare o mașină de scris, manuscrisul părea redactat într-un cod secret.

În după-amiaza aceea, așezată în spatele lui Diwan Sahib, la umbra molidului plângător, ascultam discuția dintre cei doi. Vorbeau despre nawabul[2] din Surajgarh[3] al cărui ministru de finanțe fusese cu multă vreme în urmă. Nawabul avea niște cai arabi minunați, povestea Diwan Sahib. Avea o pasiune pentru caii pursânge și le consacra mai mult timp decât îndatoririlor lui de suveran. Era îndrăgostit de viața în sălbăticie și umbla zile întregi călare prin junglă, dormind în câte un *machan*, păzit doar de doi slujitori. Cu toate că dezaproba vânătoarea ca sport, era un foarte bun țintaș. Nutrea convingerea că trebuie să ai totdeauna pușca bine unsă, mâna sigură și ochiul ager. Fusese educat să trăiască într-o lume unde fiecare războinic care se respectă este capabil să nimerească ținta indiferent de situație, chiar și trezit din somn. În fiecare seară, servitorul punea ceasul să sune la cinci dimineața și îl atârna pe perete sau îl punea pe capul unui tigru împăiat, cam la douăzeci de pași distanță. În clipa în care suna, nawabul sărea în sus și, „cu un ochi încă lipit de somn", după cum îi plăcea să se laude, țintea ceasul și trăgea cu revolverul ca să oprească soneria. În douăzeci și cinci de ani nu ciuruise niciodată peretele în jurul

1 Oraș în regiunea Kumaon, vestit pentru frumusețea peisajului și monumentele sale.

2 Titlu onorific acordat conducătorilor musulmani ai principatelor din Asia de Sud; echivalentul lui maharajah.

3 Oraș din statul indian Rajasthan.

ceasului și nici nu pârlise vreun fir din blana tigrului. În schimb, răpusese vreo cincisprezece mărci de ceasuri de import, fie din lemn, fie din aur – Ansonia, Smith, Junghan – ca și altele fabricate în țară. Trăsese și în orologii și ceasuri mici, cu alamă. Diwan Sahib povestea că, odată, executase un ceas bavarez cu cuc și împușcase chiar cucul, atunci când ieșise la a treia din cele cinci bătăi. S-a întâmplat o dată să nu mai aibă ceasuri deșteptătoare și atunci l-a pus pe *khidmatgar* să aștepte în cameră toată noaptea. La ora cinci fix, omul, tremurând ca varga, a ridicat ceasul la înălțimea capului, iar cu cealaltă mână a sunat dintr-o talangă, ca stăpânul lui să poată ucide ceasul.

După ce efectua tragerea de dimineață, nawabul mai moțăia cinci minute cu capul sub o pernă de catifea, după care se dădea jos din pat și se ducea să-și vadă caii. Avea cinci la care ținea în mod deosebit și le dăduse nume de regi și regine moguli: Noor, Jahangir, Babar, Humayun și Mumtaz. La Separație[1], când Surajgarh a revenit Indiei, Nawabul a înțeles că alegerea făcută cu ani înainte fusese greșită; a mai rămas câteva luni, după care s-a exilat singur la Paris, lăsând în urmă palatul, averile și pământurile. Faptul că nu putea să ia cu el și caii a fost chinul lui din ultimele zile petrecute în India. Nu avea încredere că altcineva ar putea avea grijă de ei cum se cuvine. În ziua dinaintea plecării, s-a dus la grajduri, a călărit fiecare cal preț de câteva minute, i-a mângâiat pe toți, i-a periat, le-a dat apă, le-a vorbit în șoaptă și apoi i-a omorât unul câte unul cu pușca de vânătoare.

Bărbatul care stătea alături de Diwan Sahib nu semăna cu cei care îl vizitau de obicei. Nu părea a fi de prin partea locului, dar nici un învățat. Era subțire, cu picioare lungi și avea un fel de neastâmpăr care nu îi îngăduia să stea prea multă vreme nemișcat. Avea obrajii scofâlciți, dar fața era de o frumusețe cadaverică, și își purta părul cenușiu tuns scurt. Deși

1 Împărțirea Indiei pe baze etnice la 15 august 1947, care a dus la apariția a două state independente: Dominionul Pakistanului și Uniunea Indiană.

eram curioasă, m-am făcut că nu bag de seamă urechea stângă, ciudat deformată, și lipsa unui deget, care se vedea ori de câte ori prindea cana de ceai în palme, ca să și le încălzească. De fiecare dată când îi aruncam o privire pe furiș, descopeream că ochii lui cenușiu-căprui erau ațintiți asupra mea, numai că, spre deosebire de alți oameni, care întorc capul când sunt prinși privind fix pe cineva, el nu se uita în altă parte. Ochii lui rămâneau ațintiți asupra mea, și, după o vreme, se mutau spre altceva, ca să revină iar la mine. Dacă îl întrerupeam pe Diwan Sahib făcând unele observații despre arme și vânătoare, lucruri învățate în timp ce lucram la cartea despre Corbett, mă asculta cu cea mai mare atenție. El personal vorbea foarte puțin, dar când Diwan Sahib îmi tăia vorba făcând câte o remarcă acidă, potrivită pentru cei care se cred cunoscători, dar sunt de fapt ignoranți, simțeam un fel de undă de simpatie călătorind între mine și el, pe deasupra lui Diwan Sahib.

Acum bărbatul prinse glas:

— Îl înțeleg foarte bine pe nawab. În locul lui aș fi procedat la fel.

— Ați fi împușcat caii? m-am mirat eu.

— Să ucid ceva la care țin? Decât să mă gândesc că vor aparține altcuiva?

Afirmațiile lui păreau mai degrabă întrebări. Engleza lui avea o urmă de accent californian. N-a zâmbit, ca să ne arate că glumește, ci și-a întors privirea, puțin încruntat, ca și cum o amintire neplăcută băgase capul pe o ușiță a minții lui. S-a ridicat atât de brusc de pe scaun, că l-a răsturnat, și a spus:

— Prea multă vreme am fost plecat. Camera mea e în ordine?

De-abia atunci ne-a prezentat Diwan Sahib.

— El e Veer. Suntem rude, nu sunt sigur în ce fel, dar știu că suntem. Poate vreun nepot îndepărtat? Veer, ea e dragostea vieții mele, Maya, și aș omorî-o, și apoi m-aș sinucide, fără nici o șovăială, dacă doar m-ar anunța că vrea să plece din casa mea ca să se ducă la altcineva.

Casa lui Diwan Sahib era un conac construit haotic pe mai multe niveluri. Găseai acolo uși care se dovedeau a fi dulapuri și dulapuri care dădeau în altă cameră; mai erau mansarde, chepenguri, o pivniță. Unele scări se pierdeau în întuneric, iar camerele erau atât de numeroase, că nu apucasem să intru în toate. Nimeni n-ar fi recunoscut, dar părerea mea e că până și Diwan Sahib credea că străfundurile casei aparțineau spiritelor și că era mai bine să nu le tulburi liniștea.

In general folosea doar două camere centrale de la parter. Aici făcea focul și mai folosea și un radiator dacă era frig. Prin acoperișuri pătrundea apa și coșurile erau înfundate, dar Diwan Sahib era prea bătrân ca să-și mai bată capul cu reparațiile, după cum singur recunoștea. Din când în când chema din vecini un meșter priceput la toate, care repara ceea ce era absolut necesar. Restul era lăsat în voia naturii și a maimuțelor care dansau pe acoperiș în fiecare după-amiază. În perioada musonului, casa era plină de găleți, hârdaie și chiar boluri de supă cu decorațiuni aurite, provenind dintr-un serviciu de porțelan fin, toate înșirate ca să adune apa care picura prin tavan. Iarna, Himmat Singh, care era doar ceva mai tânăr decât Diwan Sahib, umbla de colo-colo, acoperind găurile din ferestre cu bucăți de carton, drept care în unele încăperi era beznă chiar și în miezul zilei.

Auzisem că, înainte să ajung eu aici, Diwan Sahib conducea un Morris Minor albastru și năzuros, pe care trecătorii se obișnuiseră să-l împingă ca să pornească motorul atunci când murea. Într-o zi, după ce motorul se oprise de trei ori, i-a tras mașinii un șut de despărțire și a lăsat-o să se prăvălească, fiindcă nu avea frâna de mână pusă, în râpa din partea de apus a orașului. Și astăzi, dacă te duci până acolo, poți vedea cabina ruginită, înțepenită între stânci. Și-au facut vulpile cuib în ea. Domnul Qureshi, proprietarul atelierului auto din oraș, cel care a reparat mașina atâta timp cât a fost în viață, i-a deplâns sincer cumplitul sfârșit.

— Nu așa te porți cu o mașină care te-a slujit cu credință, cât a putut ea de bine, l-a dojenit el pe Diwan Sahib.

— Cât a putut ea de bine a fost îngrozitor, a mârâit acesta, ceea ce l-a făcut pe Qureshi să mormăie:

— Diwan Sahib nu mai e el însuși după câteva... Ce înțelept a fost Allah că a interzis alcoolul!

Cu toate acestea, i-am văzut de nenumărate ori în grădină, așezați pe scaune pliante de aluminiu. Diwan Sahib storcea lămâie în gin, în timp ce Qureshi ținea paharul de oțel cu amândouă mâinile și sorbea cu grijă, parcă bea ceai fierbinte. Avea o figură blândă, chelia îi scotea în evidență rotunjimea de dovleac și, întocmai ca la un dovleac, toate liniile duceau spre centru, reprezentat de nasul mic cât o cireașă. Cireașa se făcea tot mai roșie cu fiecare înghițitură, dar el se mințea singur, spunându-și că nimeni nu-și dă seama că bea.

Când bea, Diwan Sahib era ca un prinț înconjurat de curteni. Pe masa de lângă el era o sticlă de gin dimineața și una de rom dacă era seară. Alături de sticla de gin, pe o tavă veche din lemn de nuc stăteau o alta de bitter, o farfurioară cu felii de lămâie și o carafa cu apă acoperită cu un șervet alb, brodat cu mărgele, împreună cu o tabacheră de argint. Diwan Sahib nu mai fuma, dar tabachera îi fusese tovarăș zeci de ani și îi plăcea să o știe alături. Reproducea, până la ultimul detaliu, un Rolls Royce Silver Ghost. Roțile se învârteau, iar capota se ridica. Înăuntru, în loc de carburator și pistoane, era un loc unde puteai pune țigări. Domnul Qureshi își dorea tabachera aceea cu ardoarea unui copil, dar Diwan Sahib nu voia să se despartă de ea. Îi făcuse totuși o concesie domnului Qureshi: îl lăsa să o folosească atunci când venea în vizită. De îndată ce sosea, domnul Qureshi punea înăuntru cinci țigări. Deschidea capota cu un țăcănit, de câte ori dorea să fumeze, iar uneori chiar fără motiv. Diwan Sahib nu putea suferi țigările tari, fără filtru, pe care le fuma domnul Qureshi. Dădea din mâini ca să alunge fumul și îl amenința:

— De azi încolo n-am să te mai las să folosești tabachera. Niciodată.

Diwan Sahib avea un aer regal: halatul cafeniu, uzat, era roba lui, iar căciuliţa de lână tricotată de Charu pentru el era coroana. Înălţimea lui neobişnuită, vârsta venerabilă, albeaţa părului şi a bărbii îi atrăgeau respectul tuturor. Dimineaţa, dacă era în toane bune, accepta să primească vizitatori, iar aceştia nu erau puţini, mai ales vara. În afară de Qureshi şi bătrânul general care locuia pe domeniul alăturat, cărturari care studiau istoria Indiei sau naturalişti interesaţi de viaţa sălbatică făceau lungul drum cu trenul sau cu maşina, urcând de la câmpie, ca să-i pună întrebări despre principatul Surajgarh. În vreme ce Nawabul voia ca Surajgarh să devină parte a Pakistanului la Separaţie, Diwan Sahib se împotrivea, ba chiar a iniţiat nişte negocieri clandestine cu unele persoane sus-puse din Delhi, ca să se asigure că Surajgarh îi va reveni Indiei. Până la urmă, nawabul l-a acuzat de trădare şi l-a aruncat în închisoare. Când vorbea despre acea perioadă spunea că „s-a bucurat de ospitalitatea nawabului".

Învăţaţii îi puneau întrebări despre Surajgarh, însă ceea ce îi atrăgea să facă drumul până la Ranikhet nu erau amintirile lui Diwan Sahib. La începutul anului 1948, lordul Mountbatten şi soţia lui, lady Edwina, au făcut o vizită de stat în Surajgarh, însoţiţi de Nehru. Umbla zvonul că Edwina si Nehru îsi trimiseseră biletele în timpul săptămânii petrecute în apartamente situate la capetele opuse ale palatului sau la dineuri, când se aflau la mese diferite. Se credea că bileţelele fuseseră furate de un angajat al palatului şi ajunseseră cumva în posesia lui Diwan Sahib. Istoricii tânjeau după ele. Ba au venit şi negustori, oferindu-se să le cumpere. Nu adevărul biografic îi interesa, desigur, ci sumele pe care le-ar fi obţinut la licitaţii. Eu nu ştiam cu siguranţă că acele scrisori există, dar, dacă într-adevăr existau, atunci era limpede că Diwan Sahib nu avea nici un fel de gând cu ele. Se mulţumea să îşi petreacă zilele în halat, bând rom şi gin.

Datorită lui Diwan Sahib şi a zvonului despre scrisori am făcut cunoştinţă cu o grămadă de învăţaţi şi scriitori. Nu ştiam niciodată cine sunt, dar, după ce plecau, el îmi povestea pe scurt cum decursese întrevederea.

— Omul ăla e un impostor, nu face decât să plagieze. Sau: Femeia aia stă un an întreg la Chicago și pe urmă scrie o lucrare cu pretenții despre satele indiene, fără să petreacă mai mult de două săptămâni pe teren.

Dacă își făcea o părere bună despre vizitator, îi numea „băiat bun" sau „femeie de treabă".

— Ăla a fost Ramachandra Guha[1], mi-a spus după plecarea unui bărbat înalt, cu ochelari și aer de aiurit, care i se adresase tot timpul cu „domnule". E băiat bun, dar nici nu s-a atins de băutură.

— Scrisorile acelea ar trebui să se afle în biblioteca Muzeului Nehru, domnule, i-a spus Ramachandra Guha. Nu în fundul unui cufăr.

— Sunt mai în siguranță în fundul unui cufăr decât în orice bibliotecă pe care am văzut-o, i-a întors-o Diwan Sahib.

Fiindcă se purta fără menajamente cu musafirii îi mersese buhul că e de-a dreptul grosolan. De altfel, nu îngăduia nici uneia dintre cunoștințe să-i devină prieten. Cu toate că nu se putea lipsi de prezența mea zilnică, până și cu mine era uneori arțăgos și îi sărea țandăra cât ai clipi. Cu totul altfel au stat lucrurile cu această rudă regăsită. Dintr-odată nesigur pe el, l-a însoțit pe Veer cât a vizitat casa, scuzându-se că nu s-a străduit să o țină curată și să facă reparații. Mergeam în urma lui Veer, care trecea dintr-o cameră în alta, oprindu-se ici și colo ca să remarce:

— Dar unde e cufărul de nuc de aici? Sau: Sunt sigur că în colțul acela era un birou.

— Dacă vrei să vii să stai aici, a zis Diwan Sahib fără să i se adreseze direct, cu o voce atât de șovăitoare, că parcă nu era a lui, atunci am să mă învrednicesc să fac unele reparații.

Am rămas ceva mai mult cu ei în seara aceea și am privit cum își duce Veer lucrurile într-unul dintre dormitoarele nefolosite. Cât și-a dat jos din spate rucsacul, și-a scos bocancii și a încălțat papucii, a aruncat o privire critică de jur împrejur.

---

1 Scriitor indian, interesat de probleme sociale, politice și de mediu.

Se vedea de cât colo că avea intenția să rămână ceva vreme și am simțit că viața noastră, atât de lipsită de neprevăzut, avea să se schimbe. Himmat Singh a intrat clătinându-se cu un maldăr de lemne în brațe, cu ajutorul cărora a izbutit să aprindă focul.

— Camera e foarte umedă, Chote Sa ab, i s-a adresat lui Veer. Dar cu focul ăsta o să fie mai bine.

Il cunoștea de când era „de-o șchioapă", mi-a mărturisit când am rămas singuri în bucătărie. Pe vremea aceea Veer venea în vacanța de vară și, încă de atunci, încăperea semicirculară cu geamlâc, cu pereții împodobiți cu litografii reprezentând tigri ridicați în două labe, era camera lui. Himmat Singh s-a apucat să toace o grămadă rozalie de ceapă și a pus ouă la fiert. Fiindcă Diwan Sahib mânca foarte puțin seara, în casă nu prea era de mâncare. Acum trebuia să încropească o cină din mai nimic și se învârtea prin bucătărie cu un aer important.

— Ei, altfel stăteau lucrurile pe vremuri, a oftat el. Veneau musafiri în fiecare seară, la bucătărie aveam de lucru de dimineața până târziu. Aveam un ajutor care doar curăța, tăia și mărunțea. Să fi văzut cât mânca Chote Sa ab! Mă săturam doar văzându-l cum linge farfuriile. Când sfârșea ofta așa: „Uuuff" și spunea: „Himmat Singh, nimeni nu gătește ca tine în tot Kumaonul".

In seara aceea Diwan Sahib s-a înveselit tot mai tare, bând de două ori mai mult ca de obicei. Când am plecat, Veer îi turna a patra porție generoasă de rom și Diwan Sahib spunea aprobator:

— Dacă vrei să cunoști adevărata natură a omului, uită-te câtă băutură toarnă.

În căsuța mea era întuneric și frig, fiindcă fusese închisă toată ziua. Când am sosit, era și pană de curent. Am aprins o lanternă ca să găsesc în dulap sticla mea proprie de rom. Am așezat teancul de ziare necitite alături, pe podea, și m-am sprijinit de spătar, trăgând câte o înghițitură bună. Faptul că beam singură îmi dădea cea mai mare satisfacție; era un fel de a afirma că, în cele din urmă, aveam și timpul meu, după o zi de

muncă alături de alți oameni. Mă amuza să mă gândesc că, dacă cineva – în afară de Diwan Sahib, care îmi procura romul – ar fi aflat că beau singură, s-ar fi spus despre mine că sunt o „femeie păcătoasă". Numai gândul acesta și era de-ajuns ca să-mi redea pacea sufletească.

În seara aceea însă nu-mi găseam liniștea. M-am înfășurat într-un șal și abia dacă am pus gura pe rom. Nu m-am apucat să încălzesc mâncarea, n-am aprins lumânări, nici n-am tras perdelele. Pătratele de geam erau bucăți înghețate de cer negru, presărat cu stele. Am suflat făcând să se aburească geamul și am scris acolo numele străinului. Veer. Unde fusese atâta vreme? De ce nu pomenise Diwan Sahib niciodată de acest nepot?

Diwan Sahib își apăra viața privată cu înverșunare. Eu eram singura persoană căreia îi îngăduia să se apropie de el. Discuta cu mine în contradictoriu, îmi făcea mărturisiri, glumea sau mă mustruluia. Odată, văzând că mă plimb prin camere, a zis în treacăt, în felul lui răstit, că aș putea să renunț la casa unde stăteam cu chirie și să mă mut acolo. Am zâmbit amândoi și eu am plecat, știind că voia să fie singur. Nu era omul care să-și împartă viața cu altcineva. Fusese singur toată viața și era clar că nu suporta tovărășia îndelungată a cuiva. Toate astea s-au schimbat într-o singură după-amiază, odată cu sosirea nepotului. Nu îmi mai povestise tot felul de ciudățenii petrecute în lume. Uitase până și să mă întrebe de ziarul *Statesman*, la care ținea atât de mult. Nu țin aminte să se mai fi întâmplat vreodată. Toată dimineața aștepta acel ziar, era legătura lui cu lumea și acum renunțase la ea.

M-a luat somnul stând acolo pe scaun, dar a fost un somn chinuit. M-am trezit o oră mai târziu, când a revenit curentul și becul de deasupra capului meu s-a aprins; eram înțepenită de frig și mă dureau oasele.

7

În acel decembrie viața lui Charu s-a schimbat. Totul a început pe unul dintre vechile domenii din orașul nostru. Asemenea Casei Soarelui, și celelalte domenii din Ranikhet aveau, după tradiția britanică, nume pitorești precum La Stejari sau Dealul Zânelor. De fapt, aceste nume erau tot ce mai rămăsese de la britanicii care construiseră conacele pe vremea când India era o colonie. Locul unde Charu se ducea adesea să pască vitele se numea Reședința Aspen. Moșia se întindea peste mulți acri de dealuri și păduri de cedru și stejar. Cuprindea un pârâu și o seamă de colibe țărănești, acum în paragină. Casa cea mare era făcută din piatră. Avea uși de sticlă care dădeau pe o verandă lungă cât toată fațada, cinci coșuri și era înconjurată de un teren plat care trebuie să fi fost cândva o pajiște. Pe margini creșteau pomi fructiferi contorsionați de bătrânețe. Dincolo de copaci terenul cobora în terase care, la vremea musonului, se acopereau de tufe cu flori trandafirii, legănate de vânt.

Străinii nu înțelegeau cum, dintre toate casele, doar aceasta era năpădită de buruieni și arbuști sălbatici, cum de era în paragină, când tot ce părea că-i trebuie era o peluză îngrijită și o cohortă de invitați la petreceri. Localnicii știau însă de ce era lăsată în părăsire. În vremurile coloniale, o femeie pe nume Molly Mispeller se spânzurase de grinda din sufragerie și, de atunci, casa era bântuită. Toți cei care locuiseră acolo după aceea dăduseră de necaz: li se întâmplaseră tot soiul de lucruri rele, lor și familiilor. Ultimele două familii care luaseră ideea

unei fantome în bătaie de joc și investiseră o grămadă de bani în proprietate o abandonaseră în cea mai mare grabă.

În iarna aceea, un zvon s-a iscat pe Drumul Târgului, întâi într-o doară, apoi cu tot mai multă stăruință. Casa fusese cumpărată de un lanț hotelier care intenționa să înceapă o afacere în alt loc din oraș, iar directorul hotelului urma să locuiască acolo. „O să-și ia tălpășița într-o săptămână", au decretat unii. „Are doamna Mispeller grijă de el. Cică umblă prin casă noaptea și câteodată se așază și cântă la un pian fantomatic."

Charu nu avea habar de zvonurile care circulau pe Drumul Târgului și nici nu credea în fantome, așa că se întâmpla adesea să-și ducă vacile la păscut pe moșia Aspen. În lunile ploioase venea în fiecare zi și tăia iarba de pe terase cu o seceră. Când o vedeai cum cără baloturile de iarbă pe cap ai fi zis că era un tufiș umblător. În acea dimineață de iarnă arsă de soare, dăduse drumul vacilor să pască iarba care rezistase gerului și stătea pe un bolovan, făcându-și de lucru cu un pulover portocaliu țipător, la care tricota de săptămâni întregi.

Vacile pășteau pe versanții muntelui, caprele zburdau prin preajmă, clincănindu-și clopoțeii. Câinele lui Charu, Bijli, alerga în sus și în jos pe coastele dealurilor. Blana lui roșcată se făcea una cu covorul de ace de pin uscate. Vacile se dădeau la o parte, scuturându-și coarnele către el. În cele din urmă, Bijli s-a întors în trap săltat la Charu, s-a lipit de ea ca să se încălzească și s-a apucat să-și lingă labele.

Charu îngâna un cântec, se oprea când și când ca să strige la vacile care se îndepărtau prea tare și lua iar andrelele și ghemul de lână. După o zi de lucru în frig, după ce mulsese vacile, scosese apă și spălase rufele, simțea cum o pătrunde căldura soarelui de decembrie și căldura lui Bijli, culcat pe picioarele ei. De obicei ea și unchiul ei duceau vacile la păscut cu rândul, dar de câteva zile el era tăcut, abătut și retras; una-două dispărea în pădure, unde fuma iarbă și abia dacă punea gura pe ceva. Charu era obișnuită cu ciudățeniile unchiului ei și îi lua apărarea în fața bunicii, dar se obosea prea tare făcând și treburile lui. Ochii i se închiseră și puloverul îi căzu în poală.

De această dată zvonurile se adeveriră. În timpul nopții, când nimeni nu se aștepta, directorul hotelului se instalase la Reședința Aspen. Iar acum, o voce cam nesigură, venind de deasupra capului ei, îi spunea lui Charu că trebuie să-și ducă vacile de acolo.

— Și să nu le mai aduci niciodată, a continuat vocea, de astă dată ceva mai hotărâtă. Sa'ab a poruncit să fie plantate flori. Vacile nu mai au voie în grădină.

A privit peste umăr și s-a ridicat în picioare. A mijit ochii ca să-l vadă pe băiatul de lângă ea. Și-a pus palma streașină la ochi ca să se apere de soare. Băiatul era înalt, cu părul cârlionțat. Ochii lui aveau culoarea și strălucirea castanelor care cad din copaci toamna. Văzând-o pe Charu că se încruntă, a zâmbit a scuză, un zâmbet nițel strâmb. Era îmbrăcat ca orice om din partea locului, însă lui Charu i s-a părut că fața lui e aidoma celor de pe coperta revistelor agățate cu cârlige la chioșcul de ziare.

Cu mare greutate și-a reprimat zâmbetul care i se ivise și ei pe buze. Băiatul s-a scuzat pe un ton rugător:

— Nu e vina mea, sunt obligat să-ți spun ce a zis Sa'ab. Eu nu sunt decât bucătarul.

În pofida vârstei lui fragede, avea o voce plină, profundă. Lui Charu i s-a părut că poate rostogoli vorbele lui pe limbă ca pe niște pietricele de râu, ca să le simtă gustul. La fel ca pietricelele, vocea avea unele mici asprimi peste care trecea din nou cu limba ca să le simtă mai bine.

L-a întrebat:

— Doar n-ai de gând să-i gătești iarba lui Sa'ab? Sau poate a adus vaci cu el de la oraș?

Ca toate fetele din partea locului, Charu devenea obraznică atunci când se înfuria și nu-i pica bine să i se spună ce să facă și ce nu. Băiatul a început să se bâlbâie:

— Azi-dimineață am văzut o pajiște cu iarbă grasă ceva mai la vale. Curge și un pârâu pe acolo. Vacile o să aibă și apă, și hrană. Am să-ți arăt unde e și poți să mergi cu ele la păscut acolo.

Charu a ridicat dispreţuitoare din umeri:

— N-ai ce să-mi arăţi tu mie pe dealurile astea. Le ştiu cu ochii închişi. Poteca până la pârâu e prea abruptă, vacile nu pot coborî. Dar mai există multe alte locuri, nu sunt nevoită să le duc acolo.

În cele două zile care au urmat nu s-a mai dus la vechiul loc de păşunat. Dar în a treia sau a patra, fără să ştie nici ea prea bine de ce, a plecat iarăşi de acasă după ce legase vacile în staul. Când bunica a întrebat-o unde merge, a răspuns că duce caprele la păscut. A traversat pădurea cu pas grăbit şi s-a îndreptat spre panta abruptă de pe malul bătrânului Dhobi Ghat. În locurile unde covorul de ace de pin era gros şi lucios şi-a dat drumul să alunece la vale. Cozile îi săltau pe spate când sărea din piatră în piatră. A trecut de cele două minuscule altare musulmane învelite în pânză brodată cu paiete, de peştera unde se credea că îşi are culcuşul un leopard şi a ajuns jos, lângă râu. Apa limpede, rece ca gheaţa, curgea peste bolovanii acoperiţi cu muşchi. Pe mal erau câteva pietre scobite, pe care stăteau spălătoresele cu o jumătate de secol în urmă. S-a aşezat şi ea pe una şi a privit caprele cum pasc. Era sigură că el va veni.

N-a venit, nici în ziua aceea, nici în următoarea, dar în cea de-a treia o aştepta acolo; la fel în a patra şi în toate zilele care au urmat. Când bunica a întrebat-o de ce nu duce caprele într-un loc mai aproape de casă, Charu a scuturat din cap şi a zis că s-a plictisit de locurile ştiute şi că îi place să spele rufele în pârâu.

— Fac două treburi în acelaşi timp, a spus. Nu ştiu de ce nu m-am dus de la început acolo.

De fiecare dată avea grijă să ia o boccea cu rufe murdare şi să le aducă spălate, ca să le poată atârna ostentativ în curte.

Am fost şi eu o dată la Dhobi Ghat. Trebuie să fii sprinten; ai de coborât printr-o pădure de pin şi, dacă nu eşti obişnuit cu covorul de ace, îţi poţi scrânti cu uşurinţă glezna. M-am văzut nevoită să fiu atentă la fiecare pas, ca nu cumva

să alunec și să mă prăvălesc până jos. În jurul meu pădurea se întindea tăcută cale de kilometri întregi; ceva mai la deal se afla Reședința Aspen, destul de aproape, dar ascunsă de copaci; de cealaltă parte pădurea cobora până într-o vale, pe unde oamenii o luau ca să scurteze drumul spre bazarul din oraș. Acolo unde mă aflam, în adâncul pădurii, mi se părea că nu mai există nimic în afară de suflarea mea întretăiată și durerea din genunchi. Am mers totuși mai departe, fiindcă așa hotărâsem. Când am ajuns la zidul de tufișuri țepoase și stânci alunecoase, acoperite de mușchi, am șovăit, dar gândindu-mă că nu mă puteam întoarce decât urcând râpa, am dat ramurile la o parte cu toiagul și mi-am continuat drumul.

Când aproape am ajuns jos, am auzit gâlgâitul molcom al apei curgând peste pietre. Acolo unde poteca întâlnea râul era o porțiune mai netedă, un petic de iarbă moale, un luminiș. Găseai bolovani pe care să te așezi ca să-ți răcorești picioarele în apă. Timpul se scurgea leneș, odată cu pârâul, iar eu visam cu ochii deschiși, abia zărind gâzele care bâzâiau primprejur și frunzele care pluteau pe apă.

Fiindcă se ajungea atât de greu acolo, Charu n-a dat niciodată de nimeni la Dhobi Ghat, când mergea acolo cu caprele. Aici își fixau cel mai adesea întâlnirile, cu toate că mai aveau și alte locuri. I-a spus băiatului numele tuturor caprelor. I-a povestit despre cele cinci vaci, mai ales de vaca albă cu negru căreia îi spunea Gouri Joshi. Când fusese adusă la ei acasă, Gouri era o vițică sperioasă, cu ochi mari și botic dulce. Charu era ea însăși doar o fetiță așa că, ori de câte ori era supărată sau mustrată de bunica ei, dădea fuga la Gouri și își îngropa fața în burta caldă a vacii, obicei de care nu se mai dezbărase niciodată. Atunci ca și acum, mirosul călduț de bălegar, paie și lapte îi dădea încredere. Din ochii negri ai lui Gouri, cu gene lungi de un cot, se revărsa o răbdare nesfârșită. Niciodată nu dădea din picioare, atâta timp cât o ținea Charu. Singurul neajuns era că îi plăcea să hoinărească; trebuia să o cauți prin toată pădurea și să te rogi de ea să vină acasă.

— La fel ca tine, zisese el. O sălbăticiune.

El era pe jumătate nepalez, la fel ca ea, născut și crescut tot printre dealuri, numai că într-un orășel mai apropiat de câmpie, drept care nu înțelegea limbajul pădurii. În lunile care au urmat, ea i-a arătat care dintre bobitele galbene din tufișuri erau bune de mâncat și care erau otrăvitoare. L-a învățat cum să găsească cei mai buni căpșuni sălbatici și tufe de afine, din care pruni puteau să șterpelească fără teamă de pândari. A cules rămurele de oregano din pădure, a frecat frunzele între palme și i-a dat să miroasă. Jderii trebuiau izgoniți, i-a spus Charu, fiindcă dădeau iama prin cuiburile de păsări și cotețele de găini. Vulpile nu erau de luat în seamă, în schimb caprele trebuiau ferite de șacali.

El o asculta cu atenție, dar atunci când a fost vorba să-i scoată lui Bijli un spin din labă, el a fost cel care l-a tras afară, neluând în seamă mârâitul gros al câinelui. Charu era convinsă că nu mai văzuse la nimeni atâta curaj. Odată, pe la apus, au zărit un leopard furișându-se printre copaci în trecătoarea de sub ei. S-au apucat de mâini ca să-și dea curaj unul altuia și nu și-au dat drumul decât la multă vreme după ce trecuse leopardul. Lui Charu i se părea un miracol cum de palma ei se potrivea întocmai într-a lui și cum, de îndată ce se afla alături de el, sfiala o părăsea și flecărea fără oprire, de parcă vorbele stătuseră ascunse în mintea ei ca să se coacă și să fie gata anume pentru el.

Într-o zi, la vreo lună după aceea, el n-a mai apărut lângă pârâu. Charu l-a așteptat multă vreme, s-a supărat, s-a înfuriat. Era atât de cătrănită, că s-a hotărât să nu mai dea niciodată ochii cu el. Dar în clipa următoare a cuprins-o îndoiala: Dacă, cumva, picioarele lui de orășean alunecaseră când cobora râpa și el zăcea acum pe undeva, cu oasele rupte, prea slăbit ca să poată striga după ajutor? A urcat cât a putut de repede, lăsând caprele de izbelițe. În locul unde panta dădea în pajiștea netedă din fața Reședinței Aspen, s-a ascuns în tufișuri și a iscodit să vadă ce se întâmplă. A văzut o mulțime de oameni, bărbați și femei îmbrăcați frumos, cu pahare în mâini, râzând și sporovăind. Afară, pe iarbă, sub niște umbrele nemaivăzut

de mari, erau mese acoperite cu pânză albă și scaune. Doi servitori cu tăvi în mâini mergeau de la un grup de oameni la altul, așteptând ca oaspeții să îi bage în seamă, să ia ceva de pe tavă și să mănânce. Unul era chiar prietenul ei.

Mai târziu i-a spus chicotind:

— Când o să fim căsătoriți, tu ai să faci mâncare și ai să arăți frumos. Ai să pui masa pentru mine când vin acasă. Banii am să-i câștig eu.

El nu i-a întors zâmbetul. I-a întors spatele fără să scoată un cuvânt și s-a dus în locul unde pârâul se pierdea printre copaci, ca și cum ceva îi atrăsese atenția acolo. S-a aplecat, a luat o piatră și a aruncat-o în apă.

Charu l-a strigat:

— Kundan! Kundan Singh! și a chicotit și mai tare.

Dar după câteva minute, văzând că el tot nu întoarce capul spre ea, că nu zâmbește, ba chiar se preface că nu o vede, s-a apropiat iute de el, l-a tras de haine și i-a spus rugător:

— Chiar nu știi de glumă?

8

Directoarea şcolii, domnişoara Wilson, şi-a dat repede seama că nu sunt cine ştie ce profesor. Era de părere că îmi ţin orele într-o atmosferă de indisciplină şi haos. Mie mi se părea că, dacă fac zgomot, copiii sunt fericiţi, şi nu-mi venea să impun ordinea cu forţa. Când şi când, domnişoara Wilson intra ca o vijelie şi făcea ordine urlând „Liii-niş-te!", după care izbea cu bastonul în catedră. Atât eu, cât şi copiii rămâneam cu capul plecat, aşteptând discursul mânios care urma aproape inevitabil. Nu dădusem greş doar cu Charu; mai erau şi alţi copii ca ea; se chema că veniseră la ore timp de un an sau doi, dar mai mult chiuliseră şi apoi căzuseră la examen. La şedinţele cu profesorii, domnişoara Wilson spunea, privind cu subînţeles spre mine:

— Sunt unii care cred că oricine poate fi profesor. Nu, doamnă, nu-i deloc aşa. E nevoie de dăruire, disciplină, dragoste faţă de Isus Cristos Domnul nostru.

„Doamnă", aşa-mi spunea ori de câte ori voia să-mi tragă o săpuneală.

Domnişoara Wilson era o catolică din Kerala. Nu ştiu cum se facea, dar orice sari ar fi purtat se răsucea pe ea până arăta ca o bocceluţă mişcătoare. Era vestită pentru austeritatea ei: mânca doar de două ori pe zi, în grabă, fără sare, iar în chip de bijuterie purta doar un crucifix de argint. Ochelarii cu lentile groase şi ramă neagră îi alunecau tot timpul de pe nas iar ea îi împingea la loc cu arătătorul bont. Îi plăcea să se laude că la Prima Comuniune şi la Prima Confesiune auzise „vocea lui

Isus, ca și cum ar fi fost lângă mine". În adolescență intrase la o mânăstire, dorind nici mai mult, nici mai puțin decât să devină călugăriță. Fusese trimisă să predea timp de un an la școala bisericii, să asiste la liturghie, să spună novene. În tot timpul petrecut acolo a fost ținută sub observație, împreună cu alte fete, ca să se vadă dacă erau potrivite pentru viața religioasă. Domnișoara Wilson era destul de fervență, dar, până la sfârșit, biserica nu i-a permis să se călugărească. Ea n-a vrut niciodată să spună din ce cauză, făcând doar câte o aluzie la intrigile din mânăstire, dar aceasta a fost marea dramă a vieții ei, de care lumea întreagă era vinovată. Ori de câte ori o enerva cineva, spunea cu vocea ei scârțâitoare:

— De asta și numai de asta m-a trimis Domnul ca să slujesc lumea, când eu îmi doream să fiu mireasa lui și să-mi petrec viața în rugăciuni și singurătate!

Pe de altă parte, a fost îndeajuns de șireată cât să-mi dea pe mână modestul atelier de fabricat dulcețuri care aparținea bisericii: veniturile intrau în visteria scolii, iar eu am condus bine afacerea, care s-a dezvoltat cu repeziciune. Cu toate astea, se purta ca și cum ea era cea care îmi făcuse o favoare.

— Nu e nevoie să ții ore după-amiaza, mi-a spus. Sunt alți profesori, cu mai multă experiență. Tu să stai cu fetele la fabrică.

După vreo doi ani, fabrica a început să aducă un venit frumușel. Pe lângă asta, era apreciată fiindcă oferea locuri de muncă fetelor din sat și, în același timp, constituia o piață de desfacere pentru localnicii care cultivau fructe. Domnișoara Wilson primea laudele vizitatorilor pe care îi plimba prin fabrică, dar avea grijă să nu mă prezinte nici unuia dintre ei.

Era un fel ironie a sorții, trebuie să recunosc. Domnișoara Wilson bătea apropouri despre copiii care nu-și iubesc părinții și nu le sunt recunoscători și de aceea merită suferința care s-a abătut asupra lor. Eu credeam că e doar o coincidență faptul că, în timp ce tatăl meu avea mai multe fabrici de conserve, eu mă vedeam nevoită să muncesc într-un astfel de loc pentru un salariu de nimic. Tata nu avusese de la început intenția să deschidă acele fabrici. Tatăl lui, căruia toată lumea

îi spunea Thataiyya sau bunicu, era moșier; făcuse avere cultivând orez și trestie de zahăr de-a lungul fluviului Krishna, închiriind case și apartamente și vânzând *arrack* (cu toate că, pe vremea tatei, ne țineam prea cu nasul pe sus ca să recunoaștem asta). A construit o casă mare de piatră, înconjurată de livezi de mango, agrișe, tamarind, *chickoo* și guave. Când tata era tânăr, copacii de mango au intrat pe rod. Au fost chemați lucrători să adune fructele și au fost umplute butoaie enorme cu murături de mango verde, un soi foarte apreciat. Atât fructele proaspete, cât și cele conservate erau împărțite rudelor, până când tata a mirosit că e rost de o afacere și s-a apucat să aprovizioneze câteva prăvălii. Când aveam douăzeci de ani și fusesem deja renegată fiindcă mă căsătorisem cu Michael, tatăl meu deținea în Andra Pradesh trei fabrici unde se făceau conserve din orice, de la ghimbir la *gongoura*, de la lămâi verzi la curcubete. Pe eticheta borcanelor scria că sunt făcute cu un amestec străvechi de mirodenii, al cărui secret fusese transmis din tată în fiu. Eu știam că fusese născocit de Beni Amma, bucătăreasa noastră, o femeie grăsuță, care purta sariuri în culori vii, o cochetă care făcuse un copil cu unchiul meu.

Când eram copil îmi plăcea să mă joc de-a vânzătoarea. Cântăream fructe căzute pe jos folosindu-mă de o balanță cu două platane de tablă legate cu sfoară, și îi puneam pe lucrătorii tatălui meu să cumpere mango verzi la prețul de zece *paise* bucata. Cam la fel mă simțeam și acum, înconjurată de coșuri și saci de iută plini cu fructe. Diwan Sahib spunea că știe în ce lună suntem după cum miroseam când mă întorceam de la lucru după-amiaza, cu ziarele în brațe:

— Dacă miroși a portocale, trebuie să fie ianuarie, râdea el. Dacă miroși a caise, atunci e iunie.

Charu era una dintre cele mai bune lucrătoare. Avea program redus, la fel ca majoritatea fetelor, numai că, spre deosebire de ele, era metodică și foarte muncitoare. Se pricepea

atât de bine să facă față oricărei situații, că mă întrebam cum de fusese un eșec total la școală.

Dar în anul acela lucrurile s-au schimbat. Era februarie, anotimpul marmeladei. Până atunci, Charu curățase frumos portocalele: cojile erau egale și subțiri, fie că avea de curățat două kilograme, fie că avea zece. Dar atunci, fără să ne dăm seama de ce, a început fie să taie coaja prea gros, fie să lase prea mult din partea albă. Când scotea pulpa fructului, lăsa atâtea semințe, că uneori trebuia să o ia de la capăt. Vorbea mai puțin ca de obicei, zâmbea unor gânduri doar de ea știute, iar atunci când prietenele o întrebau de ce zâmbește, răspundea că și-a adus aminte de o poveste amuzantă.

— Hai, zi-ne și nouă.

— Ba nu, acum e timpul să lucrăm, scutura ea din cap și bumbul de argint din nas sclipea.

Lua iar la mână cojile de portocală și, o vreme, nu ridica privirea, dar, după câtva timp, zâmbetul tainic i se ivea din nou în colțul buzelor.

În cameră mirosea a portocale și a fum de la vasul cu jăratic în care aruncam conuri și bucăți de lemn de pin. Ferestrele dădeau spre vale. Chiar sub geam era o curticică podită cu piatră, în care sătencele alegeau munți de portocale. În aceste zile de februarie ploua adesea. Uneori era chiar lapoviță sau grindină. Dinspre miazănoapte bătea un vânt tăios, care făcea ferestrele să se zgâlțâie, lua cu el bobocii de prun sau piersic și ne îngheța până în măduva oaselor. În zilele acelea femeile lucrau înăuntru, lângă vasul cu jăratic și plitele pe care fierbea marmelada în cazane uriașe. Le înghețau mâinile, pielea li se încrețea de câte fructe alegeau, spălau și tăiau. Beau ceai din oră în oră ca să poată lucra mai departe. Ceaiul îl pregăteam eu – tare, cu lapte, îndulcit cu mult zahăr și aromat cu ghimbir și nucșoară. Țineam un radiocasetofon în camera aceea; uneori ascultam știrile, alteori imnuri în hindi. Nu eram creștină, dar eram sigură că domnișoara Wilson nu ar fi fost de acord să ascultăm muzică mai puțin serioasă. Știam însă că fetele treceau pe un canal cu

muzică din filme de îndată ce plecam eu de acolo. Pe dealuri, sunetul se aude la mari distanțe, mai ales în zilele calme de iarnă, când nu cântă nici păsările. Auzeam de departe cântece triste de dor: „Ți-am șters numele din cartea minții mele, dar sunt încă prizonierul iubirii".

Charu, care înainte râdea de astfel de cântece, acum le fredona încetișor. Era atât de frig, că, dacă lăsam căldările cu apă afară, dimineața aveau o pojghiță de gheață deasupra. Cu toate acestea, Charu își spăla părul o dată la câteva zile și am văzut-o de multe ori așezată în fața casei lor, uscându-l la soarele iernatic, lăptos. Nu-l mai lăsa nepieptănat până seara, ba chiar începuse să-și prindă flori în păr: un mic trandafir sălbatic, o garoafa strălucitoare de plastic.

Într-o după-amiază am auzit un strigăt de durere venind din atelier. M-am dus în fugă acolo și am văzut o pată mare de sânge pe un fund de lemn unde fetele tăiau portocalele. Ca să cureți cojile e nevoie de cuțite foarte ascuțite, iar Charu și fetele care cojeau fructele erau alese tocmai pentru îndemânarea lor. Rareori se întâmpla vreun accident. De data aceasta cuțitul îi intrase adânc lui Charu în degetul inelar. Stătea nemișcată, strângându-se de deget, și părea ametită. Fetele înfășuraseră un șervet de vase în jurul degetului și una dintre ele a exclamat:

— Nu știu unde-i e capul în ultima vreme, nici nu se uită unde taie!

Sângele a înroșit pânza albă în câteva clipe. Până am găsit un taxi și am dus-o la spital ca să-i coasă rana, păruse pe punctul de a-și pierde cunoștința. Mirosul de fier al sângelui ne speriase pe amândouă.

A doua zi Ama a insistat ca Charu să stea acasă și, până să apuce ea să spună ceva, aceasta a și strigat la fiul ei:

— Gata cu tândăleala! Azi te duci singur cu vitele la păscut, Puran. Și ai grijă să le numeri când te întorci! Dacă lipsește vreo capră sau vreo vacă, îți fac capul țăndări, de n-ai să mai găsești nici o fărâmă din el, l-a amenințat arătându-i toiagul.

După-amiaza, când bunica ațipise la soare lângă stratul de ridichi, Charu a plecat pe furiș și a coborât la Dhobi Ghat. Și-a

arătat degetul ca pe un trofeu și a desfăcut bandajul ca să-i arate copcile lui Kundan Singh. Așa cum se aștepta, el a luat-o de mână și i-a mângâiat ușor degetul rănit. Și cu toate că și cea mai gingașă atingere era un chin, Charu n-a lăsat să se vadă nimic, de teamă că el se va opri.

Nu trecuseră decât două luni de când venise Kundan Singh în Ranikhet, dar prezența lui era aer, apă și hrană pentru Charu. Avea nevoie să-l vadă în fiecare zi. Dacă întârzia, își făcea griji, dacă pleca prea devreme se bosumfla. Ascunsese în grajd câteva amintiri de la întâlnirile lor: o pană de coțofană, albă cu albastru, o piatră culeasă din Dhobi Ghat, un șirag de mărgele pe care i-l cumpărase el și pe care nu putea să-l poarte de teama bunicii. Toată ziua nu se gândea decât la el și, dacă i-ar fi cerut să vină la malul râului la miezul nopții, ca să se întâlnească cu el, n-ar fi șovăit nici o clipă să meargă pe potecile întunecate, patrulate de leoparzi.

Dar ce urma să se întâmple când Ama și ceilalți aveau să afle? Charu nu-și mărturisea temerile, dorințele și speranțele decât lui Gouri Joshi, când o mulgea dimineața. Față de toți ceilalți se ascundea, atât cât te poți ascunde într-un orășel unde toate se află, mai devreme sau mai târziu.

9

Orașul nostru este format din două părți, foarte deosebite una de alta. O parte este bazarul Sadar, care geme de lume. În cealaltă parte, unde se află și Casa Soarelui, proprietățile se află la distanțe mari una de alta și se întind pe mai mulți acri de văi și pâraie. Casele au fost construite în secolul al XIX-lea de britanici, care nu apelaseră la arhitecți și nu avuseseră planuri de construcție. Aceștia ridicaseră conace enorme de piatră, cu hornuri și mansarde, cămine cu polițe de marmură, verande adânci și acoperișuri de tablă. De fapt, în măsura în care a fost cu putință, au recreat Scoția, așa cum și-o aminteau. Încă de la început, Ranikhet a fost făcut din amintiri și povești: despre pomi gemând sub povara piersicilor mari cât mingile de tenis, despre straturile de căpșuni, sendvișurile cu salată și excentricii legendari care trăiseră aici. A fost odată o dansatoare savantă care locuia singură, având drept unic ajutor în casă un om din sat, pe care îl învățase să recite monologurile lui Hamlet. Când era trecută de optzeci de ani, a angajat un artist sărac să-i ilustreze o carte despre dans. Slabă cum era, abia ținându-se pe picioare, i-a pozat personal, zi după zi, îmbrăcată în costum de Bharatnatyam[1] ocărându-l în tot acest timp pentru prostia de care i se părea ei că dă dovadă. Într-o noapte, omul și-a luat tălpășița, a fugit de ea și de oraș, chiar dacă pentru asta a trebuit să înfrunte întunericul și teama de fiarele sălbatice. Schițele le-a lăsat în camera lui, pe

1 Dans clasic, considerat dansul național al Indiei.

pat, rupte în bucăți și adunate într-o grămăjoară. A mai fost și Angelina, venită din statul Goa, care s-a îndrăgostit de generalul nostru în retragere, cu toate că el era îndeajuns de în vârstă cât să-i fie tată. El a fost fermecat de tunsoarea ei băiețească, lipsită de cochetărie, de frumusețea ei lipsită de cochetărie și disprețul spontan față de convenienţe. S-au căsătorit, după care ea s-a apucat să umble prin oraș îmbrăcată în rochii bătătoare la ochi, cu flori prinse după ureche. Agăța turiștii și le povestea că în Casa Pădurarului erau vampiri care, în anumite nopți, beau sângele oamenilor.

Orașul nostru are o istorie tainică, dezvăluită locuitorilor lui de acum de cei care trăiesc de multă vreme aici. Ama îmi povestea zilnic și despre vii, și despre morți. Îmi vorbea de Janaki, care locuia pe dealul vecin și făcea *bhang* și *charas* din canabisul sălbatic cules de pe versanții din jur. Tot atunci îmi povestea și despre domnișoara Lily, care, necăsătorită fiind, rămăsese grea cu judecătorul de la tribunalul local, cu patruzeci de ani în urmă. Când m-am dus la cimitirul creștin, unde îngropasem cenușa lui Michael, am recunoscut pe pietrele de mormânt numele altor persoane despre care mi se spuseseră povești. În partea mai veche a cimitirului era înmormântat Charlie Darling, sub o piatră cu îngeri înaripați. Murise în 1912, de sifilis, după ce facuse prea multe vizite la Lal Kurti, unde frumoasele din Kumaon își rotunjeau veniturile petrecând în compania soldaților staționați în cazarma din Ranikhet. Nedomolita Angelina se afla niţel mai încolo, sub o piatră cu trandafiri sculptați. Se dusese la spital pentru o intervenție chirurgicală minoră și nu se mai trezise din anestezie. Generalul, care avea acum nouăzeci de ani, o jelea de câteva decenii. Venea în fiecare săptămână la mormântul ei, însoțit de Bozo, și, dacă se întâmpla să ne întâlnim acolo, mă ducea acasă în străvechiul lui Ambasador. Bozo stătea țeapăn pe scaunul din față și privea solemn în față la drum, în timp ce eu mă înghesuiam pe bancheta din spate, într-un colț de unde îndepărtasem tot felul de obiecte lăsate acolo, între care mai multe lucruri pentru câine. Privit din spate, uriașul

ciobănesc german era cu un cap mai înalt decât generalul, care, după ce nici în floarea vârstei nu depăşise înălţimea obligatorie cerută în armată – un metru şaizeci şi cinci –, se sfrijea tot mai mult cu fiecare an. Se ţinea drept, ca să pară măcar că are cei un metru cincizeci şi doi de centimentri care îi mai rămăseseră din statura de altădată şi, în timp ce conducea, fie fredona melodii din vechi musicaluri de la Hollywood, fie tuna şi fulgera cu privire la anarhia care domnea în ţară:

— Au să ne mănânce câinii, bombănea, şi imediat îşi cerea scuze faţă de Bozo: Nu e vorba de tine, băiete, nu, nicidecum. Tu ai domni cu o labă de fier... Şi, fără pauză, mi se adresa: June Allyson, fetiţă, ai cunoscut-o pe June Allyson? Nu, desigur... eşti prea tânără...

Despre oamenii aceştia îi povesteam lui Veer într-o după-amiază, când mă ajunsese din urmă, aşa cum i se întâmpla adesea atunci când mă întorceam de la cimitir şi scurtam drumul prin pădure, traversând pârâul ca să ajung la bazar şi apoi la şcoală. Odată, când ajunsesem la o porţiune mai abruptă, unde bolovanii stăteau să se rostogolească la vale, mi-a întins mâna pentru a mă ajuta să trec. Luată prin surprindere, m-am prins de mâna lui, uitând că prin acel loc coboram singură în fiecare zi.

— Dar tu ce-mi povesteşti? Ai venit aici pe când erai copil şi probabil că ştii toate bârfele. Himmat zice că pe vremea aceea casa era plină de lume venită să petreacă. Nu mi-l pot închipui pe Diwan Sahib dând petreceri. E o persoană atât de singuratică!

— Ei, atunci era altfel. Era un bărbat chipeş, înalt, puternic, umbla cu capul sus. Avea o aură de erou romantic. Se spunea că şi-a pus viaţa în primejdie ca să salveze un localnic, vânător de tigri. I-ai văzut cicatricea de pe obrazul stâng? Atunci a fost rănit, în lupta cu tigrul.

— Mie mi-a spus că s-a rănit într-o sârmă ghimpată, am zis.

— Nu mai spune! a făcut Veer. Ce ciudat, în tinereţe se lăuda cu rana asta. Poate că... în sfârşit, pe vremea aceea îi cam fugeau ochii după doamne. Să fi văzut cu cine umbla şi cum îl

adorau femeile... soții și fiice de ofițeri, plus doamnele din lumea bună, venite din Lucknow[1] și Delhi ca să petreacă vara aici. Practic în fiecare an apărea cu altă femeie – întotdeauna foarte frumoasă – pe care o prezenta drept o prietenă de familie, dar despre care știau cu toții că era favorita anului. Eu nu veneam decât în vacanță. Și el la fel, căci locuia în Surajgarh pe atunci și nu dădea pe aici decât vara. Călătorea în vagoane de clasa întâi – cele de tip vechi, le știi, numai lemn de tec și oglinzi aurite – și întotdeauna își lua câinii cu el.

Știam despre câini, fiindcă pe unul dintre pereți, deasupra căminului din salonul lui Diwan Sahib, văzusem o fotografie alb-negru cu patru câini golden retriever cu cozile stufoase și blana lucioasă, conturată de razele apusului ca de o aură albă. Lumina aceea îi preschimba în niște ființe eterice, cu urechi pleoștite și limbi de un cot. Unul dintre câini zâmbea fericit, cu ochii în sus, la Diwan Sahib, a cărui mână apărea într-un colț al fotografiei. Se mai vedea și o cizmă de călărie de cea mai bună calitate.

— Petreceri, băutură, aventuri amoroase, orchestră pe pajiște, cântăreți aduși din Benares, carne friptă încet la focuri de lemn, mașini manuale de făcut înghețată care era întotdeauna un pic sărată, povestea Veer. Nu avea timp pentru copiii neîngrijiți, pe care rudele și-i trimiteau de la una la alta ca să fie găzduiți pe timpul vacanțelor. Am fost nevoit să-mi port singur de grijă. Singurele dăți când manifesta oarecare interes față de mine erau cele când îi puneam întrebări despre viața în sălbăticie. Așa că născoceam o întrebare nouă în fiecare zi. De ce bate ciocănitoarea în trunchiul copacilor? Cum de izbutește coțofana să zboare cu o coadă atât de lungă? Unde s-a dus tigrii de pe dealurile din jur? Și atunci, timp de cinci minute, era atent doar la mine, indiferent ce ar fi făcut. Câteodată imita glasurile animalelor – știi că se pricepea la asta ca nimeni altul: triluri de păsări, urletul tigrului, mugetul cerbului.

---

1 Oraș situat la sud-est de Delhi.

După aceea rămâneam iarăşi singur, până când veneam cu altă întrebare. In rest nu făceam decât să mănânc, pregătindu-mă să fiu din nou grăsanul clasei când începea şcoala.

Am fost mirată de amărăciunea din vocea lui. Mi s-a părut şi mai tras la faţă, sleit de amintiri. A întors capul, parcă nevrând să fiu martorul suferinţei lui. Mi-am împletit degetele şi le-am ţinut strâns la spate, ca să nu mă las pradă dorinţei de a-l lua de mână. Când a întors din nou faţa spre mine zâmbea şi m-a întrebat ceva fără nici o legătură cu ceea ce îmi spusese. Am discutat despre cât de greu e să stabileşti o legătură de e-mail şi cât de imprevizibil era semnalul telefonului mobil. In ziua aceea n-am mai adus vorba despre Diwan Sahib.

Veer se mutase la Ranikhet. Era alpinist. Meseria lui era să-i conducă pe alţii pe diverse trasee montane şi în ascensiuni. Voia să pună bazele unei firme de alpinism în oraş şi era foarte ocupat: cumpăra aparate, computere şi căuta un asistent. Când am văzut ce obiecte scumpe şi sofisticate aducea de la Delhi, m-a cuprins o milă nesfârşită faţă de Michael. El pleca prost echipat, înarmat doar cu puţin mai mult decât pasiunea lui pentru munte. Bocancii lui cu talpă groasă, cortul de plastic, canadiana imbatabilă al cărei fermoar fusese reparat de două ori, toate acele lucruri pe care le credeam invincibile atunci îmi păreau acum nişte improvizaţii ieftine, care nu-i fuseseră de nici un folos real. Nimic n-ar fi părut mai firesc decât să deschid discuţia pe acest subiect cu Veer. Cu toate astea, nu am putut spune nici un cuvânt. Diferenţa era prea dureroasă pentru mine, simţeam că l-aş fi trădat pe Michael dacă aş fi făcut o comparaţie.

Veer pleca des, uneori nu-l vedeam zile în şir. Până în după-amiaza aceea nu discutaserăm nimic personal. Însă de câte ori dădeam ochii cu el mă simţeam ca după cinci ceşti de cafea, băute una după alta. Aveam în mine un roi de albine care începeau pe dată să bâzâie înnebunite, izbindu-se una de alta. Eram incapabilă să stau nemişcată, chiar şi când mă aflam la fabrică. Nu-mi găseam liniştea, n-aş fi putut spune exact din

ce cauză. Îmi dădeam seama că vorbesc prea mult despre Veer, dar nu mă puteam stăpâni. Băgasem de seamă că, auzindu-mă, Diwan Sahib ridica din sprâncene, parcă vrând să spună: „Iar?"

În după-amiaza aceea s-a întâmplat a nu știu câta oară să simt nevoia de a-l atinge pe Veer. Cu puțină vreme în urmă, când luam cina la Casa Soarelui, era asezat în fata mea si ne povestea despre un traseu pe care își dusese clienții cu un an înainte. Era o poveste lungă despre rute, corturi, altitudini și crevase, iar Diwan Sahib îl întrerupea adesea, cerând lămuriri. Eu de-abia dacă auzeam câte un cuvânt. Veer avea o bucățică de spanac pe buza de jos. Priveam ca vrăjită forma și linia buzelor lui, despicătura din bărbie. Mă străduiam să-mi mut privirea de la el, fără să izbutesc. A trebuit să mă așez pe palme ca să nu întind mâna și să dau bucățica de mâncare la o parte cu un gest mângâietor.

În seara aceea am rămas în fața oglinzii din baie cu pieptenele uitat în mână. N-am luat în seamă răceala pardoselii care îmi făcuse degetele de la picioare să înghețe și urca acum spre genunchi. Îmi venise în minte o altă oglindă din baie, la câteva clipe după ce aflasem de moartea lui Michael. În ziua aceea apa îmi picura pe față. Nu plângeam. Nu știam de ce mă aflam în baie, nici de ce îmi aruncasem pumni de apă pe obraji. Dacă cineva ar fi putut privi înăuntrul meu, ar fi găsit, în loc de vine și mușchi, un foc pârjolitor. Fața mea ar fi trebuit să fie neagră, carbonizată, și totuși arăta ca de obicei: o claie de păr negru încadra o față de culoarea cafelei, ochelarii pe nasul ascuțit se reflectau în aceeași oglindă crăpată pe care o găsisem în baie când închiriasem apartamentul. N-ajunsesem niciodată să o înlocuim. Papagalii se ciorovăiau pe fructele copacului care își întindea ramurile deasupra terasei de lângă cele două camere înăbușitoare în care locuiam. Auzeam țipetele păsărilor, glasurile copiilor care exersau un cântec, strigătele vânzătorului de flori care își făcea tura de după-amiază prin cartierele încinse ale Hyderabadului, pe bicicleta încărcată cu flori de iasomie. Fiecare dintre sunetele auzite zilnic îmi părea

plin de un înțeles pe care nu reușeam să-l desluşesc. Periuțele de dinți – două, fiindcă Michael şi-o uitase pe a lui când plecase –, savoniera, până şi robinetul de inox păreau a fi ceva mai mult decât obiecte obişnuite, de care te servesti zilnic. În dulap atârnau două cămăşi de-ale lui, nespălate. Eu îi cerusem să le lase aşa, ca să pot să-mi afund faţa în ele şi să-i simt mirosul în timp ce aşteptam să se întoarcă. Geanta pentru aparatul de fotografiat, pe care i-o dăduseră cei de la birou pentru când pleca în misiuni, rămăsese nefolosită pe un raft.

Avusesem nevoie de atâţia ani de luptă ca să revin la o viaţă cât de cât normală.

Pierdusem gustul aventurii, pasiunea. Ce bine ar fi fost dacă nu apărea Veer, ca să arunce o piatră în apele liniştite ale lacului meu!

10

Pe Kundan Singh, prietenul lui Charu, l-am întâlnit prima dată în martie, atunci când primăvara care bătea la uşă l-a împins pe directorul hotelului să dea o petrecere la Reşedinţa Aspen. Mai ploua din când în când şi uneori se isca un vânt tăios, dar într-o dimineaţă, când am deschis uşa, am găsit două copile cu codiţe şi ochi plini de speranţă care mă aşteptau ca să vadă ce am să spun când dau cu ochii de grămăjoara de boboci roz, albi şi roşii lăsaţi de ele pe prag. Am intrat înapoi ca să le aduc câteva monede cu care să-şi cumpere dulciuri, după cum era obiceiul. Viaţa mea singuratică mă dezobişnuise de astfel de lucruri. Abia atunci mi-am amintit că Phooldeyi, sărbătoarea florilor de primăvară, nu era departe.

Când am ajuns la petrecere, mi-am dat seama că directorul hotelului intenţionase să invite doar persoane cu greutate. Eu, o profesoară săracă, nu-mi găseam locul printre generali, brigadieri şi înalţi funcţionari. Nici măcar domnişoara Wilson nu fusese considerată îndeajuns de importantă pentru a fi invitată. Numai că, atunci când directorul venise ca să-l invite pe Diwan Sahib, nu avusese cum să nu mă invite şi pe mine.

— Doar câţiva prieteni, a zis, nimic deosebit.

Îmi imaginasem cinci sau şase persoane aşezate în jurul unei mese, în grădină, la soare.

Când am ajuns la Reşedinţa Aspen, m-am oprit preţ de câteva minute la marginea peluzei. Îi priveam pe oaspeţi şi mă bătea gândul să fac cale întoarsă cât mai repede. Prin faţa mea treceau femei în sariuri strălucitoare. Bărbaţii purtau sacouri

de tweed și pulovere din lână de miel. Era plin de oameni pe care nu îi mai văzusem niciodată. Am încercat să-mi pun hainele în ordine, regretând că venisem direct de la lucru. E adevărat că în dimineața aceea îmi pusesem cea mai bună *kurta*, în onoarea dejunului, dar aceasta nu se vedea de sub șalul gros, de iarnă, țesut în multe culori, despre care Diwan Sahib spunea că ar putea servi foarte bine drept covor. Probabil că în păr aveam praf de cretă de la cât scrisesem pe tablă. M-am ascuns după trunchiul gros al unui stejar, am scos creionul vârgat care îmi ținea cocul și mi-am trecut degetele prin păr. Mi-am aranjat șalul, mi-am șters praful de pe pantofi cu o batistă și, de teamă să nu mă răzgândesc și să plec, m-am îndreptat către persoana cea mai apropiată. Era magistratul districtual, care stătea de vorbă cu domnul Chauhan, administratorul[1], și tocmai îl felicita pentru lozincile educative pe care le afișase în tot orașul. Gazda noastră, directorul hotelului, stătea alături, cu o atitudine respectuoasă, așa cum se cuvine în fața personajelor cu rangul cel mai înalt din oraș.

— Mesajul este foarte bun, mai ales pentru cei tineri, îi spunea magistratul domnului Chauhan.

Acesta și-a lăsat privirea spre bombeurile strălucitoare ale pantofilor. De când fusese trimis la post în Ranikhet, cu șase luni în urmă, compunea lozinci și punea angajații să le scrie cu vopsea pe stânci sau pe scânduri prinse în cuie prin tot orașul. Nu puteai face un pas fără să dai cu ochii de una.

— Conferă orașului o notă de distincție, spunea directorul hotelului. Ce lozinci educative!

La puțină vreme după ce se instalase în Ranikhet, invitat fiind să înmâneze premii cu ocazia unui concurs sportiv organizat de școală, domnul Chauhan a adus un caiet, ca să ni-l arate. Pe coperta de carton lucios se vedea chipul unui bebeluș cu obraji roșii și ochi mari, care ținea un creion în mânuța dolofană. Pe copertă scria „Caiet dictando pentru plăcerea de a scrie". În căsuța unde se completează „Numele/școala/Dis-

1 Funcție similară cu cea de guvernator.

ciplina" el scrisese „Avinash Chauhan/Administrator Ranikhet/Devize pentru a-i face pe oameni mai buni". Când ne-a întins caietul, mie și domnișoarei Wilson, am observat că îi tremurau mâinile. În clipa aceea arăta întocmai ca unul dintre elevii noștri.

— Nu l-am mai arătat nimănui până acum. Va rog să-mi spuneți părerea voastră sinceră, doamnele mele.

În caiet erau înșirate, rând după rând, lozinci scrise cu pix albastru:

Ai grijă pe ce cărare o iei
Mergi pe drumul tău, nu rătăci
Pădurea e mantaua săracului
Bucură-te de plăcerile dealurilor
Munții sunt izvoare de bucurie
Natura îți aduce sănătate
Fii atent la mingile zburătoare

— Ultima face referire la terenul de golf al armatei, a răspuns întrebării pe care a ghicit-o în privirea mea. Apoi a adăugat: Profesorul meu din Ranchi, locul unde am crescut, mi-a spus că am cu adevărat talent. Câștigam toate premiile de compunere. Odată am scris una despre un picnic la cascada Dasham și profesorul mi-a zis: „Ai cu adevărat talent, tinere Avinash". Chiar așa mi-a zis.

— Sigur că aveți, domnule Chauhan. Ar fi păcat să-l risipiți.

Astăzi însă, domnul Chauhan părea că nu-și amintește cine sunt. Se adresa doar directorului și magistratului districtual, strângând din buze după ce spunea:

— Un sfat bun la momentul potrivit este neprețuit.

Avea o mustăcioară menită să-i dea un aer cât mai oficial și, cu toate că era doar piele și os, o burtă cât un pepene verde se contura sub puloverul albastru-închis. Umbla vorba că domnul Chauhan făcuse atâția bani din șperțuri, cât să-și construiască o casă cu trei etaje în Lucknow – aflasem de la domnul Qureshi, care îi raporta zilnic lui Diwan Sahib toate bârfele din bazar.

— E foarte bine că intenționați să înlocuiți parapetele. Cele vechi, făcute din piatră, au un aspect cam neglijent, cu iarba și florile sălbatice crescute prin crăpături, spunea directorul.

— Am de gând să pun și bănci, a rostit domnul Chauhan pentru urechea magistratului. Veți vedea, Ranikhet va deveni Elveția Indiei. Sau cel puțin al doilea Shimla[1]. Vreau să amenajez și un punct de observație. Cu telescop. Plătind o rupie, oricine va putea să o venereze pe Nanda Devi-ji[2] privind-o prin telescop. În plus, mai vreau să refac multe drumuri.

După fiecare propoziție a domnului Chauhan, urmată de o pauză solemnă, directorul murmura:

— Am înțeles, domnule. Înțeleg foarte bine.

— Drumurile sunt prioritatea numărul unu, a intervenit magistratul districtual. Trebuie făcute cu pușca la picior, a rostit cu un aer plin de îngâmfare, de persoană bine informată.

La câțiva pași în spatele lui stătea un servitor în uniformă, ținând o tavă cu *samosa*. Magistratul nu îi dădea nici cea mai mică atenție.

— Drumul Târgului va fi pavat până în dreptul proprietăților noastre? a întrebat directorul hotelului cu voce nesigură. Știți prea bine, nu poți face turism dacă nu ai drumuri bune, iar acesta a fost reparat acum zece ani, am auzit, doar că în acest moment...

— Nu de această dată, nu de această dată, a răspuns domnul Chauhan. Mi-ar plăcea ca întreg Ranikhetul să aibă drumuri fără gropi, dar în momentul de față bugetul nu ne permite să reparăm decât o parte din Drumul Târgului, din rațiuni administrative.

Mi-am dres vocea și am zis:

— Dacă ați putea repara măcar drumul până la Sfânta Hilda! Copiilor le e atât de greu să ajungă la școală...

---

1 Capitala statului Himachal Pradesh, una dintre cele mai populare stațiuni montane din India, vestită pentru clima răcoroasă și frumusețea peisajului.

2 Vârf muntos din Himalaya, după unii cel mai înalt din India (7 186 de metri); conform tradiției, este sălașul zeiței Nanda, soția lui Shiva.

Abia atunci mi-au observat prezența, atât magistratul, cât și gazda. Au glăsuit deodată:

— Doamnă, trebuie că sunteți...

— Doamna Maya, a spus domnul Chauhan, zâmbindu-mi larg, într-un acces de bonomie neașteptată. Profesoară la mânăstire. Un cetățean de valoare! Îi învață pe copii să facă dulceață și peltea.

— Copiii iau lecții, am spus. Dar au nevoie și de cunoștințe practice.

Eram pe punctul de a da și amănunte, însă cei doi trecuseră deja la alt subiect: Cine vor fi candidații la alegerile care se apropiau? Cei doi principali rivali pentru un loc de reprezentant al districtului Nainital în Parlament își începuseră deja campania. B.J.P.[1] va câștiga cu siguranță — venise vremea ca hindușii să-și guverneze ei înșiși țara, să arate lumii de ce sunt în stare, opinau la unison cei doi.

— Vom avea un nou ministru? l-a întrebat directorul pe magistrat și acesta a răspuns:

— Eu slujesc poporul și sunt dator să fac pe plac oricărui ministru care vine în funcție.

Au râs amândoi și au ridicat paharul, prefăcându-se că toastează. Proprietarul hotelului, nefiind prea sigur cum e protocolul la dejun într-un oraș în care abia sosise, nu servise alcool. Invitații se vedeau nevoiți să dea noroc cu Coca-Cola și suc de portocale. S-a simțit dator să se scuze față de mine, mărturisindu-mi că soția lui e la Delhi și nu va veni decât peste o lună, când se răcorește vremea.

— De aceea sunt toate un pic dezorganizate, a încheiat.

M-am uitat în jur, căutându-l pe Diwan Sahib, și l-am zărit așezat la o masă de plastic, sub un prun încărcat de flori. Fără să se ferească, își turna în pahar dintr-o ploscă mică, pe care o ținea în buzunar. Venise îmbrăcat cu o cămașă albastru-închis, care îi scotea în evidență albeața părului și a bărbii nepieptănate, dându-i un aer nonconformist. Mi-a zâmbit cu

---

1 Bharatiya Janata Party, Partidul Poporului Indian, unul dintre principalele partide politice din India.

jumătate de gură și mi-a făcut semn din cap să mă apropii. Soțiile musafirilor, care formau un grup separat, așezat ceva mai încolo, sorbeau oranjadă și îi aruncau priviri exasperate. Când am trecut pe lângă ele, una a spus cu glas tare:

— Trebuie să avem mai multe petreceri, dar numai pentru *anumite* persoane.

Au privit grădina de curând aranjată și au admirat precizia geometrică a straturilor de flori. Se aflau acolo, bine delimitate după culoare și varietate, plante care înfloresc vara. Multe dintre ele îmbobociseră – șiruri severe de lalele, crini și garoafe, legate cu sfoară de araci ca să nu o ia razna. Câteva femei s-au ridicat de pe scaune, chipurile ca să admire florile, dar, de fapt, vrând să-și arate sariurile. Când una dintre ele s-a aplecat să miroasă lalelele, însoțitorul ei a izbucnit în râs:

— Vai, doamnă Sood, florile acelea nu au miros! Sunt lalele aduse din Olanda. Am ajuns acolo odată, cu un tur Thomas Cook. Să fi văzut acolo câmpuri întregi de lalele, așa cum cultivăm noi grâul sau orezul! Aici e nimic!

M-am așezat alături de Diwan Sahib și el m-a întrebat:

— Te-ai săturat de Burra Sa'abi?[1]

Mi-a zâmbit, cu o sclipire ghidușă în ochi. Pe dată m-am simțit la largul meu. Am întins picioarele, mi-am rotit de câteva ori gleznele și mi-am sprijinit capul de spătarul scaunului.

— De ce ați venit, dacă nu vreți să stați de vorbă cu nimeni?

— Îmi ajunge că te-am întâlnit pe tine, mi-a răspuns. Nu te văd mai niciodată. Chiar și când vii după-amiaza, te ascunzi în spatele unui ziar.

Generalul se îndrepta spre noi, bătând în pământ cu sulița Naga[2] pe care o folosea drept baston, cu toate că îi trecea cu mult peste cap. Vorbea cu noi în timp ce se apropia, căci vocea lui dobândise cu multă vreme în urmă puterea de a ajunge până la ultimul rând de soldați.

— Eu nu citesc niciodată ziarele și uite ce vedere am – perfectă! Mai conduc și acum mașina. Și știți de ce? Fiindcă nu

1 Oameni importanți.

2 Trib din India.

citesc nimic scris cu litere mai mici decât titlurile. Nu afli decât de anarhie, bombe şi terorişti. O pierdere de timp! „Vrei să vezi mai bine? Nu scrie, nici nu citi." I-am propus lui Chauhan să scrie asta pe o scândură şi să o atârne de un copac, chiar lângă Şcoala Centrală.

— Să nu vă apropiaţi de şcoala noastră, am zis. Şi aşa ne e greu să adunăm copiii în clase.

M-a privit încruntat.

— Poftim? Cine... a, dumneata eşti, Maya. Ascultă la mine, clasele alea stau mai bine goale. Le strici mintea ţărăncuţelor ălora drăguţe învăţându-le să citească. Nu-şi mai găsesc locul în societate.

Cu toate că era cam de aceeaşi înălţime cu mine, generalul era convins de autoritatea lui. Se ţinea foarte drept şi, ca un general din desenele animate, avea o mustaţă albă, groasă, cu vârfurile răsucite în sus. Şi-a potrivit chipiul din regimentul Kumaon, fără de care nu ieşea din casă, şi s-a uitat cu subînţeles la scaunul liber de alături.

Diwan Sahib i-a întins ploscuţa şi l-a îmbiat:

— Aşază-te, Sahib general, ştiu eu de ce te interesează compania mea aşa, din senin.

Generalul s-a lăsat pe scaun şi a întins paharul.

— Unde e băiatul ăla al tău? N-a venit la petrecere? Am auzit că acum locuieşte aici.

— E plecat cine ştie pe unde. Pe trasee, cum zice el, i-a răspuns Diwan Sahib, cu ochii la paharul în care turna din ploscă.

— Ce ciudat să revină după atâţia ani, micul nostru Veer. Nu te supăra pe mine, Diwan Sahib, ştiu că e nepotul dumitale, bineînţeles. Dar... Maya, eu îl ştiu pe băiatul ăsta de când era de-o şchioapă. Chiar şi atunci, când era doar un copil, părea un om mare. Cum să-ţi explic? Eu mai făceam glume de care orice copil s-ar fi stricat de râs. Dar băiatul ăsta? Nimic, nici măcar un zâmbet. Nu puteam scoate nici măcar un cuvânt de la el.

Generalul a sorbit din băutura dreasă cu rom şi a izbucnit în râs:

— Seamănă cu unchiul, nu? Ce zici, Diwan Sahib?

Ramesh a venit spre noi şi l-a bătut pe general pe umăr. Era singura persoană din Ranikhet care îşi permitea un astfel de gest.

— Ascultă, generale, a rostit cu vocea lui răsunătoare. Ţi-ai numit locuinţa Refugiul Generalului. Păi nu ştii că generalii nu au voie să se refugieze, ei sunt datori să fie mereu în ofensivă?

A râs atât de tare de gluma lui, că s-a înecat şi s-a făcut roşu ca sfecla. Ramesh, acum pensionar, fusese economist cu studii la Harvard şi toată lumea i se adresa cu „domnule profesor". Le spunea oamenilor în faţă ceea ce alţii nu îndrăzneau să spună nici pe la spate şi nimeni nu se supăra pe el datorită rezervei sale inepuizabile de bună dispoziţie. S-a aşezat şi el cu un oftat, s-a servit din plosca lui Diwan Sahib şi a zis:

— Data viitoare ne întâlnim la mine. Am adus tone de bere Kingfisher de la Delhi. Şi am o reţetă nouă de *biryani* cu miel.

— Nu ştiam că vă pricepeţi la gătit, am spus eu.

— A, nu, Maya, sigur că nu eu gătesc, a fluturat el din mână cu un gest maiestuos, parcă avea în faţă un batalion de bucătari. Am să pregătesc *biryani* tot aşa cum şahul Jahan a ridicat Taj Mahalul.

Brigadierul se afla la celălalt capăt al grădinii, în compania unei femei cu figură serioasă, pe cât părea, o persoană străină de oraş, care tocmai îl întreba:

— Ce se întâmplă dacă un soldat are îndoieli cu privire la război? Dacă nu vrea să lupte?

— Noi le spunem căcănari, a zis brigadierul. Chiar aşa, căcănari nenorociţi!

Femeia şi-a luat inima în dinţi şi a continuat:

— Dar despre ce se aude, cum că soldaţii violează şi molestează femeile în zona de nord-est... şi în Kashmir...

Brigadierul i-a replicat pe un ton atât de tăios, că vorbele lui s-au auzit în toată grădina:

— Un măr stricat ici și colo, doamnă. Asta nu înseamnă că toate sunt atinse. Știm cum să procedăm cu depravații, da, da, mai bine decât oricine.

Directorul hotelului a încercat să o ia de acolo.

— Vai, Kusum-ji, a spus el cu glas mieros, de ce nu mai luați o *samosa*? Priviți, doamnele de lângă stratul de flori vor să vă arate ceva. Știți cum se spune, Kusum-ji, petrecerile și politica nu fac casă bună.

Domnul Chauhan a bătut cu pumnul într-o masă și a exclamat:

— Am să fac pe dată o pancartă cu vorbele astea! Și încă una pe care să scrie: „Politica la masă să digeri nu te lasă". Dacă stau să mă gândesc mai bine, chiar am să vi le trimit să le expuneți în holul hotelului.

Casa cândva părăginită strălucea acum ca nouă, văruită de curând. Ferestrele odată oarbe aveau acum cadre frumoase, acoperișul era vopsit într-un roșu viu. Meseria îl învățase pe directorul hotelului cum să aranjeze o casă: fețele de masă aveau franjuri, vazele erau pline de flori proaspete, în copaci fuseseră atârnate lămpi din fier forjat. Adusese și o căsuță pentru păsări, din teracotă, prea mică însă pentru coțofana cu coadă lungă care se străduia să se aciuiască înăuntru. Mesele erau acoperite de umbrele de pânză vărgată. Doi băieți cu tăvi în mână treceau printre musafiri, îmbiindu-i cu băuturi și *pakoras*. Unul din ei a întins tava spre mine. M-a intrigat figura lui, de o frumusețe neașteptată, asemănătoare cu cea a băieților din picturile renascentiste italiene.

L-am întrebat:

— Ești nou aici?

Nu se aștepta să i se adreseze cineva și s-a intimidat.

— Merg oriunde merge Sa ab, a răspuns bâlbâindu-se.

Vocea nu i se potrivea deloc cu trupul lui tânăr, slăbuț. Mi-a zâmbit arătându-și dinții strâmbi:

— Numele meu e Kundan Singh. De obicei nu servesc, ci gătesc mâncarea. Sunt bucătar.

Ramesh, care era așezat lângă mine, a spus înainte ca băiatul să mai poată adăuga ceva:

— Am avut odată un bucătar care nu era bucătar adevărat. S-a întâmplat în Lucknow, pe vremea când predam lecții acolo. Îl chema George. Era anglo-indian și toți cei ca el se angajau la căile ferate. Însă George era bucătar. Într-o zi l-am întrebat: „George, cum ai ajuns bucătar? De ce nu te-ai dus la căile ferate? Doar ești anglo-indian". Și știți ce mi-a răspuns?

— Spuneți-ne, l-am îndemnat eu.

Kundan rămăsese aproape de noi și arunca priviri furișe peste umăr, de teamă să nu fie observat.

— Știți ce mi-a răspuns? Că mai toată viața lui fusese mecanic de locomotivă, a zis Ramesh râzând cu hohote și a plesnit cu palma brațul scaunului. Așa am înțeles de ce gătea atât de prost. Dar asta nu e tot, băiete (Kundan dădea să plece), asta nu e tot. Era mecanic de cincisprezece ani când a fost concediat. Bietul om nu înțelegea nimic, vă dați seama, cum să fie concediat după atâția ani de serviciu? De ce? La un control medical au descoperit că e daltonist. Cei de la căile ferate spuneau că un mecanic de locomotivă trebuie să știe diferența dintre verde și roșu – sunt luminile semafoarelor, după cum știți –, însă George a fost foarte supărat. „Domnule", mi-a spus, „înțeleg că un mecanic trebuie să deosebească verdele de roșu, dar, de vreme ce în viață toate sunt în diferite nuanțe de cenușiu, iar eu, vreme de cincisprezece ani, am făcut deosebire între nuanța de gri a roșului și cea a verdelui, nu mai înțeleg nimic." Ei, asta mi-a pus capac! Atâta filozofie la un mecanic, parcă era prea de tot. Dar atunci am înțeles de ce mâncarea avea gust atât de rău: individul habar n-avea dacă punea boia, turmeric sau cumin în mâncare. Toate mirodeniile erau un praf albastru pentru el.

Ramesh a luat o *pakora* de pe tava lui Kundan și a spus, în timp ce mesteca:

— *Beta*, ce ai fost înainte să ajungi bucătar? Nu cumva ai condus autobuzul sau ai scris poezii? Nu se știe niciodată.

A dat din cap cu subînțeles înspre mine.

Kundan a deschis gura ca să răspundă, dar tocmai atunci a văzut ceva. A pus repede tava pe masă și a luat-o la fugă spre celălalt capăt al grădinii.

Trei vaci și doi bivoli păşteau la marginea peluzei, destul de aproape de brigadier. Când ridicau boturile ca să ajungă la frunzele de deasupra capului, clopoţeii pe care-i purtau atârnaţi la gât scoteau un clinchet uşor. Am recunoscut-o pe Gouri, care a mugit când Kundan, ajuns lângă ea, a plesnit-o peste crupă, strigând la ea ca să o gonească. Gouri a întors capul, dispreţuitoare; recunoscuse pe loc omul care n-avea habar să mâne vacile. Kundan Singh s-a uitat prin preajmă după grădinar și *chowkidar*, care ştiau cum să procedeze, dar nu erau de găsit. Celălalt slujitor a venit și el ca să-l ajute să gonească vacile de lângă invitaţi și mesele cu mâncare, dar strigătele lor nu aveau nici un efect. Una dintre vaci a luat-o la vale pe pajişte, în timp ce un bivol s-a apropiat de o masă încărcată cu mâncare, punându-i pe fugă pe căpitanii și maiorii aşezaţi în jurul ei. Câteva capre s-au oprit nedumerite la marginea peluzei și au sărit sprintene gardul, dornice să profite de ocazie. Am văzut un ied drăgălaş, cu picioare lungi, la gât cu o sfoară roşie și o talangă, și l-am recunoscut pe Pinki, preferatul lui Charu.

— Avem aici o fermă întreagă de produse lactate, a râs brigadierul cam strâmb. Chiar dacă îi lipsesc alte industrii, măcar în privinţa asta Ranikhetul stă bine.

Domnul Chauhan îşi tot sucea capul la dreapta și la stânga, căutându-l din priviri pe văcar. Eu am zărit vinovatul de departe: era unchiul lui Charu, Sanki Puran, care moţăia la soare pe un bolovan, undeva mai la vale, fumând o *beedi* mai mult ca sigur îndopată cu canabis. În jurul lui, pădurea era presărată cu primele flori de rododendron și nu prea departe de el se afla un prun în floare. Între aceste pete de culoare, hainele lui se confundau cu verdele și cafeniul frunzişului, aşa că nimeni în afară de mine nu-l văzuse. Puran purta tot anul o uniformă militară de camuflaj, pe care n-o scotea decât de câteva ori, vara, ca să se îmbăieze atunci când îi era prea cald. Vara, ca și iarna, îmbrăca un pulover kaki, tot în stil militar, cu petice

din piele. Atât de vechi era puloverul, că lui Puran îi ieșeau coatele prin găurile din mâneci. Ținuta îi era completată de o pereche de pantaloni care se opreau la două palme deasupra gleznelor și o șapcă de lână care îi acoperea o jumătate de ochi.

Cea mai mare parte a invitaților se adunaseră acum în mijlocul peluzei, speriați de parcă nu mai văzuseră vaci în viața lor. Caprele țopăiau peste tot, căutând farfuriile lăsate de izbelișteș pe iarbă; rodeau cu aceeași poftă și *pakora*, și șervețele de hârtie. Pinki se învârti și sări de câteva ori lângă căsuța pentru păsărele, spre încântarea copiilor care până atunci stătuseră în casă, la televizor. Kundan cerceta din ochi valea, trăgând nădejde să o vadă pe Charu și când, după ceva vreme, dădu cu ochii de Puran, coborî ușurat până la el strigând:

— *Arre*, o, Puran-da!

Abia atunci s-a trezit și Puran. În felul lui nedeslușit și-a dat seama că ceva nu e în ordine și a venit spre noi chemând vitele. Speriați și zăpăciți de strigătele lui Kundan și Puran, vacile și bivolii s-au răspândit care încotro. Și atunci am zărit la mare depărtare un punct roșu îndreptându-se în goana mare spre noi: era Charu.

Brigadierul a ocolit un bivol și s-a adresat gazdei, care se pierduse de tot:

— Nu-i așa ușor să ai peluză, nu? Aveți nevoie de mai mulți angajați și trebuie ridicat un gard. Proprietatea trebuie îngrădită. La ce bun să pui pancarte pe care scrie că cei care intră vor fi dați în judecată? Poți da o vacă în judecată? Privi în jur cu un zâmbet larg și domnul Chauhan exclamă:

— Bine zis, domnule, bine zis!

Ramesh a sărit în sus:

— Ba nu, domnule brigadier! Vacile – pe lângă faptul că sunt sfinte – sunt și mașini naturale de tuns iarba. Mai bună folosire a resurselor nici că se poate! Câștigul e dublu: vacile se hrănesc, iar dumneavoastră aveți o peluză bine tunsă.

Strigătele lui Puran au dat mai multe rezultate decât ale lui Kundar, iar vacile au început să coboare în vale, unde ajunsese acum și Charu. Puran plescăia din limbă, îndemnându-le să

meargă mai repede. Brigadierul, directorul hotelului și domnul Chauhan se țineau deoparte, prefăcându-se că nu sunt lipiți de ușa garajului, înghesuiți într-un tufiș de trandafiri cu ghimpi. Diwan Sahib i-a privit rânjind satisfăcut și a mormăit: „La fix". Femeile încurajau vacile cu chiote. Simțind mirosul lui Puran, care nu mai făcuse baie de cine știe când, brigadierul și-a dus un șervet la nas, urmat îndată de alte două-trei persoane.

— De ce e văcarul ăsta îmbrăcat în haine militare? a strigat brigadierul către domnul Chauhan, ca să se facă auzit pe deasupra râsetelor și mugetelor. De unde le-a luat? Nu cumva din depozitul armatei? Trebuie să verific.

În timp ce vorbea s-a întors spre domnul Chauhan și, fiind, cu spatele la vite, n-a băgat de seamă că o junincă venea spre el. Aceasta l-a izbit cu copita și a trecut mai departe. Brigadierul a țipat și a sărit cât colo, apoi, ruşinat, a vorbit fără să se adreseze nimănui în particular:

— Afurisite vaci! Numai cele crescute pe dealuri dau așa din picioare. Se sperie de orice.

A aruncat priviri furișe în jur, ca să vadă dacă râdea cineva de el, dar toată lumea se cufundase în mutenie. Directorul se holba la vaci cu o expresie îngrozită și rupea fărâme un șervețel de hârtie. În jurul lui, iarba părea ninsă.

Domnul Chauhan își pierduse stăpânirea de sine.

— De ajuns! a țipat la Puran. M-ai adus la capătul răbdărilor! Am să te arunc în închisoare! Cu vaci cu tot!

Când a băgat de seamă că oamenii îl priveau cu gura căscată, a lăsat-o mai moale.

— Din prima zi când am venit la post l-am văzut pe nebunul ăsta așezat pe marginea drumului, îmbrăcat tot cu uniforma asta murdară, dând de mâncare câinilor vagabonzi. M-am întrebat: Oare e bine așa? Să-l las în pace? Mi-a fost milă de el fiindcă e sărac. Dar acum s-a terminat, nu-l mai suport nici măcar o zi! Am să iau fără întârziere măsuri.

Puran a trecut pe lângă ei târându-și picioarele, fără să înțeleagă o iotă. A dus mâna la șapca de lână în chip de salut și a zis „*namaste* Sa'ab" cu o voce răgușită, venită parcă din fundul

unui butoi, și a luat-o în urma vacilor și caprelor, mergând anevoie. A dispărut încet, încet, până nu i-am mai văzut decât vârful șepcii.

Charu era încă jos, în vale. Părea foarte mică de la distanța aceea. Privea în sus, spre noi, dar de fapt se uita la Kundan Singh. Băiatul se lupta cu Pinki, care se încăpățâna să roadă încă un șervețel. Până când îl întâlnise pe Kundan, unchiul Puran fusese cel mai bun prieten al lui Charu. Era lipsit de apărare ca un copil, așa fusese întotdeauna. Cu animalele putea vorbi, în schimb oamenii îl zăpăceau și în fața lor nu izbutea decât să mormăie ceva de neînțeles. Îngropa liliecii și păsările moarte și îngăduia maimuțelor să-i culeagă păduchii din cap. Lumea îl credea țicnit, dar Charu îi lua cu înverșunare apărarea dacă cineva nu-i dădea pace sau îl făcea nebun.

Dar acum l-a apucat pe Puran de umăr, l-a zgâlțâit și l-a certat pentru că ațipise în loc să păzească vacile. Vorbele ei ajungea până la noi prin aerul curat de munte:

— Au dreptate să spună că ești nebun, dacă nu te poți îngriji nici măcar de câteva vite! Ți-am zis că nu mai au voie să intre în grădină!

A coborât iute în vale și a reapărut pe versantul celălalt. O plesnea pe Gouri Joshi cu bățul. Era prima oară când o vedeam lovind un animal.

11

Cam șase kilometri la vale de tabăra militară, acum lipsită de gloria de altădată, se află centrul comercial al orașului, marele bazar. Casele sunt înghesuite pe câte cinci rânduri pe pantele dealului, de zici că se vor prăvăli una peste alta. Nu sunt despărțite decât de ulicioare murdare și canale deschise, care duhnesc insuportabil. La parterul primului rând de case sunt prăvăliile cu obloane de lemn și rafturi făcute din placaj ieftin. Dacă treci prin fața ușilor deschise poți vedea un cizmar cosând tălpi, un geamgiu măsurând sticla. Bhim Singh stă cât e ziulica de lungă între pereții de oțel și aramă ai prăvăliei – vinde cam orice, de la tigăi la cuie și ciocane. Gopal Ram, bătrânul chior, repară ceasuri. Croitoria Jewel Tailors nu prea are renume bun, fiindcă întotdeauna fură ceva din materialul clientului. Ceva mai încolo e un bețivan cu ochi urduroși, mereu cu o beretă pe cap, care cârpește cu atâta îndemânare, că nu se mai cunoaste unde a fost sfâsiată țesătura. Pe drum, în fata prăvăliilor, stau înșirați țărani de prin împrejurimi, care vând lucruri făcute de ei, de la saci de iută la cărucioare pe două roți. Unul are un sac de ceapă, altul de roșii sau de portocale cam storcoșite. Hamalii își croiesc cu greu drum prin mulțime și printre mașini, cocoșați sub povara buteliilor de aragaz, a lăzilor, a cuferelor de metal. Mai sunt o pompă de benzină, atelierul auto al domnului Qureshi și patiseria Bisht, pe a cărei firmă scria „Amintiri dulci". La *mandi*, legumele sunt stropite tot timpul cu apă ca să pară mai proaspete decât sunt. Pardoseala de beton e alunecoasă din cauza cojilor putrezite și a apei.

Dincolo de *mandi* sunt două măcelării, unde lumea se înghesuie să cumpere capete de capră cu ochii ca două bile de marmură – cea mai ieftină carne din piață.

Făbricuța de dulcețuri a școlii noastre a fost înălțată pe un teren care aparține bisericii, aflat în apropierea bazei militare, dar școala este pe una dintre străduțele dosnice ale bazarului. Mergeam acolo aproape zi de zi, la ședințele cu personalul și la orele pe care încă le mai dădeam copiilor foarte mici. Într-o dimineață, când am intrat pe poartă, am găsit-o pe domnișoara Wilson discutând aprins cu doi tineri care-și parcaseră mașinile în curtea școlii.

— Pentru siguranța copiilor nu e bine. Aici e terenul lor de joacă, spunea cu vocea ei stridentă. Tu, Deepak Bisht, ai fost elev aici, ar trebui să înțelegi că nu se poate parca în curtea școlii.

— Numai până la alegeri, doamna Agnes, a răspuns cel numit Deepak pe un ton jumătate glumeț, pe jumătate rugător.

Până la alegeri mai erau câteva luni, dar, deoarece de data asta era și un candidat din Ranikhet, campania începuse mai devreme.

— Vă rugăm, doamnă, în altă parte nu e loc, a zis tânărul și a arătat cu mâna spre stradă ca să-și întărească spusele.

Un autobuz și un jeep venind din sensuri opuse erau blocate unul lângă altul și riscau să-și zgârâie vopseaua la cea mai mică mișcare. In spatele lor, pe ambele sensuri și cât vedeai cu ochii, drumul îngust era înecat de o mare de mașini, motociclete, scutere și camioane. Toate claxonau pe diferite tonuri ca să-i îndemne pe cei din față să se grăbească, cu toate că în mod evident, așa ceva nu era cu putință. Aerul era îmbâcsit de gaze de eșapament.

— Ce atâta „vă rog și iar vă rog"? a prins glas și celălalt, strigând ca să acopere zgomotul. Trebuie să parcăm mașinile și cu asta basta. N-are ce să ne facă.

— Azi sunt două mașini, mâine o să fie douăzeci. Cum să le pot opri? a zis domnișoara Wilson; s-a șters pe față cu batista împăturită, a pus-o la brâu și a clătinat din cap. Plecați de aici,

plecați îndată, a adăugat facându-mi semn să vin cu ea și să nu mă amestec.

A plecat înainte ca disputa să se fi încheiat – de altfel nici nu avea sorți de izbândă. Părea speriată și agresivă în același timp. Își dădea seama că nu putea obține ceea ce își dorea. La fel ca noi toți, se temea de forța anarhică a activiștilor de partid în perioada campaniei, când orășelul nostru, unde ne știam cu toții măcar din vedere, era invadat de străini cu microfoane și motociclete. Citisem în ziare că la Bihar niște bătăuși, așa-ziși activiști politici, puneau mâna pe orice vehicul voiau, mașină sau motoretă, și nu îl înapoiau decât după ce se încheiau alegerile sau când mașina era atât de stricată, că nu mai putea fi folosită.

Celălalt bărbat l-a bătut pe Deepak pe umăr:

— Așa vasăzică, mișelule, nu ne-ai spus că ai fost la o școală creștină, a spus el pe un ton amical. Ar trebui să te dăm afară din partid, a adăugat râzând. O să fim cu ochii pe tine. Cu dealde d-ăștia ca tine nu se știe niciodată: bate vântul și odată îți schimbi culoarea din galben în verde.

Domnișoara Wilson a încremenit. Eu m-am întors spre cei doi și le-am spus:

— Jumătate din membrii voștri de partid au trecut prin astfel de școli. Ce nu vă place? Ipocriților, am mormăit destul de tare ca să fiu auzită.

Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul și gâfâiam. Niciodată nu căutasem ceartă, nu știu ce mă apucase acum.

Cel care râdea s-a întors spre mine cu o expresie de uimire prefăcută. A vorbit rar, pe un ton obraznic:

— Doamnă, de ce vă amestecați unde nu vă fierbe oala? Nici măcar nu sunteți una de-a lor.

M-au luat toate nădușelile, cu toate că era frig. Îmi simțeam palmele umede, lipicioase. Mi-am văzut fața reflectată în ochelarii lui de soare – o față mică, schimonosită, încruntată. Fața unei persoane incapabile să se apere.

Deepak s-a scuzat din priviri și a încercat să-l ia pe celălalt de acolo. L-a bătut pe umăr și i-a spus:

— Hai să mergem, e târziu. Avem de pus toate pancartele alea.

Individul a dat să plece, nu înainte de a-mi arunca o ultimă privire.

— Sunt profesoare, sunt femei, a mârâit el. De-aia le las în pace. Dar să știi că nici un... nu se ia la harță cu mine.

Domnișoara Wilson, care rămăsese câțiva pași mai încolo, a fluturat bastonul spre câteva uniforme alb cu albastru apărute în curtea școlii și a strigat:

— Intrați în clădire, copii, intrați! Acum sunt mașini aici, nu mai puteți să vă jucați! Iar tu, Maya, sună clopoțelul. Văd că a trecut de nouă, dar *chowkidar* a uitat. Ce v-a apucat pe toți?

Copil fiind, am fost preferata tatei. Își înăbușise dezamăgirea că nu are un băiat și manifesta o mândrie perversă în legătură cu mine, singurul lui copil, o fetiță inteligentă, care lua toate premiile la școală și care îl adora. Când se întorcea de la lucru, eu eram cea pe care o striga de cum intra în casă și, cu toate că nu se putea sprijini în piciorul drept, când eram încă micuță mă lua în brațe și mă învârtea prin aer spunând: „Ia zi, prințesă, ce uriași ai mai ucis azi?" Când am mai crescut a început să mă ia cu el să văd fabricile, ba chiar o dată, când nu aveam mai mult de șapte ani, m-a luat de la șotron și m-a prezentat cu o plecăciune unor adulți veniți în vizită: „Faceți cunoștință cu prințesa conservelor Begumpet! Într-o bună zi va deveni prima femeie magnat din țara asta." Cu mine nu vorbea decât în engleză, considerată de el limba succesului, chiar dacă asta însemna că mama, care nu vorbea decât telugu[1], nu putea lua parte la discuție. De când eram foarte mică mi-a dat de înțeles că eu sunt moștenitoarea. Odată, când mama a protestat spunând „Se va mărita, nu va mai fi fiica ta, va avea viața

1 Una dintre limbile oficiale ale Indiei, vorbită în partea centrală a țării.

ei și s-ar putea să-și dorească altceva", tata a repezit-o: „Va locui aici și va conduce afacerea. Am să-i găsesc un bărbat care să stea la noi. Pentru cine crezi că adun bani, dacă nu pentru nepoți?"

Până spre sfârșitul adolescenței mele a continuat să mă strige când sosea acasă. Auzeam mașina oprind, pașii lui în hol și apoi numele meu. Lăsam totul baltă și alergam la ușa din față, îi deschideam și îi ofeream paharul de lapte de cocos pe care obișnuia să-l bea pe loc. Când am intrat la liceu, rămâneam deseori la școală după cursuri, așa că nu mai aveam cum să-i ies în întâmpinare și cu timpul am uitat amândoi de acest mic ritual.

Îmi dau acum seama că tata simțea încă de pe atunci că mă pierde și tot ce făcea avea drept scop să mă țină lângă el, să retrăim zilele fericite când eu eram un învățăcel ascultător, iar el un maestru necontestat. Ținea morțiș ca, după ce veneam de la școală, să stau ore întregi cu el, verificând registrele fabricii. În vacanțe trebuia să merg cu el la fabrică pentru a mă instrui acolo, la fața locului.

— Nimic nu se compară cu învățatul la fața locului, îmi repeta, izbind în pământ cu bastonul cu măciulie de argint. Scoate capul din nori, Maya, viața nu se trăiește cu capul în nori.

În două rânduri, când eram încă o adolescentă cu codițe, m-a pus să mă așez la biroul lui uriaș, bine lustruit (a fost nevoie de o pernă ca să ajung la o înălțime care impunea respect), să chem un amărât de angajat și să îl anunț că e dat afară. Dacă prindeam de veste că se pregătește ceva de acest fel și încercam să mă ascund, mă scotea cu forța din casă și mă urca în mașină.

— N-ai să ajungi femeie de afaceri dacă nu înveți să fii dură, trebuie să fii de oțel în adâncul tău, îmi spunea iar și iar.

Cât mergeam cu mașina mă dăscălea fără întrerupere:

— Afacerile înseamnă decizii luate pentru un interes mai general, după un plan pe termen lung. Omul pe care l-ai concediat nu mai era folositor. Plătindu-i salariul ne risipeam propriii bani. Trebuia concediat. Crezi că mie îmi place să las

oamenii pe drumuri? Consideră că astfel ți-ai luat diploma de manager, Maya. Din lucrurile astea înveți mai mult decât la orice școală de afaceri.

După astfel de întâmplări mă ascundeam într-un colț al livezii, sub un arbore de *chikoo*, unde o cățea de pripas fătase în două rânduri. Îi aduceam ei mâncare și cățeilor lapte. Stăteam acolo ore în șir, lăsându-i pe căței să mă muște de degete. Îmi făcea bine să-i văd cum se joacă cu o frunză uscată sau cum sapă într-un grămăjoară de pământ afânat.

Mă disprețuiam pentru că nu avusesem tăria să-i iau apărarea lui Puran la petrecere, atunci când domnul Chauhan îl amenințase. Ramesh protestase. Eu de ce nu scosesem nici un cuvânt, de vreme ce Puran făcea parte din „familia" mea? Cele două lumi în care trăiam nu se mai înfruntaseră până acum și, când venise momentul, eu nu mă dovedisem la înălțime. Gândindu-mă la cei doi indivizi care o amenințaseră pe domnișoara Wilson astăzi, mă întrebam cât de curajoasă m-aș dovedi dacă aș avea de înfruntat o primejdie reală, fizică, de vreme ce doar aluzia la violență pe care o făcuseră mă înspăimântase în așa măsură.

În după-amiaza aceea m-am dus la ceainăria de lângă templul Jhoola Devi. Templul era încărcat cu mii de clopoței de alamă pătați de vreme, mici și mari, fiecare încărcat de dorințele celui care îl atârnase acolo. Erau agățați peste tot: pe tavan, la ferestre, pe uși, pe balustrade și pereți, legați unul de altul cu sârmă, cu fire roșii, decolorate de vreme, cu fire aurii. Jhoola Devi era un templu străvechi, la care oamenii veneau când aveau un necaz și legau clopoței de alamă ca să li se îndeplinească dorințele.

Nici unul dintre clopoței nu fusese atârnat de mine, însă acest templu luase locul arborelui de *chikoo* din copilăria mea. Era înconjurat de păduri dese de stejar, castan și rododendron, atât de întunecate, că, atunci când le străbăteam, cerul nu se vedea decât ca o panglică îngustă care urma firul drumului. Îmi plăceau stâlpii albaștri ai templului, curtea năpădită de flori. Mă împrietenisem cu fiicele preotului, care stăteau afară, la

soare, și tricotau. Una din ele lucra în fabricuța noastră de dulcețuri. La templu era și un câine, pe care îl hrăneam cu *batashsa*. Abia așteptam să-l aud cum ține isonul concii[1] urlând. Sunetul concii îmi amintea de un alt templu, unde mă vedeam cu mama, în Hyderabad. Ne întâlneam acolo, fără știrea tatălui meu, după ce eu fugisem de acasă. Ne așezam una lângă alta în curtea de piatră din fața templului. Mama îmi cumpăra o coroniță de flori portocalii de la negustorii de la poartă și mi-o prindea în păr.

— Nu te pierde cu firea, îmi spunea. Când o să ai un copil, are să uite totul și are să vrea să fii din nou fiica lui.

De fiecare dată când ne întâlneam, aducea o bijuterie de-a ei și mi-o vâra în palmă, fără un cuvânt.

Băiatul care ținea ceainăria de la Jhoola Devi mi-a pregătit tăiței rapizi cu ceapă prăjită și ardei iute tocat și un pahar de ceai de ghimbir. Cât timp am mâncat, s-a învârtit pe lângă mine, povestindu-mi ultimele noutăți: incendii în pădure, aprovizionarea cu apă, leoparzii ieșiți la drumul mare. De fiecare dată pretindea că a văzut un leopard, uneori chiar familii întregi.

— Chiar înainte să veniți dumneavoastră, nu sunt nici cinci minute de atunci!

Când simțea că poveștile cu leoparzi s-au cam răsuflat, trecea la altceva:

— Știu că se spune că în India nu sunt pantere negre, dar eu am văzut una stând chiar aici, în mijlocul drumului. Era neagră ca tăciunele, doar cu o pată albă pe coadă, și avea ochi verzi, strălucitori. Am mai văzut și alta – nu o dată, ci de două ori: iese din pădure în nopțile cu lună plină și are pete pătrate în loc de rotunde.

In seara aceea era nevoit să ridice vocea ca să se facă auzit. Vocea îi era acoperită de cântece preluate de un microfon. Cântecele nu veneau de la templul nostru, ci de la unul aflat ceva mai departe, unde se stabilise un om sfânt. Soseau jeepuri unul după altul, pline cu grupuri de adepți care urcau apoi pe

---

1 Scoică mare, folosită ca trompetă în ceremoniile religioase.

jos până la templu. Pe marginea drumului erau agățate bandiere și ghirlande de flori.

— Anul ăsta au început mai devreme, a spus băiatul când l-am întrebat ce e cu zgomotul acela. Nu e o sărbătoare religioasă. *Baba* a venit pentru alegeri. Va sta aici șase luni.

Zâmbea senin, cu gura până la urechi.

— Să țină oricât, e bine pentru afaceri!

12

Sanki Puran nu-şi amintea defel ca vaca lui să-l fi lovit pe brigadier, însă domnul Chauhan simţea cum i se umflă venele de la tâmple ori de câte ori îşi lăsa mintea să-i fugă înapoi spre acea întâmplare. Ca un făcut, din ziua aceea dădea peste tot de Puran: un vagabond murdar, urât mirositor, ce mai, o ruşine pentru oraş. Ba mai mult încă, Puran îşi ducea vacile la păşune taman în locurile unde domnul Chauhan pusese pancarte în hindi şi engleză, prin care anunţa că toţi ce care vor fi prinşi păscându-şi vacile în locurile oprite urmau să fie amendaţi. Puran nu ştia să citească, dar era bucuros că-şi poate lega vacile de stâlpii de fier pe care erau prinse pancartele.

Toată viaţa lui de adult muncitor, domnul Chauhan se simţise cuprins de disperare văzând lipsa de disciplină, de simţ cetăţenesc şi de osârdie a semenilor săi, însă ceea ce găsise în această regiune muntoasă întrecea orice închipuire. Oamenii se purtau de parcă erau într-o vacanţă continuă. Pe cât îşi dădea el seama, în afară de a se îmbăta şi a sta la taclale în jurul vasului cu cărbuni aprinşi din faţa prăvăliei vânzătorului de alune, bărbaţii nu aveau nici o ocupaţie. Şi dintre toţi bărbaţii de care dădea cu ochii, Puran îl întârâta cel mai tare.

— Nu-i de-ajuns că e un bădăran trândav, i se plângea soţiei sale. E un bădăran trândav care umblă îmbrăcat în uniformă militară. Dar m-am hotărât, ştiu eu cum să-i vin de hac.

Soţia lui zâmbea văzând în ochii lui o lucire bine-cunoscută. Bărbatul ei chiar că ştia cum să mişte lucrurile. Îşi amintea de vremea când erau la post într-o tabără militară aflată

într-un oraș din Uttar Pradesh. Și acolo era tot administrator, „răspunzător de toate, de la ultimul bec și de apa de la robinet până la curățenia cazărmii". Prin „curățenie" înțelegea și schimbarea moravurilor tineretului. Pusese chiar la cale un plan nemaiauzit. Trimitea polițiști prin parcurile publice din preajma cazărmii, și vai de tinerii găsiți de aceștia! Îi fotografiau, le luau numele și adresele și îi amenințau că îi vor anunța pe părinți despre „activitățile lor extracuriculare", cum îi plăcea domnului Chauhan să spună.

— Așa se întâmplă cu cei care, în loc să stea să învețe, se țin de lucruri rușinoase prin parcuri, tunase și fulgerase domnul Chauhan când surprinsese o pereche de îndrăgostiți, cu ocazia primului raid, pe care îl condusese el însuși, ca să le arate subordonaților cum să procedeze.

Doamna Chauhan povestise multor locuitori ai Ranikhetului despre gândirea inovatoare a soțului ei, așa că acum își reafirmă certitudinea că și de astă dată avea o idee la fel de originală și exemplară pentru văcarul nebun.

Ceea ce s-a petrecut la câteva zile după petrecere a devenit un fel de vis urât în mintea lui Puran. Era pe o costișă, cu vacile, pe la miezul zilei. O legase pe Gangu cea zburdalnică de un copac, îi șoptise ceva vițelului cu ochi mari, încă nesigur pe picioarele lui și care nu avea destulă putere să sugă, se așezase ghemuit alături și se apucase să fumeze iarbă. Charu era ceva mai departe. Se urcase într-un stejar și tăia frunze cu secera, tot pentru vite. I-a văzut pe cei patru apropiindu-se de Puran, dar a tăiat frunze mai departe, fără să-și închipuie ce aveau să facă.

Cât despre Puran, el s-a trezit cu două mâini grele pe umeri. Cineva îi dădea ordine cu voce răstită, dar nu înțelegea nici o boabă din ce anume spuneau. Doar așa, ca prin ceață, a văzut niște fețe râzând cu gura până la urechi. A fost aruncat într-un jeep. Mașina a demarat în trombă, luând curbele în viteză și accelerând pe când urca. Puran, neobișnuit cu mașinile, scâncea ca un animal speriat. Bărbații îl plesneau peste cap și țipau la el:

— *Arre yaar*, taci din gură! *Chootiya!* Măgarule!

Au oprit maşina, l-au împins afară, l-au dezbrăcat, lăsându-l doar în chiloţi, şi l-au târât până la o cişmea de pe marginea drumului. Au dat drumul la apa rece ca gheaţa şi i-au aruncat un săpun verde. Când a simţit aerul rece pe piele, pe Puran l-a apucat tremuratul. Apa rece şi vântul parcă îl muşcau. Strângea săpunul în pumn, neştiind ce voiau de la el.

Unul dintre bărbaţi, care era mai cumsecade, a încercat să-l lămurească, însă când a văzut ce n-are cu cine şi-a suflecat mânecile, i-a luat săpunul din mână şi l-a săpunit din cap până în picioare, în timp ce tovarăşii lui se prăpădeau de râs, se plesneau peste coapse şi ţipau:

— Mami, mami, fa-i băiţă!

Puran tremura atât de tare, că genunchii i se izbeau unul de altul; şi-a încrucişat mâinile în faţă, ca să se apere. În jurul lui se adunase un mic grup de oameni. Unii, cu găleţi sau canistre în mână, aşteptau să le vină rândul la cişmea. Nimeni nu cuteza să protesteze, fiindcă îi recunoscuseră pe oamenii lui Chauhan: garda de corp, şoferul şi *chowkidar*-ul. Câţiva credeau că e vorba de o glumă. Ba s-au găsit şi unii care să spună:

— Bună treabă, ţicnitul ăsta chiar avea nevoie de o baie.

După ce s-a terminat cu baia, Puran s-a trezit îmbrăcat cu haine neobişnuite pentru el: o cămaşă galbenă, un pulover roşu şi pantaloni albaştri, prea mari pentru el. A mormăit ceva cu glasul lui spart şi s-a năpustit să-şi recupereze hainele, care fuseseră aruncate grămadă pe marginea drumului. Înainte să poată pune mâna pe ele, unul dintre bărbaţi le-a ridicat cu un băţ şi le-a aruncat pe un maldăr de crengi, frunze şi conuri de pin cărora le dăduse foc. Deasupra i-a aruncat şi încălţările. Flăcările au ţâşnit în sus, crenguţele au început să trosnească. Oamenii s-au tras îndărăt ca să nu inspire fumul înecăcios de cauciuc ars.

Puran a scos un strigăt înăbuşit. A băgat mâna în foc, ca să scoată hainele. Bărbatul care îl frecase cu săpun a vrut să-l tragă deoparte dar Puran, cât era el de pirpiriu, părea posedat de un demon. Charu, care coborâse din copac şi alergase de-a curmezişul văii ca să ajungă jeepul din urmă, a ţipat văzându-l că bagă mâna în foc:

— *Chacha*, Puran *Chacha*!

S-a agățat de cămașa lui galbenă, dar n-a avut destulă putere ca să-l oprească.

Mâinile îi erau la fel de arse de flăcări ca și hainele, când Puran a izbutit să le scoată din foc. Și-a smuls de pe el cămașa galbenă și a îmbrăcat uniforma zdrențuită, acum fumegândă. Bucăți întregi s-au fărâmițat când le-a atins, carbonizate; cu toate astea a reușit să se îmbrace, chiar dacă o mânecă și o parte din guler îi lipseau.

Ama mi-a făcut o relatare cutremurătoare a ceea ce se întâmplase, însă pe Puran nu l-am mai văzut multe zile după incident. Stătea ascuns într-un colț din grajdul vacilor, scâncind. Nici vorbă să le mai scoată la pășune. Dormea în paie, cu un ied în brațe, ca să-i țină de cald. Charu îi aducea apă și hrană și îl îmbia să mănânce, după care pleca singură cu vacile și caprele la păscut. Puran se furișa afară din staul doar o dată pe zi. Dădea o fugă în pădure, să-și facă nevoile, și se întorcea iute, înainte să se trezească cineva. Într-o dimineață s-a întors purtând în brațe un animal.

L-a pus jos în curte. Era doar ceva mai înalt decât cocoșul negru, cel mai mare din ogradă, care îl privea clătinând din cap, îi dădea târcoale și ciugulea pământul din jurul copitelor lui. Da, era un pui de căprioară, minunat de frumos, delicat, cu ochi negri, imenși, umbriți de gene lungi și un botic umed, înduioșător. Puran s-a așezat în genunchi lângă el, mormăind, gângurind și plesnindu-se peste coapse de încântare. Puiul nu suferea să se apropie nimeni altcineva de el. Dacă venea cineva spre el, se îndepărta demn, fără să se grăbească. Dar când îl striga Puran întorcea capul, făcea un pas spre el și chiar îi îngăduia să-l atingă, ceea ce Puran făcea cu nesfârșită gingășie. După ce ne-am minunat de micuța căprioară, a luat-o în brațe și a dispărut în spatele îngrăditurii de bambus, unde se aflau staulele vacilor. I-a făcut un cuib moale din ace de pin și iarbă uscată. A numit-o Rani[1], fiindcă ne privea cu un dispreț regal și fiindcă era un pui de căprioară din Ranikhet.

1 Regină.

In săptămânile care au urmat, ne-am obișnuit să-l vedem pe Puran ducând căprioara în brațe, ca pe un copil, ori de câte ori mergea în pădure. Stătea liniștită, cu picioarele atârnând pe sub brațul lui, ca niște bețe. Îi dădea lapte într-un castron de aluminiu și îi vorbea neîncetat. Căprioara îl asculta cu atenția distantă a unei dive față de admiratorul ei. După o vreme, când se sătura de adorația lui, Rani se ridica și se ducea mai încolo, să pască iarbă. Funcționarul chiar a zis:

— Până la urmă, Puran și-a găsit o iubită. Nici mai mult, nici mai puțin decât o prințesă. Îl joacă după bunul plac, așa cum fac toate femeile frumoase.

Toată lumea a râs și cineva a întrebat:

— Ia spune, Sanki, punem la cale nunta?

Că acest pui de căprioară venise să trăiască printre noi mi se părea o adevărată minune nepământeană. Zi după zi așteptam să o zăresc atunci când Puran o scotea la plimbare înainte să plece cu vitele, fiindcă acum le ducea din nou la pășune. Am întârziat de mai multe ori la școală din cauza asta, dar, așa cum i-am mărturisit lui Diwan Sahib, ziua parcă nu începea bine dacă nu vedeam ochii duioși ai lui Rani și picioarele ei atârnând molatice pe sub brațul lui Puran.

— Știi ce mi-a plăcut la Corbett? ne-a întrebat Diwan Sahib pe Veer și pe mine după ce îmi încheiasem povestea. Vreau să zic, în afară de faptul că spunea despre izvoare că au apa „limpede ca ginul"? Ăsta da, bărbat pe gustul meu! Închipuiți-vă ginul țâșnind din pământ! exclamă el și își mai turnă o porție zdravănă de Bombay Sapphire.

— Balivernele lui? l-a întrerupt Veer pe un ton atât de caustic, încât Diwan Sahib a făcut ochii mari. Hai să fim serioși, a continuat Veer. Chiar crezi povestea despre cum a ucis un tigru mâncător de oameni într-un defileu, ținând într-o mână pușca și în cealaltă două ouă de caprimulg? Ucide cu un singur glonț un tigru care a înfulecat zeci de oameni, și mai reușește și să ferească ouăle!

— Nu mai vezi pădurea din cauza copacilor, Veer, a zis Diwan Sahib, vădit îndurerat. Orice poveste palpitantă are

partea ei de exagerări, de înfloriturí, dar asta nu înseamnă că nimic nu e adevăr. Gândește-te la câte știa Corbett despre junglă, la cum iubea natura.

— Când am chef de povești născocite, citesc romane, a mai zis Veer și a plecat spre camera lui.

L-am auzit bufnind și trântind și apoi a urlat:

— Unde dracu' mi-a pus prostu ăla încărcătorul de laptop? Himmat Singh! Himmat! Nu l-ar pune de două ori în același loc! Cum să ai un birou în casa asta de nebuni?

Himmat Singh a trecut pe lângă noi, îndreptându-se spre camera lui Veer cât de repede îi îngăduiau genunchii reumatici. Câteva clipe a fost liniște, apoi Veer a izbucnit:

— După perdea? Și data viitoare unde o să-l mai ascunzi? Astă-seară nu vin acasă! a strigat din cameră. Mănânc în Bhimtal. M-am săturat de mâncarea gătită de Himmat. Zi de zi, pui înecat în grăsime, curry și orez.

La puțină vreme după aceea am auzit ușa trântindu-se. Cureaua ventilatorului a scârțâit când a pornit motorul jeepului.

Himmat a trecut iarăși pe lângă noi, de astă dată cu o figură impasibilă. N-a privit spre noi, însă a mormăit suficient de tare ca să-l auzim:

— Atâția ani, nimeni nu gătea mai bine în Kumaon decât Himmat Singh. Iar acum puiul e înecat în grăsime. Începând cu dimineața asta.

Diwan Sahib avea o figură plouată.

— Ce are Veer? a întrebat jucându-se cu paharul ca să-i treacă supărarea.

Când a vorbit din nou, avea vocea cuiva cufundat în gânduri.

— Veer este exact opusul lui Corbett. Face ascensiuni în Himalaya, trăiește de pe urma muntelui. Ei, și după atâtea ascensiuni și plimbări prin munți, ce crezi că știe despre ei, despre păduri, jivine și plante? Nu mai are puterea de a se minuna. E un dar pe care l-a pierdut. Îl interesează doar chestiile... cum le ziceți voi?... macho. Asta contează pentru el: cât de sus, cât de repede, câte vârfuri... Acum vreo două zile i-am

arătat măceşul, primele flori din anul ăsta. Nici n-a catadicsit să ridice privirea.

— Poate se gândea la altceva, am sugerat eu.

— Lasă, lasă, a făcut Diwan Sahib. Nici tu nu te dai în vânt după botanică, dar ai băgat de seamă că măceşul a înflorit înainte să-ţi spun eu.

Am tăcut amândoi, cu gândul la aceeaşi amintire. În primul meu an la Ranikhet, primăvara, Diwan Sahib m-a găsit prinsă într-o tufă de măceş care se întindea pe tot zidul Casei Soarelui. Hainele mi se prinseseră în crengi, degetele îmi sângerau din cauza ţepilor pe care încercam să mi-i scot. Dar cu cât mă zbăteam să ies, cu atât mă prindeam mai tare. De ajutat nu era nimeni prin preajmă să mă ajute. Când m-a găsit Diwan Sahib, plângeam de enervare şi durere.

— „O domniţă năpăstuită", a râs el, şi nu se vede nici un cavaler prin preajmă.

Diwan Sahib m-a eliberat, scoţând ţepii unul câte unul, în timp ce eu, ruşinată, bâiguiam tot felul de explicaţii. Că nu voisem decât să miros o floare şi să culeg câteva ca să le pun în vază acasă, că încercasem să iau o rămurea ca să o plantez la mine în grădină şi că, nu ştiu cum... După o vreme îmi tăiase vorba pe tonul iritabil pe care aveam să-l cunosc atât de bine:

— Eşti bună să taci câteva minute, până te scot de aici fără să fiu şi eu răstignit?

Mă privea însă cu blândeţe, iar grija cu care scotea ţepii m-a făcut să cred, pentru prima oară de la moartea lui Michael, că poate, într-o zi, n-am să mă mai simt atât de singură.

Acum Diwan Sahib vorbea din nou, cu voce visătoare:

— Dintotdeauna am crezut că măceşul e o plantă sălbatică, lipsită de strălucire. Abia dacă-i simţi parfumul, care mai e şi lipsit de dulceaţă, cât despre spini... cred că are mai mulţi la fiecare floare decât orice alt fel de trandafir. A fost şi rămâne un trandafir neterminat, fără clasă, aproape fără culoare, apărut datorită păsărilor acum vreo mie de ani. Şi, cu toate astea, când

îl vezi plin de flori, așa cum e cel de pe zidul casei ăsteia, ținând laolaltă pietrele pe jumătate căzute, te duce cu gândul la ceva veșnic, la frumusețea adevărată.

S-a oprit, parcă uimit el însuși de patima cu care vorbise, și a continuat, cu glasul lui de fiecare zi:

— Ce ziceam? A, da. Corbett. El înțelegea jungla dintr-o singură privire și putea să-ți povestească ce se întâmplă numai ascultându-i zgomotele. Când auzea behăitul unei căprioare, știa dacă își cheamă puiul sau dacă își avertiza tovarășele că se apropie un tigru. În copilărie mergea prin pădure în picioarele goale. Înțelegea căderea fiecărei frunze și însemnătatea fiecărui nor – dacă avea să aducă grindină sau ploaie.

Se opri pe neașteptate, parcă dându-și seama că vorbea despre nepotul lui, și nu într-un mod laudativ.

— Dar cine sunt eu să-i critic pe alții, a spus și a dat pe gât tot ginul rămas în pahar. La vremea când era copil, nu l-am învățat nimic. Așa s-ar fi cuvenit.

— Ba mie mi-a spus că l-ați învățat să imite glasurile păsărilor și animalelor sălbatice și că răspundeați la tot ce vă întreba despre viața în sălbăticie, l-am contrazis. Vă înșelați în ambele privințe. Este cu adevărat interesat de natură, iar dumneavoastră chiar l-ați învățat multe lucruri.

— Nu, nu, e vorba de cu totul altceva. Interesul lui față de natură... nu e ceea ce pare. Prietenul nostru Veer e un om complicat.

Diwan Sahib și-a încheiat tirada caustică cu o nouă înghițitură de gin și a schimbat vorba.

— Corbett a fost unic în felul lui, fiindcă nu i-a pierdut niciodată din vedere pe oameni – vreau să zic pe cei sărmani, pe muntenii ale căror vite și rude erau primejduite de fiarele sălbatice. Pe vremea mea, în Surajgarh, la curtea nawabului, am întâlnit o groază de prinți și colonișți albi care știau câte-n lună și în stele despre animale. Puteau citi semnele junglei aproape la fel de bine cum știa Corbett. Numai că ei n-ar fi putut – nici

nu le-ar fi trecut prin cap – să stea la taifas cu țărăncile așa cum făcea Corbett, darămite să mai și răspundă la întrebările lor iscoditoare. Nici unul dintre ei n-a făcut vreo noapte de veghe, cu pușca în mână, ca să păzească recolta de șobolani și păsări. De ce crezi că-i spuneau Carpet Sahib, de ce crezi că era venerat pe meleagurile astea? L-ar fi înțeles pe Puran de cum ar fi dat ochii cu el, a spus cu râs amar. Ar fi ascultat mormăielile, gemetele și scâncetele bietului idiot și ar fi știut ce înseamnă. Corbett i-ar fi putut vorbi lui Puran pe limba lui.

După-amiaza era pe sfârșite, noi eram toropiți de soare. O ceată de languri[1] gălbui dădu năvală pe ramurile cedrilor deodari. Săreau dintr-un copac în altul, închipuind un dans de cercuri cu cozile lor răsucite. Crengile se lăsau până aproape de pământ când maimuțele aterizau pe ele. Se sfădeau tot timpul, când în șoaptă, când cu țipete stridente. Unele dintre femele strângeau la piept pui cu fețișoare de bătrâni. Câinii făcuseră spume la bot de cât lătraseră și se smuceau să scape din lanțurile cu care era legați de stâlpii porții. Langurii știau prea bine că dulăii sunt legați, așa că nu le păsa, în schimb, când au băgat de seamă că suntem acolo, și-au întors spre noi fețele negricioase, ca de om, ca să se lămurească dacă aveau vreun motiv de teamă.

Până la venirea oamenilor care au preschimbat munții în mușuroaie de furnici, spunea Diwan Sahib privind spre languri, pământul aparținuse acestor maimuțe, ciutelor, antilopelor *nilgai*, tigrilor, căprioarelor *barashinga*, leoparzilor, șacalilor, marilor bufnițe cu corn, ba chiar leoparzilor și leilor. Arheologia ținuturilor sălbatice se referea la aceste animale dispărute, nu la ziduri ruinate, amulete de teracotă și cioburi de oale. În ziua de azi doar arareori ne mai gândim cum arătau pădurile în vremurile de demult, când zărim coarnele rămuroase ale unei *barashinga* trecând ca o nălucă prin desiș, sau când auzim

1 *Semnopithecus entellus*, maimuță care trăiește în sudul Asiei.

urletul unui leopard în miez de noapte. Nu se pomenea ca fiarele sălbatice să aibă încredere în oameni, a continuat Diwan Sahib. Cum să se încreadă în ei, când le-au distrus lumea în care trăiau? Prieteşugul lui Puran cu animalele e o comoară pierdută. Puran avea mai multă minte decât noi toţi, fiindcă animalele ştiu în cine să se încreadă. Imbecilii erau cei care îl credeau cu mintea dusă.

13

La sfârșitul lunii, Veer s-a întors de la Dehra Dun și Delhi. Lipsise două săptămâni, ca să facă pregătirile pentru sezonul de alpinism și drumeții. Avea de gând să-și instaleze biroul în Ranikhet. S-a întors încărcat cu daruri. Mie mi-a adus felurite delicatese din sud, cu parfum exotic: ardei iuți marinați în iaurt, *murukku*, ba chiar și un borcan cu fructe tinere de mango în oțet, așa cum se făceau în Hyderabad și din care visam să mai gust o dată. Să-i fi povestit vreodată de trecutul meu? Mi s-au perindat prin minte discuțiile noastre, pe care mi le aminteam până la ultimul cuvânt. Borcanul a rămas pe masă, neatins, timp de câteva zile. Încercam să mă obișnuiesc cu el. Din când în când îl luam în mână și inima îmi bătea mai tare când citeam eticheta: „Conserve Begumpet. Fabricate după o rețetă secretă, transmisă din generație în generație". Îmi venea în minte ziua când tata îmi acoperise ochii cu mâna și mă dusese așa până la un copac bătrân de mango care creștea în grădina noastră, ca să-mi arate căsuța construită acolo special pentru mine. Cred că aveam vreo șapte ani atunci. Mă urcam în copac pe o scăriță vopsită în roșu și intram în cămăruța pictată cu fluturi. Înăuntru era un telefon de jucărie, care suna. Într-o zi, când eram în căsuță, tata m-a chemat vorbind pe nas, cum făceau centralistele: „Alo, alo, apel telefonic pentru prințesa conservelor Begumpet... Să coboare fără întârziere, ca să vadă noile etichete pentru borcane!"

Lui Diwan Sahib, Veer îi cumpărase o carte scumpă, un catalog ilustrat al păsărilor din India, recent apărut. De îndată

ce Diwan Sahib l-a lăsat jos, m-am apucat să-l răsfoiesc, căutând o pasăre pe care o văzusem chiar în dimineața aceea. Ajunsesem într-o pădurice unde gaițele țipau atât de tare, că ziceai că ești în curtea colegiului Sfânta Hilda după ce clopoțelul sunase sfârșitul orelor. M-am apropiat în vârful picioarelor ca să văd de ce făceau atâta zarvă și atunci o umbră cafenie, uriașă, s-a desprins fără grabă din dreptul unei ramuri și a plutit încet spre un copac de alături, urmărită de țipetele ascuțite ale gaițelor revoltate. Era o bufniță imensă, orbită de soare. A rămas nemișcată în copac, suportând cu stoicism țipetele și ciupiturile gaițelor, asemenea unui aristocrat bătrân, resemnat cu soarta lui. Un prinț al întunericului din care n-a mai rămas nimic atunci când a trecut vremea lui, i-am spus eu lui Diwan Sahib, încercând cu naivitate să fac pe filozoafa. El însă a ridicat o sprânceană și a murmurat cu un zâmbet amar:

— Cum nu se poate mai adevărat. A întins mâna după carte, a deschis-o la pagina la care trebuia și mi-a înapoiat-o: Poate că asta e pasărea?

Întocmai! Aceea era bufnița mea, de astă-dată în culori vii: bufnița cafenie de pădure. Am închis cartea cu un pocnet, jubilând. În explicația de sub ilustrație scria că are puțin peste jumătate de metru înălțime.

— Exact atât era de înaltă și nici măcar nu prea semăna cu o pasăre, am zis.

— „După ce s-a jucat cu formele, culorile și trilurile pe un milion de păsări, s-a mai gândit oleacă și a aruncat-o și pe aceasta pe pământ", a spus Diwan Sahib pe tonul rezervat citatelor. Maya, știi poezia aceea dedicată bufniței? Cum e mai departe? „Când stelele drumu-și încheie din răsărit spre soare-apune, ea, ucigaș învești mântat în noapte..." Ba nu, cred că am sărit un vers.

Veer adusese și băutură: două lăzi cu rom de bună calitate și gin. Până la venirea lui, Diwan Sahib cumpăra alcool mai ieftin, doar câte o sticlă o dată, cu ajutorul generalului, care avea acces la rezervele subvenționate ale armatei. Adevărul era că, cu

tot trecutul lui glorios, Diwan Sahib nu mai era un om bogat. Închiriase cele două case care se aflau pe moșia lui ca să mai câștige ceva bani, dar până la urmă nu-i lua nici o chirie Amei, cât despre mine, de doi ani nu mai încasase cecurile pe care i le dădeam. Când am protestat, mi-a răspuns că eu îi plăteam în natură, fiindcă îi făceam tot soiul de servicii și îi băteam la mașină manuscrisul. Ducea o viață austeră, în casa unde nu găseai decât obiectele strict necesare, și acelea uzate. Mă bucuram acum să văd că are parte de puțin confort: un radiator nou, o plapumă de import, ușoară ca un fulg, șosete termice, gin și rom de bună calitate. Veer a avut grijă să-i aducă din cel mai bun, și în cantități îndestulătoare. Și, de vreme ce Diwan Sahib îmi mai dădea si mie câte o sticlă, două, nu mă puteam plânge.

Lui însuși, Veer își cumpărase un ceas de mână. Dacă apăsai pe unul dintre multele butoane care se înșirau de o parte și de alta a cadranului, se transforma din ceas în busolă, altimetru, termometru sau barometru. Limbile care arătau ora se răsuceau în sus și în jos ca să ne arate că ne aflam la cam 1 850 de metri, în timp de școala și bazarul erau doar la 1 700. Veer nu se putea abține să nu se joace tot timpul cu ceasul cel nou, dar când l-am tachinat, zicându-i că e ca un copil cu o jucărie nouă, a protestat:

— E o chestiune de viață și de moarte. Asta e meseria mea. E la fel de necesar ca un telefon sau un computer. Într-o furtună de zăpadă, pe un ghețar, unde nu e nimeni să te ajute, îmi poate salva viața.

Viața curgea altfel când apărea Veer. Zilele nu mai semănau ca două picături de apă. Nu-mi dădeam seama dacă o face înadins, dar se întâmpla adesea să se întoarcă în mașină de la bazar tocmai când mergeam de la școală la fabrică. Oprea jeepul lângă mine, ne priveam și mă urcam în mașină. Uneori se oprea ca să cumpere *samosa* fierbinți și o luam spre casă pe un drum mai ocolit și mai ferit. Făceam o scurtă oprire, pentru un picnic improvizat. Cu Veer puteam sta de vorbă așa

cum nu vorbeam cu nimeni. Știam că mă va înțelege și mai știam ce va zice dacă, de exemplu, întrebam „Oare și catârii sunt potcoviți?".

Drumul fusese blocat de o turmă de catâri cu mutre înduioșătoare, dar înceți la minte. Păstorii zbierau la ei să se miște mai repede și îi împungeau cu bețele. Unii dintre catâri, demni de renumele lor, refuzau pur și simplu să facă un pas, măcar că erau împinși de la spate.

— Oare catârii sunt potcoviți? am întrebat eu. Dar elefanții? Poartă și ei potcoave? Și s-or chema la fel ca ale cailor?

— Iată un subiect demn de aprofundat, a răspuns Veer. Se poate merge departe pe linia asta. Cum o fi mai bine? Cu pas ușor sau cu copită ușoară? Oare depinde de distanță, ori de greutatea cărată de animal? Ce-ar fi să-i sugerăm unchiului meu să trateze acest subiect în viitoarea lui carte?

— Și cu bivolii cum o fi? Merg cale de mulți kilometri și trag căruțe grele.

— Să nu uităm nici cămilele, a zis Veer mimând un ton profesional. Și iacii. La iaci te-ai gândit? Dar antilopele *nilgai*? Zebrele? Lăsând deoparte cercetarea, văd o groază de posibilități de afaceri. Ce-ar fi să lași școala și să te apuci să faci potcoave? Poate că există și mărimi standard la potcoave. Te-ai gândit că ai putea să le fabrici în China, unde mâna de lucru e mai ieftină?

S-a întâmplat odată ca o profesoară nou-venită la Sfânta Hilda să se afle în jeep împreună cu noi, când eu și Veer ne-am lansat într-o astfel de conversație fără noimă. Profesoara dorise să-mi facă o vizită acasă – gândindu-se că ne-am putea împrieteni, bănuiesc. Cât am mers cu mașina, a stat cu ochii afară pe fereastră, fără să scoată un cuvânt, așa că după cinci minute am uitat de ea. După ce Veer ne-a lăsat în fața casei mele și a plecat, fata s-a învârtit prin cele două camere, luând câte un obiect și privindu-l cu atenție, timp în care eu am facut ceaiul. S-a oprit în fața fotografiilor lui Michael, aflate pe biroul meu, alături de cea a mamei, și mi-a pus întrebări despre el. A vrut să știe când murise mama și de ce nu mă întorsesem alături de tatăl

meu, rămas singur la bătrâneţe. Când ne-am aşezat pe verandă, cu ceştile de ceai în faţă, mi-a spus:

— Ai avut o conversaţie ciudată cu domnul acela în jeep. Erai ca un copil fără minte. Şi felul în care el ţi-a răspuns... Parcă nu aveaţi nici unul mai mult de opt ani. Sunteţi prieteni? Sau rude?

M-a privit cercetător. Am schimbat vorba cât de repede am putut. Când a plecat, nici ea, nici eu n-am pomenit despre o a doua vizită.

Într-o seară, la puţină vreme după ce se întorsese de la Delhi, Veer a scos la iveală un diascop. Când a pus primul diapozitiv, peretele alb din capătul sufrageriei lui Diwan Sahib, rămas gol din cauză că încăperea nu mai era folosită, s-a făcut albastru şi auriu. Nici unul din cei faţă nu şi-a putut înăbuşi o exclamaţie de încântare. Era o fotografie a deşertului Leh, aflat la mare înălţime în Himalaya: pământul auriu cu relief lunar de sub cerul nesfârşit. Arăta ca în prima zi a Creaţiei. În valurile lui întrezăreai mişcarea continentelor, ruperea peninsulei indiene de Africa şi parcă auzeai cum aceasta se izbise de Asia cu o bubuitură cosmică şi scosese Himalaya din ocean.

Am auzit un nou clic şi am văzut capre albastre, cocoţate pe un versant muntos, printre case tradiţionale din piatră şi ardezie, care rămăseseră în picioare, neatinse de cutremure, în timp ce construcţii noi, din beton, se făcuseră praf. După aceea peretele a devenit albastru-închis, ca apa, şi toată lumea a rămas cu gura căscată. Pante înzăpezite se ridicau din apă şi se agăţau de cerul senin.

— Acesta e lacul Pangong, în Ladakh[1], s-a auzit vocea lui Veer din întuneric. Am fost acolo acum câţiva ani cu un grup de elveţieni care doreau să cerceteze comportamentul păsărilor.

Au urmat un hârâit, alt clic şi am văzut o altă imagine a lacului.

— Ei, cei de-acolo n-o să rămână niciodată fără apă, a spus Ama şi toţi au izbucnit în râs.

---

1 Regiune în nordul Indiei.

— Apa e sărată, a intervenit Veer.

— Atunci la ce bun să mai dai bani pe sare? Fierbi legumele de-a dreptul în apa scoasă din lac!

Camera întunecată era plină de lume: toți cei care erau din partea locului – Charu, Ama și rubedeniile dintr-un sat îndepărtat, venite în vizită, gemenele surdomute Beena și Mitu, funcționarul de la comisia pentru controlul apei și băiețelul lui – adunați aici ca să fie martori la magia diascopului nou-nouț. In Ranikhet nu era decât un cinematograf, care arăta ca vai de el. Plus că trebuia să plătești biletul. Spectacolul dipozitivelor era o desfătare inedită.

— Am mers cu motocicleta de la Manali[1] la Ladakh, prin trecătoarea Rothang și Baralacha La, aflată atât de sus, că puteam vedea colții ascuțiți ai munților Karakoram[2].

Diapozitivele se succedau atât de repede, că abia vedeam amănuntele. Veer ne-a arătat fotografii ale unor roți de rugăciune[3], ale unor locuințe budiste cu totul neobișnuite și ale mânăstirilor Shey, Thikse și Alchi. Erau imagini dintr-o altă lume, spectaculoase, surprinzătoare pentru aceia dintre noi care nu văzuseră asemenea vârfuri înalte decât de la mare depărtare. Un nou clic și am văzut ținutul sterp care se întinde sub platoul Ladakh. Veer ne-a explicat:

— Acolo este China. Jumătate din lacul Pangong se află pe teritoriu chinez. Nu e voie să te apropii atât de mult de graniță, dar eu cunoșteam pe cineva din armată. Am lăsat motocicletele și am umblat pe jos prin Ladakh până am ajuns în locul ăsta.

— Va să zică, dacă plecăm azi din Ranikhet putem ajunge în China? a vrut să știe Ama.

— Ba să fii sigură că te alegi cu un glonț în cap dacă treci granița! a spus cam răstit Diwan Sahib, care nu se putea obișnui cu limbuția Amei.

---

1 Oraș din nordul Indiei.

2 Lanț muntos aflat la frontiera dintre India, Pakistan și China.

3 Obiect de cult; cilindru facut din metal, piatră, lemn sau țesătură groasă de bumbac, pe care este scrisă o mantră; rotirea lui echivalează cu recitarea unei rugăciuni.

Pe deasupra, se mai și certau – fără nici un rezultat – din cauza a ceea ce el numea „gospodărirea animalelor". Adică, ori de câte ori caprele ei mâncau crinii și gălbenelele care mai rămăseseră în grădină.

— *Arre* Ama, a exclamat funcționarul, strămoșii tăi și ai mei au mers de nenumărate ori în China. Așa mi-a spus mie bunicul. Pe vremea britanicilor, chiar el a mers acolo în două rânduri cu niște *firanghi*.

Mai multe voci s-au pornit deodată.

— Bunicul tău a fost *coolie*[1], a zis Ama. Ce căuta în China?

Himmat Singh a tușit hârâit ca să-și dreagă vocea și a cuvântat și el:

— Am auzit că în China se mănâncă tigri. Și câini. Da, se mănâncă câini.

— Păi atunci ce le mai rămâne leoparzilor din China dacă oamenii mănâncă câinii? s-a trezit și funcționarul.

Toată lumea a râs. Charu, care nu scosese nici un cuvânt până atunci, a spus înverșunată:

— Eu aș omorî orice leopard sau chinez care s-ar atinge de Bijli al meu.

— Javra asta e vrăjită, a spus Ama. Atâția câini sunt mâncați de leoparzi, dar ăsta hoinărește te miri pe unde toată noaptea și dimineața îl găsești așezat lângă sobă, așteptând să-i pice o bucată de *roti*.

Eu mă ghemuisem într-un fotoliu, înfășurată cu totul în broboada de lână, sub care îmi strânsesem până și picioarele. Ascultam vocile trecând peste capul meu. Diwan Sahib s-a apucat să vorbească despre Marele Joc[2]: intrigi și spionaj, exploratori deghizați trimiși de britanici, dar și de ruși, să cerceteze locuri care nu existau încă pe hartă – masive muntoase, trecători, piscuri și ravene din Himalaya – locuri peste care

---

1 Muncitor, hamal.

2 Rivalitatea dintre Imperiul Britanic și Imperiul Rus pentru supremație în Asia Centrală, în perioada 1813-1907, de la Tratatul ruso-persan la Convenția anglo-rusă.

fiecare imperiu dorea să pună stăpânire. Vorbea despre acei pionieri ca de niște vechi prieteni: George Moorcroft traversase năvalnicul râu Sutlej pe burdufuri din piele de bivol și apoi călătorise, deghizat în înțelept hindus, în căutarea caprelor din lâna cărora erau făcute șalurile Pashmina. Nain Singh Rawat a cercetat Himalaya și a fost primul care a cartografiat corect regiunea. Era un pandit[1] de prin părțile astea, din Kumaon, care, în anii 1860, a ajuns în Lhasa, Xinjiang, Nepal și China nu doar o dată, ci de trei ori, povestea Diwan Sahib. La vremea aceea nimeni nu avea habar unde se află Lhasa de fapt.

— Cum ajungeau în locuri așa de îndepărtate? s-a minunat Charu. Pe jos?

— Ăsta e „bijnisul" lor, a repezit-o Ama. Unii oameni muncesc în magazine sau birouri; meseria lui era să măsoare distanțele. La fel ca noi. Nu umblăm în sus și în jos pe dealuri după vaci, în fiecare zi, pe soare, pe ploaie sau zăpadă?

— Ești o femeie fără minte, i-a tăiat vorba Himmat Singh. Așa crezi tu, că pe dealurile din Ranikhet se merge ca pe munții din China?

— Mergeau zile în șir, a zis Diwan Sahib. Corbett, de pildă. Pe când vâna tigrul din Chowgarh, a stat nemâncat două zile. De dormit, putea dormi chiar pe crengile copacilor.

— Poate se gândea că un om cu burta goală e mai puțin ispititor pentru un tigru flămând, a intervenit Veer. Plus că nici nu se îndoiau atât crengile.

Eram sigură că, de astă dată, Diwan Sahib își va ieși din fire. De ce îl vorbea iarăși Veer de rău pe Corbett? Felul în care îl contrazicea tot timpul pe Diwan Sahib era de-a dreptul copilăresc. Acesta continuă să vorbească, de parcă nu l-ar fi auzit pe Veer, iar eu m-am liniștit.

— Oamenii aceia erau altfel decât noi. Nain Singh Rawat făcea exact 2000 de pași la un kilometru și jumătate. Se folosea de un șirag de mătănii ca să țină socoteala. Știa că, dacă l-ar fi descoperit, chinezii l-ar fi executat, așa că umbla în

1 Titlu dat învățaților brahmani din India.

veşminte de lama, ţinând în mână o roată de rugăciune în care ascunsese o busolă.

Timp de câteva minute au vorbit toţi odată, uitând că priveam diapozitivele şi că mai erau încă multe de văzut. Veer stătea în spatele meu, la capătul celălalt al camerei. Dacă întorceam doar puţin capul îi vedeam silueta, profilată în lumina slabă care intra prin geamurile nespălate cine ştie de câtă vreme. In acelaşi timp îi simţeam privirea aţintită asupra mea în întuneric. M-am înfăşurat mai strâns în şal, cu palmele pe umeri. Cumpărase *murukku* fiindcă mă auzise spunând că le duceam dorul. De fapt, nu spusesem decât o dată, fără să stărui, vorbind despre altceva. Dar Veer ţinuse minte şi îmi adusese un borcan, ba încă unul provenit din fabrica tatălui meu. Cât de mult îmi doream să fim doar noi doi şi să-mi arate doar mie fotografiile!

Veer a umblat iar la diascop şi pe perete a apărut o imagine nouă, în nuanţe reci de alb şi gri. Până atunci stătusem pe jumătate adormită, dar când a apărut acea imagine am făcut ochii mari. Era imaginea unei femei privind în sus, spre aparatul de fotografiat, cocoşată sub greutatea rucsacului, cu o expresie de durere zugrăvită pe faţă. Zăpada i se aşezase ca o garnitură de blană pe marginea glugii purpurii a hanoracului. În spatele ei, acoperită de zăpadă, se zărea panta abruptă pe care urcase şi, jos, în vale, apa de un verde-cenuşiu a unui lac, pe jumătate acoperit cu sfărâmături de gheaţă. Pe toată suprafaţa fotografiei erau împrăştiaţi fulgi de zăpadă. Pe malul celălalt al lacului se înălţau ziduri de gheaţă.

Veer povestea:

— În ziua aceea bătea un vânt îngheţat. La câteva clipe după ce am fotografiat-o, femeia a alunecat şi a fost cât pe ce să cadă în apă. Se simţea rău dinainte, iar altitudinea i-a făcut şi mai rău. Eram mai sus de 4870 de metri. La înălţimea asta unora le curge sânge din nas. Altora li se cojeşte pielea. Au dureri de cap îngrozitoare şi degerături. Urechea mea şi degetul lipsă... sunt din cauza degerăturilor. Când degeri înseamnă că ţi-a îngheţat sângele. Chiar aşa.

Toate capetele din cameră s-au întors spre Veer, de parcă abia atunci băgau de seamă urechea ciuntită și degetul lipsă. Veer a schimbat imaginea, ca să-i facă să se uite din nou la perete.

Nu l-am întrerupt pe Veer ca să-l întreb cum se cheamă locul acela. Nu era nevoie. Știam că e Roopkund. Acesta era lacul lângă care Michael murise înghețat. Am privit cu mare atenție imaginile care se succedau pe perete. Erau luate din unghiuri diferite, în prim-plan sau imagini de ansamblu. Apă și gheață, gheață și apă. Cer plumburiu. Pereți abrupți de stâncă, blocuri de gheață învelite în zăpadă. In cele câteva clipe cât imaginea rămânea pe zid, o examinam cu maximă concentrare. Nu văzusem cadavrul lui Michael. Moartea lui îmi părea ireală, era mai degrabă o dispariție care lăsa loc de speranță. Michael era acolo, undeva, pe versanții înghețați. Altminteri nu se putea. Mă așteptam dintr-o clipă în alta să văd canadiana lui albastră, cu glugă roșie. Să-l văd cum coboară de pe zid în cameră.

Când eram copil credeam că în aparatul de radio trăiesc oameni. Nu mai mari de un deget, dar în rest la fel ca noi. Erau niște omuleți închiși pe vecie în cutia mare, de lemn negru cu cafeniu, care trona pe biroul tatălui meu. Avea o scală mare și butoane zimțate care se învârteau. Când era deschis, în ferestruica pe care erau scrise frecvențele se aprindea o lumină galbenă, întocmai ca într-o căsuță. Dacă ar fi desfăcut cineva cutia, cântăreții din Binaca Geet Mala[1] ar fi coborât pe birou și ar fi stat la taifas cu mine.

Simțeam un vânt înghețat cum îmi învăluie degetele, picioarele, fața, până și inima. M-a cuprins un tremur. Abia mă abțineam să nu țip de durere și de teamă. Mi-am îngropat fața în șal și mi-am astupat urechile. Mi s-a pus un nod în gât.

— Ce e asta, o cascadă? a întrebat cineva căruia nu-i pierise încă glasul.

---

1 Emisiune muzicală foarte populară, transmisă de Radio Ceylon.

— Uite cum a înghețat apa în aer! a exclamat altcineva.

Am scos capul din șal. Imaginea se schimbase: acum vedeam o turmă de oi pe o pajiște smălțuită cu flori. Veer a bombănit:

— Asta e greșită.

Am văzut din nou o întindere sticloasă de apă în care se oglindeau pereții unui defileu. Firul apei se pierdea în zare. Pe lângă maluri se vedeau vârfurile dantelate ale valurilor cuprinse și ele de îngheț. Intrigată, Charu s-a apropiat de perete ca să vadă mai bine și toți au început să strige la ea atunci când umbra uriașă a capului ei, intrat în lumina diascopului, a acoperit râul de gheață și valurile împietrite.

Atunci parcă am început să înțeleg. Roopkund nu e un râu, ci un lac. Lacurile nu au valuri. Mi-am regăsit vocea și i-am spus lui Veer:

— Pozele astea... nu sunt de la Roopkund, nu-i așa?

— E clar, n-ai ascultat nici o vorbă din tot ce-am spus. Nici nu știu de ce-mi bat capul. Ăsta e râul Zanskar din Kashmir. De unde ți-a venit ideea că ar fi Roopkund? Acela e un lac, nu un râu.

Enervat, a închis cu zgomot capacul unei cutii.

Vraja s-a risipit, oamenii au început să se miște. Beena și Mitu s-au ridicat în picioare. A doua zi urmau să plece devreme la Varanasi. Le aștepta o viață nouă, într-o mănăstire. Diwan Sahib le-a făcut semn să se apropie de el, le-a pus în palmă câte un fișic de monede și le-a strâns pumnii. Le-a mângâiat pe cap când s-au aplecat să-i atingă picioarele.

— Gata, gata, duceți-vă, a zis. Himmat Singh, umple-mi paharul. Din sticla cea nouă, adusă de Veer Sahib de la Delhi.

Funcționarul a ieșit repede după Himmat, sperând să capete și el o dușcă în bucătărie.

Ama s-a ridicat brusc, împingând scaunul.

— E bine să călătorești, a zis. Dar e o treabă pentru cei care întorc banii cu lopata și n-au nimic mai bun de făcut decât să

mănânce, să bea şi să lenevească. Ce plăcere o fi aia, să baţi munţii? Noi facem asta în fiecare zi şi se cheamă că muncim. Charu, hai să mergem. Puran o fi dat şi foc la casă de când suntem plecate.

•

În seara aceea, după cină, Veer şi-a luat lanterna şi bastonul şi m-a condus până acasă. Când să ieşim, am văzut în lumina de pe verandă mii de picături de aur. Veer s-a întors să ia umbrela lui, sub care ne puteam adăposti amândoi. Casa mea nu era departe, la vreo patru sute cincizeci de metri, dar drumul trecea printr-o pădurice deasă, unde leoparzii stăteau la pândă aşteptând câinii vagabonzi sau caprele uitate pe-afară. Nu era bine să merg singură la ora aceea târzie, a zis Veer.

Îmi dădeam seama că mergeam încet, mai încet decât ar fi fost nevoie. Când am ajuns la mine acasă, ploaia se oprise şi mirosurile nopţii se simţeau în toată tăria lor. Am rămas o vreme în faţa casei, vorbind de una şi de alta, aproape în şoaptă. În afară de televizorul poştaşului şi de o oală-minune care fâsâia din când în când nu se mai auzea nimic. Deasupra capetelor noastre florile laurului, ca nişte trompete uriaşe de fildeş, luceau în lumina stelelor. Mirosul lor greu ne învăluia, florile se lăsau atât de jos, că îmi atingeau faţa. Veer a atins o floare, apoi m-a privit şi a spus:

— Atât de frumoasă.

Am simţit cum inima îmi zvâcneşte în piept.

— Şi ucigătoare, am adăugat. La fel ca degeţelul. Niciodată să nu te încrezi în aparenţe.

Nu-i vedeam bine faţa la lumina stelelor, însă mi s-a părut că a întors capul, încruntat. A aprins lanterna, ca şi cum voia să plece.

— Aşa mi-a spus Diwan Sahib, am continuat, fiindcă nu eram încă pregătită să înfrunt casa goală în care urma să intru. În plimbările noastre am văzut văi întregi acoperite de florile purpurii ale degeţelului. Erau aşa frumoase, că am vrut să culeg

câteva. Atunci mi-a explicat cât de otrăvitoare pot fi cele mai frumoase flori și ciuperci.

Nu departe de Ranikhet, îmi povestise Diwan Sahib în cursul uneia dintre lungile plimbări pe care obișnuiam să le facem în primii doi ani, o femeie și copilul ei au murit otrăviți de la niște ciuperci sălbatice gătite în casă. La masă fuseseră cinci persoane, dar nimeni nu a putut spune cu siguranță care dintre ei mâncaseră din ciuperci. În noaptea aceea, copilul s-a învinețit la față, a început să tremure și să vomite. Spre dimineață a avut un acces puternic de friguri, apoi mușchii i s-au relaxat și a încetat să respire. Mama lui s-a umflat ca un leș rămas multe zile în apă. Ai fi zis că, dacă o înțepa cu un ac, avea să explodeze. Locuiau într-un sătuc de munte, iar drumul care îi lega de lume fusese distrus de ploile musonului. N-au putut să o ducă la spital, cu toate că a mai trăit încă trei zile.

De ce nimeni dintre cei care stătuseră la masă nu mai fusese otrăvit? Diwan Sahib a zis că povestea îi amintea de un bătrân ciudat care trăia la curtea nawabului din Surajgarh încă de pe vremea tatălui acestuia. Umbla îmbrăcat în veșminte cafenii, pe cap cu un *pugree* verde și avea o față atât de suptă, că ziceai că-i lihnit de foame. Mergea ore în șir prin păduri și se întorcea cu traistele pline de plante cu care se ascundea în laborator – o vizuină de vraci, plină cu baloane de sticlă, arzătoare Bunsen, fiole, șublere cu vernier. Când se strecura înăuntru, prin crăpătura ușii ieșeau mirosuri cum nu există decât în halucinații și coșmaruri, iar după ce o închidea te întrebai dacă nu cumva fuseseră închipuiri de-ale tale. Lumea vorbea că bătrânul prepară otrăvuri, iar zvonurile erau întărite de faptul că unii dintre curtenii care căzuseră în dizgrația nawabului se îmbolnăveau în mod inexplicabil sau chiar mureau. Nawabul pretindea că bătrânul prepară medicamente, dar linia dintre medicamente și otrăvuri e atât de subțire. Chiar din degețelul atât de frumos și otrăvitor, dacă îl foloseai în cantitatea corectă, scoteai digitalina, un medicament pentru bolile de inimă.

— Nu pentru inimi zdrobite, ca a mea și a ta, Maya, spusese Veer râzând. Pentru astea singurul medicament este moartea, care poate veni tot de la degețel.

Cu toată răceala nopții de primăvară, Veer și cu mine eram acum așezați pe treptele de la intrare, la o palmă unul de celălalt. De-a lungul piciorului simțeam căldura pe care o iradia. Umerii ni s-au atins în două rânduri, fără voia noastră, și el nu s-a tras deoparte. O bufniță a început să țipe, dar glasul îi era atât de înăbușit, că îți dădeai seama și mai bine de cât de adâncă era tăcerea din jur. Oala-minune nu mai sâsâia, televizorul fusese închis. Acasă la Charu am văzut perdeaua mișcându-se. Cu siguranță că era Ama, care trăgea cu urechea.

— S-a făcut târziu, am spus ridicându-mă. Am stat mult de vorbă. E mai bine să pleci.

Funcționarul ne putea vedea de la fereastra lui. A doua zi avea să facă schimb de impresii cu Ama, în timp ce păștea vacile sau scoteau apă din puț.

— Profesoara aia... avea să înceapă Ama o povestea cu multe înfloriturі.

Veer m-a văzut că trag cu ochiul la ferestrele Amei.

— Da, e târziu și bârfitorii din Ranikhet au treabă multă.

S-a ridicat și el. Am fost uimită când m-a luat de după umeri și m-a îmbrățișat. Bărbia i s-a odihnit preț de o clipă în părul meu. Apoi a plecat. Lumina lanternei sărea în sus și în jos, ca un licurici uriaș. Cu câteva seri în urmă, când coborâsem dealul la fel ca astăzi, văzusem cinci licurici dansatori la câțiva metri în fața noastră și ne opriserăm. Veer stinsese lanterna și o vreme, care a părut o veșnicie dar și doar o clipită, am rămas cu ochii la picăturile de lumină care alergau una după alta, când ascunse de frunziș, când apărând din nou.

M-am înfășurat în șal și am dat ocol casei, atingând în trecere frunzele de geraniu și stârnind nori de parfum de lămâiță. Mi-a venit în minte dimineața când Michael pornise în ultima lui călătorie. Îl condusesem la gară și stăteam pe peron

fără să ne putem dezlipi unul de altul. S-a anunțat plecarea, mulțimea s-a rărit, în jurul nostru nu mai erau decât cei care fluturau brațele, trenul s-a pus în mișcare.

— Hai, du-te, du-te, că nu-l mai prinzi! l-am îndemnat.

Michael m-a strâns în brațe, m-a sărutat pe creștet și a sărit în tren. A fost ultima oară când l-am văzut și ultima oară când m-a atins vreun bărbat – până în seara asta.

Cocoașele dealurilor din jur erau cufundate în întuneric. După o vreme, s-a stins lumina și la casa Amei, și la cea a funcționarului. În bezna care s-a lăsat, cerul părea mai vast, stelele parcă s-au apropiat de pământ, pădurea era neagră ca smoala. Jumătatea de lună atârna strâmb într-o colivie de ramuri. Acum, că eram din nou singură, groaza pe care o simțisem când mă uitam la diapozitive a scos din nou capul. Fața îndurerată a femeii, gheața, apa verzuie... nu era Roopkund, ci un râu din Kashmir, dar cât de diferit putea fi? M-am înfiorat de o teamă pe care nu o puteam defini. Mi-am amintit cum povestea Corbett că simțise prezența tigrului mâncător de oameni fără să mai fi văzut unul până atunci: „Am simțit că sunt în primejdie", scria el, „și că pericolul care mă pândea se afla pe stânca din fața mea. Faptul că nu am zărit nici o mișcare nu m-a liniștit defel. Mâncătorul de oameni se afla pe stâncă, eram sigur." Dactilografiasem trei rânduri de ciorne în care apăreau aceste cuvinte și de-acum le știam pe dinafară. Vorbele lui Corbett nu mi se păruseră niciodată mai palpabile. Acum înțelegeam ce voia să spună, și teama sporea tocmai fiindcă era lipsită de orice rațiune.

Am privit în sus la ramurile deodarilor. Arborii erau cu adevărat uriași. Doar vulturii ajungeau până în vârf și ei nu spuneau nimănui ce văd de acolo. Fiecare ramură înfrunzită era mare cât un copac. M-a luat cu amețeală: mi se părea că sunt singura ființă umană rămasă în viață, că doar gravitația mă ținea pe suprafața unui glob rotitor și că eram cât pe ce să mă desprind și să fiu aruncată în spațiu.

14

În noaptea aceea am avut un vis înspăimântător: vedeam cranii cum se rostogolesc pe versanții înzăpeziți și cad în lacuri cu apă verzuie. Era și o femeie îmbrăcată în hanorac, cu gluga pe cap, care se agăța de pietre ca să poată urca panta acoperită de zăpadă. În timp ce ea se chinuia să înainteze, cineva o fotografia spunându-i: „Zâmbiți, vă rog". Vocea era a lui Veer. Apoi femeia s-a preschimbat în Michael și el a căzut, s-a răsturnat peste marginea pantei și s-a prăvălit în apă prin golul alb. Am simțit cum cad și eu, cum mă zbat fără să mă pot prinde de ceva, am simțit că nu era nimeni care să mă ajute și așa m-am trezit, transpirată sub cuvertură.

Trecuse de mult ora când suna goarna cazărmii. Soarele bătea în fereastră. Era zi de sărbătoare. În apropiere auzeam glasuri de copii jucându-se și difuzorul din casa funcționarului ai cărui bași bubuiau de răsunau dealurile dimprejur. Chiar sub fereastra mea auzeam glasul Amei, care țipa la cineva. Simțeam că mi-e capul înfășurat în sârmă ghimpată și că îmi luase foc. M-am dus clătinându-mă la bucătărie ca să-mi fac o cafea. Oare cât rom băusem noaptea trecută? Un pahar acasă la Diwan Sahib. Iar acasă la mine, după ce plecase Veer, băusem unul sau două?

M-am așezat la masă, cu cafeaua și un analgezic în față, și abia atunci am observat obișnuita foaie de hârtie, pusă sub un borcan de dulceață: factura de electricitate a lui Diwan Sahib. Mă rugase să mă ocup de ea, dar de atunci trecuse o săptămână și precis că era și o amendă de plătit. Cât oare? M-am uitat la

hârtie... încă treizeci de rupii. Nu era mult, dar eu uitam să plătesc la termen aproape în fiecare lună. Astăzi însă mă făcuse să simt că cercul de sârmă ghimpată se strânge în jurul frunții mele. Mi-am acoperit cu mâna ochii care mă dureau și palmele mi s-au udat de lacrimi. Nu mă înțelegeam nicicum cu domnișoara Wilson, elevii mei nu luau examenele, în casă era o harababură de nedescris din cauză că nu mă îndeuram să mă despart de lucrurile vechi sau nefolositoare, și, pe deasupra, lună de lună plăteam amenzi din salariul meu de mizerie pentru că tot amânam achitarea facturilor. Cele două persoane dragi inimii mele, mama și Michael, muriseră, iar tata îmbătrânea singur în casa imensă și goală din Hyderabad, în timp ce eu eram singură în casa mea, la mii de kilometri depărtare. Cu toate acestea, nici eu, nici el, firi la fel de neînduplecate, nu eram în stare să găsim drumul unul spre celălalt. Am pus capul pe masă și am izbucnit în plâns.

După o vreme am ridicat capul, mi-am băut cafeaua sleită și m-am hotărât să merg la mormântul lui Michael. Știam că, dacă merg acolo și vorbesc cu el, am să mă liniștesc și nodul care mi se pusese în gât cu o seară înainte va dispărea. În drum spre cimitir aveam să plătesc și factura.

Am mers la biroul companiei de electricitate luând-o pe scurtături, prin spatele caselor. Tiwari, instalatorul, a ridicat palmele în semn de *namaste*. Am trecut pe lângă trei camioane ale armatei, fiecare mai mare decât dormitorul meu, pe lângă indicatorul cu „Zonă militară, puteți fi legitimați", pe lângă soldații împietriți în poziția de drepți lângă popota ofițerilor și pe lângă domnul Qureshi, care a coborât geamul mașinii și mi-a povestit de-a fir a păr cum umbla de colo-colo căutând o locuință pentru niște rude pe care proprietarul le amenințase că le dă afară din casă.

— E peste poate, nu am găsit nici măcar un șopron de tablă, Maya. Cred că în Ranikhet e mai ușor să găsești o comoară ascunsă la rădăcina unui copac decât o locuință.

Am grăbit pasul ca să scap de Pande, bătrânul avocat bâlbâit, dar el m-a oprit și mi-a spus cu îngrijorare în glas:

— Încotro, Maya Mam, încotro? Ia spune, știai că există o Londră și în Canada? Oare o mai fi și alt Ranikhet prin lumea asta mare? Și, la urma urmei, ce e adevărat pe lumea asta, Mam? Până mai deunăzi credeam că Timbuctu nu există cu adevărat. Ei, nepoțelul meu – nu are decât șapte ani, dar, crede-mă, știe mult mai multe decât mine! –, nepoțelul meu, care va să zică, mi-a spus: „Nu, *Dadaji*, este un oraș din China!" Copilul e bunicul omului, vorba asta mi se pare tot mai adevărată pe zi ce trece.

Până am plătit factura, am ajuns la zidul pe jumătate dărâmat al cimitirului, am trecut pe sub arcada de piatră, îndreptându-mă spre Michael, capul mă durea atât de tare de parcă m-ar fi lovit cineva cu un baros. Am ajuns la mormânt abia mai văzând de durere; cu mare greutate îmi țineam ochii deschiși, de fapt, nici nu eram prea sigură că văd bine. Mi s-a părut că am nimerit din greșeală la un mormânt străin și m-am dat înapoi, dar după aceea am privit mai bine piatra funerară. Aceea era, desigur – un pătrat de piatră neagră, nu foarte înalt, pe care era gravat numele lui Michael și cuvintele „Pe veci" – o piatră simplă, neîmpodobită. Pe piatră se afla acum o sticlă spartă și o alta era proptită alături. Pământul din jur era presărat cu cioburi. Crinii pe care îi plantasem fuseseră smulși, aruncați deoparte. Frunzele lungi zăceau vestejite, rădăcinile erau sfrijite de soare. Unele tulpini aveau muguri, altele flori uscate.

În ziua când am îngropat cutia de tablă în care se afla cenușa lui Michael, n-am avut pe nimeni lângă mine în afară de domnișoara Wilson. Nu găsise de cuviință să cheme groparii pentru o cutie atât de mică. A stat ceva mai la o parte și a citit cu glas tare din Biblie, cu o voce indiferentă care a preschimbat acele cuvinte frumoase într-o bombăneală fără șir. În acest timp eu săpam cu o *kutala*, o unealtă cu lama îndoită, cu care nu eram defel învățată. Era o zi friguroasă. Un vânt rece, umed, sufla printre pinii de lângă zidul cimitirului. Pământul era înghețat, tare ca piatra. Alături era un pâlc de urzici și, ori de câte ori mă atingeam de ele, simțeam cum pielea îmi ia foc. Domnișoara Wilson se întrerupea din citit din când în

când ca să mă îndemne: „Mai adânc, mai adânc. Cel puţin un metru". Bărbia dublă îi tremura, iar negul uriaş, păros, de sub ochiul drept, parcă zvâcnea. În timp ce citea îşi sugea dinţii din faţă, ieşiţi în afară ca la iepure. Cu toate că îmi dădeam seama că se află acolo din compasiune şi că încerca să mă ajute, în momentele acelea o uram aşa cum nu-mi amintesc să fi urât pe cineva vreodată. Înmormântarea durase mai bine de o oră – măsurase timpul tot uitându-se la ceasul rotund de aur pe care îl purta la încheietura mâinii drepte. Ceasul îi aparţinuse bunicului ei din partea mamei, care fusese perceptor în Kozhikode, îmi povestise ea. Era cadoul primit atunci când ieşise la pensie. Din când în când zicea:

— E unsprezece. Ceasul acesta n-a greşit nici măcar o dată în *şase zeci* de ani. A trecut deja o jumătate de oră. Mai bine aduceam un grădinar cu noi. Da' m-am gândit că poţi săpa şi singură o groapă atât de mică.

Cu toate astea n-a dat nici un semn că ar bate-o gândul să mă ajute.

Deodată m-a fulgerat un gând şi am simţit cum îmi îngheaţă sângele în vine: nu cumva cutia în care se afla cenuşa lui Michael fusese şi ea dezgropată şi aruncată, la fel ca trandafirii? Cuprinsă de spaimă, m-am învârtit printre morminte, căutând cutia. Apoi mi-am dat seama că n-avea cum; cutia trebuie că se afla acolo unde o pusesem, la trei picioare sub pământ, aşa cum stăruise domnişoara Wilson să o aşez. Vandalii nu săpaseră atât de adânc, se vedea limpede. M-am apucat să adun bulbii de crin risipiţi în jurul mormântului ca să îi plantez la loc.

Mă întorceam de la cimitir şi tocmai ajunsesem la Drumul Târgului când l-am zărit pe domnul Chauhan la bifurcaţie, acolo unde se despărţea drumul spre Casa Soarelui. Eram obosită, tot corpul mă durea. Hainele îmi erau murdare de sus până jos, unghiile negre şi despicate fiindcă săpasem cu mâinile ca să pun bulbii la loc în pământ. Domnul Chauhan nu a părut să ia seama la ţinuta mea. Era cu ochii aţintiţi la

unul din panourile puse chiar din ordinul lui. Pe panou scria „Cine repede conduce bine nu o duce". Vopseaua galbenă lucea de ziceai că-i încă proaspătă. S-a lăsat oleacă pe spate, ca să privească și din alt unghi, apoi și-a mângâiat satisfăcut mustața subțire. Atunci am observat că avea lângă ureche un semn din naștere: o pată vineție de forma Australiei.

A întors capul spre mine și a zâmbit:

— A, doamnă, după cum vedeți, fac și eu ce pot pentru oraș. Sunt convins că are posibilități, dar nimeni n-a știut cum să le pună în valoare. Ranikhet ar putea deveni un important centru turistic. Am de gând să înfrumusețez orașul din cap până-n picioare înainte să se țină Reuniunea Regimentului în noiembrie.

— Ce ar trebui înfrumusețat e cimitirul, am răspuns. Ați intrat vreodată acolo?

Eram conștientă că vorbisem cam răstit, dar nu mă putusem stăpâni.

— De pildă, panourile astea, a continuat domnul Chauhan, fără să mă ia în seamă. Treci zilnic pe lângă ele, crezi că nu le citești dar încet, încet... ce se întâmplă? a zâmbit triumfător. Ele lucrează asupra minții tale. Începi să gândești altfel. Nu mă refer la dumneavoastră, e de la sine înțeles, pentru că dumneavoastră sunteți un bun cetățean. Mă gândesc la toți ăștia... a făcut un gest larg cu brațul. La țăranii ăștia nemernici, cu copiii lor îngălați... au multe de învățat.

Iarba de pe marginea drumului era împânzită de pahare de plastic, foițe de *beedi* și pungi de staniol mototolite în care fuseseră cartofi prăjiți și *gutka*. A împuns gunoiul cu bastonul și a exclamat:

— Nici un pic de simț civic, vă spun eu, nici vorbă de-așa ceva! Drumul ăsta a fost măturat nu mai târziu săptămâna trecută.

Taman atunci a zărit-o pe Charu ceva mai încolo. Fata plesnea vaca peste crupă ca să o facă să se miște mai repede, dar aceasta s-a oprit, a ridicat coada și a dat drumul unui șir de baligi care scoteau aburi în aerul rece.

— Uite, chiar despre asta vorbeam, a izbucnit domnul Chauhan. Ce scârbos! Așa ar trebui să arate taberele militare? Să fie presărate cu baligi?

Charu ne-a aruncat peste umăr o privire vinovată, parcă îl auzise, și a îndemnat vitele să o ia în jos, în vale, unde domnul Chauhan nu le mai putea vedea. Când a trecut prin dreptul nostru, mi-a aruncat o privire furișă, în chip de scuză, și l-a tras pe Bijli de zgardă ca să îl facă să o urmeze.

— Am fost la cimitir, am zis încercând să-mi stăpânesc tremurul din voce. Nu doar mormântul soțului meu a fost vandalizat. Aripile îngerilor de pe mormintele coloniale sunt sparte, au fost sparte intenționat. Multe morminte sunt acoperite de gunoaie. Zidul împrejmuitor se dărâmă.

Domnul Chauhan a zis:

— Știi care e după mine adevărata problemă a statului indian?

A făcut o scurtă pauză, ca să sporească dramatismul propriilor vorbe.

Suntem prea îngăduitori, prea înțelegători cu toți și toate. Întocmai cum suntem și cu teroriștii. Ei tot aruncă bombe când ici, când colo, iar noi ce facem? Nimic. La fel e și aici. Același lucru, doar împrejurările sunt diferite. Cu toții sunt dușmanii societății. Uită-te la vacile astea care se balegă, știe cineva să le pună frâu?

A amuțit la auzul unei voci cu accent străin:

— Ia uite! Încă o echipă de cercetași!

Abia atunci am văzut, pe coasta înverzită de sub noi, un bărbos cu un binoclu la ochi. Urmărea un stol de păsări care treceau în zbor. Lângă el, o femeie cu un rucsac în spate se uita la cer cu un binoclu identic.

Domnul Chauhan mi-a șoptit:

— Ei, ce părere poate să-și facă turistul care vine în Ranikhet așteptându-se să găsească un oraș curat și ordonat, așa cum se cuvine în vecinătatea unei tabere militare, și dă în schimb peste grămezi de gunoi? Am auzit că în alte țări oamenii sunt obligați să adune până și... rahații câinelui lor de pe drum.

— Domnule Chauhan, încerc și eu să vă spun ceva, am zis. E o problemă adevărată.

Poate că am vorbit prea tare, fiindcă a spus cu voce joasă, pe un ton care nu prevestea nimic bun:

— V-am auzit, doamnă, vă rog să nu ridicați vocea. Oamenii aruncă gunoaie peste tot. E o mare problemă în Ranikhet, dar nu numai în Ranikhet, ci peste tot în India. E la fel în Lucknow, Bareilly, Dahra Dun... oriunde am fost la post. Au dreptate străinii când spun că India e distrusă de noi, indienii. Punem coșuri de gunoi, dar nimeni nu le folosește. Cât despre mormintele vechi și aripile îngerilor, nici pietrele nu țin o veșnicie, iar astea au două sute de ani. Spuneți că mormântul soțului dumneavoastră... Am să trimit pe cineva să verifice. Ne ocupăm și de asta. Avem proceduri corecte pentru orice.

Mă pregăteam să-i dau o replică pe măsură, când l-am văzut că se luminează la față. Orchestra armatei începuse să cânte. Sunetul alămurilor se revărsa peste dealuri. Oamenii își acordau instrumentele. S-a auzit și o voce de bariton intonând un refren dintr-un musical lacrimogen: „*Ek akela is shahar mein, raat mein aur dopahar mein*' se jeluia vocea. „Singur în oraș, singur singurel, toată noaptea și toată ziua."

Domnul Chauhan a ascultat cu ochii închiși de plăcere, până când melodia a fost întreruptă de strigătele generalului, apărut de după cotul drumului. Îl plesnea pe Bozo cu sulița Naga, fiindcă acesta trăgea de lesă să ajungă la Bijli, care mârâia după un parapet pe partea cealaltă a drumului.

— Ce te-a apucat, Bozo? făcea generalul în timp ce se lupta cu slabele lui forțe să țină piept câinelui vânjos. Nu înțeleg: ce te-a apucat?

I-a zărit pe cei doi turiști care priveau păsările și a strigat către ei:

— Alo! Ați văzut ceva interesant?

— Până la reuniunea regimentului, a repetat domnul Chauhan îndreptându-se spre general cu un zâmbet lățit pe față, am să-l fac ca nou. Orașul ăsta va fi steaua dealurilor, pe cuvântul meu.

Am lăsat baltă discuția cu domnul Chauhan și m-am îndreptat spre Casa Soarelui. Ajunsesem mai devreme ca de obicei și Diwan Sahib nu se aștepta să-i calce cineva pragul. Stătea în grădină și se distra imitând glasuri de păsări. Odată pe an venea la Sfânta Hilda și dădea un mic spectacol în fața copiilor, învățându-i să înțeleagă zgomotele și semnele pădurii. Venea deja de șaisprezece ani și spectacolul dat de el devenise o tradiție la serbarea anuală a școlii. Sala de festivități răsuna de mârâitul leopardului, mugetul cerbului și vaietul bufniței. Copiii, așezați în șiruri direct pe podea, țipau și ei de încântare sau teamă. Împrumutase ideea de la Corbett, care dădea astfel de spectacole în școlile din Nainital. Eu nu pricepeam nici în ruptul capului cum de o persoană atât de capricioasă și retrasă se simțea bine în acea postură, însă Diwan Sahib acorda toată atenția serbării și se apuca să repete cu luni de zile înainte. N-aveam de ales, trebuia să-l aștept până termină. Nu m-a observat decât după o lungă bucată de vreme și atunci s-a oprit la jumătatea behăitului unui *chital* și m-a privit încruntat.

I-am întins chitanța pentru plata curentului electric și ziarul.

S-a uitat la chitanță și s-a mirat:

— Astăzi? Trebuia să plătești acum două săptămâni. A trecut termenul, probabil a fost o penalizare.

Pe mine mă dureau genunchii și degetele. Migrena mă urmărea ca o umbră, amenințând să mă cuprindă din nou, la cea mai mică supărare. Am simțit cum îmi zvâcnește sângele în tâmple auzind tonul lui Diwan Sahib.

— Nu acum două săptămâni, ci doar una, am răspuns și apoi, fără să știu nici eu de ce, am spus o minciună: Am plătit la timp, dar am uitat să vă dau chitanța.

Și, văzând că Diwan Sahib ridică sceptic din sprânceană am adăugat:

— E plătită, nu? Altceva nu mai contează.

Am dat să plec, fără să mai aștept ceaiul sau ora de lectură din ziar și atunci m-a întrebat:

— Ce e? Arăți parcă ai dat cu capul într-un copac.

Diwan Sahib avea toane. Uneori, când nici nu te așteptai la vreun semn de simpatie, devenea bunătatea întruchipată. Iar când simțeai că nu mai poți, când erai nesigur și înspăimântat, atunci își găsea să te ia peste picior. De aceea i-am povestit cam fără tragere de inimă ce se întâmplase la cimitir. Nici n-am apucat să închei, că pe buze i s-a și ivit un zâmbet ironic.

— Câțiva bețivi au luat-o razna și tu crezi că a venit sfârșitul lumii. De fapt, cred că au fost niște liceeni, în căutarea unui loc unde să-și facă de cap... iar magazinul de băuturi alcoolice e câțiva pași mai încolo.

— Ba nu e la câțiva pași, ci la doi kilometri.

— Ce înseamnă doi kilometri în ziua de azi? Băieții au motociclete.

— Nu e vorba de bețivi, am răspuns. Nu citiți ziarele? N-ați băgat de seamă că misionarii sunt amenințați, luați la bătaie? Doar v-am povestit cum ne-au amenințat pe mine și pe domnișoara Wilson activiștii de campanie. S-a speriat tare, săraca de ea.

— Săraca de ea! Tot timpul te plângi. Agnes în sus, Agnes în jos, Agnes ar trebui operată la coardele vocale, nu-i de mirare că Isus n-a vrut-o de mireasă. Păi atunci de ce ți se rupe inima de mila ei acum?

— E vorba de cu totul altceva. S-a întâmplat un lucru grav și sunt sigură că e un nou avertisment dat Bisericii.

— Începusem să mă bâlbâi și am încercat să mă liniștesc.

În ultimele luni s-au petrecut tot soiul de lucruri acolo. Pietrele mai multor morminte au fost ciobite. De pe unele au fost șterse inscripțiile. Îngerașul de pe mormântul micului Charlie Darling a fost decapitat.

— La ce ne trebuie morminte, mă întreb. Omul a murit, dar noi ne agățăm de oasele lui. Nu mai sunt decât molecule, a rostit Diwan Sahib pe un ton mohorât, cu un soi de înverșunare. Mai bine îi aruncăm cenușa într-un râu. Sau o risipim în aer. E mult mai poetic.

— Nu despre asta e vorba, am spus cât de aspru am putut. Pentru unii cimitirul e un loc sfânt.

Diwan Sahib se încăpățâna să nu mă ia în serios. Și-a mai turnat o porție de băutură, a adăugat încă pe atâta apă și s-a lăsat în fotoliu.

— Chandan și Puran și Joshi și Tiwari, a zis. Cred că au pitit cu toții bombe artizanale în căpițele cu fân sau în magazie, ori în grajd. Din clipă în clipă o să atace școala ta dragă, biserica și fabrica de gemuri. Ce zici despre vânzătorul de ceai de la templu, care vede un leopard în fiecare ceașcă de ceai? Poate chiar acum, în timp ce noi stăm de vorbă, fierbe praf de pușcă în sânge de leopard. Hai, Maya, caută-ți altă slujbă cât mai ai vreme. Și reia-ți numele de fată.

15

Pe la sfârșitul lui aprilie vârfurile au fost învăluite de ceața rozalie care se ridica de pe câmpii. În rarele dimineți când ceața se risipea, nu mai vedeai decât piscuri și stânci cenușii acolo unde fusese zăpadă. Am auzit că jos, la câmpie, începuseră să bată vânturile calde. La noi serile erau reci, dar iarba era îngălbenită, pământul prea prăfos pentru acea perioadă a anului, iar soarele ardea prin haine ca o flacără. Apa secase în conducte, plantele se ofiliseră în grădini. Dacă cerul dădea semne că s-ar înnora, Ama îi spunea lui Charu ca nu cumva să strângă rufele puse la uscat pe frânghie sau ardeii iuți lăsați la soare. În mintea ei ploaia era o creatură înzestrată cu simțire, care se bucura să ude lucrurile lăsate la uscat. Dacă ar fi pus rufele și ardeii la adăpost, ploaia s-ar fi îndreptat spre alt loc, plictisită.

Charu și Puran duceau vacile la păscut tot mai departe, fiindcă în apropiere nu mai era iarbă. Cu toate că era atât de cald, Puran nu se spăla, nici nu-și schimba bluza și șapca. Când stătea pe loc, aerul din jurul lui se îmbiba de un miros irespirabil, un amestec acru de sudoare, fân, lapte și gunoi de grajd. Când îl vedeam că vine, mă feream din calea lui.

Charu și Puran plecau de acasă dis-de-dimineață și se întorceau seara târziu, în hărmălaie de tălăngi și lătrături. Bijli rămăsese tot un cățelandru, pus mai degrabă pe joacă decât pe păzit vitele. Sărea în fața caprelor, plesnind pământul cu labele și dând frenetic din coadă. Dacă vreuna încerca să-l ia în coarne, i se părea că îl invită la joacă și se învârtea în jurul ei lătrând, până când toate caprele se refugiau behăind pe coastele dealurilor. Bunica lui Charu zicea:

— Ăsta nu e câine, ci măgar. Cum să aibă grijă de vaci? Nici măcar leoparzii nu l-au găsit bun de mâncat.

Cu o noapte înainte auzisem şi eu mârâitul leoparzilor, un sunet aspru, ca hârşâitul fierăstrăului pe lemn. Venea din apropierea casei şi chiar am simţit şi mirosul animalului, miros de păr ars. Mi-am afundat capul în pernă. Ce rău îmi părea acum că citisem scrierile lui Corbett. Leoparzii din povestirile lui erau de pe meleagurile noastre, şi doar că nu descuiau uşile, altminteri erau în stare să intre cam în orice casă, după voie, fiind înzestraţi cu o inteligenţă şi iscusinţă de care n-ai fi zis că un animal este capabil. Nu cumva uitasem să încui uşa de jos? Dar zăvoarele de la ferestre erau bine trase? După ce m-am răsucit o vreme pe o parte şi alta, m-am sculat să verific şi apoi m-am băgat la loc în pat. A doua zi am auzit că Bozo, câinele generalului, scăpase ca prin urechile acului: nu avea decât o rană la umăr.

La o zi după aceea am auzit-o pe Charu cum o striga pe Gouri. Glasul se apropia şi se îndepărta, era când mai puternic, când mai slab, apoi din nou mai puternic, întâi plin de speranţă, apoi întrebător şi la urmă, când după-amiaza se cufunda în negura serii, deznădăjduit. Charu a urcat şi a coborât toate costişele pe care le vedeam de la fereastra mea. Celelalte vaci se îndreptau spre casă, scuturându-şi tălăngile, dar Gouri n-a apărut.

Când s-a lăsat seara, câţiva oameni s-au adunat afară şi funcţionarul a clătinat din cap, a mai tras din *beedi* şi a zis:

— Chemaţi fata acasă, e în zadar.

S-a aplecat spre focul din faţa casei şi l-a aţâţat cu un băţ.

— Oricâtă grijă ai avea, dacă leopardul vrea ceva, apoi să ştiţi că nu iartă.

— La ce să ne mirăm? a făcut Ama. Doar trăim în mijlocul pădurii.

— Acum două zile, s-a băgat în vorbă şoferul de taxi, eram la marginea drumului, cam pe la ora asta, patru oameni. Câinele lui Lachman muşina prin iarbă la doi paşi de noi. Şi ce credeţi? Un leopard a ţâşnit din tufişuri şi l-a înhăţat. Ne-am luat după el cu beţe, am strigat şi m-am agitat, dar era prea iute.

— Şi?

— Să vezi şi să nu crezi! A dat drumul câinelui. Numai că animalul murise, poate de frică. Avea şi o rană adâncă, din care sângele curgea şiroaie, de se înroşise tot drumul. Era pe jumătate jupuit de piele. La ceafă i se vedeau oasele.

— Lachman a plătit pe el cinci sute de rupii. În ultimul an i-a dat un ou fiert în fiecare zi. Zicea că e un câine de pază de nădejde.

— Nemernicul ăla n-avea bani pentru nevastă şi copii, dar dădea câinelui un ou fiert pe zi! a pufnit unul din mulţime.

— Fiert! au repetat şi s-au luat de umeri, zgâlţâindu-se de râs. Nu crud, fiert!

Ama i-a luat la rost:

— Decât să staţi aici să vorbiţi toate prostiile, mai bine v-aţi duce s-o ajutaţi pe fată să caute vaca!

Şi-a sumes sariul şi a luat-o la vale, proptindu-se în toiag, clătinând din cap şi bombănind.

Charu a găsit-o pe Gouri a doua zi în zori, într-o râpă adâncă şi îngustă. Căzuse într-o parte. Două picioare stăteau atât de strâmb, încât sigur erau rupte. La gât avea o rană adâncă. Era în viaţă, dar stătea nemişcată, cu privirea împăienjenită, şi nu scotea nici un sunet. Talanga de la gât era roşie de sânge, ca şi cele câteva pete albe de blană pe care le avea.

S-au adunat cu toţii în jurul vacii. Charu, cu ochii în lacrimi, i-a întins bucăţi de *roti*, îmbiind-o:

— Gouri Joshi, mănâncă o bucăţică.

A încercat să-i oprească sângele cu *dupatta*, dar pânza s-a îmbibat în câteva clipe.

— Mă duc să-l aduc pe veterinar, m-am oferit eu.

— Veterinarul nu mai are ce face, e prea târziu, a zis funcţionarul şi vorbele i-au fost însoţite de un murmur aprobator.

— Numai Ohjha o poate scoate de acolo, a spus Ama. Să meargă cineva să-l cheme. Dar o vrea să vină?

Cu vreo trei zile înainte, bunica lui Charu îmi povestise cât îl ura Ohjha pe veterinarul cel nou. Era un om de prin partea

locului, care vorbea dialectul pahari și de aceea oamenii îl îndrăgiseră, fiindcă doctorii dinaintea lui erau veniți de pe alte meleaguri. Doctorul cel nou luase o parte din clienții lui Ohjha, care nu era angajatul spitalului. Tunând și fulgerând, Ohjha îi explicase bunicii lui Charu că el nu va mai avea nici ce mânca, nici ce bea dacă oamenii nu-și mai aduceau la el animalele bolnave. Veterinarul primea un salariu lunar de la guvern, indiferent de câte animale îngrijea, dar lui Ohjha cine îi plătea ceva? Era nevoit să se descurce singur.

— Stătea acolo, printre mormanele de vechituri, povestea Ama. Scutura tridentul și se răstea la paharul cu băutură: „Am să-i trag un picior nemernicului ăla de veterinar, am să-i trag una chiar în boașe". Eu i-am zis: „Las-o baltă, moșule, bijnisul tău se duce de râpă, nu mai ai nici tu mult". Am râs de el. Cum să vină acum dacă îl chem?

— De ce să nu vină? Doar are nevoie de bani, a spus taximetristul.

S-a urcat în mașină și s-a dus pe Drumul Târgului ca să dea de veste: Cine îl vede pe Ohjha să-i spună să vină fără întârziere.

— Poate că n-ai să mă crezi, doamnă profesoară. Voi, cei de la oraș, nu credeți în lucruri din astea, dar cineva a făcut o vrajă vacii ăsteia, sau a abătut asupra ei un vânt rău, aducător de blesteme. Altminteri de ce s-ar fi rătăcit pe coclauri? s-a văitat Ama.

— Da, numai Ohjha mai poate fi de ajutor, a încuviințat funcționarul, înnegurat.

— Să n-o lăsați pe Charu să stea aici toată noaptea, e prea frig și e primejdios, am sfătuit-o eu.

Numai că bunica ei, știind că n-avea sorți de izbândă, nici n-a încercat să o cheme pe Charu acasă. În seara aceea a adus câteva *roti* pentru vacă și mâncare pentru fată. A ajutat-o să facă focul și a ieșit șontâc-șontâc din râpă. Era hotărâtă să facă și partea lui Charu de treburi în casă și s-o lase în pace, atâta timp cât vaca mai era în viață. Cine știe, poate Charu, prin credința ei, putea face o minune.

Ohjha a venit a doua zi după-amiaza. A aprins focul lângă Gouri Joshi și a aruncat tot felul de lucruri în flăcări. Câțiva băieți din vecini au fost puși să alerge ca să-i aducă cele trebuincioase: *Ghee!* Șofran! Orez nefiert! O lămâie. Ardei iuți verzi! O bucată de pânză galbenă. Și tot așa. A fluturat penele de păun deasupra vacii, a murmurat descântece, s-a legănat. Din când în când scotea câte un țipăt ascuțit și scutura din cap atât de tare de ziceai că o să i se desprindă de pe umeri. La un moment dat a rămas nemișcat, fără să mai scoată un sunet. Toți cei de față așteptau într-o tăcere plină de respect și, după o vreme, Ohjha a dat verdictul:

— Când vine vremea întoarcerii în lumea fantomelor și a spiritelor, nimeni nu se poate pune între viață și moarte.

Și-a scuturat roba și penele, și-a luat tridentul și a plecat. Cât stătuse acolo lăsase amulete magice pe toată coasta dealului, mâncase de trei ori acasă la Ama și primise douăzeci de rupii.

Charu a rămas lângă vacă a doua zi și apoi următoarea. Din când în când, Puran lăsa celelalte vaci să pască și venea la Gouri. Se așeza lângă ea, o mângâia, îi punea pe rană o fiertură făcută de el din ierburi și îi murmura la ureche ceva de neînțeles. Cât era el acolo, în ochii vacii parcă se zărea o scânteie de viață și ai fi zis că durerea i se domolea. Dar după aceea se cufunda iarăși în starea de letargie.

Puran nu era singurul care îi ținea tovărășie lui Charu. În fiecare seară, când nu era primejdie să fie zărit de alții, Kundan Singh cobora pe furiș în râpă și stătea cu Charu până la ora când trebuia să servească cina la Reședința Aspen. Aduna lemne ca să aibă cu ce ține focul aprins și să sperie leoparzii. A adus chiar și niște mici pocnitori cumpărate din piață, ca să pună pe fugă animalele de pradă. Pe înserat pleca să pregătească masa și apoi, după ce servea cina și își termina treaba, se întorcea ducând o făclie. Cobora pantele întunecate, croindu-și drum printre copaci și tufișuri. Aducea mâncarea pe care izbutise să o șterpelească de la masa directorului de hotel și deschidea cutiile de metal ca Charu să poată mânca. Voia să-i dea ce-i mai bun, lucruri din care ea nu gustase niciodată: într-o zi chiftele, a

doua zi pui, apoi orez prăjit și ouă în sos curry. După ce mâncau, stăteau lângă foc ținându-se în brațe, înfășurați într-o pătură groasă, care îi ferea de răcoarea nopții. Când primele raze de soare apăreau peste vârful muntelui, pleca acasă, unde trebuia să-i servească la pat pe director și pe soția lui cu ceai și biscuiți vanilați.

Kundan Singh era convins că nu va mai fi niciodată atât de fericit, cu toate că Charu, amuțită de durere, avea tot timpul lacrimi în ochi, iar uneori plângea cu sughițuri și cu toate că, la picioarele lor, vedea ochii lui Joshi, în care se citea suferința. De-abia în a patra zi ochii i s-au încețoșat și i s-au închis pentru totdeauna.

16

Casa mea era foarte mică. Aveam două camere şi o bucătărioară cu două uşi. Una din ele dădea spre un perete de stâncă acoperit vara cu flori sălbatice. Între uşă şi stâncă era un spaţiu atât de îngust, că eram nevoită să merg pieziş. Camera mai mare, cea de la parter, dădea pe o verandă deschisă spre nord. Acolo atârnasem ghivece cu geraniu care se revărsau ca nişte mici cascade roşii şi roz. După-amiaza, după ce terminam treaba la scoală si la fabrică, luam ceaiul cu Diwan Sahib şi citeam ziarele împreună cu el, veneam acasă, mă aşezam pe terasă şi aşteptam să apună soarele în spatele crestelor acoperite de zăpadă.

Nu mă prea ţineam de gospodărie, dar nici nu-mi venea să chem pe cineva să facă curăţenie. Pe de o parte fiindcă nu aveam bani, pe de alta fiindcă nu mi-a plăcut niciodată să-mi cotrobăiască cineva prin lucruri. O singură dată, când eram în Ranikhet, a stat cineva la mine – o prietenă din copilărie. A doua zi de dimineaţă îmi făcea deja morală:

— Maya, zău! N-ai să mai foloseşti niciodată lampa asta stricată! Şi prăjitorul de pâine? A funcţionat vreodată? De ce nu arunci lada asta de tablă? E oribilă! Cumpără-ţi o măsuţă ca lumea! Vai, Doamne! Câte pânze de păianjen!

Când i-am spus că era treaba lui Michael să cureţe pânzele de păianjen, pentru că eu nu sunt destul de înaltă, mi-a aruncat o privire exasperată şi s-a suit hotărâtă pe un scaun, cu mătura în mână. A început să-mi scoată hainele din dulap, ţinându-le cu două degete:

— Să știi că dacă le-ai dona sinistraților nici măcar ei nu le-ar primi!

Uneori mă apucam să fac curat, însă tocmai când voiam să arunc un obiect, îmi aduceam aminte: ăsta e castronul ciobit pe care l-am cumpărat împreună cu Michael atunci când ne-am mutat împreună. Puloverul cârpit și peticit pe care nu-l îmbrac niciodată a fost tricotat de mama pentru mine. Ăsta e prăjitorul de pâine dăruit de Diwan Sahib în prima lună a șederii mele la Ranikhet; a început să scoată scântei o săptămână mai târziu și n-a fost chip să-l mai repare cineva. Cu vremea, vălmășagul de obiecte devenise parte din casă și mă făcea să mă simt bine. Seara, după ce încuiam ușile, trăgeam perdelele și mă așezam în fotoliu cu un pahar de rom în mână, simțeam casa oftând odată cu mine, ca și cum tihna cobora peste noi în același timp.

Partea cea mai curată din casă era bătătura din jur, pe care Charu o mătura în fiecare dimineață, așa cum făcea cu propria ei curte. Venea dimineața devreme, cu *dupatta* bine înfășurată pe cap, ca să-i acopere și gura, și se apuca să grebleze și să mă-ture, stârnind un nor de praf și frunze uscate. Pleca și se întor-cea cu o cană plină cu apă, apoi stropea pământul din fața ușii ca praful să se așeze. Când simțeam mirosul de pământ ud știam că terminase.

Câteva zile după moartea lui Gouri Joshi, Charu n-a mai apărut la mine. Nici nu m-am mirat: bunica ei îmi spusese că era abătută și de-abia dacă făcea treabă prin casă. După o vreme a revenit, dar mătura de mântuială și lăsa multe frunze în urmă. O priveam cum se mișcă fără nici un chef și îmi venea în minte figura domnului Chauhan, disperat de gunoaiele din tabără, și promisiunea lui de a preschimba Ranikhetul într-o Elveție. Făgăduise și că se va ocupa de actele de vandalism din cimitirul unde era îngropat Michael, dar nu părea să fi făcut nimic. Cu chiu, cu vai, crinii își reveniseră și nu mai făcuse ni-meni nici o stricăciune.

Charu dispărea ore în șir, uneori plecată cu vacile, alteori nu. De multe ori îl lăsa pe Bijli acasă, legat lângă ușă. Indignat, câinele se zbătea în lanț și lătra toată după-amiaza. Charu lăsa

toată treaba din grădinița de legume pe seama Amei. Când se întâmpla să mănânce învârtea orezul în farfurie și îl dădea la o parte. Auzeam de la mine de-acasă vocea ascuțită a bunicii mustruluind-o:

— Tu crezi că mâncarea crește în copaci? În fiecare zi arunc la vacă jumătate din porția ta de orez. Ar trebui să stai flămândă o zi, două, și pe urmă să vezi cum o să cauți mâncarea.

Spre deosebire de mine, Charu aflase: Ranikhet era pe linie moartă și directorul de hotel se hotărâse să se întoarcă la Delhi. Avea să ia cu el și bucătarul, pe Kundan Singh. Charu nu fusese niciodată în orașul unde avea el să ajungă. Nici nu putea să-și închipuie cum avea să trăiască el acolo, departe. Ce ispite și momeli îi pregătea oare viața de acolo? Nu știa dacă îl va mai vedea vreodată.

Mai târziu, când lucrurile au intrat pe făgașul lor, am înțeles ce văzusem în vara aceea, când mă plimbam prin pădure într-o după-amiază. O luasem pe drumul obișnuit spre templu, dar, când am ajuns aproape de hotelul Westview, m-am hotărât să merg pe malul pârâului, să văd unde duce. Am coborât o pantă și cu fiecare pas mă afundam în întunericul pădurii. Exista într-adevăr o potecă, cel puțin o parte din drum, dar apoi tufișurile s-au îndesit și spinii au început să mi se agațe de haine. De undeva auzeam fluieratul unui sturz, un sunet ascuțit, limpede, care își croia drum prin pădure. Când și când sturzul se oprea din cântat și atunci nu mai deslușeam decât foșnetul frunzelor.

Aerul, copacii, lumina verzuie ca de acvariu care îi scălda mi-au adus aminte, după ani de zile, de o pădure de lângă Hyderabad, unde mă plimbasem odată cu Michael. Era un loc neumblat, străbătut de un pârâu pe jumătate secat. Ajunsesem acolo în timpul uneia dintre plimbările cu motocicleta care ne făceau amândurora atâta plăcere. Michael, așezat în spatele meu, încerca să mă învețe să conduc, ținându-mi mâinile pe ghidon cu mâinile lui. După multe zile de strădanii, căzături, izbituri și certuri, în ziua aceea izbutisem în sfârșit să stăpânesc motocicleta și mergeam cu viteză pe drumul pustiu, victorioasă. Deodată, Michael a spus:

— Oprește!

Am oprit motorul, am parcat motocicleta la marginea pădurii și am intrat printre arbori ținându-ne de mână, ca în basmul cu copiii care pătrund în pădurea fermecată. Copaci cu coroana bogată, crescuți unul lângă altul, împiedicau lumina să pătrundă. Frunzele lor late, verzi, păreau negre în umbra nesfârșită. Peste pământul negru se așternuse un covor de frunze putrede. Chiar în fața noastră, trunchiul unui copăcel era acoperit de omizi ca de o blană. Simțeam în aer dulceața și parfumul puternic al floricelelor albe de curcuma sălbatică. Am cules de pe jos o creangă uscată, ca să îmi croiesc drum cu ea, dar s-a frânt de cum am lovit primul tufiș. Am cules o floare roșie și mi-am pus-o după ureche. Râdeam amândoi. Eu mă simțeam frumoasă, cu părul despletit, lung până la brâu. Pe cărare am găsit o pasăre moartă. Mie îmi era milă de tovarășul ei, rămas singur, dar Michael a zis, cu un zâmbet strengăresc:

— Tovarășul ei e foarte fericit acum, alături de o pasăre mai mare și mai albastră.

— Dacă aș muri eu, am zis, într-o săptămână ți-ai găsi o altă pasăre, mai albastră. Așa sunt bărbații.

La care Michael mi-a răspuns:

— Tu nici n-ai de ce să aștepți să mor eu ca să-ți găsești pe altul. Uită-te și tu câți zumzăie în jurul tău ca albinele la floare.

S-a oprit și m-a sărutat cu patimă, cu mâinile umblându-mi pe sub haine, nerăbdător.

Urletul unei vulpi m-a adus la realitate. N-o vedeam, era ceva mai departe, ascunsă în tufișuri. Dintr-odată, pădurea mi s-a părut mai tăcută și pustie, iar drumul foarte îndepărtat. Deasupra capului, cerul aproape că nu se mai vedea printre coroanele copacilor. În liniștea aceea am auzit niște voci, apoi i-am văzut: Charu și Kundan Singh. Erau ceva mai încolo, într-un luminiș, cu raze de soare prinse în păr, parcă desprinși dintr-un tablou. M-am oprit, neîndrăznind nici să respir. Mi-a rămas în minte fiecare amănunt: cămașa lui albă cu albastru,

părul ciufulit, pleoapele lăsate peste ochii adânciți în orbite, *dupatta* ei verde ca o frunză abia desfăcută, amuleta lui, legată chiar sub mărul lui Adam cu un șnur gros, negru, cerceii ei ca niște bumbi verzi, strălucitori, expresia ei disperată.

Stătea în picioare, sprijinită de un castan uriaș. El stătea în fața ei, proptit cu palmele de copac, nelăsând-o să plece.

— Am să mă întorc, l-am auzit spunând. Nu-ți face griji. Am să mă întorc. Să mă aștepți. Am să-ți scriu.

— Ei, o să-mi scrii! a făcut ea.

— Ba da, a spus el apăsat. În fiecare săptămână. În fiecare zi.

Charu a ridicat fața spre el, cu ochii în lacrimi. A spus ceva atât de încet, că abia am auzit-o:

— Da' eu nu știu să citesc. Nu știu nici să scriu, nici să citesc. N-am învățat.

El a rămas descumpănit și a tăcut preț de câteva clipe, apoi a zis cu glas rugător:

— Eu fac tot restul. Tu trebuie doar să înveți să scrii și să citești. Dacă nu, găsește pe cineva să-ți citească scrisorile.

Ea a râs printre lacrimi:

— De unde să găsesc pe cineva să-mi citească scrisorile de la tine? Despre ce ai să-mi scrii? Ce ai gătit la prânz, ce ți-a spus directorul?

El și-a îngropat mai întâi degetele, apoi toată fața în părul ei:

— Am să-ți scriu în cimilituri, a răspuns. Doar tu ai să știi despre ce vorbesc.

A răsucit unul din cerceii verzi și a rugat-o:

— Dă-mi unul. Când ne vedem data viitoare, o să-i ai din nou pe amândoi. O să fie talismanul nostru.

Cam la două săptămâni după aceea, la începutul lui mai, Charu a venit la mine cu o scrisoare de la prietena ei „Sunita" și m-a rugat să o învăț să scrie și să citească.

Partea a doua

1

În vara aceea, într-o dimineață, pe când Diwan Sahib, cu fața încă buhăită de somn, își bea ceaiul, iar eu, în drum spre școală, o luasem pe o scurtătură care trece prin fața casei lui, atenția ne-a fost atrasă de un fel de bâzâit îndepărtat. Eu m-am oprit, surprinsă, iar el a ieșit din casă în cămașa de noapte.

Sunetul s-a dovedit a veni de la un elicopter verzui.

— A, e doar un elicopter, am spus și am dat să plec.

— Ba poate că nu e doar un elicopter, a făcut Diwan Sahib. Ăsta e un oraș militar. Ai idee ce se întâmplă aici? Orașul ăsta trăiește din secrete. Secrete de stat. Secrete militare. Mici secrete personale, mizere.

Părea mult mai prost dispus ca de obicei, cu ochii mai încețoșați decât în alte dimineți și gata să îmi servească o poveste lungă, pe care n-aș fi avut cum să o întrerup. Am grăbit pasul și i-am strigat peste umăr:

— E doar un elicopter și ne vedem după ore.

Zgomotul elicopterului n-a încetat însă, ba chiar a devenit mai insistent. Acum erau două și se învârteau pe deasupra pădurii. Când coborau foarte aproape de copaci, când se ridicau și se repezeau în altă direcție, tăind aerul cu palele. Venea un general în inspecție, sau poate izbucnise vreun incendiu în pădure? Când zgomotul se apropia, oamenii se opreau din treburi, ridicau ochii spre cer și se minunau.

Zumzăitul elicopterelor s-a auzit toată ziua. Pe la mijlocul după-amiezii am zărit fuioare de fum în depărtare și unii pretindeau că au auzit o explozie. La brutăria Bisht, atât clienții,

cât şi lucrătorii erau de aceeaşi părere: armata era pe urmele unui spion chinez care trecuse clandestin graniţa de nord. Când am ajuns la ceainăria lui Negi, părerile se schimbaseră: un terorist fugar, scăpat din închisoare, dăduse foc unui obiectiv important.

Pe la ora trei, când mă întorceam de la ceainărie, am văzut jeepul lui Veer apărând de după un cot al drumului. M-am oprit, aşteptând să vină să mă ia şi apoi să facem un ocol ca să cumpărăm *samosa*. Era ritualul nostru, atunci când Veer se afla în oraş. Numai că acum a trecut pe lângă mine fără să dea vreun semn că avea de gând să se oprească. Drumul era pustiu şi îngust. Am fost nevoită să mă dau la o parte ca să-l las să treacă. Am văzut că purta ochelarii cu lentile negre, era îmbrăcat cu o cămaşă albă şi avea rucsacul lângă el, pe banchetă. Am rămas pe loc, convinsă că îşi va da seama că trecuse pe lângă mine şi va pune frână ceva mai încolo.

Dar zgomotul jeepului s-a stins. După ce s-a risipit norişorul de fum de eşapament, mi-am continuat drumul. Mi-am concentrat atenţia asupra florilor portocalii crescute pe un pin, asupra jderului cu guşă galbenă care se cocoţa pe un trunchi de copac, a fazanilor *kalij* care se strecurau pe sub tufişuri şi a misterioasei miresme care domnea la acea cotitură al drumului – orice numai să alung gândul că Veer mă văzuse şi nu oprise.

Când am ajuns acasă la Diwan Sahib, i-am dat ziarul şi am aşteptat cât m-a răbdat inima de mult, sorbind din ceaiul prea dulce, înainte să-l întreb cu nepăsare studiată:

— Dar unde a dispărut Veer?

— A plecat pe nepusă masă, mi-a răspuns Diwan Sahib. Băiatul ăsta e un mister pentru mine. Stătea aici, în faţa computerului, când a sunat telefonul. În cinci minute a ieşit din casă şi a plecat cu maşina. Nu mi-a spus nici măcar o vorbă. Doar lui Himmat i-a zis că va fi plecat câteva zile.

— Credeţi că are vreo legătură cu... şi am ridicat privirea spre cer.

— Poftim? Vrei să zici cu elicopterele? a făcut Diwan Sahib. Din câte ştiu eu, băiatul nostru n-are nimic de-a face cu armata

sau elicopterele. Dar un bătrân neghiob, un beţiv senil ca mine ar fi ultimul care se afle.

Părea a fi în aceleaşi toane rele ca dimineaţă. A tăcut puţin şi mi-a aruncat una dintre întrebările lui surpriză:

— Câţi ani aveai când a fost războiul cu Bangladeshul[1]?

Am încercat să-mi aduc aminte când avusese loc războiul ca să nu-mi trădez ignoranţa, dar Diwan Sahib mă cunoştea prea bine:

— 1971, a zis cu o voce tăioasă ca briciul.

— Ştiaţi că Michael şi cu mine eram născuţi în aceeaşi zi? Odată ne-am adunat vârstele şi am pregătit un tort cu patruzeci şi patru de lumânările de ziua noastră. Mi-aduc aminte şi acum: era un tort de ciocolată, deasupra cu doi şoricei cu ochi roz. Eu am mâncat unul, şi mi-a rămas coada în gât fiindcă era făcută dintr-un tăiţel uscat, am zis şi am pufnit în râs.

Diwan Sahib mă privea de parcă îmi pierdusem minţile. A clătinat din cap, semn că altceva nici nu poţi aştepta de la o minte de muiere, iar eu a trebui să mă resemnez să ascult povestea care mă aştepta de dimineaţă. În timpul războiului, una dintre figurile politice cele mai enigmatice a fost Maulana Abdul Khan Bhashani. Diwan Sahib îl cunoştea dinaintea războiului de independenţă. Era un om de la ţară, care studiase singur şi devenise un socialist înfocat. Se implicase în toate revoltele iscate pe vremea britanicilor, de la mişcarea Khilafat[2] la mişcarea de necooperare[3].

În ultimele zile ale Imperiului Britanic se zvonea că venise la Surajgarh ca să se întâlnească în secret cu nawabul şi să pună

---

1 Războiul dintre India şi Pakistanul de Est împotriva Pakistanului de Vest. Ca urmare a acestuia, Pakistanul de Est a devenit stat independent, cu numele de Bangladesh.

2 Campanie politică dusă de musulmanii din India în favoarea Imperiului Otoman, după Primul Război Mondial.

3 In anii 1920-1922, etapă paşnică a luptei de eliberare a Indiei de sub dominaţia britanică; indienii nu cumpărau produse englezeşti, folosind produse artizanale locale, pichetau magazinele de băuturi alcoolice şi susţineau valorile morale indiene.

la cale secesiunea statului față de India, dar chiar la vremea aceea nawabul îl aruncase pe Diwan Sahib în închisoare fiindcă plănuise exact contrariul, așa că Maulana și Diwan nu au avut cum să se întâlnească.

În 1970, a continuat Diwan Sahib, Maulana avea șaptezeci de ani, dar rămăsese același orator care înflăcăra audiența. Lupta acum pentru independența Bangladeshului față de Pakistan. Deși ura pur și simplu India, atunci când a început războiul, s-a refugiat în această țară, așa cum au făcut cea mai mare parte a liderilor politici din Bangladesh. Era un om delicat, un temperament instabil, inclinat să facă afirmații provocatoare. Trebuia ținut departe de privirile opiniei publice și ale ziariștilor. Și ce loc mai retras și obscur decât Ranikhet ar fi putut găsi? Bineînțeles, un oraș ale cărui secrete erau păstrate de dealuri, de armată și de distanță de restul lumii.

Maulana nu putea suferi munții. Se tot ruga de indieni să-i dea câțiva acri de pământ mai aproape de Bangladesh, în Assam, acolo unde era îngropat fiul lui. Numai că nu i s-a permis să plece din Ranikhet decât la încheierea războiului.

Huruitul elicopterelor s-a apropiat. Diwan Sahib a strigat, ca să acopere zgomotul, fluturând o carte:

— Și știi când am aflat toate astea? Ieri. Dintr-o carte. O arhivă itinerantă, aflată cam la doi kilometri depărtare, într-o clădire aparținând armatei, iar eu habar n-am avut.

Elicopterele s-au îndepărtat, s-a făcut liniște și Diwan Sahib a clătinat supărat din cap:

— Nimic nu te face mai neînsemnat decât ieșirea la pensie, Maya. A fost o vreme când Nehru și Patel îmi încredințau secretele lor. Toți generalii din Ranikhet, care altmineri se țineau cu nasul pe sus, se rugau de mine să-i invit acasă. Iar acum?

A lăsat întrebarea să plutească în aer și s-a retras într-o tăcere mohorâtă.

În seara aceea, așezată pe verandă la mine acasă, cu o ceașcă de ceai în față, priveam absentă spre locul unde s-ar fi zărit crestele munților dacă nu ar fi fost învăluite în ceața cauzată de căldură. Gândul m-a dus la bătrânul Maulana, ascuns în dealurile

din Ranikhet, și la cât de tare trebuie să fi dus dorul râurilor și mlaștinilor calde din ținutul lui natal. Motivul venirii mele la Ranikhet era ciudat de asemănător cu al lui Maulana: amândoi fugeam de ceva.

Apoi gândul m-a purtat spre Veer. Punând cap la cap cele spuse de el în ultimele luni, îmi construisem o poveste despre motivele venirii lui la Ranikhet. Era orfan, în căutarea unui cămin, și îl găsise în Casa Soarelui. Diwan Sahib îi oferise o afecțiune moderată, dar aceasta, împreună cu forța personalității lui, fusese îndeajuns ca să impresioneze un copil rămas singur pe lume. Veer căuta un tată și îl găsise în persoana lui Diwan Sahib. Era singura explicație a tandreței nu lipsită de oarecare asprime pe care i-o arăta bătrânului. Uneori era arțăgos, vorbea răstit sau își pierdea răbdarea, dar când rămânea o seară întreagă să-l asculte pe Diwan Sahib povestind despre Surajgarh sau când aducea de la Delhi tocmai cartea pe care o căuta unchiul lui, atunci era limpede că îi unea o legătură profundă. I-am urmărit în câteva rânduri cum se plimbau prin grădină, la fel de înalți și subțiri, unul cu păr alb, celălalt brunet, semănând izbitor așa, priviți din spate. Eram întotdeauna impresionată, ca și cum Veer ar fi fost o versiune mai tânără a lui Diwan Sahib.

Nu aveam nici o îndoială: Veer venise la Ranikhet ca să-i poarte de grijă lui Diwan Sahib în ultimii lui ani de viață.

Odată i-am mărturisit Amei bănuiala mea și răspunsul ei a fost scurt, dacă ne gândim cât de vorbăreață era, dar și enigmatic:

— Zici că-i pasă de unchiul lui? Poate de lucrurile unchiului, n-ai văzut cum șterge hârtiile de praf, mai ceva ca Himmat Singh?

Adevărul e că Veer ștersese de praf și aranjase notițele lui Diwan Sahib raft cu raft, în puținul timp liber care-i mai rămânea. Îl apreciam mai mult pentru că făcea acest lucru decât pentru că îi aducea rom și șosete izoterme.

Acum mă întrebam dacă nu cumva exista o altă explicație a venirii lui Veer la Ranikhet. Avea oare vreo legătură cu armata? Era în căutarea unui lucru anume? Venise pur și simplu ca să

îşi aroge calitatea de moştenitor al lui Diwan Sahib? Ori, la fel ca toţi ceilalţi, căuta scrisorile Edwinei şi ale lui Nehru?

Am dat deoparte ceaşca şi bănuielile mele odată cu ea. Erau gânduri prea meschine şi nedemne de mine. Veer plecase de multe ori în grabă fiindcă avea treabă altundeva. Nu se simţise niciodată dator să explice de ce face un lucru sau altul. Şi cu asta, basta.

Au trecut vreo două zile şi am uitat de elicoptere, de spionul chinez şi teroristul fugar. Fusese încă o acţiune secretă a armatei, ca atâtea altele. Singura persoană asupra căreia apariţia elicopterelor a avut un impact a fost funcţionarul, al cărui fiu, Gopal, se pregătea pentru examenul de intrare în armată. În fiecare dimineaţă, dacă mă trezeam cu noaptea-n cap, auzeam trompeta chemându-i pe cadeţi: patru sunete, la interval de două minute, ca să-i trezească în zori. În ultimele luni, imediat după ce se auzea trompeta, în casa functionarului se aprindea lumina. Gopal se trezea odată cu cadeţii. În dimineţile reci ieşea din casă încovoiat de frig, învăluit în aburul propriei respiraţii. Pojghiţa subţire de gheaţă aşternută pe pământ i se spărgea sub şlapii de cauciuc. Se ducea în bătătura din faţa colibei şi făcea flotări urmate de cel puţin patruzeci de abdomene, uneori chiar o sută. Când se mai lumina, făcea curse scurte în sus şi în jos pe deal, plus alte exerciţii pe care văzuse că le fac cadeţii pe terenul de sport. Gopal visa de ani de zile să intre în armată. Când era copil privea cu admiraţie şirurile de soldaţi în uniformă, tunşi la nivelul urechii, cum mărşăluiau purtând echipamentul din ziua respectivă, de la pături la mături, găleţi şi puşti. Soldaţii îi priveau pe ceilalţi oameni ca şi cum se aflau în spatele unui zid invizibil, dar imposibil de străpuns. Gopal visa să fie şi el în spatele acelui zid, să mărşăluiască alături de ei.

Tatăl era mândru de tânărul războinic şi se lăuda tuturor că fiul lui va ieşi la pensie cu gradul de căpitan, dacă nu chiar mai mult. Numai că misterioasele elicoptere şi fuioarele de fum l-au înspăimântat. Timp de mai multe zile s-a certat îndelung cu fiul lui. Acum îşi dorea ca fiul lui să intre în comitetul de

administrare a apei. Acolo ar fi avut o slujbă lipsită de primejdii – era sigur că avea să fie, deoarece slujba tatălui era adesea transmisă fiului.

— Ce-i bun pentru taică-tău e bun și pentru tine, nătângule! țipa la băiat. În armată nu e loc de jocuri și glume. Ai să-mi mulțumești când o să-ți vezi prietenii trimiși să moară pe te miri unde!

Una dintre urmările inexplicabile ale trecerii elicopterelor a fost întârzierea poștei cu o săptămână. Se poate să nu fi existat nici o legătură între cele două; după ceva vreme am aflat că, în zonele de câmpie, poștașii intraseră în grevă chiar în aceeași zi. Dar când a mai trecut o zi și poșta tot n-a venit, oamenii au început să bodogănească nemulțumiți; se spunea că ne opreau scrisorile ca să le cerceteze, că însuși dirigintele poștei era implicat, că poșta era următoarea țintă a teroriștilor. Mie nu-mi păsa, dar Charu nu-și mai găsea astâmpăr. Poștașul sosea după-amiaza târziu, uneori chiar pe seară. Ultimele case la care venea erau ale noastre, fiindcă locuia chiar vizavi de noi, peste râu. Charu se învârtea prin preajmă când știa că se apropie ora întoarcerii lui acasă. Aștepta să-l vadă că apare șchiopătând. Nu îndrăznea să îl întrebe dacă aduce vreo scrisoare. Nu primise decât una, în mai, la puțină vreme după ce Kundan Singh ajunsese la Delhi. De atunci, nimic, iar Charu se purta ca și cum trecuse o veșnicie.

2

„Ce mai faci? Ce face familia ta? Sper că sunt bine cu toții. Eu sunt bine." Așa începea a doua scrisoare primită de Charu, tocmai când era pe punctul de a-și pierde nădejdea.

Adusesem de la școală un abecedar în hindi cu poze viu colorate și câteva caiete. După ce i-am citit scrisoarea de la Kundan, am deschis abecedarul și am pus-o să găsească toate literele folosite de el. Am pus-o să copieze pe caiet cuvintele mai simple din scrisoare. Nici Kundan nu știa să scrie foarte corect, dar pentru moment nu voiam să mă concentrez pe ortografie. Charu asuda, bombănea și își dădea la o parte șuvițele de păr care îi cădeau pe față când stătea aplecată asupra caietului. Nu-și mai amintea decât foarte vag despre scris și citit, de pe vremea când fusese școlăriță, dar, spre surprinderea mea, unele lucruri îi reveneau cu claritate. De câte ori se întâmpla așa izbucnea într-un chicotit atât de molipsitor, că păream amândouă mai degrabă niște adolescente puse pe șotii decât o profesoară și eleva ei. E drept este că se întâmpla foarte rar. Charu uitase cea mai mare parte a alfabetului. Își amintea puțin câte puțin, dar cu mare încetineală. Cât despre numere, nu le mai știa deloc.

I-am desenat litere în chip de oameni și animale și am pus-o să le scrie iar și iar. O dată la câteva zile aduceam de la biblioteca școlii cărți noi cu poezii pentru copii. Am pus-o să citească textele scrise cu litere mai mari pe pachetele de biscuiți și de săpun. Sarcina pe care mi-o propusesem începu să mă obsedeze: devenise deja o misiune. Cu mulți ani în urmă, când Charu fusese eleva mea, dădusem greș ca profesor. De data asta nu avea

să mai fie la fel! Nu voi lăsa prilejul să-mi scape. Domnul Chauhan a dat într-o zi peste noi chiar când o pusesem pe Charu să citească una dintre pancartele puse de el pe coasta muntelui. Uitând că păşteam vacile tocmai în locul interzis, a exclamat încântat:

— Ştiam, doamnă! Ştiam eu! Aveţi un pumn de catifea în mănuşa de oţel. În ziua când v-am spus că ţăranii au nevoie de învăţătură şi de simţ civic, mi s-a părut că v-aţi supărat. Am crezut că aţi plecat mânioasă. Şi când colo, aţi plecat urechea la vorbele mele. Doamnă, simt că renasc datorită dumneavoastră! Am să-mi continui misiunea cu şi mai mult avânt!

Charu s-a pus cu sârg pe lucru. Adesea, văzând-o cum scrie cu creta pe tăbliţa de ardezie pe care i-o cumpărasem, cu pielea lucind în lumina ca mierea a amurgului, îmi părea mai degrabă o eroină din basme decât o ţărăncuţă prozaică, măcar că nu se lupta cu balauri şi vrăjitoare, ci doar cu alfabetul şi lipsa celui drag. O vedeam stând în curte, cu bărbia pe genunchi şi privirea aţintită în jos, cu vârful limbii scos printre dinţi. Scria în praf cu o crenguţă, în timp ce aştepta să se aprindă focul sau să intre găinile în coteţ. Drăcuia de supărare ori de câte ori nu reuşea să citească ceea ce scrisese, chiar după ce desenase literele din nou cu degetul. Sunetele „ba", „ka" şi „pa" o puneau în mare încurcătură. Liniile şerpuiau şi se uneau între ele. Literele săreau de colo-colo, parcă erau vii. Când scria pe caiet, cu greu se stăpânea să nu rupă foaia, înfuriată de propria ei încetineală. Cu toate acestea, venea la lecţie seară de seară.

*

„În fiecare după-amiază trebuie să mă duc la hotelul lui Sa'ab", spunea Kundan în cea de-a doua scrisoare. „Mâncarea de la hotel nu le place. Vor *daal-roti-sabzi*, mâncare ca acasă. Vor mâncare caldă, aşa că, în fiecare dimineaţă, pun mâncarea într-o cutie specială care o ţine caldă. Iau bicicleta şi mă duc la hotel. Hotelul a fost clădit de curând. Ţi-ar lua ochii dacă l-ai vedea. E ca un palat fermecat. Eu n-am voie să intru. Mă duc la intrarea din spate şi dau

mâncarea cuiva. Dar, când trec prin față, zăresc lucrurile strălucitoare dinăuntru. Până și mirosul e altul. Ori de câte ori intră sau iese cineva se aude muzica dinăuntru. Am zărit și un bazin cu apă albastră în care înoată oamenii aproape dezbrăcați. Te-ar umfla râsul dacă i-ai vedea. Cea mai mare parte a timpului oamenii sunt îmbrăcați ca regii și reginele. Dar nu e nici unul așa de frumos ca muntenii noștri. Mă gândesc la părinții mei din Siliguri. Încă și mai mult mă gândesc la Ranikhet. Trimite-mi ceva din pădure.

Prietena ta."

Când sfârșeam de citit o scrisoare, Charu mă ruga să i-o mai citesc o dată, uneori chiar de trei ori. Asculta cu atenție, încruntată, ca și cum ar fi vrut să o învețe pe dinafară. Apoi lua scrisoarea și o ascundea în buzunar. Casa lor era atât de mică și înghesuită, că nu avea unde să ascundă scrisorile. Ama, Puran și ea aveau două cămăruțe, din care una era împărțită în două: într-o parte era bucătăria, în cealaltă parte, unde pereții erau vopsiți într-un albastru țipător, se afla un televizor alb-negru, acoperit cu un milieu. Deasupra era pusă o vază cu trandafiri de plastic roz. Pe unul dintre pereți era un tablou pictat de Charu: flori violet și albastre despre care ai fi zis că sunt stânjenei. Tot aici mai erau două scaune, un pat și un cufăr folosit pe post de masă. Prin perdeaua de plastic cu model imprimat se vedea a doua cameră, care avea un pat. Desigur, Charu nu avea nici camera, nici măcar un dulap al ei. Era mulțumită dacă avea un colțișor unde să pună capul noaptea. După ce, în două rânduri, Ama aproape că dăduse peste scrisorile ei, Charu le-a pus într-o pungă de plastic și le-a pitit după o grindă din staul, împreună cu șiragul de mărgele și pana de gaiță.

Era greu să găsim timp pentru ore. Amândouă aveam o mulțime de treburi. Charu se împărțea între treburile de acasă și jumătatea de normă de la fabrică. Chiar dacă ajungea la mine acasă, dacă o chema bunică-sa era nevoită să plece:

— Unde-ai pus cazmaua? Dă fuga pe Drumul Târgului și cumpără niște ulei! Cine crezi că o să bage găinile în coteț? Pe unde-o umbla fata asta, cu câinele ei? Charu!

Eu îmi împărțeam timpul între orele de la școală și treaba de la fabrică, unde supravegheam producția și ambalarea, dar mă ocupam și de contabilitate. Mai și iunie erau lunile cele mai pline: toate fructele moi de vară – prune, piersici, caise – soseau din sate îndepărtate, în coșuri sau lăzi, și trebuia să ne ocupăm de ele pe loc. Erau zile când eu și Charu nu ajungeam acasă decât după ce se întuneca. Alteori abia ajungeam la Diwan Sahib spre sfârșitul după-amiezii, ca să-i citesc ziarul, iar în rarele ocazii când dorea să lucreze la carte împreună cu mine mă consideram norocoasă dacă puteam să prind apusul soarelui așezată pe veranda mea.

Stăteam acolo cu o ceașcă de ceai și o așteptam pe Charu. Priveam cum dealurile albastre și verzi sunt cuprinse de întuneric unul câte unul. Când întunericul învăluia crestele cele mai îndepărtate și veveriţele zburătoare începeau să se hârjonească prin cedri își făcea apariția și Charu. Cobora panta țopăind, fără măcar să se uite pe unde calcă, trecând dintr-o mână în alta doi cartofi copți, chiar atunci scoși de bunică-sa din tăciuni. Cartofii încă aburinzi erau moi și pufoși, cu coaja arsă, dar delicioasă. Eu, care nu ajungeam să mănânc decât ouă cu pâine sau tăiței semipreparați când luam masa acasă, îi eram tot atât de recunoscătoare pentru cartofi, pe cât îmi era ea pentru lecții.

Venea la mine când știa că bunică-sa nu avea nevoie de ea și era convinsă că a păcălit-o, dar Ama era o femeie șireată și subterfugiile la care recurgea Charu nu aveau mari sorți de izbândă. Cu toate că nu știa exact despre ce e vorba, Ama înțelegea că se întâmplă ceva cu nepoata ei. Simțise că lumea vorbește, chiar dacă la urechile ei nu ajunsese nimic. Auzise numele lui Charu rostit într-o discuție dintre beţivul de Janaki și soția funcționarului, dar amândoi tăcuseră când o văzuseră că se apropie. Simțea că e ceva necurat la mijloc, așa că într-o zi a venit la mine acasă. S-a așezat pe treapta de sus a verandei ca să încerce să afle de unde pornea totul.

— Ai auzit ce-a pățit bucătarul de la hotelul Rosemount? m-a întrebat.

Îmi dădeam seama că nu ăsta era motivul pentru care venise la mine, dar i-am răspuns că nu auzisem.

— Mergea cu scuterul când a fost lovit de o mașină care venea în viteză – o mașină din Delhi, e de la sine înțeles, a zis Ama. A căzut de pe scuter, dar i s-a părut că n-a pățit nimic. Și apoi, când a privit în jos, a văzut că nu mai avea piciorul drept! Parcă îi fusese tăiat cu un cuțit. Piciorul era lângă drum, avea încă ciorapul și pantoful. L-au învelit într-o cămașă și l-au dus la spital odată cu el, dar n-au putut să i-l coasă la loc.

— Puran ăsta, a zis la a doua vizită, tot fără să se încumete să aducă vorba despre ce o durea. N-are pic de minte, nici când e vorba de căprioară, nici de orice altceva. Se hlizește la ea ca un nebun ce e și îi șoptește la ureche, parcă ar fi iubita lui, ba îi mai dă și grăunțele păstrate pentru găini. Uite așa, pe căprioară și câinele lui Charu se duc toți banii luați pe lapte.

Am murmurat ceva și am așteptat. A tăcut puțin, dar apoi n-a mai răbdat:

— De ce vine fata la tine toată ziua, bună ziua? mi-a cerut ea socoteală. Lumea vorbește vrute și nevrute.

— Învață să citească, i-am răspuns. Eu i-am spus că e obligatoriu.

— A chiulit de la școală pe vremea când plăteam taxele. Acu' la ce-i trebuie?

— Niciodată nu e prea târziu.

— Bine, da de ce? a repetat ea strângând din ochi. Eu n-am învățat să citesc și nici n-am avut de suferit niciodată.

Până să-i dau răspuns, s-a gândit mai bine și a adăugat:

— Ei, da, e un lucru bun. N-o să fie neajutorată ca sărmana de maică-sa. N-o să lase nici un bărbat să se poarte rău cu ea. Da' ai grijă, nici prea mult să n-o înveți. Fetele care învață prea mult nu sunt bune la nimic. N-o să-și găsească un soț și o să aibă tot soiul de gânduri prostești despre sine însăși.

S-a oprit, apoi a continuat cu glas obosit:

— Eu îmbătrânesc. Îmi fac atâtea griji din cauza ei. Trebuie să-i găsesc un soț, dar cu bețivanu de fiu-meu... Îl știu toți și se feresc. De câteva luni s-a făcut negru la față, l-ai văzut ieri,

când a venit pe la mine? Vine doar ca să-mi ceară bani, parcă rupiile cresc pe câmp. E numai piele și os, da' nu umblă niciodată treaz. Femeia cu care s-a încurcat e o cotoroanță și mai multe nu, a spus clătinând din cap. Cât o să mai trăiesc? În fiecare zi simt moartea mai aproape. Sunt zile când simt că mi-a căzut inima în stomac. Și când am să mor eu, cine o să aibă grijă de Charu? Parcă-mi vine să zic că frumusețea e o pacoste. Cum să o feresc eu, femeie bătrână, să dea de vreun necaz?

Avea fața zbârcită, crețurile pielii parcă mai întunecate ca de obicei. Pielea mâinilor era uscată, degetele îngroșate de bătături, umflate de muncă. Bareta unuia din papuci era prinsă cu un ac de siguranță. M-a săgetat un sentiment de vină și de milă gândindu-mă la ce făceam pe ascuns de ea.

— Să nu te frămânți din cauza ei, am spus. O să-i port eu de grijă.

Ama a clătinat din cap și mi-a zâmbit de sus. Uneori avea aerul ăsta atotștiutor, care mă scotea din fire. De data asta mi-am dat seama că avea dreptate: nici eu nu eram prea convinsă de ceea ce spuneam. Cum puteam eu să am grijă de Charu?

I-am răspuns repede, parcă aveam totul bine ticluit dinainte, chiar dacă ideea nu-mi venise decât în clipa aceea:

— Sunt și eu răspunzătoare, doar o cunosc de când avea doisprezece ani. Și... tot ce am va fi al ei.

Într-adevăr, nici că puteam găsi persoană mai potrivită să moștenească economiile mele, cele câteva bijuterii pe care mi le dăruise mama în decursul timpului, mobila adunată de mine. Cineva îmi spusese că scrinul cumpărat acum patru ani la mâna a doua de la niște oameni care se mutau era o piesă de valoare.

— Tu! a exclamat Ama, cutremurându-se de râs de i se vedeau toți dinții lungi, îngălbeniți și înnegriți de tutun.

Când a băgat de seamă privirea mea ofensată, s-a oprit din râs:

— Și cum crezi că ai să-i porți de grijă? Abia dacă-ți porți ție de grijă, așa cum ești, singură, departe de familie.

Mi-am făcut de lucru cu teancul de cărți de lângă mine. Nu știu cum, gândul mi-a fugit la ceasul domnișoarei Wilson, ceasul

rotund de aur care aparţinuse bunicului ei, perceptorul din Kozhikode. Se oprise pentru prima oară după şaizeci şi cinci de ani şi, după ce pregetase îndelung, îl lăsase la reparat într-un atelier din Haldwani. Acum o săptămână aflase că atelierul arsese până în temelii, şi ceasul odată cu el. Agnes Wilson nu-şi mai găsea liniştea. Era tot timpul umflată la faţă, cu ochelarii aburiţi de lacrimi. Nu vorbea decât de bunicul ei, cum o adora şi o credea capabilă de lucruri mari, în timp ce pentru toţi ceilalţi era doar o a patra fiică, nedorită, negricioasă, fără nimic deosebit. Bunicul ei visa să o vadă perceptor, sau chiar comisar districtual, aşa cum îi mărturisise pe patul de moarte, când îi lăsase şi ceasul.

— Nimic din ce a visat pentru mine nu s-a împlinit, repeta ea cu voce tremurândă. Şi pe deasupra n-am fost în stare nici să am grijă de darul pe care mi l-a făcut pe patul de moarte.

Celelalte profesoare găseau că atâta suferinţă pentru un ceas vechi avea ceva comic. Una dintre ele chiar o imitase foarte bine pe domnişoara Wilson în culmea disperării. Cât despre mine, spre surprinderea mea, am simţit o pornire de simpatie atât de puternică, încât am fost cât pe ce să o strâng de mână. In după-amiaza aceea am rămas alături de ea, parcă eram la priveghi, şi am ascultat-o depănând amintiri cât a durat pauza de prânz. Propria mea purtare era un motiv de uluială pentru mine. N-am povestit nimănui, nici măcar lui Diwan Sahib, ştiind că m-aş fi expus din plin atacurilor lui sarcastice dacă i-aş fi mărturisit că amărăciunea neînţeleasă a domnişoarei Wilson mă urmăreşte şi pe mine.

Cufundată în gândurile mele, n-am mai auzit ce spunea Ama. Am încercat să prind iarăşi firul. Acum Ama vorbea pe un ton împăciuitor:

— Faci destule pentru ea, doamnă profesoară. Numai că Charu nu poate să lucreze toată viaţa la fabrica de dulceţuri. Trebuie să ducă o viaţă la fel ca toti oamenii: să se mărite, să aibă copii, să fie la casa ei. E musai să o mărit până mor.

3

Ama a plecat fără să mă privească în ochi, parcă dându-şi seama că fusese lipsită de tact. A doua zi mi-a trimis un castron cu *kheer* făcut cu lapte de la vacile ei. Eu însă am început să o ocolesc, fiindcă nu doream să-i mai văd privirea care spunea că ştie tot ce merită ştiut. Prezenţa ei a început să mă sâcâie, ba chiar să mi se pară greu de suportat. Şi chiar atunci, parcă să-mi facă în necaz, poştaşul mi-a adus scrisori de la două prietene pe care mi le făcusem în facultate. Amândouă se lăudau cu bebeluşii lor, cu familiile înfloritoare, cu vacanţele de vis.

„Nu-mi mai văd capul de treburi", spunea una din ele. „Nici nu ştiu cum trece vremea. Tu cum o mai duci?"

Charu şi-a dat seama că e ceva cu mine şi, fără să mă întrebe nimic, mi-a adus daruri toată săptămâna: mai întâi, un trandafir alb făcut din hârtie creponată, apoi o statuetă reprezentându-l pe Ganesha[1] modelată din mucava de o prietenă de-a ei, apoi o vază făcută din stuf împletit. Se apucase din nou să-mi mătură curtea cu sârg. Când a secat puţul, mi-a adus apă de la un izvor aflat la mare depărtare, într-un vas pe care îl ţinea pe cap.

Până acum sosiseră cinci scrisori. Începusem eu însămi să-l aştept pe poştaş cu tot atâta nerăbdare ca Charu şi mi se părea caraghios din partea mea să pretind că nu ştiu cine le trimite. Când a venit a treia, i-am spus lui Charu ca în treacăt:

1 Zeul înţelepciunii, reprezentat sub forma unui om scund şi gras, cu cap de elefant.

— A venit o scrisoare pentru tine de la Kundan Singh.

Ne-am privit în ochi, eu m-am întors în casă să iau scrisoarea și ea a înțeles că n-am să-i trădez secretul. N-a mai pomenit nimic de prietena ei „Sunita". Acum întrerupea nitam-nisam orele cu un crâmpei de povestire despre Kundan Singh: cum stătuse cu ea în fiecare noapte cât o păzise pe Gouri înainte să moară, cum se întâlneau în fiecare după-amiază la Dhobi Ghat, cum odată izbutiseră să o păcălească pe bunică-sa și se duseseră la bâlciul organizat pe terenul cazărmii și el îi cumpărase un șirag de mărgele. Mi-a istorisit despre părinții lui, despre locul unde lucra. Cred că, povestindu-mi despre el, i se părea mai aproape, mai real.

M-am pomenit că mă gândesc la ei doi în timp ce lucram, închipuindu-mi câte o epopee întreagă din povestirile ei puse cap la cap. Cu ochii minții îi revedeam, pe ea și pe Kundan, scăldați în lumina soarelui, în luminișul unde îi zărisem fără știrea lor. De aici alunecam ușor spre după-amiaza din pădurea Hyderabad, când eu mă sprijinisem de trunchiul unui tamarind și Michael mă sărutase.

Din păcate nu era doar un vis frumos; mă temeam de ce ar fi zis Ama. Nu avea decât cuvinte de ocară pentru cei care încălcau obiceiurile, ca de pildă fiica lui Janaki, aflată încă la vârsta adolescenței.

— Târfă nerușinată! izbucnise într-o zi și scuipase pe jos. Nici nu-i pasă că toată lumea știe de ea și băiatul de la farmacia lui Liquat. Parcă nu era de-ajuns că vine din altă castă, mai e și musulman!

Ce-ar fi zis dacă ar fi prins de veste despre taina până acum bine ascunsă a propriei nepoate?

Mi-am amintit de cele două săptămâni când tata m-a ținut practic ostatică în casă, după ce mă văzuse îmbrățișându-l pe Michael în timp ce mergeam cu motocicleta lui. Râdeam să mă prăpădesc, cu bărbia sprijinită de umărul lui Michael, cu părul fluturând în vânt, când am dat cu ochii de tata, care venea șchiopătând din direcția opusă. Când ne-a văzut a înlemnit, a făcut ochii mari și ne-a urmărit cu privirea, ca un spectator pasionat

de un meci de tenis, până ne-am îndepărtat. Ne-am privit țintă în ochi și în clipele acelea am simțit că suntem legați cu un fir din ce în ce mai întins, care s-a rupt când ne-am îndepărtat și l-am pierdut din vedere. Părinții lui Michael erau creștini de două generații, iar tata îi disprețuia pe creștini – chiar dacă mă trimisese la Liceul de fete Sf. George, ca primă etapă a mărețului plan prin care voia să facă din mine un magnat industrial. Renunțasem de multă vreme să mai înțeleg paradoxurile tatei, așa cum renunțase și mama. El era stăpânul firesc a tot și toate și nu era nevoie să ne explice nimic. Domnea peste fabrici și câmpii, la fel ca și peste cei doi frați mai tineri. Zgârcit la vorbă, nu se abătea niciodată de la subiect. Era un om scund, masiv, cu o chelie care lucea la soare. Din cauză că șchiopăta nu se despărțea niciodată de bastonul cu măciulie de argint. Poate că din cauza bastonului, sau poate a ochiului drept, care se mișca mai leneș decât celălalt, nu prea îți dădeai seama încotro se uită. Una peste alta, dădea impresia unui om capabil de o violență pe care nimeni nu avea tăria să o pună la încercare. Când am crescut, îmi era tot atât de frică de el, pe cât le era și fraților lui.

Nopțile de vară erau din ce în ce mai fierbinți. Somnul nu se prindea de mine, oricât aș fi stat în pat, cu ochii strâns închiși. Mă așezam la fereastră și priveam ore în șir focurile care izbucniseră în pădure. Se porneau vară de vară și durau uneori și săptămâni întregi. Când ziceai că le-ai înfrânt, se ascundeau sub covorul gros de ace de pin și se mutau în altă parte a pădurii. Am auzit niște pocnete slabe și ceva mai departe, în vale, am văzut o linie de foc, parcă cineva aruncase în pădure un șirag de mărgele aprinse. Mai departe se zărea încă un șirag aprins, și încă unul în zare. În întuneric vedeam umbrele soldaților care tăiau cărări prin covorul de ace ca să împiedice răspândirea flăcărilor. În partea din stânga vedeam cum limbile de foc se apropie de casa funcționarului.

Cu cât înaintam în vară, aerul era tot mai îmbâcsit de fumul incendiilor. Toată lumea strănuta și tușea, iar Diwan Sahib hârâia când respira, întocmai ca frunzele uscate răscolite de vânt. În apropierea casei mele, un pin ardea de trei zile. Flăcările

izbucniseră dintr-o scorbură aflată pe la mijlocului trunchiului înalt și drept. Rășina se prelingea pe scoarță și înteța mai abitir focul. Apă ca să-l stingem nu era.

Noaptea stăteam trează și corectam temele copiilor. Încercuiam cuvintele scrise greșit în caietul murdar din fața mea. „Afară s-a înoptat." scrisese Guddu. „El știe să înnoate." De fiecare dată scria greșit. În caietul următor, Anil scrisese toate S-urile, B-urile și P-urile pe dos, cum făcea întotdeauna. Am dat caietele la o parte și mi-am lipit fruntea de masă.

Pe întuneric gândurile mele rătăceau pe alte cărări cu totul decât în timpul zilei. Dacă apucam să dorm, mă trezeam din vise zbuciumate în care, noapte de noapte, Veer fie mă ținea în brațe, fie mă săruta până mă trezeam, ori mă făcea chisăliță cu jeepul ori trecea pe lângă mine fără să spună o vorbă. Uneori o visam pe Charu sau chiar pe Kundan Singh. Dar pe Michael niciodată. Dacă închideam ochii și încercam să-i văd chipul, trăsăturile lui se încăpățânau să nu se așeze una lângă alta. Mi-am dat seama că nu-i mai auzeam vocea, nici râsul, nici felul în care își dregea glasul după ce rostea câteva propoziții.

Căutam în minte amintiri despre el, reconstituind anii petrecuți împreună: cum mă prefăceam că dorm, ca să aducă ceaiul la pat dimineața și să mă trezească trăgându-mă de o șuviță de păr; cum mâncam omlete zi după zi, fiindcă, cine știe de ce, uitam ba să mergem la cumpărături, ba chiar să gătim.

Mi-era dor de sentimentul de bucurie care îl aveam știindu-mă căsătorită cu el. Aș fi vrut să-l am lângă mine ca să-mi adeverească amintirile: dulapul era negru sau maro? Vecinii chiar aveau un câine pe nume Simona? Cum se chema locul acela plin de pietroaie și tufe unde merseserăm în ziua când, după săptămâni întregi de așteptare, îi aduseseră motocicleta? Michael conducea cu viteză, ne hlizeam fericiți ca doi copii care scăpaseră de școală.

Mi-a spus cineva odată că, dacă îți lipești urechea de șina de cale ferată, o simți vibrând, cu toate că trenul e încă la mulți kilometri distanță. Oare Michael, de acolo de unde era, m-ar

auzi dacă i-aş striga numele? Visam că sunt iarăşi în Hyderabad, în lungile după-amiezi fierbinţi, când păsările şi ţânţarii cădeau pur şi simplu la pământ, sleiţi de puteri din cauza arşiţei. În cameră, ventilatorul scârţâia în tavan, abia izbutind să învârtă aerul stătut. Uneori rămâneam întinşi pe pardoseala răcoroasă, alteori în patul îngust, de o persoană. Pernele şi cearşafurile alunecau pe jos, parcă şi pardoseala se topea sub noi când ne încleştam unul de altul, ca după luni întregi de despărţire. Simţeam nevoia să-l ating pe Michael tot timpul, să mă asigur că e lângă mine când adorm şi când mă trezesc. În primul an petrecut împreună, la vremea musonului a plouat cum nu ne aminteam să mai fi plouat vreodată. Nu auzeam decât răpăiala ploii pe acoperiş, noaptea întreagă. Adormeam, ne trezeam, murmuram ceva unul către celălalt, adormeam şi ne trezeam iarăşi, ca şi cum noaptea însăşi ar fi fost o apă în care înotam, ne opream ca să respirăm şi înotam mai departe. Când Michael era adormit, îmi plimbam degetele pe faţa lui ca să-mi reamintesc fiecare cută atunci când el nu era cu mine. Fiecare cută era făcută de gânduri pe care n-aveam să le cunosc niciodată. Eram geloasă peste măsură pe trecutul lui. Dacă ar fi fost după mine, nu i-aş fi împărţit nici umbra cu altcineva. „Tot aşa simţeai şi tu?" aş fi vrut să-l întreb acum.

Ne-am căsătorit când eu aveam nouăsprezece ani. Eram încă la facultate. M-am întors la şcoală la o săptămână după căsătorie. Stăteam cu ochii aţintiţi la arborele *neem* de lângă geamul clasei şi, în mijlocul unei prelegeri despre Sultanatul din Delhi, uitam de mine visând cu ochii deschişi, până când auzeam din nou vocea profesorului, iritată, venind de departe:

— Poţi repeta ce am spus adineauri despre Qutb-ud-din-Aibak şi dinastia sclavilor[1]? Cu tine vorbesc. Da, Maya, cu tine.

Michael era nemulţumit de cele două camere în care locuiam fiindcă i se păreau prea mici.

---

1 Dinastie fondată de Qutb-ud-din-Aibak, fost soldat sclav devenit primul sultan din Delhi după moartea sultanului Muhammad şi împărţirea regatului acestuia între generalii lui.

— E un șopron, spunea el. Mai bine făceau aici un garaj.

Adevărul e că locul părea mult mai strâmt când era el acasă. Tavanul era jos, baia era o cutie unde te loveai cu cotul de robinet dacă te întorceai. Michael era înalt și oarecum neîndemânatic, așa că se tot izbea de lucruri. Eu stăteam culcată în pat și îl urmăream pierdută în adorație cum se căznește să prepare cafeaua în noua noastră bucătărie, pe noul nostru aragaz. De cele mai multe ori se dădea bătut și se întorcea spre patul răvășit cu o privire în care ardea o dorință atât de vie, atât de pătimașă, că mă cuprindea un fel de teamă.

In vremurile acelea, în Hyderabad, dacă vedeam că Michael se sucește în pat, mă sculam și stropeam cearșafurile cu apă ca să se răcorească. Dacă se oprea curentul, mă așezam pe marginea patului și îi făceam vânt cu un ziar. El dormea neîntors, extenuat de muncă. Lucra mult și alerga toată ziua cu motocicleta, prin arșiță, acolo unde îl trimiteau cei de la ziar să facă fotografii. Când dormea, mă uitam la expresia lui neajutorată și, cu toate că nu avea cum să mă audă, îi șopteam vorbe de alint atât de tandre, că, dacă le-aș fi spus cu glas tare, s-ar fi uscat ca niște petale arse de soare.

„Atunci nu puteam să ți le spun, dar ce n-aș da să mă fi auzit", spuneam acum și speram că am să-l aud răspunzându-mi. Dar nu auzeam decât vulpile chemându-se una pe cealaltă și foșnetul ca de ploaie al acelor de pin căzând pe acoperișul de tablă.

4

În vremurile coloniale, lunile de vară la Ranikhet însemnau curse de cai și picnicuri la lumina lunii. Chiar și acum avem un „sezon" când cei de la câmpie se îmbulzesc în Ranikhet ca să scape de caniculă. Timp de câteva săptămâni dai de ei peste tot. Sunt turiști, oameni stabiliți aici pe toată vara sau veniți în excursii de o zi. Cărturari sosiți în vizită la Diwan Sahib. Călători în drum spre înălțimile Himalayei. Prin Casa Soarelui se vânturau tot soiul de oameni, ca la un monument public. Dacă îl găseau pe Diwan Sahib în grădină, îi storceau informații despre munți sau îl fotografiau, văzând în el o relicvă de pe vremea imperiului, un nobil indian autentic. Uneori veneau provizii pentru grupurile de drumeți ale lui Veer, sau misiți însărcinați să angajeze hamali în bazarul din Ranikhet, care rămâneau la noi cu orele, întorcând toate detaliile pe față și pe dos. Mai era și un tânăr asistent angajat de Veer, care locuia în casă din când în când. Se învârtea de colo-colo cât era ziua de lungă, fără să facă mai nimic.

De când Veer se stabilise la Casa Soarelui, Diwan Sahib aproape că nu mai pusese mâna pe creion. Dacă îi ceream capitole noi ca să le dactilografiez, flutura din mână spre cel care se afla acolo în vizită, oricine ar fi fost, și spunea:

— Nu pot să scriu cu atâția oameni în jur. Am să aștept să se încheie sezonul și după aia o să sfârșim împreună capitolul șapte. Promit să termin cartea anul ăsta. Nu mi-a mai rămas mult timp. Cum îl chema pe poetul ăla galez? Am învățat la școală o poezie de el: „Trecut-au ierni optzeci și încă cinci /

Job Davies este încă-n viață / Oricât' otravă-a picurat / Și oricât timpul l-a trădat". N-ați învățat-o și voi?

— Nu.

— Păcat. E o poezie foarte frumoasă. Sunt și eu ca domnul Davies, ba mai rău, că am optzeci și șapte de ani. Dimineața când mă trezesc, mă întreb singur: „Cum, tot mai ești în viață?" Chiar că nu mai am mult.

— Nu mai vreți să scrieți, i-am spus. Aveți altele de făcut, am adăugat și am arătat spre sticla aflată pe masă, lângă el.

Acum că Veer îi aducea alcool de bună calitate, tabietul lui Diwan Sahib începea la scurtă vreme după micul dejun și ținea până după-amiaza târziu. Tot amâna masa de prânz ca să-și mai toarne un pahar, îndepărtându-l pe Himmat Singh cu o fluturare de mână ori de câte ori îl întreba dacă poate servi prânzul. Domnul Qureshi era și el sub molid, de cele mai multe ori cu păhărelul metalic în mână. Pe cât părea, lăsase atelierul în grija fiului său.

— Ce-ar fi să scrieți o oră sau două dimineața, înainte să beți ginul?

— Prostii, mi-a tăiat vorba Diwan Sahib turnându-și încă o porție generoasă. Nu mai vorbi ca o profesoară. În sfârșit, simt și eu că mi-au reînviat papilele gustative, după douăzeci de ani de amorțire. S-a întors spre domnul Qureshi și l-a îndemnat: Parcă voiai să-mi spui ceva. Te-a întrerupt fata asta.

— Întocmai, Diwan Sahib, cum vă spuneam, necunoscute sunt căile omului, a zâmbit domnul Qureshi.

Pe fața lui rotundă, nasul părea și mai roșu – se ametise deja.

— Știi, Maya, ieri a venit o mașină la service, o Honda City. E a doctorului celui nou de la azilul de bătrâni... cum îl cheamă? Sharma sau Verma. În fine, băieții s-au apucat de treabă. Sunt niște vlăjgani tineri, spurcați la gură, umblă mai mult beți. Când au deschis portbagajul să scoată roata de rezervă, unul dintre ei a fost cât pe ce să pice jos de spaimă. Înăuntru era un cap. Cu păr lung și tot restul.

— Un cap de om? m-am cutremurat eu. Adică un cadavru?

— Ha, ha, Maya, a chicotit domnul Qureshi. Te-am speriat, nu? Ei, nu, când s-au uitat mai bine, au văzut că era un cap de plastic, un suport pentru peruci. Era şi o perucă pe el, cu păr roşcat, lung şi ondulat. Avea şi două agrafe albastre. Ce să facem? Bineînţeles că i-am telefonat doctorului şi l-am anunţat: „Domnule, aţi uitat o perucă în maşină". Şi doctorul se pune pe zbierat: „Ce perucă? Drept cine mă luaţi? Vreţi să mă jigniţi? Am păr bogat, şi tot e al meu. Vin la atelier şi mă trageţi de el, să vedeţi dacă se dezlipeşte". Şi poc, a trântit telefonul, supărat. Ce explicaţie putem găsi? Nici una, Diwan Sahib. Vă rog să mă corectaţi dacă greşesc, dar căile omului sunt cu adevărat necunoscute. Am pus capul în expoziţia de maşini. Maya, dacă nu mă crezi, vino să-l vezi. Dar ce căuta în portbagaj? Habar n-am.

— De ce să nu te credem? a făcut Diwan Sahib. Pe vremea când eram eu la Surajgarh, am văzut lucruri şi mai ciudate. Ia ascultă colea...

Şi aşa, Corbett era amânat pe altă zi.

Într-o după-amiază, când am sosit cu ziarele, l-am găsit pe Diwan Sahib pe pajişte, fumând. N-am spus nimic, dar ne-am privit lung în ochi. A tras cu sete din ţigară, parcă vrând să-mi facă în necaz, şi a scos un nor de fum. A deschis tabachera în formă de Rolls Royce şi mi-a arătat un şir de filtre. Dacă ar fi fost copil, cred că ar fi scos limba la mine. Se lăsase de fumat cu trei ani în urmă, cu preţul unor eforturi uriaşe. Se jurase că nu se mai lasă ademenit de ispită, ca să nu mai treacă o dată prin ce trecuse ca să renunţe la ţigări.

Am intrat enervată în casă, unde l-am găsit pe asistentul lui Veer, un tânăr molatic, timid, venit din Dehra Dun, care îşi petrecea mai toate serile plimbându-se prin grădină în timp ce-i şuşotea ceva nevestei lui la telefonul mobil. Adept al sectei Radha Soami, îşi gătea singur, pe aragazul aflat pe veranda din spate, mâncăruri vegetariene, în care nu punea nici măcar ceapă sau usturoi. Dacă în casă se gătea peşte sau pui, aprindea câte o

duzină de beţigaşe parfumate şi lua o figură de martir. După mintea lui, pachetele de ţigări şi sticlele de gin fuseseră aduse în casă de diavolul însuşi. S-a îngrozit când l-am întrebat cum de făcuse Diwan Sahib rost de ţigări.

— Nimeni dintre noi nu fumează, Maya Mam, a zis. Trebuie că le-a lăsat aici vreun musafir.

Ca din întâmplare, ţigările erau şi marca preferată a lui Diwan Sahib.

— Ce contează două ţigări după trei ani? a strigat Diwan Sahib către noi. Crezi că nu mă pot stăpâni?

În seara aceea, când am întrebat-o pe Ama despre ţigări, mi-a aruncat privirea ei atotştiutoare şi a râs sarcastic:

— Ce viaţă bună duce Diwan Sahib de când i s-a întors nepotul! Are mult mai multă băutură, acum primeşte şi ţigări... Nepotul o să-şi omoare unchiul tot străduindu-se să-l facă fericit, cum mă vezi şi cum te văd.

M-am prefăcut că nu înţeleg ce spune şi mi-am căutat ceva de făcut prin bucătărie. Nu voiam ca Ama să creadă că încurajez bârfa. Nu-l plăcuse niciodată pe Veer şi nu avea încredere în el, după cum îmi mărturisise de la început, când nu bănuia că el va veni să locuiască la Casa Soarelui şi că se va împrieteni cu mine. Acum se ferea să vorbească deschis despre asta, dar uneori o lua gura pe dinainte.

Diwan Sahib slăbise din cauză că mânca mai puţin şi bea mai mult, şi de aceea părea mai tânăr, dar în acelaşi timp şi mai plăpând. Numai ochii înconjuraţi de o reţea de creţuri ca o pânză de păianjen îşi păstraseră sclipirea maliţioasă. Într-o după-amiază ne-am trezit cu o femeie pieptoasă, venită din East Anglia. Spunea că scrie un roman de dragoste bazat pe vieţile Edwinei Mountbatten şi a lui Jawaharlal Nehru.

— Este absolut imperios, domnule, să văd scrisorile pe care cred că le aveţi. Dacă mă lăsaţi să le citesc o singură zi, nu am nimic împotrivă să împărţim drepturile de autor.

Era îmbrăcată într-un sari larg de mătase, care îi tot aluneca de pe umăr, dezgolindu-i adâncitura dintre sâni, ceea ce l-a făcut

pe Diwan Sahib să spună după plecarea ei că două drumuri se întâlneau în decolteul bluzei de mătase și că i-ar fi plăcut să umble pe amândouă.

Când a văzut că n-are nici un succes în prima zi (își luase o cameră la hotelul Westview), a revenit în dimineţile următoare. Avea părul lung, negru, strâns într-un coc în care prinsese un trandafir roșu în prima zi și o magnolie albă în a doua. S-a așezat foarte demnă, și-a potrivit floarea în păr și și-a ațintit ochii mari, rugători asupra lui Diwan Sahib. În prima zi i-a adus în dar un fular lucrat de văduvele militarilor la cooperativa lor, iar în a doua o sticlă de rom.

Tot încerca să aducă vorbe despre Nehru, dar Diwan Sahib devia fără milă discuția înspre Corbett.

— Știai că a murit cu o zi înaintea lui Einstein? a întrebat-o. Einstein s-a bucurat de toată atenția publicului. Să fi fost Corbett mai prejos de Einstein? Dacă ne-am rătăci pe aici, prin junglă... – a făcut un gest larg cu mâna – sper că sunteți cu băgare de seamă dacă ieșiți după ce se întunecă. Și că știți că, dacă vedeți un șarpe care se mișcă încet, furișându-se printre ierburi, e aproape sigur un șarpe veninos. Atunci aveți nevoie de Corbett, doamnă, nu de Einstein, atunci când vreți să vă spună cineva, doar uitându-se la zgârieturile de pe stânci, ce animale au trecut pe acolo, cât de departe sunt, de ce strigă un langur dintr-un arbore, de ce gazelele traversează poteca în salturi mari. Mă urmăriți?

Era limpede că femeia își pierduse orice urmă de interes, dar încuviință din cap.

— Dar cine-și mai aduce aminte de Corbett acum, în afară de câțiva bătrâni ramoliți ca mine?

Diwan Sahib n-a iertat-o decât în după-amiaza când a venit să-și ia rămas-bun.

— A, era cât pe ce să uit, a zis el. Nehru a venit aici împreună cu lordul Mountbatten și soția lui. A trecut să mă vadă... Vedeți scaunul ăla, cel pe care stați? Chiar pe el s-a așezat, într-o mână cu un pahar de gin și bitter, în cealaltă cu o țigară.

Femeia a sărit în sus, s-a holbat la scaun parcă nevenindu-i să creadă şi a scociorât în geantă după aparatul de fotografiat. Diwan Sahib a vorbit mai departe:

— De ce nu faceţi un drum până la Ferma lui Holm? Au o poză înrămată cu Edwina, Dickie[1], Nehru şi domnul Upadhyaya, care a prezidat întâlnirea.

S-a întors liniştit la ziarul lui, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Vizitatoarea i-a aruncat o privire în care se amestecau în egală măsură entuziasmul, nerăbdarea şi enervarea, după care s-a repezit afară, să discute cu şoferul despre cum ar putea să facă un ocol pe la hotelul Ferma lui Holm înainte să meargă la gară.

Diwan Sahib a privit în urma maşinii care a pornit în viteză, stârnind un nor de praf, şi a intrat în casă. Ne-a turnat şi mie, şi lui câte un păhărel de rom şi ne-am aşezat pe fotoliile unde stăteam de obicei. O vreme, obosiţi de atâta conversaţie, n-am scos nici unul nici o vorbă. Deasupra căminului se afla o vază înaltă, plină cu trandafiri roz pe jumătate veştejiţi, printre care Himmat Singh înfipsese câţiva crini roşii ca sângele. Liniştea era atât de adâncă, încât mi se părea că aud cum cad petalele de trandafir pe poliţa de marmură. În cămin, flăcările ronţăiau un mic buştean. În cameră se făcea focul în fiecare zi, ca să alunge umezeala şi să apere cărţile de cari.

— Prim-ministrul unei ţări care abia şi-a câştigat independenţa, a glăsuit Diwan Sahib după o îndelungă tăcere, devotat soţiei viceregelui care nu mai era în funcţie. De ce să ne mirăm că femeia asta vrea să scoată de aici o poveste de senzaţie?

A dat paharul pe gât, a oftat, şi-a lăsat capul pe spătarul fotoliului şi a închis ochii.

După o vreme a reînceput să vorbească, în parte doar pentru el. Glăsuia atât de încet, cu ochii închişi, că am fost nevoită să mă aplec spre el ca să aud. A fost o relaţie neobişnuită, a zis.

---

1 Apelativ familiar al lordului Mountbatten.

Au început să se simtă apropiaţi nu cu multă vreme înainte de plecarea Edwinei din India şi din acel moment n-au mai suportat să stea departe unul de altul. Uneori îşi scriau chiar când se aflau în aceeaşi cameră, alteori imediat după ce se despărţiseră. Până şi cartonul cu meniul unui banchet oficial fusese folosit drept hârtie de corespondenţă. În anii care au urmat doar arareori au putut rămâne singuri, iar de văzut se vedeau pe fugă, atunci când unul din ei trecea pentru o scurtă vizită, în drum spre un eveniment oficial. Erau tot timpul înconjuraţi de alţi oameni. Şi cu toate astea şi-au scris zilnic timp de mai mulţi ani. Scrisorile veneau şi plecau cu valiza diplomatică. Le numerotau, de teamă să nu cadă în mâinile cui nu trebuia. Cum să nu se teamă? Conţinutul lor, odată dezvăluit, nu le-ar fi făcut rău numai lor. Nehru a spus despre prietenia lui cu Edwina că e o luptă între convenţii şi chimie, aceasta din urmă ieşind mai mult sau mai puţin învingătoare. Să învingă cu totul nu se cuvenea. Viaţa publică e neiertătoare, nu îţi lasă nici un răgaz. Îşi trage puterea din convenţii şi din teama unora de a le încălca. Am aflat pe pielea mea, a încheiat Diwan Sahib.

Tonul vocii i se schimbă, de parcă recita o poezie:

— „Mă pierd într-un tărâm de vis, ceea ce nu se cuvine unui prim-ministru. Pe de altă parte, nu sunt decât din întâmplare prim-ministru." Un bărbat devenit de bunăvoie prizonier al destinului său politic, despărţit de femeia pe care o iubea de simţul datoriei, depărtare, necesitate, ba chiar şi de instinct. Dacă ar renunţa la drumul lor, i-a spus Nehru Edwinei, ar fi amândoi îngrozitor de nefericiţi. Iubirea lor se hrănea din faptul că era imposibilă.

Diwan Sahib a rămas încruntat, adâncit în gânduri. Privea ţintă spre foc, de parcă vedea ceva acolo. Eu nu îndrăzneam să scot un cuvânt. Nu-l mai văzusem niciodată aşa de rupt de cele din jur. Despre Corbett nu vorbise niciodată astfel. Nu mai înţelegeam nimic. Era o poveste uimitoare, fără îndoială, dar atât de cunoscută şi repetată, încât nu cred că mai avea puterea de a impresiona pe cineva, şi în orice caz nu pe cineva cu picioarele pe pământ, ca Diwan Sahib. Îmi venea să-i spun

că vorbea el însuşi ca un autor de romane de dragoste, dar prea arăta altfel decât de obicei.

— În unele scrisori Nehru spunea că simte prezenţa Edwinei ca pe o mireasmă, a murmurat Diwan Sahib. Ea spunea că, atunci când e lângă de el, încearcă un sentiment de tihnă şi fericire, cum nu simţise alături de nimeni altcineva. El îi trimitea fel de fel de lucruri care să-i amintească de ţara pe care o părăsise: coajă de mesteacăn din Kashmir, frunze, pietre. Edwina îi dăruise chiar un inel înainte să plece din India. Când a murit în somn, singură în Borneo, avea pe noptieră scrisorile lui Nehru. Nu se despărţea niciodată de ele şi le citea în fiecare seară înainte să se culce.

— De ce n-aţi scris o carte despre ei, în loc să scrieţi despre Corbett? l-am întrebat când a tăcut pentru mai multă vreme.

A clipit des, ca şi cum îl trezisem din somn. Avea o expresie îndurerată, dar s-a forţat să-şi compună figura lui obişnuită, de om care nu ia nimic cu totul în serios.

— Din cauza câinelui Edwinei, numai din cauza lui. Edwina avea un câine pe nume Mizzen. Când a venit vremea să plece din India, n-a ştiut ce să facă cu el. În Anglia erau reguli stricte şi câinele ar fi trebuit să stea luni de zile în carantină înainte să poată intra în ţară. Edwina s-a sfătuit cu Nehru şi împreună au hotărât că e mai bine să-l eutanasieze decât să-l ţină în carantină, unde nu credeau că avea să supravieţuiască, fiind bătrân. Asta mi-a pus capac, a zis Diwan Sahib. Cum adică, avea o grădină imensă în jurul locuinţei lui de prim-ministru şi nu s-a oferit să ţină el câinele până când urma să moară de bătrâneţe? Cum crezi că i se pare asta unui câine bătrân, aşa ca mine? Tu nu m-ai omorî dacă ţi-aş sta în cale, nu-i aşa?

— Chiar aveţi unele dintre scrisori? l-am întrebat. Nu-mi daţi voie să le văd şi eu o dată?

Mă bătea gândul că scornise întreaga poveste ca să se distreze pe seama celor ca femeia din East Anglia, care făceau temenele în faţa lui închipuindu-şi că vor căpăta scrisorile.

— Poate le am, poate nu, a zis Diwan Sahib. Ori le am, ori nu le am. Ai să afli până la urmă, a spus și a închis din nou ochii. Ar trebui să fac lemne de foc din casa asta, a adăugat, acum vorbind cam împleticit. E prea mare pentru mine, prea mare...

Acum era pe jumătate adormit, prăbușit în fotoliul uriaș. În lumina slabă părea împuținat la trup, bătrân și prăpădit, cu pielea atârnându-i pe oase. Deasupra lui abia distingeam fotografia câinilor lui, care mi-a adus aminte de ce-mi povestea Veer despre tinerețea lui Diwan Sahib: petrecerile, caii, muzica, femeile... Mi se părea că se îndepărtează tot mai mult de mine, că nu mai puteam ajunge la el.

Simțeam nevoia să-l împiedic să dispară din viața mea. Am scos câteva pagini dintr-un teanc la care lucrase cu o lună în urmă și i-am spus:

— Diseară le bat la mașină și mâine ne uităm pe ele. Bine? Ne apucăm iar de treabă. O să vedem dacă ne-a scăpat ceva la cea de-a treia ciornă.

Nu mi-a răspuns. Era din nou pierdut în gânduri, cu ochii țintă la jocul flăcărilor.

*

În noaptea aceea am lucrat până târziu. În tăcerea care domnea nu se auzea decât țăcănitul mașinii de scris. Am bătut foaie după foaie, mânată de un fel de teamă că totul e pierdut – un sentiment care, dacă n-ar fi fost atât de copleșitor, mi s-ar fi părut absurd. Cum de nu-l înțelesesem pe omul care scrisese aceste cuvinte la vremea când le așternuse pe hârtie? Iar dacă-i mai rămăsese doar puțin timp, așa cum repeta tot mai des în ultima vreme, eram oare în stare să înfrunt golul uriaș pe care avea să-l lase în urma lui?

Iată ce am dactilografiat din manuscrisul lui Diwan Sahib în noaptea aceea: o declarație de intenție, un plan optimist și totodată plin de ironie al biografiei. Nu avea cum să știe la vremea aceea că lucrarea îi va lua patruzeci de ani și va rămâne tot neterminată.

De când mă știu, vederea chiar și celei mai neînsemnate răni mă paraliza cu totul; de aceea veți înțelege că mintea mea nu poate cuprinde o pornire atât de nebunească precum curajul. Rămân cu gura căscată când văd oameni care se avântă pe terenul de crichet fără a fi împinși de la spate, jucători la bătaie care așteaptă să li se servească mingea fără a fi legați cu lanțuri de țăruș. Tot așa, mă scoate din țâțâni tâmpenia unora care se bagă de bunăvoie în păduri unde ar putea fi mâncați de urși sau sfâșiați de tigri ale căror gheare sunt uneori la fel de ascuțite ca ale anumitor femei, al căror nume îl voi trece sub tăcere. Dacă nu punem la socoteală învățătoarele, tigrii mi se par a fi cele mai înspăimântătoare viețuitoare din lume, și dispariția lor (sau, cel puțin, închiderea în cuști) a fost dintotdeauna o dorință arzătoare de-a mea, pe care totuși m-am văzut nevoit să o înăbuș, ținând seama că scriu o carte despre Jim Corbett. Ajunge să arunci o privire la dantura unui tigru ca să-ți dai seama că nici măcar pe strămoșii lui îndepărtați nu i-a bătut gândul să se facă vegetarieni. În tinerețe am fost deseori dus în pădure de patronul meu, nawabul din Surajgarh. Scopul acestor expediții, pe care a avut bunăvoința să mi-l aducă la cunoștință, era să dea cu ochii de o astfel de fiară. După ce am abandonat ideea că ori face glume, ori e cu mintea dusă, am izbutit să depășesc starea de teamă în care plângi fără să te poți abține și dorința de a mă sinucide aruncându-mă de pe spinarea pachidermului care ne transporta în mers legănat spre teribila simetrie a lui Blake.[1]

Nawabul a avut o influență covârșitoare asupra predispoziției mele native de a fi despărțit, prin intermediul unei cuști trainice de fier, de orice jivine cu patru picioare, mai mari decât mine. Aceasta explică în parte fascinația mea pentru Jim Corbett, care a fost mai viteaz chiar decât nawabul din Pataudi când a acceptat să fie căpitanul echipei noastre naționale de crichet. La viața lui a tras întâi de sirenă, după

1 Aluzie la poezia *Tigrul* de William Blake.

care a tras în tigri – fiindcă a fost lucrător la căile ferate înainte să ajungă vânător, un *shikari* celebru. După cum mărturisește el însuși, Corbett s-a dedat de bunăvoie, ba chiar cu oarecare înverșunare, unei ocupații de care mie nici prin cap nu mi-ar trece să mă apuc – anume, să „dea ochii" (ca să folosesc expresia lui inocentă) cu mâncătorii de oameni. Cum știm din captivantele lui povestiri, mâncătorii de oameni nu erau tot atât de dornici să dea ochii cu el. Odată ce le lua urma, nu mai aveau scăpare, ceea ce se poate spune și despre noi, odată ce am deschis cărțile scrise de el. După umila mea părere, *Mâncătorii de oameni din Kumaon* este a treia cea mai mare carte de povești a Indiei, întrecută doar de *Mahabharata* și *Ramayana*. Cum a dobândit Corbett arta scrisului? L-a citit pe James Fenimore Cooper. Se poate să fi fost influențat și de Jack London și Mark Twain. Se pare că a citit literatură aflată la granița dintre explorare și aventură. În cartea mea despre Corbett intenționez să iau ca model însăși scrierile lui Corbett și să relatez întâmplări care să-i creioneze portretul, oferind în același timp o idee despre contextul în care s-au desfășurat. Vreau să transmit cititorului impresia unei munci de investigație originale. Voi include digresiuni amuzante despre cum atracția lui Corbett față de pustietăți era o compensare a vieții de sihastru pe care o dusese din pricina surorii sale, o femeie tot atât de devotată, pe cât era de posesivă. Principala sursă de informații despre Corbett este un teanc de notițe – treisprezece pagini dictate de aceeași soră (pe nume Maggie) lui Ruby Betys, o prietenă din Kenya, țară unde Jim și sora lui și-au petrecut ultimii ani de viață. Maggie i-a fost ca o mamă, dar totodată soră și soție celui mai mare naturalist al Indiei, așa cum Dorothy i-a fost lui Wordsworth. Încep cartea astăzi, 13 septembrie 1967. Am de gând să o termin în doi ani, cel mult trei. Dar se va găsi cineva să mi-o publice?

5

La vremea când urma să vină poștașul, Charu își făcea drum acasă, pretinzând că are de lucru. Ridica ochii ori de câte ori îl auzea pe Bijli hămăind și lăsa capul în jos când vedea că latră fără un motiv anume. După ce sosea o scrisoare de la Kundan Singh, timp de câteva zile nu se auzea decât glasul ei voios. Se ducea la bazar pe scurtătura din pădure, cărând canistrele de lapte pentru clienții obișnuiți, iar când se întorcea era toată numai zâmbet, cu toate că avea umerii încovoiați de sacii plini cu legumele putrede, șiroind de zeamă, pe care le aduna din piață ca să le dea vacilor. Alteori se întorcea purtând un sac pe cap. Apoi, pe măsură ce zilele treceau și distanța dintre scrisori se mărea, bucuria ei începea să pălească.

De fiecare dată când venea o scrisoare o întrebam dacă vrea să-i scriu un răspuns, dar ea clătina din cap. Odată mi-a spus:

— O să o fac eu, când voi învăța să scriu.

Adevărul este că făcea progrese. Acum nu mai uita de la o zi la alta cum să scrie unele cuvinte. Iar eu o învățam cuvinte precum *hum*, *tum* și *theek*, ca să o ajut să compună cât mai repede o scrisoare de una singură. Din când în când mă punea să scriu adresa lui Kundan pe câte un plic timbrat și îi trimitea felurite lucruri – frunze, ace de pin, flori uscate – despre care aflam citind următoarea lui scrisoare.

Aici e foarte cald, spunea el în scrisoarea din iunie. Nici nu poți să-ți închipui cât de cald e. După-amiaza vezi mușchiul

cum cad moarte din zbor. Când mă întorc acasă, patul e plin de muște moarte. Furtunile aduc praf, nu ploaie. Vântul ridică praful de pe jos și îl plimbă încolo și încoace. Se face întuneric, parcă ar fi intrat soarele în nori. Ochii te ustură. E foarte greu să gătești pe așa o căldură. Toată bucătăria e ca o oală pusă pe foc. Apa de la robinet e destul de fierbinte ca să faci ceai. Ieri, după ce am terminat treaba, m-am dus la bâlci. Am văzut dansatori, la fel ca cei din filme. La bâlci erau multe lumini și o roată mare, cum am văzut noi odată, la bâlciul de pe terenul armatei. Dar fiindcă mi-am adus aminte de roata aia n-am vrut să mă urc în asta fără tine. M-am plimbat pe acolo și mi s-a făcut dor de o plimbare în munți. Am cumpărat cercei cu pietre roșii. Sunt frumoși, dar nu la fel de frumoși ca cel pe care îl am, cu piatră verde. Am să-ți mai scriu.

Cu drag, prietenul tău.

Kundan Singh scria pe toate cele trei fețe ale plicului-scrisoare folosit pentru corespondența internă. Scrisul lui lăbărțat acoperea toată hârtia, ba chiar și părțile care se îndoiau, ca și cum n-ar fi vrut să irosească nici un milimetru. Folosea un limbaj simplu, dar știa să dea amănunte grăitoare despre felul în care trăia. Fiecare scrisoare albastră ne aducea noi vești despre asta. Locuia într-o cămăruță, deasupra unui garaj. De acolo auzea uneori noaptea răgetul unui leu – casa era aproape de grădina zoologică din Delhi. Nu departe de casă se afla Purana Quila, o străveche fortăreață, acum ruinată. Kundan nu se plimbase niciodată cu barca pe șanțul de apărare, dar visa la ziua când se va urca în barcă alături de „draga lui prietenă din Ranikhet".

Kundan Singh se trăgea din Nepal și avea o soră, pentru zestrea căreia strângea bani. Familia lui locuia la periferia unui oraș de câmpie aflat la capătul de răsărit al Himalayei și numit Siliguri. Tatăl lui câștiga un salariu ca vai de lume muncind ca grădinar, paznic și om bun la toate. Se luptase cu sărăcia toată viața lui și visa ca, într-o bună zi, fiul lui să capete un post

guvernamental. Numai că Kundan Singh fugise de la şcoală şi se angajase într-un hotel din oraş, mai întâi ca ajutor, după care fusese promovat bucătar.

Patronii ţineau la el, pe cât se părea. Femeia (pe care o poreclise Jhadu[1] fiindcă era foarte slabă şi pretenţioasă când venea vorba de curăţenie) îi cumpăra deseori haine şi îi dădea şi bani în plus, ca să-i trimită acasă. Casa avea o verandă largă, umbrită de *chiks* făcute din *khus*. I-am explicat lui Charu ce erau *chiks*: un fel de jaluzele împletite din iarba *khus*, care miroase frumos dacă o uzi. Servitorii stropeau jaluzelele cu apă înainte de sosirea oaspeţilor. Umpleau vazele înalte cu tuberoze parfumate şi ştergeau tablourile de praf. În serile de vară, stăpânii lui Kundan şi invitaţii lor stăteau pe verandă, sub un ventilator care hârâia şi admirau copacii imenşi care umbreau pajiştea. Pe măsură ce orele treceau, mesele din jurul lor se umpleau de pahare şi sticle goale. Printre cei care veneau mai des era şi o femeie care purta fuste foarte scurte şi cercei pandanţi foarte lungi. Bea mai mult decât toţi şi fuma ţigări extralungi. „După cum arată, ai zice că e nepaleză", scria Kundan, „dar la fel de bine poate fi chinezoaică. Poartă haine caraghioase. I se văd picioarele de sus până jos. Bea cinci sau şase sticle de bere pe seară."

Intr-o zi, femeia cu fustă scurtă a vrut să înveţe să pregătească friptura de oaie aşa cum o fac oamenii de la munte. A cerut ca bucătarul să o înveţe, iar Jhadu i-a spus lui Kundan să fie gata. Băiatul, care urmărise la televizor emisiuni culinare, a înşirat pe masă boluri cu toate ingredientele pe care avea să le folosească – tocate, mărunţite, măcinate sau pisate. A făcut bucătăria lună şi a frecat masa, ca să arate totul ca la televizor. Dar când au sosit oaspeţii i-a fost ruşine să se arate. „Am rămas în camera mea. Jhadu a trimis după mine."

Când a intrat în bucătărie, fără prea multă tragere de inimă, femeia l-a întrebat râzând:

— Cum, şi nu vrei să mă înveţi secretele meseriei?

---

1 Mătură.

A stat lângă el, l-a urmărit cu atenţie şi a luat notiţe. Din când în când băga lingura în sos, sufla ca să se răcească şi gusta. Unul dintre musafiri i-a fotografiat în timp ce găteau. I-a dat şi lui Kundan câteva poze, iar el i-a trimis una şi lui Charu. Era prima fotografie de la el.

Înainte să i-o dau m-am uitat la ea. Bucătăria era nouă şi sclipea de curăţenie. Arăta ca în reviste. Musafira, o tânără drăguţă, cu ochi oblici şi umerii obrajilor ascuţiţi, era îmbrăcată cu o fustă mini cenuşie ca ardezia, foarte şic. Cercei îi atârnau până la umăr, iar lanţul de argint de la gât ajungea până în decolteul adânc al bluzei de culoarea fildeşului. Zâmbea fermecător spre aparatul de fotografiat. Kundan zâmbea şi el dintre aburii oalei, care îi făceau obraji să lucească. Părul îi crescuse şi amuleta de la gât sclipise în lumina blitzului.

Când Charu a văzut poza, zâmbetul i-a pierit de pe faţă. A fost prima oară când n-a mai sărit în sus, fredonând un cântec şi sporovăind. În zilele care au urmat s-a dus la piaţă bosumflată, abia cărând canistrele care i se izbeau de picioare. La întoarcere, cu sacul de legume putrede pe cap, izbea cu bâtul în toate tufişurile din cale.

6

Vara interminabilă preschimbase coastele dealurilor în iască, ploaia se lăsa așteptată, iar Kundan nu mai scrisese de când trimisese fotografia. Charu își făcea toate treburile obișnuite, dar mintea îi era aiurea. Mai înainte avusese întotdeauna grijă de Puran. Se pricepea de minune să fure grăunțe din proviziile Amei ca să dea căprioarelor și, fiindcă știa că el se lipsea de mâncare ca să hrănească jivinele cu care se împrietenea, cocea întotdeauna câteva *roti* în plus, pe care le săra, le ungea cu *ghee* și i le dădea fără știrea bunică-sii. Acum uita de cele mai multe ori s-o facă și Puran rămânea flămând.

Cu toate acestea, nu cerea de mâncare celor de acasă. Descoperise că mâncarea venea singură la el, dacă se ducea până la prăvălia cu ceai a lui Nagi, pe Drumul Târgului. Acolo domnul Chauhan dădea cu ochii de el și furia veche i se stârnea din nou, cu intensitate inexplicabilă.

— Cerșetorul ăsta și câinii vagabonzi! Stați puțin, doamnă, și o să vedeți, a șuierat la urechea mea într-o seară, când ne-am întâlnit pe Drumul Târgului.

În clipa aceea Puran era așezat pe băncuța strâmbă din fața prăvăliei lui Negi și părea mai degrabă inofensiv. La marginea drumului, niște băieții se sfădeau jucând *carrom* și ceva mai încolo alți câțiva făceau galerie la un meci de volei încins pe terenul viran de lângă hotelul Meghdoot. Fetele, îmbrăcate în haine strâmte, în culori țipătoare, se plimbau două câte două, aruncând priviri piezișe băieților care se învârteau de colo-colo și, când le vedeau că se apropie, se plesneau peste umeri, își

treceau degetele prin păr, râdeau şi vorbeau tare. Un jeep venind dinspre bazar, cu capota plină de saci şi boccele, s-a oprit lângă noi, scuipând afară oameni, iezi şi fum de eşapament. Domnul Chauhan şi-a acoperit nasul cu o batistă albă, bine călcată.

Tânărul Negi s-a apropiat de Puran cu o expresie de răbdare exagerată.

— Iar ai venit? l-a întrebat şi i-a întins un pahar de ceai şi patru felii groase de pâine.

Cu paharul şi pâinea în mână, Puran a traversat iute drumul şi s-a aşezat pe parapetul care se întinde de-a lungul părţii de apus a drumului. S-a apucat să mănânce cât putea de repede, parcă îi era teamă să nu-i fure cineva pâinea. În jurul lui s-a adunat o mică haită de câini lăţoşi care îl priveau rugători, cu bale la gură. Puran le arunca bucăţele de pâine şi câinii se încăierau schelălăind ca să le apuce.

Domnul Chauhan s-a întors spre mine cu o privire triumfătoare:

— Ei, aţi văzut? La asta mă refeream. Ieri i-am spus secretarei mele – eram în maşină – te rog să notezi, i-am zis, sunt prea mulţi câini de pripas. Vreau o listă – numele şi descrierea tuturor câinilor pe o coloană, numele proprietarilor pe a doua coloană. Câinii care nu au acte trebuie să dispară. Vom face reglementări pentru înscrierea câinilor, cât despre acest cerşetor... Cerşetorii nu au voie în tabăra militară. Trebuie să fim un exemplu pentru întreaga Indie. Mă ocup eu de el. Chiar aşa am zis.

S-a întors la maşina albă de teren al cărei girofar se învârtise cu furie tot timpul cât durase conversaţia. Motorul a hârâit şi maşina a pornit-o pe Drumul Târgului. Puran stătea pe parapet, fără să aibă habar ce se petrece. Câinii vagabonzi se tolăniseră la picioarele lui, mulţumiţi de gustarea primită. In depărtare, munţii întunecaţi înghiţeau puţin câte puţin discul sângeriu al soarelui, din care se vedea o felie tot mai subţire, până s-a topit şi aceasta.

În noaptea aceea am stat la fereastră și am privit focurile din pădure. Ce se va întâmpla cu animalele care trăiesc acolo dacă se stârnește vântul și întețește focurile? Nicăieri nu erau la adăpost. Într-o vară Puran se aruncase în mijlocul flăcărilor în tăria nopții și se întorsese cu un pui de vulpe cu blana pârlită. Altă dată salvase un pui de maimuță din vâlvătaie; a doua zi dimineața, o ceată întreagă de maimuțe era adunată în fața ușii, cerându-l înapoi cu țipete ascuțite.

Mă gândeam îngrijorată la Puran și la amenințările domnului Chauhan când am auzit o bătaie ușoară în ușă. Era trecut de zece, vecinii dormeau. Doar la mine ardea lampa, pentru că ar fi trebuit să corectez extemporalele la engleză. La început mi-am zis că mi s-a părut și m-am aplecat din nou asupra caietului. Dar atunci am auzit din nou bătaia.

În Ranikhet nimeni nu făcea vizite la ore așa de târzii. Am simțit cum mi se strânge stomacul. Era bătaia în ușă, în miez de noapte, pe care o așteptam de câtăva vreme. I se întâmplase ceva lui Diwan Sahib și Himmat Singh venise să mă cheme. Am coborât scara în goană și m-am repezit să deschid ușa.

Era Veer. Nasul ars de soare i se cojea și era mai tras la față decât de obicei, după săptămânile de umblat și urcat pe munți. Părul, pe care îl purta tuns scurt, îi crescuse. Din cauza părului și a bărbii, cu care nu eram obișnuită, părea un străin. Mi-a venit în minte ultima noapte petrecută cu Michael, când îmi plimbam degetele peste obrajii lui proaspăt bărbieriți, gândindu-mă la barba cu care se întorcea din fiecare expediție și la cum îl ciupisem de colăcelul de grăsime de pe burtă, știind că avea să dispară în săptămânile care vor urma.

Veer stătea atât de aproape de mine, că îi simțeam mirosul de sudoare. Pantalonii îi erau murdari și pantofii năclăiți de noroi. M-a săgetat o dorință nestăpânită de a-mi îngropa fața în cămașa lui, chiar dacă atârna pe el îmbibată de murdărie. Dar apoi mi-am amintit cum trecuse cu mașina pe lângă mine fără să-mi arunce măcar o privire.

— Te-ai întors, am zis. Am o grămadă de lucru, am adăugat.

Şi-a scos pantofii la uşă, a trecut pe lângă mine şi a intrat în bucătărie. S-a dus la raftul unde ţineam ziare vechi, a scos unul şi l-a întins într-un colţ al bucătăriei. A pus pantofii chiar în mijlocul ziarului şi mi-a spus:

— Vezi ce murdari sunt? Aş fi lăsat noroi pe toate covoarele.

A luat apă din filtrul de inox şi a băut cu înghiţituri mari, spunând din când în când:

— Ce căldură. Şi musonul nu mai vine. Dar la CNN au zis că vine ploaia. Chiar în noaptea asta. Nu se simte nici o boare de vânt. Parcă şi simţi tunetul.

A spălat paharul şi l-a aşezat cu aceeaşi precizie pe scurgător, a deschis frigiderul şi s-a uitat la ulciorul cu lapte, la cuburile de brânză şi lămâia veştejită. A clătinat din cap:

— Chiar nu mănânci niciodată mâncare adevărată?

S-a dus în camera de zi şi s-a oprit în faţa fotografiei înrămate. Era o imagine panoramică a vârfurilor care se vedeau din Ranikhet, cu altitudinile scrise alături. De ce se uita la o fotografia pe care mai mult ca sigur că o văzuse în toate casele din partea locului? Avea de gând să-mi arate vârfurile pe care urcase? Acum? La ora asta?

Aşezat pe un scaun, Veer îşi afundase mâinile în faldurile puloverului meu roz, lăsat pe spătarul scaunului. Am văzut că se juca cu ţesătura de lână, frământând-o între degete. Am ştiut atunci de ce venise, chiar înainte ca el să spună ceva.

— Cât am fost plecat m-am gândit în fiecare zi că am văzut zeci de locuri frumoase şi majoritatea lanţurilor muntoase. Ştiu fără nici o îndoială că n-aş vrea să mă aflu nicăieri în altă parte decât în Himalaya, iar din toată Himalaya în Ranikhet, şi din Ranikhet în colţişorul anume unde trăieşti tu.

Şi-a luat ochii de la fotografie şi s-a întors spre mine, a tras aer în piept şi a oftat adânc. Ochii îi străluceau, cu o privire pe jumătate speriată, pe jumătate triumfătoare. Pe neaşteptate a arătat cu degetul spre picioare şi a izbucnit în râs:

— Uite, a zis, e clar că mă sperii mai rău decât cea mai urâtă crevasă.

Avea o șosetă albastră și alta verde-închis.

În noaptea aceea o briză umedă a început să sufle prin frunzișul copacilor – un sunet ca foșnetul valurilor. Conurile de pin au început să cadă pocnind pe acoperiș. Stelele au dispărut, s-a auzit bubuitul tunetului. Săbii strălucitoare de lumină despicau cerul aprins ca de un incendiu. Briza s-a preschimbat apoi într-un vânt care urla și dărâma totul în cale. Căsuța mea, aflată pe un pinten de munte, a devenit o barcă legănată de valuri. Vântul aducea apa de ploaie în cameră și am închis amândoi ochii ca să ne ferim; parcă eram nu la munte, ci pe o faleză izbită de valuri. Jos, în vale, liniștea cobora în sfârșit peste pădurea încă fumegândă.

Știam prea bine că bârfa e cam singura distracție într-un oraș mic ca al nostru, așa că am făcut tot ce-am putut ca să păstrăm discreția. Veer nu venea decât foarte rar acasă la mine. Dacă totuși venea, aștepta până târziu în noapte și pleca înainte să se crape de ziuă. Nu-și lăsa niciodată pantofii sau umbrela în fața ușii mele. Când doream să fim împreună, mergeam cu mașina la câteva mile de Ranikhet, într-unul dintre locurile pustii cum sunt atâtea în preajma orașului. Întindeam o pătură pe stratul gros de ace de pin și stăteam întinși acolo, doar cu cerul prins în plasa de ramuri deasupra noastră. Ni se părea că suntem singuri în munții aceia sălbatici, printre vârfuri ascuțite și prăpăstii ucigătoare, până într-o zi când ne-am trezit lângă noi cu o capră, după care a apărut și un ciobănel care ne privea curios. Uneori, copiii care scurtau drumul de la școală spre sat prin junglă se opreau și se uitau la noi până când îmi venea să îi amenințcu un băț. Cu toate astea, mi se părea că e mai bine așa decât să riscăm să ne surprindă Ama. Când ne întorceam, tocmai ca să nu fim văzuți, eu coboram din jeep ceva mai departe de casă și mă întorceam pe alt drum, așa că nu soseam niciodată împreună.

Dar oricât ne străduiam noi, idila tinerei văduve cu ruda proprietarului a ajuns în scurtă vreme pe buzele tuturor. N-au trecut decât câteva zile și am început să simt clevetelile strângându-se ca un laț în jurul meu. Într-o dimineață am văzut-o pe Ama pe fereastră, la mine în grădină. Împungea pământul cu bățul, ca și cum ar fi vrut să vadă cum le merge plantelor. Când am ieșit, a început să trăncănească despre florile castravetelui, despre gândacii care îi mâncaseră fasolea și despre căprioara lui Puran, care dispăruse vreo două ore cu o zi înainte, ceea ce îl scosese din minți. Mă plictisisem, așteptând să spună odată de ce venise. La un moment dat a ridicat privirea spre cer, parcă avea de gând să vorbească despre ploaie, și m-a întrebat:

— Ai auzit de nora lui Gappu Dhobi?

Abia dacă îl cunoșteam pe Gappu, proprietarul spălătoriei din oraș.

— Cine, fata aia drăguță care paște vitele cu un bebeluș atârnat în spate într-o broboadă? Credeam că e ciobăniță, nu nora lui Gappu.

— Da, da, ea e. Copilașul... vezi tu, copilașul nu e făcut cu bărbatul ei. Bărbatul ei a murit acum mulți ani, când ea era foarte tânără, așa ca tine. Copilul din căsătoria aia e mare, are cam doisprezece ani. La numai câteva zile după ce i-a murit bărbatul, fata asta – toată lumea îi spune Gudyia, fiindcă seamănă cu o păpușă de sticlă – s-a încurcat cu fratele lui. Ăsta pusese ochii pe ea încă de când trăia frate-său, iar când el a murit, fratele – i se spune Vikki – nici n-a așteptat să se răcească cenușa, că s-a și apucat să o farmece pe cumnată-sa. Înainte să schimbe măcar cearșaful, alt bărbat era în patul ei. Nu-s scorneli de-ale mele, mi-a povestit chiar cumnata mai în vârstă. O știi pe femeia aia care stă toată ziua la cișmeaua publică și bârfește câte-n stele și-n lună, parcă n-ar avea altă treabă?

— Care va să zică, totul s-a sfârșit cu bine, nu? am zis. S-ar zice că fata are o căsătorie fericită.

— Aaa... păi nu sunt căsătoriți! a chicotit Ama. Nu, nu, Vikki nu e prost. Soțul lui Gudyia a lucrat la Haldwani, pentru

govern. După moartea lui, Gudyia a primit o pensie grasă – am auzit că două mii de rupii. Crezi că Vikki ar lăsa să-i scape așa o pleașcă? Ei, aș. Știe că doar văduvele primesc pensie. A dus-o pe Gudyia la templu și i-a zis: „Acum suntem căsătoriți în fața lui Dumnezeu, dar dacă te întreabă vreunul de la govern, să zici că ești văduvă". An de an trebuie să se ducă la banca de stat, pune degetul mare pe o hârtie și jură că nu s-a măritat. Numai așa îi dau pensia în anul care urmează. Până și ăi de la bancă știu că-i o minciună, da ce pot face?

— Și ce-i cu asta? Toată lumea încalcă legile.

— Cum să ai încredere într-un bărbat care, din lăcomie, vrea ca nevestei lui să-i zică lumea văduvă? Să vezi cum o să fie și cu Diwan Sahib. E bătrân, are o casă mare, are bani... Să vezi cum o să învârtească vulturii în jurul lui până în clipa când are să închidă ochii. Oameni cărora nu le-a păsat de el nici cât negru sub unghie. Cine are grijă de el de atâta vreme? Tu, eu și Himmat. Ei, da' stai să vezi ce-o mai fi. Bătrânii fără copii se trezesc peste noapte cu o puzderie de rude, ivite ca ciupercile după ploaie. Nu e ușor să-ți dai seama în cine poți să te încrezi. Cât despre femeile singure... Nu știi niciodată când... Ți-am spus de fata de la noi din sat? A băgat mâna în căzănel să scoată o măsură de orez, cum făcea în fiecare zi, și unde n-o vezi țipând și tăvălindu-se pe jos, cu mâna în gura unui șarpe gros cât brațul meu.

Mi-am dat seama că Veer și Ama nu se puteau suferi unul pe altul. Într-o seară, când am pomenit de căprioara lui Puran, a izbucnit o ceartă aprigă. Veer tot stăruia ca Diwan Sahib să îi izgonească pe Ama și familia ei de pe moșie.

— La ce bun, întreba el furios, la ce bun să risipim atâta pământ? Ca să trăiască câțiva țărani într-o magherniță mizeră, iar vacile lor să facă murdărie și să distrugă toată grădina?

După o vreme, când am încercat să-l liniștesc, mi-a spus:

— Tu nu știi nimic despre femeia asta și familia ei blestemată. Eu i-am văzut aici de când eram copil. Umblau peste tot, parcă erau la ei acasă. Ama avea un fiu, un bețiv scârbos. Se lua de mine când veneam în vacanță, fura de la unchiul, și-a

omorât nevasta în bătaie chiar aici, la câțiva pași de casa ta. Tu ce-ai fi făcut? A venit poliția, a fost o tevatură întreagă. Unchiul a fost cât pe ce să fie acuzat, pe motiv că era proprietarul terenului, cu toate că nici măcar nu era acasă când s-a întâmplat beleaua. Eu n-aveam nici zece ani, dar țin minte și azi cum țipa femeia aia. Ani de zile m-am străduit să-i deschid ochii unchiului, să-i dea afară. Le dădea niște bani și se descotorosea de ei. Dar bătrânul e încăpățânat ca un catâr.

Ura era atât de veche, că n-avea rost să insist. Nu voiam ca Ama să fie izgonită, așa cum nu voia nici Diwan Sahib, dar nici cu Veer n-aveam poftă să mă cert.

— Că tot veni vorba de catâri, am zis, ai aflat dacă au nevoie de potcoave? Dar elefanții și bivolii? Sau zebrele și alte animale sălbatice? Poate discutăm despre asta cât mă conduci până acasă.

L-am apucat de mână și mi-am împletit degetele cu ale lui.

Ama nu era singura care îmi arunca vorbe înțepătoare. De fapt, toată lumea vorbea despre mine și Veer. Într-o seară m-am întâlnit cu doamna Chauhan pe Drumul Târgului. M-a privit cu subînțeles și mi-a spus:

— *Arre*, Maya Memsa'ab, parcă ați întinerit cu zece ani! Spuneți-mi și mie care-i taina, să o cumpăr și eu!

Maya Memsa'ab era titlul unui film indian făcut după *Madame Bovary*, în care o soție plictisită se distrează cu diverși amanți. Doamna Chauhan m-a înghiontit arătându-mi o pancartă de curând agățată de un copac de soțul ei: „Să luptăm cu focul ce pârjolește locul". A citit textul cu glas tare, m-a strâns conspirativ de mână și a plecat, chicotind cu palma la gură. Până și generalul avea o părere despre asta. Într-o dimineață m-am dus la cimitir, ca să stau de vorbă cu Michael, așa cum făceam uneori. M-am așezat lângă piatra funerară, cu bărbia pe genunchi și, cufundată în gânduri, smulgeam firele de iarbă din jur. Tocmai atunci a apărut și generalul, venit la mormântul Angelinei.

— A, Maya, a spus. Nu credeam că o să te mai văd pe aici... A trecut destulă vreme, eşti prea tânără ca să jeleşti trecutul. Mergi mai departe, draga mea, mergi mai departe. A venit vremea.

Reacţia lui Diwan Sahib m-a luat prin surprindere. Îmi închipuisem că va fi bucuros să afle de legătura mea cu Veer, dar, dintr-un motiv pe care nu-l puteam ghici, părea că nu-i pică bine. Într-o după-amiază m-am dus să iau ziarul de la prăvălia lui Negi şi vânzătorul mi-a spus că Diwan Sahib poruncise ca ziarul să nu-mi mai fie dat mie, ci să-i fie adus lui direct. Când l-am întrebat de ce a schimbat un obicei statornicit de atâta vreme, s-a posomorât:

— Şi de ce nu, mă rog? Când tu uiţi şi vii o dată la două zile? Pot să mă lipsesc de augusta-ţi companie, dar de ziar am nevoie zilnic.

A început să ţină socoteala la ceea ce făceam sau nu şi îmi reproşa cât de puţin timp petreceam cu el. Dacă mă vedea îmbrăcată ceva mai bine, îmi spunea pe un ton sardonic:

— Unde ţi-e cocul dezordonat, prins cu un creion? Arăţi ca o doamnă, pieptănată şi aranjată.

Într-o zi, când am apărut cu o *kurta* nouă, i-a spus domnului Qureshi:

— Roza noastră sălbatică se preface într-o adevărată doamnă.

Altă dată, când era încă mahmur după multele pahare băute cu o seară înainte, mi-a spus gânditor:

— Dacă ai fi făcut ascensiuni ai fi ştiut, Maya. Pe terenul necunoscut trebuie să mergi cu mare băgare de seamă. Faci un pas, te opreşti şi te uiţi bine în jur.

Drumeţiile şi expediţiile au devenit dintr-odată un subiect important de conversaţie. Când discuţiile noastre, purtate în şoaptă pe covorul întins în pădure, păreau că se îndreaptă spre viitor, Veer schimba vorba, binedispus:

— Viaţa e şi ea o drumeţie, nu crezi? Întâlneşti oameni care-ţi plac, petreci o vreme cu ei în corturi, după care timpul tău alături de ei s-a scurs. Dar asta nu te opreşte din drum; trebuie să mergi mai departe. Uite, chiar tu eşti cel mai bun exemplu.

Ce voia să-mi spună? Nu știu dacă într-adevăr voiam să aflu. Eram prea fragili, prea cruzi ca să ieșim la lumina zilei. Nu-mi păsa câtuși de puțin cum fusese viața lui Veer înaintea mea. Tot ce știam era că nu mai puteam trăi fără el. De ce Ama nu-l avea la inimă înțelegeam. Dar ce voia Diwan Sahib să spună cu drumețiile și precauția? Oare chiar avea o idee limpede, acum când bea zilnic până nu mai știa de el?

Veer îmi ocupase toate gândurile. Nu mai aveam nimic altceva în minte. Când țineam orele, eram și mai distrată ca de obicei. Într-o dimineață, domnișoara Wilson a trântit peria cu care ștergeam tabla pe biroul meu și a strigat:

— Nu se mai poate, Maya! Ți-am spus de două ori ieri să-l informezi pe domnul Chauhan că școala nu poate fi folosită ca centru de votare. Chiar nu auzi nimic din ce-ți spun? Acu' să te duci tu să discuți cu el. Au venit deja cu câțiva oameni și caută săli de clasă potrivite.

Uneori, în timp ce amestecam gemul în borcan la fabrică, mintea și trupul meu erau departe, sub dantela ramurilor de cedru. Nu mă mai opream din amestecat până când una dintre fete spunea „Maya Mam?" și îmi lua polonicul din mână.

Făceam mari eforturi să nu dau buzna peste Veer atunci când lucra, împărțit între e-mailuri și telefoane, și să-i propun o plimbare cu jeepul. Așteptam să termine și să mă bage în seamă. Când era plecat, îmi petreceam fiecare minut așteptându-l.

Programul lui Veer era imprevizibil. Își făcuse biroul într-o cameră din Casa Soarelui. Uneori se încuia în cameră câte o zi întreagă și, dacă nu s-ar fi auzit murmurul vocii lui când vorbea la telefon, ai fi zis că înăuntru nu era nimeni. În alte zile nu muncea deloc, ci stătea pe verandă și pălăvrăgea cu Diwan Sahib și domnul Qureshi sau se ducea la bazar să-și ridice corespondența, să facă provizii pentru următoarea expediție sau pur și simplu să piardă vremea în compania unor cunoscuți pe care îi întâlnea întâmplător. Proprietarul lânăriei avea un fiu, politician în devenire, cu care Veer se împrietenise. La bazar mai era un director de hotel care se ținea scai de Veer, încercând să-l convingă să-și aducă clienții la hotelul lui, să se

odihnească două, trei zile după expediții. Veer se prefăcea că e de acord și chiar zicea că e o idee grozavă, însă nu-și aducea niciodată clienții în Ranikhet. Îi prelua de la Kathgodam, unde era cap de linie, și îi ducea cu mașina la punctul de unde începeau urcușul pe jos. Eu nu știam mai nimic despre ce face, iar dacă îi puneam întrebări despre trasee și clienți, îmi răspundea zâmbind:

— Te bate gândul să vii și tu? Următoarea excursie e la gheţarul Pindari. Îți garantez că o să ai parte de lipitori și supă la plic.

Uneori mă enerva faptul că dispărea săptămâni întregi și nimeni nu știa, decât la modul foarte general, unde se află. După una dintre călătoriile făcute la Delhi la începutul lui iulie, am intrat în camera lui să caut ceva și am văzut că își lăsase hainele murdare grămadă pe jos, lângă rucsac. Mi s-a părut că una dintre cămăși era pătată și m-am uitat mai atent la ea. Țesătura albastră era mânjită de sânge. Petele păreau proaspete, încă roșii, poate chiar umede. N-am vrut să ating cămașa ca să verific, dar am fost atât de surprinsă, că m-am așezat pe un scaun și am privit-o îndelung, ca să mă conving că într-adevăr era sânge, și nu cerneală sau vopsea.

Veer se întorsese chiar în dimineața aceea și stătea pe terasă. Își pusese o pereche de blugi curați și un tricou comod și se întinsese într-un șezlong cu un pahar de ceai alături. Era în picioarele goale, fluiera *Hey Jude* și privea ecranul laptopului. Am ieșit și l-am întrebat:

— Ce e cu sângele de pe cămașa ta?

A făcut o figură atât de agasată, că am regretat imediat întrebarea. Dar apoi m-a privit cu blândețe, părând chiar amuzat. Mi-a zâmbit cu jumătate de gură – zâmbetul căruia nu puteam să-i rezist – și mi-a răspuns:

— Să mărturisesc, să nu mărturisesc? Ai să mă ierți? Ei, da, am omorât pe cineva.

A aruncat o privire în jur, să vadă dacă nu e cineva prin preajmă, și m-a ciupit de obraz.

— Ce mutră ai făcut! Chiar m-ai crezut? Nu, e vorba de cu totul altceva. Am înnoptat la un hotel din Kaladhungi. Loc mai ciudat n-am mai văzut: toată noaptea au mutat niște obiecte metalice în camera de deasupra, după care s-au plimbat de colo-colo, izbind în podea cu un baston sau ceva asemănător. La un moment dat se făcea liniște, după care o luau de la capăt. În miez de noapte și în mijlocul junglei! Chiar mă gândeam dacă n-or fi fantome pe acolo. Apoi cineva s-a apucat să intoneze vechi cântece populare, cu o voce superbă, e adevărat. Asta a fost ultima picătură. N-am putut închide un ochi. La trei dimineața m-am suit în mașină și am plecat. Știi pădurea aia deasă prin care treci când vii de acolo? Ți se pare că în orice clipă au să iasă tigrii dintre copaci și o să sară pe tine. Tocmai acolo am dat de niște tipi. Stăteau pe întuneric, în mijlocul drumului, doar cu o lanternă. La picioarele lor era întins un mort. Puseseră o ramură de-a curmezișul drumului, ca să oprească mașinile. Mi-a fost teamă că vor să mă jefuiască și să mă omoare, dar nu voiau decât să-i ajut să-l ducă pe om la spital. S-a dovenit că își pierduse doar cunoștința, nu era mort. Era o namilă de sardar[1] zăcând într-o baltă de sânge. Am întins o pătură pe bancheta din spate, dar când l-am ridicat să-l pun în mașină... cămașa... Nu trebuie să i-o dau lui Gappu Dhobi, că cine știe ce grozăvii o să-și închipuie... La fel ca tine, a adăugat după o scurtă pauză.

Nu știu cum de mi-a venit ideea, iar vorbele mi-au ieșit singure din gură:

— Unde ai plecat în goana mare atunci când se învârteau elicopterele deasupra orașului? Ți-aduci aminte? M-ai văzut pe drum, dar n-ai oprit. Apoi ai lipsit săptămâni întregi. Nimeni nu știa unde ești.

— Despre ce vorbești? a făcut Veer, pus în încurcătură, pe cât mi-am dat eu seama.

— Nu mai ții minte, în luna mai, când s-au învârtit elicopterele toată ziua pe deasupra Ranikhetului? Te-a sunat

---

1 Șef al șerpașilor și hamalilor folosiți la ascensiuni în Himalaya.

cineva și ai plecat ca din pușcă, fără să spui o vorbă nimănui. Ce-a fost atunci?

— De ce mă iei la rost? Nu pot să-ți spun chiar tot, dar asta nu înseamnă că mă țin de lucruri dubioase. De fapt, cu ce crezi tu că mă ocup? Chiar n-ai încredere în mine?

— Ai putea și tu să ai încredere în mine și să-mi spui ce-a fost atunci. De cele mai multe ori nu știu unde te duci, ce faci, cu cine te vezi... nimic.

Până când nu l-am întrebat, nu mi-am dat seama că bănuielile din dimineața aceea mă urmăreau încă. Dar acum, că deschisesem discuția, fiecare vorbă pe care o rosteam îmi sporea iritarea.

Veer nu mi-a răspuns pe loc. A strâns din buze și și-a supt obrajii; fața îi părea și mai subțiată, dar și mai mohorâtă. Nu mai puteam ajunge la el. Fără să mă privească, cu ochii ațintiți spre ecranul computerului, a vorbit din vârful buzelor:

— Am fost să ajut armata să facă niște cercetări. Cunosc zona foarte bine și am mai luat parte la operațiuni de observație din elicopter. De aceea m-au chemat.

Asta a fost tot. Nu și-a întors nici o clipă privirea de la ecran.

Nu prea știam ce să spun. Mi-am făcut de lucru cu vița sălbatică de lângă ușă. M-am uitat la capra care rodea un lăstar în grădină. În dimineața aceea plouase și fiecare frunză sclipea în lumina împrospătată. Picături de apă se scurgeau din burlan într-un butoi de tablă. Iarba era de un verde-crud, dar știam că ascunde firicele negre care se preschimbau în lipitori umflate de sânge dacă dădeau de o vietate. Chiar simțeam una pe gleznă și m-am aplecat să o smulg. Cicatricea avea să mă mănânce zile în șir. Bijli, ivit ca din senin, dădea din coadă și ne-a invitat la o plimbare cu câteva lătrături scurte. L-am mângâiat și i-am promis că îl vom lua cu noi.

Am dat să plec, m-am oprit, am încercat să găsesc câteva cuvinte de scuză, dar n-am izbutit. Am plecat, dar picioarele parcă nu voiau să mă ducă și m-am întors.

— Îmi pare rău, i-am spus. N-am vrut să sune așa.

Îmi dădeam seama însă că în vocea mea tot mai răzbătea enervarea; regretam că stricasem o zi frumoasă, mai ales că el abia se întorsese dintr-o lungă călătorie.

Am așteptat să-mi dea vreun semn că mă iartă, dar nu a ridicat privirea.

La puțină vreme după aceea, într-o după-amiază, stăteam și priveam munții profilați pe cer. Așteptam musonul. Vălătucii de nori pluteau în aer, rupți de orice legătură pământeană. Din cauza luminii vârfurile păreau translucide, ca și cum cerul de argint topit se străvedea prin ele. În câteva clipe, un nor imens s-a strâns din nimic, s-a ridicat deasupra vârfurilor și a crescut tot mai mare, întinzându-se ca o mantie neagră. Venea drept spre mine, cu iuțeala unei săgeți. În mai puțin de un minut a ajuns deasupra dealurilor noastre și le-a învăluit într-o lumină crepusculară. Și atunci a venit ploaia, prăbușindu-se de sus ca un zid lichid.

Am fugit în casă și, în timp ce-mi uscam părul, mă întrebam dacă să interpretez ploaia ca pe un semn rău. M-am uitat în jur, căutând ceva de făcut ca să-mi iau gândul de la ploaie. M-am apucat să scot cărțile de pe rafturi și să le pun grămadă pe jos. Moliile ieșeau speriate dintre pagini. Cărțile aveau nevoie să fie scuturate de praf și scoase la lumină. Hotărâtă să fac ordine, am golit raft după raft. Mă gândeam să le aranjez în ordine alfabetică, sau poate pe genuri. Aveam să dau toate cărțile de aventuri pe care știam că n-am să le citesc niciodată. La fel și cărțile cumpărate cu gândul să le citesc luna următoare. De ce aveam mai multe exemplare din *Mâncătorii de oameni din Kumaon*? Și cartea asta despre arta și arhitectura Greciei antice de unde răsărise?

În cele din urmă am obosit. M-am așezat pe podea și am privit deznădăjduită la teancurile de cărți din jurul meu, gata-gata să se prăvălească peste mine. N-aveam să mai găsesc niciodată puterea să le pun la loc.

Am luat câteva dintre cele aflate mai aproape de mine și le-am răsfoit: un roman polițist, un atlas al plantelor montane,

Păsările din zonele deluroase ale Indiei de Salim Ali. Am regăsit, ascunsă între paginile unei culegeri de nuvele, cărticica lui T.S. Eliot despre pisicile poznașe[1] pe care mi-o dăruise Michael cu mult timp în urmă. Pe pagina de gardă scrisese în diagonală, cu litere ascuțite: „Pentru năzuroasa și încăpățânata Ram Tam Toană de lângă mine".

Am tras o pernă și m-am întins pe covor. Mi-am îngropat fața în paginile cărții și am respirat mirosul de hârtie veche.

Nu am să încerc să deslușesc viitorul. Firul vieții mele fusese sucit prea brutal ca să mă mai gândesc acum la altceva decât la prezent. Am să trăiesc fiecare zi ca și cum aș pluti pe o frunză dusă de apă – mulțumită că nu mă scufund. Mai mult nu am de gând să cer.

1 *Cartea lui Moș Oposum despre Pisicile Poznașe* – carte de poezii a poetului britanic T.S. Eliot, trad. Tudor Cristian Roșca, Viorel Ștefanescu, Humanitas, București, 2009.

7

Prin părţile noastre, musonul aduce tunete, fulgere, apă şi vânt, atât de mult din toate, că nu rareori oamenii au luat-o razna, lăsându-se în voia unor accese de mânie. Într-o zi, la nici o lună după ce începuse musonul, un profesor de taekwondo[1] de la o altă şcoală îi bătuse pe doi băieţi până căzuseră laţi, deoarece îi bănuia că voiseră să-i fure aparatul de fotografiat. Dăduse de ei când încercau să vândă un aparat asemănător în magazinul Babita Studio. În furia lui oarbă distrusese şi magazinul, între altele zdrobind fotografiile înrămate ale unor tineri căsătoriţi cu un ciocan cumpărat de la prăvălia de alături. A fost nevoie de trei şoferi de taxi şi un poliţist ca să i se poată pune cătuşele şi să fie dus la secţie. Când totul s-a terminat, băieţii erau plini de sânge, Babita Studio era făcut praf... Cine avea să plătească daunele? Mai bine te ţii de bârfe decât să schilodeşti pe cineva. Asta şi făceau majoritatea oamenilor: se uitau cum plouă, beau ceai şi bârfeau.

Norii au coborât tot mai mult, până păreau că se sprijină pe creste. Au acoperit cu totul munţii de pe celălalt versant al văii şi au secat de culoare copacii aflaţi la depărtare, transformându-i în linii trase cu cărbunele pe cerul gri-albicios. Mucegaiul acoperea ca o blană pereţii caselor. Din umbrelele lăsate în faţa uşilor se scurgeau ditamai băltoacele. Dealurile erau înveşmântate într-un verde luxuriant, împestriţat de gladiole sălbatice, cu capetele plecate sub rafalele de ploaie. În pădure crescuse un

1 Artă marţială coreeană, sportul naţional al Coreei de Sud.

covor de flori mov, frumoase ca niște orhidee. Natura își cerea drepturile: drumurile erau înghițite de alunecările de teren sau acoperite de ape, copacii erau răsturnați de vânt, curentul electric se oprea, telefoanele mureau, lăsându-ne izolați de lume. În câte o zi, când norii se trăgeau deoparte, eram martorii unui apus fantomatic, după care cortina de apă se închidea din nou.

În acel august nu-mi doream nimic mai mult decât ca orașul nostru scăldat de ploi să rămână neatins, ferit de fierberea din vale, tocmai fiindcă era răzletit de lume. Ziarele soseau la două zile, cu paginile lipite de umezeală. Le desfăceam cu greu ca să aflăm vești din Orissa[1].

Evenimentele de acolo erau tot mai cumplite: biserici incendiate, misionari prigoniți, creștini izgoniți din satele lor și forțați să se stabilească în tabere de refugiați, o femeie violată, aruncată în foc și lăsată să ardă de vie.

N-aș putea să spun dacă domnișoara Wilson lăsa intenționat ziarul deschis la pagina cu știri despre Orissa, dar când mă așezam în fața ei, la ședințele zilnice cu personalul, ziarul era întors spre mine, ca să nu fie nevoie să citesc de-a-ndoaselea. Domnișoara Wilson spunea:

— Noi, creștinii, suntem obișnuiți să ne sacrificăm pentru Domnul nostru. Ne-am sacrificat de când sfântul Toma a ajuns în Kerala, îndată după urcarea la cer a Domnului nostru. Cine conduce cele mai bune școli din India? Cine are grijă de cei săraci? Pronunța „săraci" și apoi făcea o pauză dramatică: Noi, creștinii.

Domnișoara Wilson avea în Orissa un frate care lucra la un post de televiziune numit Lumina Divină. Scopul acestui post era să aducă creștinismul mai aproape de oameni, transmițând povestiri despre cum fuseseră învinse lăcomia, poftele trupești, invidia și alte păcate. Proaspăt convertiții, radiind de bucurie (și mulțumiți de starea lor socială), explicau în ce fel Isus le schimbase viața și îi îndemnau și pe alții să găsească același sprijin și aceeași bucurie. La începutul și sfârșitul fiecărui program era

1 Stat din India, mărginit de Golful Bengal.

difuzată „Rugăciunea zilei": toți membrii echipei se țineau de mână și, cu ochii închiși, spuneau o rugăciune recent scrisă. De câteva zile rugăciunea suna cam așa: „Să dăm deoparte arma urii și a violenței și să îmbrăcăm armura iubirii. Să ne iertăm unul pe altul, să ne cerem iertare unul altuia pentru nedreptatea pe care ne-am făcut-o și să ne întindem mâinile cu dragoste".

Într-o zi, o șleahtă de golani s-a adunat în fața birourilor, strigând lozinci prin care se cerea închiderea postului. A doua zi, domnișoara Wilson ne-a povestit incidentul. Încercase să dea de fratele ei la telefon, dar acesta era prea speriat ca să vorbească, ne spusese. Fuseseră amenințați chiar cu moartea. Domnișoara Wilson era îngrijorată și, din când în când, vorbea în șoaptă pe mobil. Nu mai trecea prin clase ca să plesnească în catedră cu bastonul și să țipe „Lii-niș-te!". Nici măcar nu și-a dat seama că, de multe ori, clopoțelul suna cu întârziere, fiindcă paznicul era mai beat ca de obicei în perioada asta. Ori de câte ori intram în biroul ei ca să vorbim, își făcea de lucru cu niște hârtii pentru a nu fi nevoită să mă privească în față.

Pe măsură ce situația din Orissa se înrăutățea, între mine și domnișoara Wilson creștea ceva, un lucru pe care încercasem amândouă să-l evităm, dar care nu mai putea fi ignorat. Cu toate că fusesem căsătorită cu un creștin și îmi schimbasem numele, nu mă convertisem la creștinism. Părinții lui Michael ziceau că m-ar accepta dacă m-aș converti, dar Michael nu era de părere că ar trebui să fac acest pas, ca de altfel nici preotul la care mergea el. Numai dacă te îndeamnă inima, zisese părintele Joseph odată, și numai dacă simți că a venit vremea. După moartea lui Michael m-a întrebat de mai multe ori dacă doresc să mă văd cu părinții lui. Durerea poate aduce cu sine vindecarea și iertarea, mi-a spus el. Eu mă temeam însă ca nu cumva ei să mă învinuiască pentru anii în care Michael nu existase pentru ei din cauza mea. Vremea prieteniei s-a dus, i-am răspuns părintelui. La vreo săptămână după aceea părintele Joseph mi-a transmis o altă rugăminte din partea lor: voiau ceva din rucsacul lui Michael, o amintire din ultima lui călătorie, o fărâmă din zilele lui de pe urmă. La vremea aceea

eram atât de nefericită, că le-aș fi dat tot rucsacul, ba chiar toate lucrurile lui, doar să fiu lăsată în pace. Dar și atunci părintele Joseph m-a oprit.

— Nu e nici o grabă. Dă-le ceva, dar mai încolo, când vei fi pregătită să te uiți prin lucrurile lui. Când simți tu că poți. Ai să fii în stare într-o zi, dar nu acum.

Domnișoarei Wilson îi lipsea însă înțelepciunea părintelui Wilson. Îmi explicase de la bun început că, în timp ce eu aveam o slujbă, mulți profesori creștini rămăseseră pe drumuri. Eu beneficiam în mod nemeritat de influența părintelui Joseph în rândurile clerului, iar ea nu avea de ales – trebuia să mă accepte. Tulburările din alte locuri apăsau și mai greu pe o relația noastră deja șubredă. Ca și cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, tocmai atunci campania electorală din Ranikhet s-a încins, așa că partidele politice s-au apucat să-și caute nod în papură unul altuia.

Pe la mijlocul lunii august, bazarul arăta ca și cum sărbătoarea Diwali venise înainte de vreme. Deasupra străzii principale a fost întins un fel de acoperiș împletit din beteală strălucitoare verde, portocalie, argintie și aurie. De sus atârnau emblemele diverselor partide. Vântul sfâșia beteala, ploaia bătea în afișele lipite pe ziduri, fețele candidaților erau din ce în ce mai strâmbe.

Erau alegeri naționale și pentru orașul nostru aveau o însemnătate deosebită, căci era prima oară când un localnic – noul prieten al lui Veer, fiul negustorului de lână – își depusese candidatura. Dacă va câștiga, Ranikhet nu va mai fi un loc neștiut de nimeni, ci va fi propulsat în miezul politicii statului Uttarakhand. Va primi fonduri și se va bucura de atenție. Banii aveau să curgă de la buget. Pe fiul negustorului de lână îl chema Ankit Rawat. Alesese un ghem de lână roșie drept simbol electoral, iar sloganul lui era: *Santush, Surakshit, aur Garam / Ankit Rawat ka hai Dharam – La cald, sigur și îndestulat / Așa te vrea Ankit Rawat.*

Bătrânul domn Rawat, care ținea o prăvălie în bazar, atârnase un ghem de lână roșie la intrare. Ghemul era mare, cât mai multe mingi de fotbal la un loc, și mușterii mai înalți se cam izbeau cu capul de el. În oraș vedeai peste tot afișe udate de ploaie cu figura hotărâtă a lui Ankit Rawat zâmbind din mijlocul unei ghem de lână roșie. Eu nu-l văzusem până atunci decât în spatele tejghelei din prăvălia tatălui său, unde vindea veste groase, șosete și pulovere.

— De acum încolo va trebui să angajez un băiat în prăvălie, spunea tatăl binedispus. Fiu-meu o să fie prea mare pentru dugheana mea.

Și încheia arătând spre cununița sacră din boabe de *kumkum* și orez pe care o purta pe frunte:

— Din mila Domnului și cu voia Sa.

Susținătorii lui Ankit Rawat, majoritatea prieteni de pe vremea liceului, dădeau buzna în piață sau pe Drumul Târgului cu motocicletele, urlând sloganul lui în megafoane și indicându-le oamenilor locul și ora la care să voteze.

— Trimiteți-vă fiul la Delhi! Uttarakhand are nevoie de un om din Ranikhet la centru! strigau ei, aplaudați dar și luați peste picior de vânzători sau trecători care se nimereau pe acolo.

Ankit a renunțat la blugi și sacouri; purta doar *kurta* și un *chadar* roșu care îi flutura la gât când trecea bubuind cu cavalcada lui de motocicliști. Fiindcă era însoțit tot timpul de trupa de susținători, căpătase un fel de aură de vedetă pop și oamenii își doreau să-i bage în seamă. Era un tânăr înalt, cu trăsături plăcute; când se fotografia alături de babe știrbe de prin sate, hamali sau țărani cocoșați de muncă, oamenii spuneau că e frumos ca un prinț. S-a întâmplat să treacă într-o seară pe la căsuța Amei. Era la sfârșitul turului său lunar, Ranikhet Darshan, cum îi spunea el, timp în care se întâlnea cu oameni simpli și stătea de vorbă cu ei despre necazurile lor.

— S-a așezat în curte pe un scăunel, în fața colibei, ca orișicare altul, povestea Ama celor care erau dispuși să o asculte. N-aveam nimic în casă, afar' de niște *batasha* și ceai. Eram murdară de noroi din cap până-n picioare fiin'că abia venisem de la câmp. Mi-a zis că n-a mai băut în viața lui ceai așa dulce.

A promis că o să avem de două ori mai multă apă. Iar curentul n-o să se mai taie în veci.

Rivalul lui Ankit era un bărbat din Nainital, pe nume Umed Singh, care câștigase de mai multe ori la rând cu promisiunea de a servi cauza hindușilor. Se spunea că e un politician abil, trecut prin ciur și prin dârmon. Își luase obiceiul de a-l numi pe Ankit *chota bachha* – copilaș.

— Ascultați ce vă spun, copiii trebuie încurajați, îi spusese el unui ziarist din Nainital care scrisese un articol intitulat *Copiii au nevoie să învețe sforăraia.*

Până acum, Umad Singh nu venise să-și facă campanie în Ranikhet – nu fusese necesar. Anul ăsta însă, situația se schimbase.

Înțeleptul care se aciuase în templul de lângă ceainăria mea preferată a făcut senzație într-o zi când și-a făcut apariția la piață, unde fusese înălțat un cort mare, roșu cu portocaliu. A fost întâmpinat de cântăreții istoviți și răgușiți de cât zbieraseră toată noaptea cântece pe care megafoanele le transmiteau până peste vale. Apariția lui se datora primei sosiri a lui Umed Singh în campania sa electorală. Înțeleptul i-a binecuvântat și a binecuvântat și campania lui Umed Singh. Unul dintre asistenții săi le citea femeilor în palmă și le înmâna amulete datorită cărora cele sterpe puteau face copii, așa încât hindușii să nu fie depășiți la număr de cei care aveau voie să-și ia chiar și patru neveste.

Apoi Umed Singh s-a urcat pe scenă. Câteva minute bune a tăcut, ca să dea voie mulțimii să se liniștească, dar și ca să crească suspansul. Când a deschis gura, a vorbit cu voce bubuitoare, făcând pauze de efect, în timpul cărora evalua starea de spirit a mulțimii. Adevărul e că oamenii își țineau respirația, așteptând să vadă ce cuvinte de înțelepciune mai rostește. Umed Singh a spus că venise vremea ca ținutul să fie eliberat pentru totdeauna de imperialiștii britanici care puseseră mâna pe dealuri și munți în vremurile când erau conducători și înlocuiseră templele străvechi cu biserici și moschei. Peste tot, zicea el, hindușii sunt acuzați pe nedrept de violențe, în timp ce ei nu

doreau decât să-şi apere modul de viaţă de terorism şi de convertirea la alte religii. Venise timpul ca balanţa să fie îndreptată. O astfel de sarcină nu putea fi lăsată în seama copiilor care torseseră lână până cu o săptămână în urmă, iar acum li se năzărise să întoarcă lumea cu susu-n jos.

— Ce credeţi că se va întâmpla? l-am întrebat pe Diwan Sahib. Tot mai ziceţi că cimitirul a fost vandalizat de nişte băieţi care au întrecut măsura la băutură, şi nu de adunătura asta? Dacă Umed Singh îşi propune, poate să-i dea multă bătaie de cap domnişoarei Agnes W. Aşa, doar ca să-şi mai învioreze campania.

— Aha, care va să zică aşa îi spui când nu te aude? Agnes W.? Când e de faţă nu zici decât „Da, domnişoară Wilson" sau „Nu, domnişoară Wilson", m-a luat Diwan Sahib la rost. Draga ta directoare! Arată-i un dram de respect. Mie cum îmi spui când nu sunt în preajmă?

8

Bazarul nu era singurul loc ce suferea schimbări în timpul musonului. Termenul pe care şi-l fixase domnul Chauhan, reuniunea regimentului, se apropia cu repeziciune şi toată lumea era martoră la eforturile care se făceau. La colţurile străzilor fuseseră depozitate grămezi enorme de nisip şi pietriş, pe care ploaia le ducea la vale, transformându-le în minuscule alunecări de teren. Câţiva copii, după ce descoperiseră o astfel de grămadă lângă coliba lor, ţipau de bucurie împroşcându-se cu noroi amestecat cu pietriş. Tatăl lor s-a năpustit afară cu o găleată în mână şi i-a dojenit:

— Nu-l risipiţi, că poate o să ne fie de trebuinţă. Ia puneţi-l aici.

Muncitorii, care înainte nu erau decât unul sau doi, veneau acum în grupuri de câte patru, cinci. Se apropiau de parapete şi, fără nici un chef, se apucau să le izbească cu baroasele. Vechile parapete de piatră, îmbrăcate în ferigi şi crini rozalii, urmau să fie dărâmate şi înlocuite cu unele de ciment, mai bine făcute. Se aştepta venirea compresoarelor. De cum avea să stea ploaia, drumul plin de gropi urma să fie pietruit până la Drumul Târgului, pe lângă popota ofiţerilor, până la casa domnului Chauhan. În cutiile de tablă atârnate de braţele crucilor de ciment nu mai erau de mult flori. Acum fuseseră umplute cu pământ nou, în care se plantaseră lăstare de geraniu. La Haldwani fuseseră comandate bănci din fier forjat şi plasate în puncte strategice. Trei dintre ele au dispărut în câteva zile. Una se afla lângă Casa Soarelui. A doua zi a venit un funcţionar de la

armată și ne-a întrebat dacă avem copaci uscați care trebuie tăiați, crengi prea joase și altele asemenea. S-a plimbat prin toată grădina, iscodind până în cele mai îndepărtate colțuri. Diwan Sahib l-a îmbiat cu un ceai:

— Vă rog, luați loc. N-avem noi bănci de fier forjat, ce-i drept, dar scaune avem. Să le donăm armatei?

Domnul Chauhan era toată ziua pe drumuri, la adăpostul unei umbrele ținute de o ordonanță care îl urma pretudindeni, udă până la piele. Alți administratori umblau în jeepuri, dar domnul Chauhan era de altă părere:

— Eu, omul care ține cârma, am datoria să fiu în prima linie, să verific situația pe teren, nu să accept orbește rapoarte făcute de subordonați.

Făcea inspecții pe nepusă masă. Îi hărțuia cu indicații pe muncitorii care distrugeau vechile parapete și spărgeau blocurile de piatră. A mai pus pancarte ca să semnaleze locurile unde nu aveau voie vacile și bivolii, ca să se poată regenera copacii și tufele roase de vite.

Într-o dimineață l-a văzut pe Puran, care tocmai lega vaca de unul dintre stâlpii de metal pe care era fixată pancarta. Domnul Chauhan a ieșit de sub umbrelă și a smuls funia din mâna lui Puran. A lovit cu bastonul în pancartă și a urlat:

— Nu aici. Nu aici! Aici nu voie vaci!

Zgomotul a fost atât de puternic, încât Gappu Dhobi a ieșit în fugă din casă, neștiind ce se întâmplă.

Domnul Chauhan i-a aruncat funia în față lui Puran și a țipat din nou:

— Nu aici, analfabet tâmpit! Am să-ți dau amendă! Ai să fii arestat!

Puran s-a făcut mic, ca un animal înspăimântat, și a fugit cât putea de repede. De când îi arseseră oamenii domnului Chauhan ghetele militare umbla în papuci de cauciuc. Pe gleznele goale i se prinseseră nenumărate lipitori. Puran a luat-o la vale, alunecând pe iarba udă. S-a afundat printre tufișuri și a dispărut într-o văioagă unde se știa că sunt urzici, șerpi, scorpioni și lipitori. Dar el era prea speriat ca să se gândească la vreo

primejdie. Vacile și caprele s-au luat după el la vale, ajungând exact într-unul dintre locurile interzise. Au călcat cu copitele mai mulți puieți plantați de oamenii domnului Chauhan chiar cu o săptămână înainte.

După ceva vreme, domnul Chauhan, murat până la piele și cu capsa pusă, s-a întors acasă. Când soția l-a întrebat unde s-a udat în așa hal, a zbierat:

— La datorie! M-am udat făcându-mi datoria!

Cum uitase să-și scoată la ușă pantofii murdari, a lăsat o dâră de noroi pe covorul cel nou, de la intrare până în dormitor, unde și-a smuls cămașa udă din betelia cam strâmtă a pantalonilor. Doamna Chauhan a aruncat o privire la covor și s-a plesnit peste frunte, exasperată:

— *Offo!* Da' ce-am spus! Nu mai poți nici să vorbești în casa asta, nici măcar să pui o întrebare nevinovată.

S-a dus pe loc să-i telefoneze surorii ei din Lucknow, ca să-i mai treacă necazul.

— Tensiunea de la serviciu îl omoară. Zi și noapte, nu are nici o clipă de pace. Iar acum va trebui să-ți trimit ție covorul ca să mi-l cureți. Nici o curățătorie de aici, nici măcar din Haldwani, n-a mai văzut un covor de Kashmir autentic.

Din dormitor, domnul Chauhan a auzit conversația. S-a așezat pe pat, cu capul în mâini. În jurul lui se lățea o pată întunecată, pe măsură ce apa i se scurgea din haine. A apăsat cu degetele pe semnul de forma Australiei pe care-l avea din naștere, și care se zbătea acum în ritmul inimii lui cătrănite. A scos un pachet de țigări ținut ascuns, a aprins una cu degetele tremurânde și a hotărât: de data asta o să-i dea lui Puran o lecție pe care n-o s-o mai uite.

Dusă pe gânduri cum era mai tot timpul, Charu se uita să fure grâu pentru căprioara lui Puran, așa că el era nevoit să aștepte în fiecare dimineață până când mama lui ieșea din casă. Atunci se strecura înăuntru și fura grăunțe din cutia de tablă, nu prea multe, ca să nu se bage de seamă. Grăunțele, ameste-

cate cu ce alegea din fructele fleşcăite aduse de Charu pentru vite, erau hrana zilnică a puiului de căprioară, care crescuse în ultimele cinci luni şi era acum destul de grăsuţ. Când îi ducea hrana în magazie şi o chema în şoaptă, „Rani, Rani", îi vedea ochii mari lucind în întuneric. Căprioara îl privea, dar nu se ridica decât după ce îi punea mâncarea în locul ştiut şi se retrăgea la o oarecare distanţă.

Intr-o după-amiază din luna august, când, întorcându-se cu caprele de la păscut, a chemat-o pe Rani, Puran a văzut că locul ei era gol. Magazia era mică, dar Puran s-a uitat peste tot, ca şi cum puiul s-ar fi putut ascunde sub maldărele de fân sau sub sacii împrăştiaţi pe jos. Mai plecase în două rânduri, şi de fiecare dată Puran alergase în sus şi în jos pe dealuri de parcă îşi pierduse cu totul minţile, şi nu se liniştise decât atunci când o găsise şi o adusese acasă, scoţând un fel de miorlăieli de bucurie. În după-amiaza aceea, când n-a găsit-o, a coborât în goană până la locul unde o ducea de obicei să pască. Era încredinţat că iarăşi plecase de acasă fără el. Simţi cum îi îngheaţă inima gândindu-se la leoparzii, şacalii, vulpile şi câinii care atât aşteptau ca să o sfâşie.

Puran a bătut văile strigând-o pe Rani cât putea de tare cu vocea lui aspră, spartă, până când l-a auzit Charu şi a venit să vadă ce se întâmplă. A pornit şi ea în căutarea puiului. Mergeau în direcţii diferite, se întorceau şi se întrebau „N-ai văzut-o?" şi plecau din nou. S-au afundat în valea care ducea la Dhobi Ghat. Au străbătut fiecare potecă din pădurea de pini de la nord, pădurea de stejari de la est şi apoi s-au apucat să cerceteze cărarea care tăia prin pădure spre bazar. S-au cărărat pe bolovanii de pe malul râului care tăia drumul spre bazar şi, ajunşi la podeţ, au dat de Joshi, pădurarul.

— Căprioara voastră e la secţia de poliţie, le-a spus el. Puran, tu nu eşti în toate minţile. Nu ştii că e ilegal să ţii căprioare acasă? Ce-a fost în capul tău? Nu e un căţel ori o capră, e o căprioară. Aşa a ordonat Chauhan Sa ab: o să fie dusă la grădina zoologică din Nainital.

Charu și Puran nici n-au așteptat să termine. Au urcat gâfâind panta pe care tocmai o coborâseră și au luat-o pe scurtătura spre Drumul Târgului, unde se afla secția de poliție. În urechi le răsunau încă vorbele pădurarului:

— Nu vă duceți, o să vă bage și pe voi în cușcă la grădina zoologică. În Nainital au grădini zoologice și pentru nebuni!

Secția de poliție se afla pe un delușor, deasupra Drumului Târgului. Era o clădire mică – de doar două camere – cu acoperiș roșu. Carcera rudimentară era doar arareori ocupată, de obicei de bețivi care nu aveau unde să se trezească din aburii alcoolului. Comandantul secției, o femeie cu trăsături aspre, venită de la câmpie, era vestită pentru duritatea cu care îi trata pe motocicliștii care nu respectau regulile de circulație și pe cei care furau apă. Purta părul strâns într-un coc și avea totdeauna asupra ei un băț zdravăn, bine lustruit, cu care îi amenința pe cei certați cu legea. Nimeni n-o văzuse vreodată îmbrăcată în altceva decât în sariul regulamentar kaki, pe care și-l prindea ca pe un șervețel judicios împăturit.

Ajunși la secție, Charu și Puran și-au luat inima în dinți pregătindu-se să încerce să o convingă, dar înăuntru n-au găsit decât paznicul, care curăța ceapă pe verandă. Din camera principală se vedeau zăbrelele carcerei. Puran s-a năpustit înăuntru, cu toate că paznicul a strigat la el și s-a ridicat iute să i se pună în cale. În clipa următoare Puran era ghemuit în fața gratiilor.

Rani se învârtea în spațiul strâmt. În două rânduri, chiar sub ochii lor, i-au alunecat copitele pe podeaua lustruită și s-a izbit cu capul de perete. Puran se ținea de gratii și se legăna. Scotea un fel de gemete și vaiete care mai apoi s-au preschimbat într-o jelanie ritmată de legănatul lui.

— Dă-i drumul, l-a implorat Charu. Dă-i drumul, are să moară.

Paznicul s-a răstit la ei cu voce tunătoare:

— Cum îndrăzniți? Aici sunteți la secția de poliție, nu acasă la voi, unde intrați și ieșiți când aveți chef!

Și a continuat, urlând ca să fie auzit și de alții:

— Noi suntem polițiști! Ce credeți, că avem timp de pierdut cu toți păstorii țicniți?

Puran s-a așezat lângă gratii, gemând și strigând-o pe Rani. Avea în buzunar o mână de grăunțe pe care le-a împrăștiat la picioarele ei, însă căprioara nu l-a luat în seamă. De fapt, parcă nici nu îl vedea. Pielea de pe spate i se contracta și tresărea spasmodic; în albul ochilor îi apăruseră punctișoare roșii. Puran a tras de lacăt și l-a izbit de gratii, vrând să-l spargă. *Chowkidar*-ul l-a apucat de mâini și l-a tras într-o parte, țipând:

— *Saala*, asta e proprietatea statului. Ce te-a apucat?

Charu a înțeles că nu se putea măsura cu el. De ce i-ar da ascultare un paznic, și cu atât mai puțin o persoană atât de însemnată precum un șef de secție? I-a venit atunci în minte singura persoană la care putea să apeleze. Da, pe el aveau să-l asculte polițiștii. Lui aveau să i se supună. I-a explicat lui Puran ce are de gând să facă și a rupt-o la fugă, luând-o pe toate scurtăturile imaginabile, cu toate că papucii de plastic îi alunecau pe bolovanii acoperiți de mușchiul crescut în timpul ploilor.

9

Degeaba încercasem să citesc ziarul. A apărut Ama și s-a apucat să-mi povestească despre un oarecare Mangesh, care lucrase la doamna Gracie cu multă vreme în urmă. O dusese la azilul de bătrâni și îi luase casa. Iar nevastă-sa era „Una, Asha, nu se poate să n-o știi, lungă și slabă ca un băț de bambus, i se aude vocea peste vale, chiar și când șoptește, da' ea zice că-i frumoasă, ei, asta mi-a descântat-o pe Ratna de nu mai dă pic de lapte". În timp ce vorbea, Ama molfăia un ghemotoc de tutun. S-a așezat gemând pe treptele care duceau la verandă.

Diwan Sahib ne-a privit amenințător, s-a ridicat cu greu din fotoliu și s-a dus în spatele unui șir de hortensii albastre care despărțeau grădina de tufișurile de urzici din vale. Am văzut că își desface pantalonii și după o clipă am auzit zgomot de apă picurând pe iarbă. Nu se auzea decât ciocănitoarea care spărgea coaja unui copac din apropiere, în căutare de larve. Ama a oftat:

— E nebun pe jumătate. Se pișă în tufișuri, ca un țăran. Pe cât am auzit, a fost prinț la viața lui. De băut bea până nu se mai ține pe picioare. Chiar și ieri a căzut. Are o vânătaie mare la umăr, mi-a spus Himmat Singh.

Diwan Sahib era în spatele tufișurilor. Am auzit bufnituri, parcă bătea cineva covoarele, apoi glasul lui:

— *Arre O!* Mă auzi? Ce faci acolo?

Bufniturile s-au oprit un moment apoi au reînceput. Diwan Sahib a coborât panta poticnindu-se, ținând cu mâna betelia pantalonilor de pijama și țipând:

— Lasă urzicile în pace, măgarule!

Acum îl zăream şi noi printr-o spărtură din zidul de hotensii: înalt şi slab, se clătina pe picioare de ziceai că stă să cadă şi să se ducă de-a berbeleacul la vale.

Am dat să mă ridic şi să strig „Aveţi grijă!", dar m-am abţinut. Nu putea să sufere „dădăceala".

— Nu sunt decât urzici, s-a auzit o voce de bărbat din vale. Doar nu tai tufişurile la care ţineţi atât!

S-a auzit din nou cum loveşte urzicile cu bâtul. M-am ridicat în picioare şi am văzut că multe dintre tufişurile de urzici care invadaseră locul zăceau acum la pământ, transformate în grămăjoare verzi. Urzicile erau un soi de barieră între casă şi drumul aflat la câţiva metri mai jos. Cu cât se înmulţeau mai abitir, cu atât era Diwan Sahib mai bucuros că îl apără de privirile curioase. Oricum, urzicile aveau să crească la loc într-o lună, aşa că nu era nevoie să se certe cu omul acela. Numai că Diwan Sahib, odată scos din fire, nu mai voia să ştie de nimic. A strigat:

— Urzicile astea sunt plantate de mine!

— I-auzi! Cum să plantezi urzici? Buruieni înţepătoare, gunoi şi nimic mai mult! Şi el zice că le cultivă!

Harşti! Omul s-a apucat din nou să doboare urzicile, cu şi mai multă îndârjire. Când bâtul izbea tufişurile, tresăream, închipuindu-mă pe un drum pustiu, în inima pădurii, urmărită de omul acela.

— Moş fără minte, bun la nimic! a strigat omul către noi. Bolând *sanki*! Cică plantează urzici!

— Nici tu nu mai eşti chiar tânăr! a ţipat Diwan Sahib în chip de răspuns. Te-ai uitat cât de bătrân eşti?

S-a întors în grădină.

— Aţi văzut ce bătrân e? Şi mai are obrăznicia să-mi zică mie moş.

Părul alb îi stătea ridicat în vârful capului fiindcă îşi scosese fesul în grabă. Halatul îi flutura, descheiat. Urcase panta prea repede şi acum respira hârâit. S-a aplecat căutând un pahar, probabil aruncat în tufişuri în dimineaţa aceea. L-a şters de cămaşă

și a turnat în el rom din sticla aflată pe măsuța de alături. Apoi s-a așezat în fotoliu și a râs până s-a înecat.

— De câteva zile, cineva tot rupe urzicile, dar până acum n-am izbutit să văd cine e, a șuierat el. Dar azi l-am recunoscut: e pădurarul ăla ieșit la pensie. Himmat zice că e dus cu capu'.

Ama s-a băgat în vorbă:

— Da ce nu șterpelește? De câte ori nu ne-a furat secerile și topoarele... Zicea că furăm lemne din pădure. Iar el se ducea și vindea pe furiș topoarele noastre în bazar. L-am blestemat în multe rânduri, de-aia s-a smintit.

— De ce nu îl blestemați pe unul care chiar merită, cum ar fi Chauhan sau politicianul ăla care stârnește lumea? a întrebat Diwan Sahib luând pachetul de țigări.

— Mai bine nu fumați, l-am sfătuit. Săptămâna viitoare aveți spectacol. Dacă nu vreți să tușiți tot timpul...

M-am oprit când a aprins țigara.

Diwan Sahib exersa de multă vreme și ziua spectacolului de la Sfânta Hilda se apropia. De obicei îi învăța pe copii cum să se descurce în junglă și imita glasurile animalelor și păsărilor. Câteodată le povestea despre marii călători care urcaseră în Himalaya, de pildă Frank Smythe, Edmund Hillary sau Bill Aitken.

— Ce aveți de gând să faceți anul acesta? l-am întrebat.

— Anul ăsta... a repetat și s-a oprit, cu un fel de timiditate. Anul ăsta vreau să le spun cât de norocoși sunt. Ce noroc a dat peste ei. Vreau ca zurbagiii ăia mici să înțeleagă.

— Norocoși? s-a mirat Ama. Juma' din ei n-au mâncare să-și astâmpere foamea. Nici măcar o slujbă n-o să capete după ce termină școala. Învățătura e o pierdere de timp, a încheiat și mi-a aruncat o căutătură dispreţuitoare.

Doar cu o zi înainte se ciondănise cu Charu fiindcă aceasta, credea Ama, petrecea prea mult timp acasă la mine, luând lecții.

Diwan Sahib nu i-a dat nici o atenție.

— Am să le spun, a continuat el, să lipească urechea de pământ și de pietre ca să le audă cum respiră. Fiindcă aici, în

Ranikhet, pietrele chiar respiră. Am să le spun ca, atunci când străbat pădurea în drum spre şcoală, să se oprească şi să asculte cum urcă seva prin trupul copacilor; să-şi petreacă o zi pictând culmile înzăpezite la care nici nu se uită altminteri. Sunt ca acei oameni care se nasc bogaţi şi nu înţeleg ce înseamnă banii decât atunci când nu-i mai au.

— Eu, una, aş vrea să am şi bani, nu doar munţi, a zis Ama. Munţii nu ţin de foame, a adăugat şi a dat să plece.

Diwan Sahib era prea adâncit în gânduri ca să o ia în seamă.

— Vreau să le spun că trăiesc într-un colţ al pământului unde animalele de pradă încă mai umblă în libertate. Unde seara, când se joacă printre copaci, pot zări un fazan *kalij* trecând în grabă, împreună cu soaţa sa. Unde ei fac tot soiul de lucruri obişnuite – lecţii, meditaţii şi jocuri – şi apoi vin acasă însoţiţi de scheunăturile vulpilor şi ţipetele bufniţelor.

Mi-am ales cu grijă cuvintele ca să-i răspund:

— E firesc să nu bage de seamă bufniţele şi vulpile. Au crescut în preajma lor. Tot aşa cum copiii de la oraş nu dau atenţie zgomotelor făcute de maşini...

Diwan Sahib m-a privit consternat.

— Vrei să spui că ţipătul unei bufniţe e ca zgomotul unei maşini? Ţi-ai pierdut minţile?

L-a apucat un acces de tuse şi tocmai atunci Charu s-a năpustit înăuntru. În general nu se adresa direct lui Diwan Sahib, de teamă ori din timiditate. De această dată s-a apropiat de fotoliul lui şi l-a apucat de braţ. Gâfâind, cu voce gâtuită şi tremurătoare, l-a rugat:

— Trebuie să-l salvaţi pe Puran. l-au arestat căprioara.

Diwan Sahib şi-a pus un sacou gri şi o cămaşă albă. Arăta solemn, chiar dacă haina era mototolită şi mirosea a naftalină.

— Nu poţi să discuţi cu cei de la poliţie şi cu nătângul ăla de Chauhan îmbrăcat în halat, ne-a explicat când şi-a făcut apariţia gătit într-un mod atât de neobişnuit pentru el.

Am mers încet deoarece el tușea mult și era nevoit să se oprească des ca să-și recapete răsuflarea. Pe la jumătatea drumului burnița s-a întețit. Vântul ne arunca în față picături mari de ploaie. Ama și-a sumes sariul până la genunchi și a scos de la brâu punga de plastic pe care o avea asupra ei pentru astfel de împrejurări. Și-a îndesat-o pe cap, dar câteva șuvițe albe îi tot ieșeau pe-afară. Eu mi-am suflecat blugii. Când am ajuns la secția de poliție eram uzi până la piele și dârdâiam de frig.

Am intrat hotărâți în clădire, fără să luăm în seamă protestele paznicului și ne-am apropiat de celulă. Căprioara nu mai era acolo, în schimb l-am găsit pe Puran în spatele gratiilor. Ghemuit într-un colț, gemea și scâncea, se scărpina în cap și se plesnea peste coapse. Fața îi era mânjită de lacrimi și muci. Camera mirosea îngrozitor de la hainele lui, muiate de ploaie.

Șefa postului stătea la biroul ei. S-a văzut că e enervată când a strigat la *chowkidar* să aprindă niște rășină parfumată.

— Ce crezi? Că vreau să-l țin aici? Aș vrea să-l arunc în stradă. Miroase atât de urât, că-mi vine să-mi tai nasul, s-a răstit ea la Ama, care plângea înspăimântată văzându-și fiul după gratii.

S-a lăsat în jos, îngenunchind pe jumătate, uitând să-și scoată punga de plastic de pe cap. Charu se ținea foarte drept, cu mâinile încleștate de gratii. Când a auzit vorbele șefei, trăsăturile i-au împietrit de mânie și s-a retras într-o atitudine de dispreț tăcut, dar aprig.

Șefa postului nu l-a poftit pe Diwan Sahib să ia loc. El a rămas în picioare, suflând greu și sprijinindu-se cu mâinile de biroul ei. A tras aer în piept hârâind și s-a apucat să-i explice cum stau lucrurile într-un mod foarte politicos, alegându-și cu mare grijă cuvintele. Puran era oarecum diferit de ceilalți, a spus. Nu putea vorbi cu oamenii, în schimb putea vorbi cu animalele. Le inspira încredere. Dacă le chema, vulpile veneau la el. Deseori găsea pe prag păsări rănite, venite de bunăvoie ca

el să le îngrijească... Câinii cu laba ruptă ajungeau în grajdul lui. Puran trebuia tratat altfel, pentru că nu era în stare să înțeleagă lucruri precum legile privitoare la animalele sălbatice.

Vocea de bariton a lui Diwan Sahib era întreruptă de accese de tuse. S-a căutat de batistă în buzunarul pantalonilor pe care nu-i mai îmbrăcase de ani de zile. I-am întins un șervețel. Polițista bătea cu creionul în masă. Apoi s-a apucat să învârtească o monedă de cinci rupii ca pe un titirez; de fiecare dată aștepta până cădea zornăind pe masă și se oprea.

Puran nu creștea căprioara ca să o mănânce, a continuat Diwan Sahib răbdător. O găsise în pădure, îi salvase viața. Dacă n-ar fi luat-o, căprioara ar fi fost devorată de alte animale.

— Aceasta este legea junglei, l-a întrerupt polițista. Iar căprioara este un animal sălbatic.

— Desigur, a încuviințat Diwan Sahib. În orice altă împrejurare ați avea perfectă dreptate. Numai că Puran e un caz special. Știți că...

Am simțit o fărâmă de slugărnicie în vocea lui. Niciodată nu îl mai văzusem atât de supus. Zâmbea polițistei ca și cum ar fi vrut să se pună bine cu ea.

Însă ea i-a tăiat din nou vorba. „Cu neputință", a zis. S-a apucat să foiască hârtiile și dosarele de pe birou. L-a măsurat pe Diwan Sahib din cap până în picioare, cu dispreț abia disimulat. Fusese numită la Ranikhet doar cu câteva luni în urmă și habar nu avea cine este el. În ochii ei era încă un provincial bătrân și murat de ploaie, un om educat, fără îndoială, însă ea nu avea vreme de finețuri și dulcegării. Luptase ca să ajungă unde era, se înăsprise, avea limba ascuțită, iar ca polițistă voia să fie temută și respectată, nu îndrăgită. Toate astea se citeau pe fața ei. Pe deasupra, nu se poate să nu fi simțit mirosul de rom în răsuflarea lui Diwan Sahib. Mâinile lui mari, chiar și sprijinite de masă, aveau un tremur cu care noi eram obișnuite, dar pe care ea trebuie că-l punea tot pe seama beției. Apoi a coborât ochii spre picioarele lui. Diwan Sahib își pusese haină, pantaloni și cămașă, dar picioarele îi erau prea umflate, așa că

nu izbutise să își încalțe pantofii și venise cu niște papuci de baie de culoare violet. Polițista a privit papucii uzi, stropiți de noroi și a ridicat ochii spre el.

— Legea e lege, a spus ea punând capăt discuției. Acum am de lucru. Este contrar legii să ții acasă animale sălbatice, fie ca animale de companie, fie pentru a fi mâncate. În ochii legii, el nu se deosebește cu nimic de alții.

S-a aplecat deasupra unui dosar și n-a mai ridicat ochii.

Domnul Chauhan dăduse instrucțiuni cum că, dacă Puran vine după căprioară, să fie închis și ținut acolo până când animalul ajunge la grădina zoologică din Nainital, ba chiar și câteva zile după aceea, să se învețe minte. Dacă făcea cineva gălăgie, ordonase el, să i se spună că este o infracțiune care nu permite eliberarea pe cauțiune, așa cum scrie în legea privind protecția faunei și că Puran va petrece multă vreme la închisoare pentru că îngrășase o căprioară ca să o taie și să o mănânce.

— Și fiindcă tot suntem aici, îi pusese în vedere polițistei, vreau să i se ia hainele militare și să fie arse, de data asta până nu rămâne decât scrumul.

După ce lăsase aceste instrucțiuni, domnul Chauhan plecase la Bhimtal.

^

După trei zile, Puran s-a întors acasă îmbrăcat în alte haine. S-a ascuns în șopronul dărăpănat și n-a mai vrut să iasă, nici măcar ca să mănânce. De la un prieten din Nainital am auzit că, în cușca de la grădina zoologică, Rani era abătută, tânjea și nu se atinsese nici de mâncare, nici de apă. Cât era ziua de lungă stătea în picioare, nemișcată, într-un colț al cuștii, surdă la insistențele veterinarului. După o săptămână, veterinarul a venit cu o propunere revoluționară: a cerut ca Puran să fie adus la Nainital.

— E singura speranță, a zis el. S-ar putea ca puiul să mănânce dacă îl vede.

Au cerut aprobarea domnului Chauhan, dar acesta i-a trântit telefonul, tunând și fulgerând:

— Eu sunt ad-mi-nis-tra-torul oraşului, a silabisit el, marcând fiecare silabă cu o bătaie de creion pe birou. Şi ei îmi mănâncă timpul cu astfel de prostii!

Ar fi fost o umilinţă îngrozitoare să fie obligat să-l trimită pe Puran la Nainital. Nici n-a vrut să audă. S-a urcat în jeep şi, cu girofarul roşu învârtindu-se, a plecat în inspecţie pe şantierul unui nou parc de distracţii, proiectul cu care se mândrea şi în numele căruia fusese tăiată o postată de pădure de stejar. Nu avea rost să le spui turiştilor „Veniţi pentru linişte şi peisaje". Ranikhet trebuia să aibă puncte de atracţie, să aducă tot atât venit cât Bhimtal sau Nainital, hotărâse domnul Chauhan, iar când se hotăra, trecea la acţiune. N-avea timp de fleacuri, de nebuni şi căprioare. I-a poruncit secretarei să spună că e în şedinţă, dacă mai suna cineva de la grădina zoologică.

În cea de-a treisprezecea zi, căprioara a murit de inaniţie, deshidratare şi inimă rea. În ziarul local a apărut o scurtă ştire şi un ziarist a venit să-i ia un interviu lui Puran. Ama, bucuroasă nevoie mare că fiul ei va apărea în ziar, l-a condus până la grajdul unde se refugiase Puran. Ziaristul s-a apropiat călcând uşor, ca o barză în baltă, şi a aşteptat, afundat în noroi şi bălegar până la glezne, ca Puran să iasă din ascunzătoare. Ama a bătut în uşă, l-a luat mai întâi cu binişorul, apoi a strigat la el şi chiar l-a făcut de două parale, dar el a rămas înăuntru şi n-a vrut să vorbească cu nimeni.

*

În seara zilei când mersesem în zadar la poliţie, m-am dus apoi acasă la Diwan Sahib. Când Veer era plecat, mergeam des acolo să beau ceva şi chiar să iau cina. Stăteam o vreme lângă foc, după care mă întorceam acasă, la caietele pe care le aveam de corectat. În ziua aceea, intrând în camera de zi, cufundată în penumbră, l-am zărit aplecat în faţa căminului, aruncând în flăcări hârtii din teancurile stivuite la picioare. Punea legătură după legătură, fără să şovăie. Flăcările păleau de fiecare dată când erau astupate de un teanc gros şi se înteţeau din nou când hârtia lua foc. N-a fost nevoie să-l întreb ce face. Îmi dădeam

seama că pune pe foc ani de muncă – a lui, dar şi a mea: multele versiuni ale cărţii despre Corbett. Când apucau hârtiile şi le aruncau în foc, mâinile îi tremurau. Stătea atât de aplecat deasupra jarului, că în cameră mirosea puţin a păr ars. Nasul îi curgea şi picăturile luceau în lumina roşiatică. Le ştergea din când în când cu mâneca şi continua să arunce hârtiile în foc. După ce întreg manuscrisul a fost dat pradă flăcărilor, s-a ridicat, cu ochii la pălălaie. A tresărit, fulgerat de un gând şi a ridicat privirea spre fotografia celor doi câini golden retriever atârnată deasupra căminului. Am scos un ţipăt şi m-am repezit spre el, dar era prea târziu: a azvârlit-o în foc. Sticla s-a făcut ţăndări izbindu-se de buşteni, rama veche de lemn s-a aprins într-o clipă. Sub ochii mei, fotografia s-a răsucit la colţuri şi s-a topit parcă nici nu fusese.

10

N-aş şti să spun de ce, dar după moartea căprioarei ceva mă îmboldea să fac o schimbare. Pe cât de înrădăcinată în sufletul meu, pe atât de inexplicabilă, pornirea asta îmi părea mie însămi mai degrabă o superstiţie. Simţeam că stau pe malul unei întinderi de apă netulburate de nici un val şi că doar eu simt cum un rechin se îndreaptă nevăzut spre noi. Chiar şi în zilele cele mai însorite vedeam cu colţul ochiului o întunecime apropiindu-se pas cu pas, până nu mai era o părere, ci o negură care avea să ne înghită pe toţi.

Tot întrebându-mă ce se întâmplase cu trupul lui Rani, am căpătat un soi de obsesie morbidă. La grădina zoologică i-ar fi spus hoit. Mi-a venit în minte alsacianul vecinilor din Hyderabad, un câine frumos, care dădea întotdeauna din coadă, binedispus. Stăpânii nu-i vorbeau niciodată şi nici nu-l mângâiau, fiindcă îl considerau câine de pază şi ca atare li se părea primejdios să-l atingă. Eu îl scărpinam între urechi când plecam la şcoală. Într-o zi am văzut un om trecând pe bicicletă prin faţa casei. De scaunul din spate avea legat un sac de pânză groasă, care se târâia pe jos ridicând praful. Omul stătea aplecat peste ghidon şi pedala cu efort – se vedea că sacul e greu. Mai târziu am aflat că alsacianul murise şi că stăpânii îi puseseră trupul în acel sac, trimiţându-l pe servitor să-l arunce la groapa de gunoi a oraşului.

Oare şi trupul lui Rani putrezea printre gunoaie? Sfâşiat de şobolani? Poate că îngrijitorii de la grădina zoologică îl aruncaseră în cuşca leoparzilor, cu toate că n-ar prea fi avut ce să mănânce de pe trupuşorul unui pui de căprioară mort de foame.

Îmi plăcea să cred că veterinarul, după ce se străduise să-i salveze viața, îi dusese leșul într-o pădure asemănătoare cu cea în care se născuse și îl lăsase acolo, să se întoarcă încet, încet în țărână. Încercam să mă conving singură că așa se întâmplase.

⁂

În dimineața când Diwan Sahib urma să dea spectacolul la școală ploua ușor, dar picăturile rămâneau agățate de frunze înainte să atingă pământul. Era la o zi sau două după moartea lui Rani. Fiindcă Diwan Sahib se alesese cu o răceală zdravănă după ce mersesem împreună la secția de poliție și îl apuca o criză de tuse sau de strănutat la câteva minute o dată, mă îndoiam că va avea putere să reziste o oră, timp în care trebuia să povestească și să imite glasuri de animale. Rămăsese hotărât că domnul Qureshi ne va duce cu mașina, căci era de la sine înțeles că Diwan Sahib nu va putea face pe jos drumul până la școală. Charu așteptase cu nerăbdare această zi, mai ales că avea să meargă cu mașina, însă după moartea lui Rani ne ocolea, parcă ne-ar fi considerat vinovați că Puran și căprioara nu fuseseră salvați. În dimineața aceea Ama ne-a anunțat:

— Lui Charu nu-i e bine. N-o să vină.

La școală, copiii, așezați în ordinea claselor și după înălțime, ne așteptau așezați pe podea în sala de reuniuni. Sala se colorase în albastru, alb și roșu de la uniforme și cravate. Copiii din primele trei rânduri, toți cu vârste cuprinse între cinci și șase ani, erau cei de care mă ocupam eu. Când am intrat noi în cameră, au început să-și dea coate și să șușotească. Doi din cei mai îndrăzneți au ieșit și au venit fuga să mă apuce de mână, un act de afirmare a posesiei care mi-a atras o privire încruntată de-a domnișoarei Wilson:

— Ia te uită! Până acum au stat la locul lor, dis-ci-pli-nați. Cum ai apărut dumneata, cum s-a pornit debandada.

După ce au fost potoliți copiii, a fost probat microfonul, i s-a adus o sticlă cu apă și un scaun lui Diwan Sahib, toți ochii s-au întors spre el. Copiii făcuseră rămășag că în acest an avea să înceapă cu răgetul tigrului. Câțiva dintre ei se țineau de mâini, abia așteptând să fie cuprinși de spaimă.

S-a făcut liniște. Un profesor a apropiat microfonul de Diwan Sahib. La celălalt capăt al camerei s-a auzit o șoaptă și domnișoara Wilson a izbucnit:

— Li-niș-te! Începem.

Însă Diwan Sahib a rămas tăcut. M-am temut că uitase de ce ne aflam acolo. Copiii au început să se foiască. M-am apropiat de el și i-am șoptit:

— Începeți.

De la discuția cu șefa poliției parcă se împuținase la trup, se închisese în el și aproape că nu mai vorbea. Umerii i se încovoiaseră, parcă voia să se facă ghem, iar când și-a întors ochii spre mine părea că privește ceva foarte îndepărtat. Altădată ar fi făcut o glumă pe seama mea sau chiar ar fi fost sarcastic.

A început să vorbească, dar nu-l auzea nimeni. Tehnicianul a venit să potrivească microfonul, care la început a țiuit – „Prea tare, prea tare", strigase domnișoara Wilson din rândul întâi –, după care n-a mai funcționat deloc. În tot acest timp Diwan Sahib vorbise fără să ia în seamă tevatura. Vorbea cu glas scăzut, ba chiar murmura uneori.

— Nu știu câți dintre voi locuiesc în bazar, spunea el. Câți în satele mai îndepărtare și câți în tabăra militară. Câți kilometri aveți de mers până la școală? Va treziți în fiecare dimineață la răsăritul soarelui. Cei mai mari dintre voi se duc la râu să umple gălețile cu apă înainte să se dezmeticească bine din somn. Alții aprind focul și își ajută mama să pregătească mâncarea înainte să plece la școală. Aveți de urcat costișe abrupte ca să ajungeți aici și, dacă e vremea musonului, ajungeți uzi până la piele. După-amiaza se oprește circulația în bazar atunci când ieșiți de la școală și vă risipiți pe drum, sporovăind ca niște maimuțe...

A vrut să imite un langur, dar l-a apucat tusea. A luat o înghițitură mare de apă și a continuat:

— V-am privit fețele când ieșeați de la școală – luminoase, râzătoare, pline de promisiuni. De fiecare dată am zis în sinea mea: Ce viitor vă așteaptă? Ce veți face cu învățătura pe care ați primit-o? Ce fel de lume vă lăsăm moștenire, eu și profesorii voștri?

Într-un colțișor al Ranikhetului – oare câți dintre voi știu de el? –, într-un colțișor, pe drumul spre templul Jhoola Devi, o potecă se desparte și o ia prin pădure. Duce la o colină. Dacă o luați pe acea potecă, pe un pinten de munte înconjurat de arbori înalți veți da de un luminiș. Probabil că, pe vremea strămoșilor noștri, în copaci și pe stânci își făceau cuibul vulturii aurii de Himalaya. Sunt păsări falnice, dar nimeni nu-și aminteste să fi văzut vreuna. Dar chiar si acum, dacă ridicati ochii spre cer, veți vedea, deasupra terenului de golf, vulturi care se învârtesc în căutarea prăzii. Sunt vulturi de stepă, care vin aici iarna din deșerturile Mongoliei sau Kazahstanului. Îmi plăcea să stau pe colină și să-i privesc; își găseau adăpost pe crengile înalte ale copacilor.

În vremurile lui bune, odată ajuns la acest punct, Diwan Sahib ar fi scos un țipăt de vultur și ar fi adăugat plescăind din buze: „Sunt atât de mari, că pot mânca un copilaș". Acum s-a mulțumit doar să spună:

— Sunt îndeajuns de puternici încât să ucidă vulpi, iezi și pui de căprioară. Cu toate astea, vulturul de stepă abia dacă scoate un sunet; cât despre vulturii aurii, poate n-o să vă vină să credeți, dar ei scot doar un țipăt slab, asemănător unui scâncet de cățel. Vulturii adulți fac *chii-ip* de mai multe ori la rând. Puii au glasuri ascuțite și țipă fără încetare: *siiii-ic* sau *chi-chi-chi*.

Diwan Sahib a reușit să imite țipetele păsărilor fără să tușească, în schimb i-a trebuit ceva timp ca să-și recapete răsuflarea și să-i poată continua povestirea.

— Dacă stai pe acel pinten, vezi vârfurile munților acoperite de zăpadă. Acum multă vreme pelerinii au pus de jur împrejurul poienii stâlpi cu flamuri de rugăciune. Poate că nu toți știți ce sunt acelea? Pe ele se scriu rugăciuni care sunt apoi purtate de vânt. Budiștii le-au pus acolo cine mai știe de câtă vreme... Când le-am descoperit eu, erau doar zdrențe. Mergeam deseori acolo pentru că, dacă stai nemișcat pe acel pinten, după o vreme animalele nu te mai iau în seamă și încep să iasă din pădure...

Copiii s-au înviorat. Se așteptau ca Diwan Sahib să imite fiecare animal care venea acolo. Sala avea să se umple de zarva țipetelor de încântare.

— Numai că astăzi nu mai vin animale, a spus Diwan Sahib. Vin și pleacă doar camioane, iar poteca e blocată de stive de bușteni tăiați din pădurile înconjurătoare. Ați auzit vreodată geamătul unui copac tăiat cu fierăstrăul, atunci când se desprinde de trunchi și cade?

Dar tot n-a imitat sunetul. S-a oprit doar, ca și cum acesta îi răsuna în urechi.

— Pe acel pinten se construiește o cabană de lemn pentru distracția birocraților. Din trunchiurile copacilor tăiați se face o poartă mare de intrare. Au fost doborâți și copacii în care se adăposteau vulturii. Unde s-au dus acei vulturi nu se știe. Asta e pădurea acum – un parc, o resursă, cum i se spune, o fabrică. Nu mai aparține nici foștilor proprietari, nici măcar animalelor și plantelor care trăiau aici. M-am gândit să vă spun ce noroc aveți că trăiți într-un colț de lume unde pietrele respiră și animalele vorbesc unele cu altele. Ați fi vrut să le imit, dar le-am uitat glasurile. Nu le mai aud. Nu mai pot... Diwan Sahib a împins scaunul și s-a ridicat. Nu mai pot continua, a zis.

S-a îndreptat spre ușă târându-și picioarele. Până să ies de la locul meu, el ajunsese pe coridor. Tușea și răsufla cu greu. În sală lumea era buimăcită. Copiii n-au aplaudat, de fapt au rămas nemișcați. Unii dintre ei amuțiseră cu totul și căzuseră pe gânduri. Un băiat dintre cei mai mari povestea cât de reușit fusese spectacolul lui Diwan Sahib cu un an înainte și cât de jalnic se prezentase azi. Domnișoara Wilson era furioasă:

— Ce pierdere de timp! Și câtă bătaie de cap cu pregătirile!

Asta ca răspuns când tehnicianul de sunet a venit să o întrebe:

— Cui să dau factura, doamnă?

— Asta a fost ultima oară, Maya, a zis domnișoara Wilson luând chitanța. E prea bătrân, e senil. Ce-a fost prostia asta? L-am chemat pentru ceva anume, am făcut atâtea pregătiri... Ne-a promis, trebuia să se țină de cuvânt. Așa ceva nu se face.

11

În seara aceea Diwan Sahib a facut temperatură. A zăcut în pat câteva zile, într-o stare de amorțeală. Îngrijorată, am telefonat doctorului, care m-a sfătuit:

— Dați-i lichide, dar nu din cele pe care le bea de obicei.

Am stat trează multe nopți, punându-i comprese reci pe frunte atunci când îi creștea febra. Îl mângâiam pe părul rar și moale ca să-l fac să adoarmă. Nu mai știa de el și bolborosea despre persoane și întâmplări de care nu aveam habar.

— Farha... nu Char Bagh, ne întâlnim la Imambara... Farha, poți veni... Nawabul are nevoie de ceas, n-are ceas... Scrisorile... testamentul meu... Veer... ia cutia, pleacă, luați-l de aici!

Respira cu mare greutate, așa că îl ridicam și îl masam pe spate, ca să-i treacă durerile de coaste, pe care încerca el însuși să și le maseze când se zbătea între somn și trezie. Am văzut atunci că se împuținase la trup mult mai mult decât credeam: i se vedeau coastele, trupul îi era slab, doar piele și os. Mi s-a făcut dintr-odată milă de el, un sentiment care m-a luat pe nepregătite. Am ieșit din cameră în vârful picioarelor și m-am plimbat pe terasă ca să mă liniștesc. Diwan Sahib nu putea suferi accesele de sentimentalism și, cu sau fără febră, avea să își dea seama de ce simt doar aruncându-mi o privire.

Când i-a scăzut febra, a devenit năzuros. Îi sărea țandăra din te miri ce. Pe noi, cei care eram cu el și ne ofeream să-l ajutăm ne refuza, în schimb făcea remarci usturătoare despre lipsa lui Veer tocmai când era nevoie de el.

— E un talent rar, a spus într-o zi, când Ankit Rawat a venit să-i ceară ajutorul lui Veer în campania electorală. Da, da, e o adevărată artă să fii plecat atunci când sunt treburi plicticoase de făcut. Tânărul va veni fără îndoială la timp ca să nu rateze discursul victoriei.

A dat deoparte mâncarea gătită de Himmat Singh și a cerut tocană de pui cu rozmarin. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre cum se face, dar am scos la iveală o carte de bucate pe care doar arareori o foloseam și am făcut o listă cu cele trebuincioase. Am cules o mână de rozmarin de prin jurul casei, am cumpărat un pui și legumele care mi-au părut potrivite, dar și pe care le-am putut găsi la vremea musonului, când cu greu puneai mâna pe legume de calitate. În tocană am pus cartofi și fasole; arpagicul s-a preschimbat în globulețe translucide după ce l-am fiert. Diwan Sahib a luat o înghițitură și a declarat că are gust de lături. A doua zi i-am gătit pește, dar l-a refuzat, zicând că pute. Erau zile când, enervată de arțagul lui, nu mergeam deloc să-l văd.

— Tare ocupată mai ești, îmi spunea a doua zi. Conduci o fabrică uriașă. Doamna Corporație, ce mai încolo și-ncoace.

Până seara nu-mi mai adresa nici o vorbă, nici măcar nu mă privea. Stăteam în preajma lui cam o jumătate de oră, din ce în ce mai furioasă, și apoi plecam fără să-mi iau rămas-bun.

După vreo zece zile s-a înzdrăvenit cât să se poată ține singur pe scaun, dar n-a mai ieșit să se așeze sub bradul lui preferat. Când mă întorceam de la slujbă aducând ziarele, îl găseam în fața căminului, chiar dacă era la începutul după-amiezii. Era îmbrăcat cu un pulover și, cu toate că nu ieșea din casă, ținea tot timpul pe cap o căciulă de lână cafenie, care-și pierduse orice formă de atâta purtat.

— Cu cât îmbătrânești, cu atât ți-e mai frig, îmi spunea pus pe harță.

Camera de zi era înaltă și întunecoasă, cu pereții acoperiți de rafturi pline ochi de cărți prăfuite, ediții ieftine, gata-gata să se fărâmițeze la cea mai mică atingere. Așezat în fața focului,

pe care îl aţâţa din când în când învârtind tăciunii cu cleştele, Diwan Sahib sorbea dintr-un „brandy de dimineaţă, medicinal". Nu-i mărturisisem niciodată, dar nu mă puteam uita la cămin fără să văd manuscrisul cuprins de flăcări. Deasupra poliţei de marmură era o pată mai deschisă la culoare, un dreptunghi cu marginile negre de praf, unde fusese fotografia câinilor. Fără voie mea, ochii îmi fugeau într-acolo, ca şi cum mă aşteptam să văd poza reapărând la locul ei dintotdeauna.

Lumina slabă a focului scotea în evidenţă obrajii scofâlciţi ai lui Diwan Sahib. Nu-şi mai îngrijea barba, care crescuse mult, făcându-l să semene cu un *sadhu*. Ochii nu îşi pierduseră însă strălucirea şi, dacă era binedispus, glumea când mă vedea:

— Uite-o pe cea mai frumoasă fată din Ranikhet! Are faţa neagră ca tăciunele, de aia îmi luminează camera.

Într-o zi i-a spus domnului Qureshi, care era de faţă:

— Dacă aş fi mai tânăr, mi-aş încălzi mâinile pe obrajii ei.

Domnul Qureshi a întors privirea şi s-a prefăcut că-şi caută ceva prin buzunare.

Ploua în fiecare zi. Uneori ploaia răpăia pe acoperişul de tablă, umplând în câteva minute găleţile şi lighenele puse în casă prin locurile unde tavanul era crăpat, alteori se auzea doar ca un murmur blând. Dacă se oprea, se lăsa tăcerea şi nu mai auzeam decât apa picurând de pe streşini.

Domnul Qureshi şi cu mine sporovăiam fără încetare, sperând să mai înviorăm atmosfera. Îi istoriseam lui Diwan Sahib ce se mai întâmpla: Chauhan băuse niţel cam mult la o petrecere dată la popotă şi se lăudase cu şperţurile pe care le primea, iar acum se dădea de ceasul morţii cum să salveze situaţia. Domnişoara Wilson se plângea că nu mai are somn din cauza lui Umed Singh, care promitea în discursurile lui electorale că, dacă va ajunge la putere, va face în aşa fel încât tot pământul care aparţinea Bisericii să fie dat în folosinţă comunităţii. Bozo se încăierase cu Bijli şi fusese cât pe ce să rămână fără o ureche, aşa că generalul nu-l mai plimba în apropierea casei mele. De câteva zile, Puran, cu vorba lui bolborosită, spunea cuvinte de alint unei bufniţe care îşi făcuse cuibul

în şopronul unde dormea el. Era poate un semn că avea să se vindece de durerea pierderii lui Rani.

Ori de câte ori tăceam, auzeam ploaia, trosnetul lemnelor pe foc şi tusea hârâită a lui Diwan Sahib, care nu ceda indiferent cât rom cald ar fi băut.

In fiecare zi, după serile lungi petrecute la Diwan Sahib, mă întorceam acasă, îmi făceam o cafea şi mă prăbuşeam pe un scaun, străduindu-mă să nu adorm înainte să corectez caietele de teme şi să verific registrul de contabilitate. Eram sătulă până peste cap de munca ce nu se mai sfârşea, de boala lui Diwan Sahib şi de toanele lui. Mă copleşise oboseala, eram într-o stare de epuizare de care nu mai puteam scăpa, oricât aş fi dormit. Nu mai suportam serile triste, una la fel ca alta, petrecute în faţa focului, ascultând aceleaşi poveşti răsuflate. Simţeam lipsa distracţiilor pe care orice oraş în afară de Ranikhet le oferea: un cinematograf civilizat, o librărie bună sau măcar o bibliotecă publică. Ce n-aş fi dat să pot lua autobuzul până la Nainital măcar pentru o zi! Să mă satur cu pizza la prânz, să colind prin magazine, să mănânc îngheţată. Dar, desigur, nu puteam pleca atâta timp cât Diwan Sahib era bolnav.

De câte ori îmi aduceam aminte de Veer, mă sufocam de indignare: cum de izbutea să fie plecat tocmai când era mai mare nevoie de el? La ce mai eram împreună, dacă el nu era acolo? Gândurile îmi fugeau la mama şi mă încerca un sentiment de vinovăţie. În primii ani petrecuţi în Ranikhet, chiar dacă nu aveam prieteni, era o alinare să ştiu că ea există acolo, undeva, că uneori primeam o scrisoare de la ea sau îi auzeam vocea la telefon. Numai eu eram de vină, îmi spuneam deseori. Din cauză că nu mă învrednicisem să-mi fac prieteni adevăraţi după ce plecasem din Hyderabad. Din când în când, la şcoală apărea câte o profesoară nouă şi, cu ea, speranţele mele renăşteau, fiindcă vorbeam aceeaşi limbă, râdeam de aceleaşi lucruri. Din păcate, se plictiseau repede de Ranikhet şi după câteva luni plecau. Până la venirea lui Veer nu găsisem în oraş pe nimeni în compania căruia să-mi facă plăcere să-mi petrec timpul.

Într-o astfel de noapte când, istovită de munca de peste zi, aproape adormisem cu capul pe registrele contabile, am auzit zgomot acasă la Charu, glasuri necunoscute mie. Am stins lumina și am tras puțin perdeaua. Ama era în curte, cu un băț în mână, și vorbea șopronului de tablă pe care îl aveau în fața casei. Dinăuntru se auzeau țipete și bolboroseli. Din când în când răzbătea o voce puternică, repezită, despre care n-aș fi putut spune dacă e a unei femei sau a unui bărbat. Becul atârnat afară de creanga unui copac se legăna în bătaia vântului, alungând umbrele prin curte. Scena avea ceva neliniștitor; m-am pomenit aruncând priviri temătoare spre colțurile întunecate din casa mea.

A doua zi am întrebat-o pe Ama:

— Ce-a fost la voi ieri?

— L-am chemat pe Ohjha, mi-a răspuns cam răstit. Am avut nevoie de el.

Ama îl mai chema pe Ohjha uneori, ca să alunge duhurile rele aciuate în vaci sau să le descânte pentru farmecele făcute de vecinii răuvoitori. N-ar fi recunoscut nici în ruptul capului că are de-a face cu un șarlatan. Ohjha sosea de obicei după-amiaza, își îndeplinea ritualurile, apoi se așeza pe un scăunel în curte, fuma și bea ceai, o jecmănea pe Ama de ceva bani și se plângea cât de rău îi merge „bijnisul". După plecarea lui, Ama ne povestea întotdeauna despre rezultatele miraculoase ale vrăjilor făcute de el. Adevărat, nu o salvase pe Gouri Joshi, dar fusese singura dată când dăduse greș, și asta doar fiindcă vacii îi venise sorocul. Dușmanul lui Gouri fusese Moartea însăși.

— L-ai chemat pe Ohjha? am zis. Pentru vaci?

— Nu, nu pentru vaci.

Ama a gonit o găină, s-a aplecat să caute ceva pe jos. Mi-a povestit despre un băiețel care căzuse într-o gură de canal rămasă deschisă pe Drumul Târgului și ieșise mânjit de noroi din cap până-n picioare. Apoi a remarcat că, în timp ce rudele de sânge ale lui Diwan Sahib nu erau de găsit tocmai când aveai nevoie de ele, eu îl îngrijeam pe bătrân ca o fiică. Că tot veni

vorba de fiice, aflasem că neruşinata aia de fată a lui Janaki mersese la plimbare pe motocicleta băiatului musulman? Toată lumea ştia că sunt încurcaţi, dar Janaki era mereu prea beat ca să se sinchisească.

În cele din urmă, a zis ferindu-şi privirea:

— L-am chemat pe Ohjha pentru Charu. Mă zbat să-i găsesc un băiat potrivit şi ea face ce face şi încurcă lucrurile. A pus duhul rău stăpânire pe ea.

Văzând cum o privesc a ridicat vocea:

— Crezi că sunt o bătrână fără minte fiin'că cred în duhuri.

A arătat cu bățul spre miazănoapte, unde cerul cenuşiu coborâse până la crestele munţilor învăluite în ceaţa musonului.

— Dacă i-ai spune unuia străin de locurile astea că acolo unde vede cerul sunt de fapt vârfuri înzăpezite, ce zici, te-ar crede? Când el nu vede decât cerul, aşa cum îl ştie de peste tot? Da' tu şi cu mine ştim că vârfurile sunt acolo. În jurul nostru sunt lucruri pe care nu le cunoaştem şi nu le înţelegem, a încheiat triumfătoare şi a lăsat bățul jos. Voi, ăştia de la oraş, credeţi că ştiţi tot.

Îi plăcea să repete propoziţia asta fiindcă băgase de seamă că mă scotea din sărite de fiecare dată.

— N-are nici o legătură, am zis. Dacă Charu nu vrea să se mărite, înseamnă că are un motiv real, nu e din cauza duhurilor.

Am fost cât pe ce să-i mărturisesc Amei motivul cât se poate de simplu şi natural pentru care îi respingea pe mirii aduşi de bunică-sa. Ama avea bănuieli chiar fără să mai adaug eu paie pe foc şi de aceea se străduia atât. Mai mult ca sigur, Kundan Singh, bucătar venit din est, nu se ştia precis de unde, provenit dintr-o castă necunoscută, nu i s-ar fi părut o partidă potrivită pentru nepoata ei. Folosindu-se de rude, îşi întinsese antenele până departe, în căutarea unui mire. Dar pe cei mai mulţi îi dăduse chiar ea la o parte, fie pentru că familia bărbatului ceruse o zestre prea mare, fie din pricina faptului că bărbatul era prea bătrân, nu avea o slujbă şi nici perspective, sau chiar era cunoscut pentru „apucături rele". Din când în când îmi dădea raportul, plină de dispreţ.

— Tot zic că o să capete o slujbă la govern, da' am mirosit eu că nici vorbă nu poate fi de asta. Sau: Mi-au zis că are un restaurant în Almora. Lachman s-a dus până acolo cu mașina și ce crezi c-a găsit? O colibă acoperită cu paie unde vinde ceai. Are două cărămizi în chip de scaune și o oală arsă unde fierbe ceaiul.

Nici unul dintre acești pretendenți nevolnici nu ajunsese la momentul în care rudelor li se permite să vadă mireasa. Am fost de față în câteva rânduri la o astfel de întâlnire: o ceată de rude ale mirelui o măsurau pe femeie din cap până-n picioare, cum se prețăluiește un cal la obor. Ama îmi povestise prin ce trecuse ea însăși atunci când fusese arătată rudelor mirelui.

— Mireasa nu trebuie arătată la prea mulți, nu e bine, îmi spusese ea dând din cap ca omul înțelepțit de viață.

După ce, timp ce câteva luni, îi cercetase pe posibilii miri, alesese doar doi. Unul era slujbaș guvernamental în Haldwani. Într-adevăr, era cam tuciuriu, dar, după cum adăugase chiar ea, „Cui îi pasă cum arată mirele? Firea contează, și băiatul ăsta e blând din fire". Un semn al bunătății lui era faptul că nu ceruse zestre. Iar rețeaua ei de spioni o asigurase că nu are apucături rele: nu bea, nu fuma, nu mesteca tutun, nici măcar *paan*. Peste toate astea, mai avea și o familie puțin numeroasă, așa că Charu n-avea să se spetească muncind. Avea două surori, părinții și o bunică bătrână, care, după cum spunea Ama, nu intra la socoteală, fiindcă era cu un picior în groapă și se grăbea să-l bage și pe celălalt.

Băiatul pe care pusese ochii era angajat la o fabrică de medicamente din Bhimtal. Se spunea că are perspective. În plus, era mai tânăr decât slujbașul guvernamental, care, recunoștea până și Ama, era cam bătrâior pentru Charu. Băiatul care-i plăcea ei avea o burtică apreciabilă, dar Ama o ținea morțiș că asta înseamnă că familia lui își putea permite să mănânce bine, de două ori pe zi. Avea pielea albă și, din câte mi-am putut da seama, știa să se pună în valoare: trimisese o fotografie color în care poza pe o motocicletă Kawasaki roșie, pusă la dispoziție de atelierul foto, având în spate un tablou uriaș cu Taj Mahal.

Charu nu își bătea capul cu peţitorii şi strădaniile bunică-sii de a-i găsi un soţ: povestea asta dura de multă vreme. Însă atunci când două familii au dat de ştire că vor să vină să o vadă pe viitoarea mireasă şi Ama a fost de acord, a început să-şi facă griji.

Familiile posibililor miri au venit în vizită la o lună distanţă una de alta. În ambele rânduri Ama a pus la bătaie economiile ei şi a gătit mâncăruri care lor li se păreau copioase. Mi-a dat până şi mie bani zicând:

— Când vii de la lucru, adu o prăjitură cu cri-e-mă roz de la brutărie, una mică.

Familia băiatului cu Kawasaki, fiind din Bhimtal, „e obişnuită cu lucruri ca la oraş", îmi explicase ea. N-ar fi fost impresionaţi de castronul cu *kheer* pregătit de ea.

Pe Ohjha îl chemase din cauză că toate strădaniile ei şi cheltuiala făcută nu serviseră la nimic. Surorile Kawasaki plecaseră de acolo convinse că Charu e puţină la minte, ba chiar şi cam surdă.

— Stai să vezi cum s-a purtat blestemata cu ele! bombănea Ama. O întrebau lucruri pe care le ştie şi-un copil, iar ea stătea cu ochii ţintă la ele şi tot cârâia „Ce? Ce?" ca un papagal.

Când venise familia cealaltă, Ama o surprinsese pe Charu privind cruciş când credea că bunică-sa nu o vede. Când a pus-o să servească Coca-Cola cumpărată special pentru musafiri, se dusese la bucătărie şchiopătând şi tot aşa se întorsese, de-ai fi zis că are un picior mai scurt. Ca şi cum n-ar fi fost îndeajuns, vărsase pe jos o jumătate de pahar din preţioasa băutură.

— Lumea vorbeşte, o să se afle şi n-am să-i mai pot găsi un soţ dacă se poartă tot aşa, se văieta Ama. Ştiu că a vrut să-i gonească, să plece de la noi zicând că mireasa e surdă, oloagă şi cu mintea dusă. Spune-mi şi mie, ce-a apucat-o? Ţie ţi-a spus ceva? Chiar nu-i pasă de ce o aşteaptă? Şi nici de bunul meu nume?

Ohjha fusese de părere că va fi nevoie să vină de două sau trei ori, fiindcă duhul era răzbunător şi îndărătnic. Îşi făcea vrăjile noaptea, într-o magazioară de tablă ruginită, care abia mai stătea în picioare. Le asigurase că, în clipa în care vor vedea

un șarpe, o broască râioasă sau un scorpion ieșind din magazie, Charu va fi scăpată de puterea duhului.

Am văzut-o pe Charu în dimineața de după prima ședință: avea ochii roșii, parcă nu putuse dormi. Era ciufulită și abia își târa picioarele în urma caprelor și vacilor care coborau spre pășune. Aproape că ajunsese în vale când l-a zărit pe poștaș îndreptându-se spre casa mea. S-a înviorat cât ai clipi și a urcat dealul în fugă. Nici nu apucase poștașul să plece, că s-a și înființat la ușa mea. Gâfâia, abia își trăgea răsuflarea, dar mă privea cu ochi strălucitori. Aștepta să-i spun că venise o scrisoare de la Kundan.

12

Ploaia făcea parte din viața noastră, la fel ca aerul umed și mucegaiul de pe ziduri. De câte ori se oprea – doar ca să reînceapă cu și mai multă putere –, Puran se afunda în pădure în căutare de ciuperci *guchi* și *linguru* fragede. Așa făcea la fiecare muson, de când se știa, fiindcă Diwan Sahib se dădea în vânt după ferigi și ciuperci sălbatice și nimeni altcineva nu știa unde se găsesc. Numai că lui Diwan Sahib nu-i mai era gândul la mâncare. Își petrecea nopțile așezat în pat, proptit de perne, chinuindu-se să respire și, măcar că hârâia cumplit de fiecare dată când trăgea aer în piept, ziua fuma, tușea și iar fuma. Chemat din nou, doctorul i-a găsit o infecție la plămâni și i-a prescris niște antibiotice mai puternice. După ce le-a luat timp de două zile, Diwan Sahib a început să vomite, iar picioarele i s-au umflat de nu se mai putea ține pe ele.

M-am sfătuit cu domnul Qureshi și am hotărât că nu ne mai rămânea altceva de făcut: trebuia să-l internăm. Diwan Sahib s-a împotrivit din răsputeri și a făcut multă zarvă, crezând că în acest fel își ascunde teama.

— Nimeni nu mai iese viu din spitalul ăla blestemat! țipa el între două accese de tuse. De fapt, nimeni n-a ieșit niciodată viu din nici un spital! Spitalele sunt făcute ca să-i apere pe sănătoși de cei bolnavi. De ce nu-mi dați pace? Nu pot să am liniște nici în casa mea?

— Îi e teamă că la spital nu-l vor mai lăsa să bea și să fumeze, mi-a mărturisit domnul Qureshi înainte să pornească

într-acolo cu Diwan Sahib și Himmat Singh. Dar tocmai de asta are nevoie acum.

După ce au plecat, m-am dus în camera lui Diwan Sahib și m-am apucat să fac ordine. Am adunat paharele și farfuriile care se adunaseră la capul patului și le-am dus în bucătărie. Am aranjat cutiile cu medicamente îngrămădite pe cufărul de lângă pat. Am găsit țigări ascunse unde nici nu mi-ar fi dat prin cap: sub saltea, între cărți, sub hârtiile de pe birou. Am scos cearșafurile și am făcut din nou patul, ca să fie gata pentru când avea să se întoarcă. M-a cuprins un fel de oboseală și m-am așezat cu un oftat. Casa era pustie fără accesele de tuse și hârâielile lui Diwan Sahib, fără bufniturile și înjurăturile lui Himmat Singh din bucătărie. De când mă aflam în Ranikhet, Casa Soarelui nu fusese niciodată goală; unul din cei doi fusese întotdeauna acasă, făcând acele zgomote aproape insesizabile care îți arată că e cineva în casă.

Mi-a luat ceva vreme să dau deoparte gândurile triste și să mă apuc din nou de curățenie. Peste tot erau ciorne, hârtii mâzgălite în grabă, fie separate, fie în teancuri sau chiar în dosare. M-am mai înviorat, gândindu-mă că poate o parte din manuscrisul despre Corbett scăpase de flăcări. Adunam hârtiile și le puneam pe o masă. Tocmai încercam să descifrez ceva scris de Diwan Sahib pe o bucată de hârtie pe care o găsisem sub pat, când am auzit o mașină pe alee. M-am speriat: Se și întorseseră? I se făcuse rău în drum spre spital? Nici nu voiam să știu.

Am auzit ușa mașinii trântindu-se, doar o dată. Apoi pași pe podeaua din camera de zi, pași mult mai iuți decât mersul târșâit al lui Diwan Sahib sau pasul molcom al domnului Qureshi. Era Veer, se întorsese din drumețiile lui.

— Am auzit când veneam, pe Drumul Târgului, mi-a spus. Mi-a povestit Negi. Se simte mai bine, doctorii zic că rinichii-s de vină, nu suportă antibioticele. Per total nu e chiar atât de rău pe cât pare. Au comandat un ser la Nainital. Dacă nu sosește, mă duc eu diseară să-l iau. O să se facă bine, ai să vezi.

A făcut ochii roată prin cameră și privirea i s-a oprit la medicamentele de pe cufăr.

— Sărăcuța de tine, ai fost nevoită să te ocupi singură de el. De data asta am lipsit cam mult. Mi se părea și mie că nu se mai sfârșește.

S-a așezat pe pat, m-a strâns în brațe, m-a sărutat întâi pe frunte, apoi pe obraji și la urmă pe buze. S-a ridicat, a încuiat ușa și s-a întors la mine. Prin perdele se filtra o lumină verde-albăstruie. În depărtare o auzeam pe Ama strigând cocoșul care plecase haihui în dimineața aceea. Veer mi-a scos ochelarii și i-a pus pe cufărul de lângă pat. A tras de acul lung de lemn, împodobit cu ciucuri, care îmi ținea părul strâns în coc și l-a desfăcut. Afară, pe pajiște, am auzit talanga uneia dintre vacile lui Charu. Eu descheiasem nasturii cămășii lui Veer fără să mă gândesc la ce fac. De departe, din vale, răzbatea vâjâitul nebunului care decapita urzicile. Acum nu mai avea nici o însemnătate, fiindcă Diwan Sahib nu putea să iasă din casă și să-l ia la rost. Hainele au căzut de pe noi, alături de sticlele goale ale lui Diwan Sahib, de cărțile lui ferfenițite, de pixurile care nu mai scriau și sâmburii de portocală uscați. Pe fereastră pătrundea parfumul trandafirilor albi, cățărători. Mâinile și limba lui Veer erau peste tot. Ne-am iubit pe pat, apoi pe podea și iarăși pe pat. I-am sărutat urechea diformă și cele patru degete de la mâna stângă, unul câte unul. Am închis ochii. Sub pielea mea o pasăre bătea nebunește din aripi, dornică să răzbată la lumină. Din gât îmi ieșeau sunete pe care nu le puteam opri. In urechi mi-a sunat vocea lui Michael: „Tu nici n-ai de ce să aștepți să mor eu ca să-ți găsești pe altul".

La câteva clipe după ce ne-am desprins unul de altul, Veer s-a îmbrăcat și a zis:

— Du-te să te odihnești puțin. Arăți de parcă ai fi gata să adormi de-a-n picioarelea.

Am ieșit din cameră, dar n-am plecat acasă, pentru că voiam să-l mai văd. M-am așezat pe verandă, pe jumătate adormită, pe jumătate atentă la bufniturile și foșnetele care au început să se audă dinăuntru după o vreme. Când am auzit că se sparge ceva, am sărit în sus și m-am dus să văd ce este. L-am găsit pe

Veer așezat pe podea, scotocind prin cuferele deschise. Fața îi era lipsită de orice expresie, ca a unui străin.

— Doctorii mi-au cerut rețetele, diagnosticele, dar nu găsesc nimic, a zis când m-a văzut și a adăugat încruntându-se: N-ai plecat? Credeam că te duci acasă. Eu mai am treabă aici. Vin mai târziu la tine.

Probabil că figura mea speriată l-a înduioșat. S-a ridicat cu o mișcare unduitoare, m-a tras spre el, m-a sărutat și mi-a murmurat la ureche. M-a mângâiat peste tot unde a găsit o bucățică de piele goală. M-am simțit în siguranță, cu bărbia sprijinită pe gâtul lui, liniștită de atingerea lui, când deodată s-a schimbat, mi-a desprins brațele din jurul gâtului și m-a împins deoparte.

— Mă ții din treabă, a zis. Du-te. Trebuie să găsesc hârtiile alea. Doctorii habar n-au de ce a mai suferit, vor să știe la ce medicamente e alergic.

În noaptea aceea am stat în față cu registrele fabricii de dulcețuri, adunând sumele cheltuite pe borcane, etichete, fructe, salarii și cantitățile de dulcețuri care fuseseră vândute. Ar fi trebuit să fiu voioasă, cu inima ușoară, doar se întorsese Veer. Nu era de mirare că era preocupat de hârtiile legate de boala lui Diwan Sahib. Nu mă puteam aștepta să fie un tinerel amețit de dragoste, care n-are nimic altceva în cap. Cu toate astea, nu-mi găseam liniștea. Nu înțelegeam nici eu de ce mă tulburaseră într-atât schimbările lui de dispoziție din acea după-amiază. Eram obișnuită cu asemenea schimbări, nu doar la el, ci și la unchiul lui. Uneori mă revolta gândul că doar eu purtam povara unei firi blajine.

Mă străduiam să fiu atentă la calcule, dar gândul îmi fugea la ceva ce găsise unchiul meu în camera mamei după moartea ei. Fusese atât de tulburat, că îmi scrisese. În ultima parte a căsniciei lor, de fapt și cea mai mare, mama nu mai împărțise patul cu tata. Făcea ea însăși curățenie și rareori îngăduia cuiva să intre în dormitorul ei, pe care îl păzea ca pe un refugiu inviolabil, cam tot așa cum făceam eu acum cu casa mea. Numai

atunci când s-a îmbolnăvit au putut ceilalți membri ai familiei să intre în cameră și să-i descopere micile secrete: o cutie de tutun de mestecat (pretindea că se lăsase), scrisorile mele către ea, albumul cu fotografiile mele de când eram copil (pe care tata voise să-l distrugă). Unchiul meu mi-a scris că în album a găsit o lamă de oțel subțire, curbată, care putea pătrunde în carne ca într-un fruct copt de mango. Aveam știre despre ea? m-a întrebat în scrisoare. Imi pomenise mama vreodată de pumnalul acela? De ce dormea cu el sub pernă? Întrebarea mă urmărește și acum, dar răspunsul nu-l voi afla niciodată.

Acum eram și mai ocupată decât înainte. Îmi împărțeam timpul între spital, Veer, școală și fabrică. Singurul lucru statornic, atunci când ajungeam acasă, era figura lui Charu, care mă aștepta prin apropiere sperând că poate poștașul a venit fără ca ea să bage de seamă și a lăsat o scrisoare sub un ghiveci, sau poate că m-a întâlnit pe drum și mi-a dat atunci scrisoarea. De cele mai multe ori speranțele ei erau deșarte. De la începutul lunii august trecuseră multe zile și nu mai sosise nici o scrisoare. În fiecare după-amiază Charu se învârtea de colo-colo așteptându-l pe poștaș și nu renunța până când nu-i auzea pe ceilalți păstori chemând animalele din străfundurile pădurii, la apusul soarelui. Abia atunci zăream umbrela ei cu trandafiri săltând în sus și în jos pe când ea alerga la vale, prin iarba îmbibată de apă, ca să-și adune vitele. Fie vară, fie iarnă, purta aceiași papuci de plastic, iar la vremea musonului, când se întorcea acasă, îi lua ceva timp ca să scape de lipitori presărându-și sare pe labele picioarelor și pe pulpe. Când termina, avea o figură pleoștită, dar nu doar de oboseală; fiecare zi începea cu speranță și se încheia cu dezamăgire.

Nu a fost o perioadă bună pentru ea. În luna aceea Ama a vândut-o pe Pinki măcelarului.

— N-aș fi nevoită să vând capra la care ții dacă n-aș cheltui atât cu tine, i-a tăiat scurt vorba lui Charu când aceasta a încercat s-o facă să se răzgândească.

Mesele pregătite pentru rudele posibililor gineri costau destul de mult, și pe deasupra îi mai datora bani și lui Ohjha.

— Caprele astea nu sunt jucării, îi explica ea nepoatei. De ce crezi că le țin?

Toate caprele lor erau crescute ca să fie tăiate și ajungeau la măcelarul din piață de îndată ce se îngrășau îndeajuns. Charu se mai despărțise și de alte animale dragi ei, dar nu se obișnuise niciodată cu ideea, și durerea era de fiecare dată la fel de mare ca prima oară. În ziua când a venit măcelarul să o ia pe Pinki, Charu a rămas în casă, ghemuită într-un colț, cu o pernă pe cap. Ținea în mână talanga pe care i-o legase la gât lui Pinki atunci când era un ieduț năzdrăvan care țopăia încolo și încoace și se răsucea în aer înainte să ajungă la pământ. După ce i-a dat banii Amei, măcelarul cel costeliv a tras de sfoara cu care era legată Pinki, încercând să o înduplece să vină după el. I-a dat câteva frunze de stejar ca să o momească și când a văzut că nu izbutește a plesnit-o peste fund cu un băț. Capra s-a înțepenit pe picioare și nu s-a lăsat dusă cu nici un chip; măcelarul n-a putut să o miște. Văzând ce se întâmplă, Ama l-a trimis pe Puran să-l ajute. În astfel de momente îi părea bine că Puran e sărac cu duhul; niciodată nu făcea legătura între dispariția caprelor și omul care venea și le îmbia cu frunze verzi. Când l-a văzut pe Puran, capra a behăit bucuroasă și l-a urmat ascultătoare, așa cum făcea când mergeau la păscut.

A doua zi am mâncat la prânz împreună cu Veer. Când am văzut tocana de oaie, am simțit cum mi se strânge stomacul. I-am povestit lui Veer ce se întâmplase cu o zi înainte, dar el m-a privit cu un zâmbet amuzat. Până atunci nu știusem de unde vine carnea pe care o mâncam?

— Nu e același lucru, am răspuns. O știam pe capra care a fost dusă la tăiere. Avea un nume și o personalitate a ei.

Nu mai puteam vedea lucrurile la fel după ce fusesem martoră la acea întâmplare: Pinki avusese încredere în Puran și în măcelar și fusese trădată. Nu voiam să mai mănânc niciodată carne.

Veer m-a ciupit de obraz:

— Ține-ți firea. Prea pui totul la suflet.

Mi-a povestit că un unchi de-al lui, la care era trimis uneori în vacanțele școlare, îl pusese să ucidă animale.

— Unchiul credea că sunt laș, a zis Veer. Și avea dreptate. Nu puteam suferi nici cel mai mic act de cruzime. Când se băteau doi băieți, fugeam de acolo și mă ascundeam. La internat eram ciuca bătăilor. Odată m-au îmbrăcat în fustă și m-au purtat pe coridoare, fiindcă îmi era teamă să mă înscriu la un meci de box. Toți îmi ziceau sclifositul.

Chiar în prima zi, unchiul îl pusese să sucească gâtul unui pui, să-l jumulească, să-i scoată măruntaiele și să asiste la pregătirea lui de către bucătăreasă. Apoi a fost obligat să-l mănânce la prânz. Săptămâna următoare a făcut același lucru cu un ied alb. I-a tăiat gâtul cu toporul. Avea doisprezece ani. După aceea n-a mai fugit niciodată atunci când fazanii și iepurii împușcați la vânătoare erau jumuliți sau jupuiți și li se scoteau măruntaiele.

— Iar de Diwan Sahib ce să mai zicem? a încheiat Veer. A împușcat mai multe păsări decât orice vânător. Bazaconiile astea cu protecția animalelor sunt idei care i-au venit la bătrânețe.

Veer se întorsese de două săptămâni. Se pregătea să plece din nou și acesta era dejunul de rămas-bun, pentru care fusese pregătită tocana de oaie. Veer a mâncat și porția mea.

— În săptămânile care vin am să cam fac foamea, mi-a zis. Apropo, n-ai citit despre țapul lui Frank Smythe, numit Bartholomew? A urcat alături de el până la Valea Florilor[1], i-a fost tovarăș, până într-o zi când l-au tăiat și s-au apucat să-l mănânce bucată cu bucată.

Veer a izbucnit în râs, mi-a trecut degetele prin păr și s-a ridicat.

— Ei, a venit vremea să plec. Dacă am să dau peste vreun Bartholomew pe drum, am să păstrez un dinte de-al lui pentru tine.

Se ducea cu un grup de nemți în Valea Florilor. La vremea musonului regiunea era cu adevărat splendidă. Când protestasem,

---

1 Regiune din Himalaya descoperită de alpinistul britanic Smythe, devenită rezervație naturală.

amintindu-i că Diwan Sahib era în spital, se simțea rău și nu respira decât cu masca de oxigen, Veer mi-a spus că nu se putea găsi un înlocuitor într-un răgaz atât de scurt.

— Aș lăsa pe altcineva în locul meu dacă aș putea, crede-mă. Nici eu n-aș vrea să-l părăsesc pe bătrân, dar nu pot lăsa grupul baltă. Și-au planificat expediția asta de un an. Ar fi o lipsă de profesionalism din partea mea. Și apoi, doar ești tu lângă el, nu?

13

Următoarea scrisoare de la Kundan Singh a venit abia la sfârșitul lui septembrie. Era un plic. O singură dată mai folosise un plic, care costa mult mai mult decât o scrisoare-plic. Trimisese din nou o fotografie. Era îmbrăcat cu o cămașă albă, frumos călcată și se încrunta atât de tare la aparatul de fotografiat, încât părea saşiu. Avea părul dat cu ulei și pieptănat lins. Charu a aruncat o privire la poză și a ascuns-o între palme. Îi era rușine să se uite prea îndelung, atâta vreme cât eram și eu de față. Avea să se ducă la una dintre ascunzătorile ei și să o cerceteze cu amănuntul, îndată ce prindea un moment potrivit.

S-a așezat pe scaunul unde stătea de obicei și a așteptat să-i citesc scrisoarea, dar eu aveam alte treburi și le-am terminat în timp ce ea aștepta, bătând cu un deget de la picior în podea. O amenințasem deja că n-am să-i mai citesc scrisorile, cu gândul că poate așa o să se apuce mai cu inimă de învățat – era cam leneșă din fire.

Eu petreceam atât de puțin timp acasă, că aveam de plătit un teanc de facturi la electricitate și apă; scaunele gemeau sub grămezile de haine, laptele adus de lăptar dimineața avea să se strice dacă nu-l puneam de-ndată la fiert. Am strâns prin casă și m-am așezat la masă ca să scriu cecuri pentru facturi. Și atunci am auzit un sunet slab, aproape numai o răsuflare: vocea lui Charu. Spunea ceva în șoaptă. Am auzit consoanele șuierătoare, vocalele lungite înainte să prindă înțelesul cuvântului întreg. Am rămas nemișcată și m-am prefăcut că sunt

atentă la facturi. Era oare adevărat? Da, Charu citea singură! În cele din urmă, pe pagină, dar și în mintea ei, alfabetul se adunase în cuvinte pe care le înțelegea. I-am aruncat o privire pe furiș: era încruntată și buzele i se mișcau alcătuind cuvintele. Urmărea rândul cu degetul. În cameră se lăsase o tăcere adâncă, în care nu se auzeau decât șoaptele ei. Totul era nemișcat.

Nu m-am clintit și nici n-am mai privit-o, dorindu-mi să citească mai departe, să nu se oprească, dar deodată capacul ceainicului a început să zăngăne: apa dăduse în clocot. Charu a sărit în sus, parcă trezită din somn.

— Mă duc eu să fac ceaiul, s-a oferit ea. Dumneavoastră terminați-vă treaba.

Când ceaiul a fost gata, ne-am turnat câte o ceașcă și am luat scrisoarea. Așa cum facea întotdeauna, Kundan întreba cum le merge tuturor și îi spunea lui Charu despre cum e vremea la Delhi. Povestea ce se mai întâmplase în casa directorului, despre vizita la Red Fort[1], despre un accident la care fusese martor. Doar când am ajuns la ultima pagină am aflat vestea cea mare. Stăpânii lui Kundan încercau de ceva vreme să înceapă o afacere în străinătate, iar industria hotelieră oferea multe posibilități. Găsiseră ceva în Singapore, unde aveau să câștige de cinci ori mai mulți bani și să trăiască mult mai bine decât în Delhi. Voiau să-l ia pe Kundan cu ei. Îi spuseseră că nu vor să-l lase pe drumuri. Eu știam că de fapt voiau să-l ia cu ei pentru că gătea bine, dar asta însemna, desigur, și că aveau încredere în el și îi apreciau onestitatea, lucru care mă bucura, gândindu-mă la relația lui cu Charu. „Mi-au vorbit foarte frumos", scria Kundan. „Am fost tare bucuros." I-au mai spus că și leafa lui va crește și că astfel va putea plăti mai repede datoria tatălui său și va putea strânge bani pentru căsătoria surorii. Va putea să vină acasă o dată pe an, nu era chiar atât de departe. Voiau să stea în Singapore doar câțiva ani, căci nu se gândeau să trăiască în altă parte

1 Fortăreața Roșie, construită în secolul al XVII-lea și denumită astfel datorită materialului de construcție folosit – gresie roșie.

decât în India. Singapore era doar un mod de a face bani într-un timp scurt și de a mai vedea și alte locuri. Pentru Kundan, o asemenea ocazie nu mai avea să apară. Urmau să meargă acolo cu avionul și să locuiască într-o casă de pe malul mării. Nu aveau să mai sufere de căldură, fiindcă la Singapore toate locuințele aveau aer condiționat. Asta însemna că până și bucătarii au aer condiționat în cameră.

Așa se explica fotografia: era fără îndoială o copie a celei pentru pașaport. Obținerea unui pașaport lua foarte mult timp, cel puțin șase luni, așa că mai bine se apucau de pe acum, ziseseră stăpânii lui. Bineînțeles, dacă nu voia, putea să nu meargă cu ei. Doar avea douăzeci de ani, era adult.

Cam atât spunea Kundan în scrisoare. Nu spunea dacă luase o hotărâre sau dacă încă se mai gândea și nu pomenea nimic despre Charu. Nu mai scria că-i este dor de dealurile din Ranikhet sau că tânjește după mirosul acelor de pin sau al ierbii proaspăt cosite. Simțeai că se schimbase, că e pe cale să devină un tânăr cu picioarele de pământ, pregătit pentru viața de oraș. Nu se mai văzuse cu Charu de mai bine de o jumătate de an.

În timp ce citeam scrisoarea, am văzut cum fața lui Charu își pierde orice expresie, așa cum făcea ori de câte ori era îngrijorată. M-a întrerupt de două ori, ca să mă întrebe cum se merge cu avionul și unde se află Singapore. Mai departe decât Jaipur sau Rampur? Când am terminat, s-a ridicat și a dat să plece. Ținea capul în pământ, dar nu vedea pe unde calcă, fiindcă s-a împiedicat de un covor. I-am amintit să-și ia scrisoarea. S-a întors, a luat-o, dar în timp ce ieșea am văzut cum o face ghemotoc în pumn, împreună cu fotografia.

În noaptea aceea am stat trează în pat, gândindu-mă la felurite visuri.

Întâi mi-am adus aminte ce anume visau stăpânii lui Kundan – mai mulți bani, o schimbare, călătorii, marea – și că visurile lor aveau puterea să le schimbe pe ale lui Kundun. Familia lui ar fi trăit mai bine dacă el ar fi câștigat mai mulți bani.

Pe de altă parte, noile lui dorințe ar fi năruit speranțele lui Charu.

Mi-am adus aminte de Veer. Oare nu se gândea decât la succesul firmei lui? Noi trasee, noi grupuri de alpiniști, noi vârfuri și ghețari? La ce se gândea când era singur? La cine îi fugea gândul când se trezea din somn? Mă întrebam dacă se gândea vreodată la mine atunci când nu eram împreună. Când era plecat nu telefona niciodată, fiindcă, așa cum spunea, „Când încep o ascensiune, îmi place să cred că sunt pe altă planetă. Intru în altă lume".

Dar Diwan Sahib? Era în spital de aproape o lună. Erau zile când doctorul își pierdea speranța și mă întreba cât de repede ar putea ajunge rudele lui la spital. Dar apoi își revenea, hârâind, bolborosind, tușind și scuipând o flegmă galbenă. Cât stătea întins în pat, nu vedea decât crăpăturile și pânzele de păianjen de pe tavanul dat cu vopsea albastră și galbenă, acum scorojită. Când se simțea îndeajuns de bine cât să poată sta sprijinit pe perne, se uita afară pe fereastră, din spatele măștii de oxigen, la o priveliște tihnită: o vale cu versanții acoperiți de verdeață. Prin cadrul ferestrei treceau din când în când zmeie și vulturi.

Diwan Sahib îngropase amintirile unui trecut măreț și acum ducea viața solitară a unui excentric de provincie. Ultima lui tentativă de a-și impune autoritatea se izbise de atitudinea insultătoare a unui polițist care ar fi facut temenele și ar fi măturat pământul în fața lui pe vremea când era diwanul din Surajgarh. Copii nu avea. Într-un moment de furie își aruncase pe foc munca de o viață. Așa cum era acum, redus la tăcere de tuburi și masca de oxigen, îmi părea și mai greu de atins decât Veer. Când stăteam lângă patul lui și îi vorbeam, vedeam cum expresia ochilor i se schimbă câteodată, însă de cele mai multe ori îi închidea și întorcea capul, ca și cum nu suporta să i se aducă aminte de lumea de dincolo de colivia în care trăia. Mi-am adus aminte de ultimele zile ale mamei, cu pumnalul sub pernă. Se chinuise să-mi scrie o ultimă scrisoare,

trei rânduri șovăitoare, în care îmi spunea că nu-și dorește decât să mă mai vadă o dată și apoi să moară.

M-am gândit la Ama, care se dusese de mai multe ori să-l vadă pe Diwan Sahib la spital. Mersese pe jos, ca să economisească cele șase rupii cât ar fi costat autobuzul. Când intra în cameră, se așeza țeapănă pe marginea patului, ca și cum i se părea nepotrivit să stea într-o poziție mai comodă. Când apărea o infirmieră, care fie îl întorcea pe Diwan Sahib, fie îi verifica masca de oxigen, se uita în altă parte. Scoasă din mediul ei părea o străină, o țărancă înaltă, osoasă, îmbrăcată în hainele ei cele mai bune, cu părul dat cu ulei și strâns la spate într-un coc. Avea o expresie aspră, distantă. Își acoperea capul cu un colț al sariului și abia dacă scotea o vorbă, ceea ce nu i se întâmpla niciodată acasă. Ama se lupta de multă vreme ca s-o poată duce de azi pe mâine, apărând demnitatea ei și virtutea lui Charu, cu speranța că va ajunge la o condiție respectabilă căsătorindu-și nepoata cu un slujbaș guvernamental. Cine știe ce-ar fi făcut dacă ar fi aflat de Kundan...

Cât despre mine... Ce departe mi se părea acum casa din Deccan! O fată negricioasă, cu ochi strălucitori și cozi lungi împletite cu flori, care practica Bharatnatyam într-un sari de fetiță, roz cu galben, și învăța de la Beni Amma cum să macine *dosa* într-o piuă mare de piatră – doar așa, ca să se distreze, fiindcă o fată născută într-o familie atât de bogată ca a mea n-ar fi avut niciodată de ce să se spetească muncind. La ce visam eu pe vremea aceea? Nu-mi mai amintesc. După ce l-am întâlnit pe Michael, visam tot timpul – mai întâi să fiu câteva ore singură cu el, apoi o zi întreagă și pe urmă oră de oră și zi de zi. După aceea visam, ca toate femeile, la copii, la o casă cu animale, o slujbă plăcută... Toate s-au risipit când a murit Michael. Iar acum la ce visam? Mai visam la ceva? Îmi era teamă să aflu.

14

Din Ranikhet nu se poate pleca decât cu mașina. Există autobuze de cursă lungă care pornesc de la cele două autogări din bazar. Una e autogara publică, înconjurată de prăvălii unde poți cumpăra fructe, o frizerie și câteva bodegi cu zidurile înnegrite de fumul negru, lipicios, scos ani la rând de autobuzele învechite. Aici domnește o atmosferă mai calmă, fiindcă angajații statului nu au nevoie să se lupte ca să-și câștige clienții – își primesc salariile indiferent de numărul de pasageri. La celălalt capăt al pieței se află autogara pentru liniile private. Aici oamenii sunt gălăgioși, agresivi, vulgari. Îi amăgesc pe clienți cu tot felul de promisiuni, doar ca să-i vadă urcați în autobuze. „Pleacă într-un minut! Haldwani, Rudrapur, Rampur, Moradabad, Delhi! Pleacă într-un minut!" După ce ți-ai cumpărat biletul și ai găsit un loc în autobuz, se întâmplă să mai aștepți chiar și un ceas, în timp ce șoferul strigă la trecători, îmbiindu-i să urce. În timpul acestei ore vânzătorii ambulanți te bat la cap să cumperi banane și portocale pentru drum, iar bețivii se țin scai de tine să le dai câțiva bănuți.

Mai sunt și cohorte de jeepuri sau taxiuri pentru mai multe persoane care transportă oamenii până în orașele apropiate. Charu nu plecase din Ranikhet decât în două sau trei rânduri, când se dusese la o nuntă sau o sărbătoare într-unul dintre satele aflate sus, în munte. Nu fusese niciodată singură. Nu văzuse niciodată alt oraș în afară de Ranikhet. Cât de mare e Delhi? îl întrebase pe Kundan Singh când acesta era pe picior de plecare. Era cam cât patru sau cinci Ranikhet la un loc?

La vremea aceea întrebase din simplă curiozitate. Acum, răspunsul era o chestiune de viață și de moarte. Înțelesese din ultima scrisoare a lui Kundan Singh că trecuse vremea visatului cu ochii deschiși. Era timpul să facă ceva. De vreme ce el nu se hotărâse dacă să treacă pe la Ranikhet înainte să plece în Singapore, atunci avea să meargă ea la el.

Charu nu avea nici cea mai vagă idee despre cum să-l găsească pe Kundan Singh odată ajunsă la Delhi. Nu avea decât plicurile pe spatele cărora el își scrisese adresa. I-a trimis și ea o scrisoare, prima din viața ei, în care i-a spus doar data când ar trebui să vină la stația de autobuz din Delhi ca să o aștepte – 12 octombrie. Se hotărâse să plece într-o seară când bunica nu era acasă, ceea ce se întâmpla destul de des acum, fiindcă Ama mergea regulat să-l vadă pe Diwan Sahib la spital. Charu și-a ales vinerea din săptămâna următoare. Avea să aștepte până când adormea Puran, apoi să ia un autobuz de noapte care să o scoată din oraș.

Noapte de noapte, în timp ce Ama sforăia alături de ea și Bijli scheuna prin somn, Charu stătea cu ochii deschiși pe întuneric, plănuind cum să se furișeze de acasă fără să bage nimeni de seamă. Prima problemă era chiar stația de autobuz. Deoarece aducea lapte la bazar în fiecare zi și unul dintre clienții ei era Nanda Devi, patiseria de lângă autogara publică, toată lumea o cunoștea acolo. La garajul privat era Bimla, vânzătorul de legume din Nepal, de la prăvălia căruia Charu aduna în fiecare zi marfa stricată ca să o dea vacilor. Ca să nu fie văzută de ochi iscoditori, trebuia să evite bazarul și cele două capete de linie.

În clipa în care Ama a plecat la spital pe 11 octombrie, Charu s-a apucat să scotocească prin camere, căutând cele trebuincioase. A pus câteva lucruri luate din cutia bunicii într-o punguță pe care și-a prins-o la gât și a băgat-o sub *kurta*. În traista de pânză cu care pleca la piață a pus câteva *roti* vechi, păstrate pentru vaci. A adăugat câteva *batasha* și cocoloașe de *jaggery*, un rând de schimburi și un pieptene. A pus și teancul de scrisori de la Kundan, legate cu un elastic. S-a gândit puțin și a

mai pus secera cea mai mică din cele două pe care le avea. Era îmbrăcată cu hainele de fiecare zi și papucii de plastic.

Pe când se pregătea să plece, l-a văzut pe Bijli, cu ochii strălucind de curiozitate, dând din coadă ca și cum aștepta o plimbare prin pădure, în ciuda orei târzii. S-a ridicat, s-a scuturat fluturând din urechi și s-a așezat la ușă, gata de plecare.

— Nu acum, mai târziu, i-a spus Charu.

A strâns în pumn un smoc din blana câinelui. Nu credea că va avea inima să-l lase, dar a ieșit repede și a închis ușa după ea. A urcat tiptil cărarea care ducea la staul, ca să mai simtă o dată mirosul vacilor și să le mângâie pentru ultima oară boturile umede. Într-un colț se zărea o mogâldeață – unchiul ei, Puran, dormea ghemuit. Ochii i s-au umplut de lacrimi. Cine va avea grijă de el acum? Cum o s-o mulgă Ama pe Ratna? Vaca nu lăsa pe nimeni în afară de Charu să se atingă de ea. Fără să mai aștepte ca Ratna să întoarcă privirea spre ea, a ieșit din staul și a luat-o la fugă pe cărare, îndepărtându-se de Casa Soarelui și de tot ce ținea de ea.

A ales să meargă pe costișele împădurite, unde când și când traversa câte un drumeag ca să ajungă la panta următoare. Ca să evite Drumul Târgului, unde ar fi putut fi văzută, a fost nevoită să o ia în direcția opusă, pe lângă templul Jhoola Devi, de unde o putea tăia prin pădure spre apus, până ajungea la șoseaua principală. Se hotărâse că era mai bine să prindă un autobuz la o stație din afara orașului, așa că urma să meargă pe șosea până la Uprari, un sătuc situat la șapte kilometri depărtare, unde autobuzele opreau ca să ia pasageri.

Amurgul se lăsa. Ferestrele caselor din deal și de la vale se luminau, la colțurile străzilor felinarele se aprindeau pâlpâind. De cealaltă parte a văii, una, două, douăzeci de luminițe începură să sclipească pe un deal îndepărtat, învăluit în ceața înserării. De când se lăsase frigul, oamenii se retrăgeau în case la venirea serii, așa că drumurile erau pustii. Charu și-a tras eșarfa pe cap acoperindu-și pe jumătate fața, ca nu cumva să fie totuși recunoscută. Mai rămăseseră câteva locuri unde exista primejdia

să se întâmple asta: în casa galbenă pe lângă care tocmai trecea locuia o fată care lucra la fabrică; ceva mai încolo, de unde se auzea vocea unei femei strigând câinele, stătea o fată pe care Charu o cunoștea. Se întâlnise de mai multe ori cu ea când erau cu vacile la păscut.

In scurtă vreme a lăsat în urmă și ultimele case. A grăbit pasul, până când a luat-o de-a binelea la fugă. A trecut alergând pe lângă templul Jhoola Devi, dar s-a întors, superstițioasă. Prăvălia de ceai era închisă, nu se vedea nimeni prin preajmă. A rupt o fâșie subțire din *dupatta* și a legat-o de grilaj. Prin mica arcadă de la intrare vedea imaginea slab luminată a zeiței. A atins cu fruntea treptele de piatră și a șoptit:

— Jhoola Devi, nu am talangă ca să-l pot lega, dar te rog ai grijă de mine.

A aprins un chibrit și a dat foc unei ramuri de pin ca să vadă pe unde pune piciorul; cobora acum prin pădurea din spatele templului. Panta era abruptă, acoperită cu pietre ascuțite. Nimeni n-ar fi putut locui prin părțile astea. Charu nu mai fusese niciodată pe acolo și i se părea că a ajuns într-un tărâm străvechi, unde omul nu pusese niciodată piciorul. Bolovani uriași stăteau aplecați, gata să se prăvălească peste ea. In crăpături se luptau să supraviețuiască cactuși alături de pini pricăjiți. Charu și-a amintit că auzise oameni spunând că pe aceste stânci văzuseră animale tolănite la soare – leoparzi, bineînțeles, dar și pui de șacali. Undeva, printre stânci, se odihnea mașina lui Diwan Sahib, devenită acum adăpost pentru vulpi.

Tot mergând a dat de o cărare îngustă și a luat-o la vale, alunecând pe pietre și pe acele de pin. Ramurile copacilor și ale tufișurilor se agățau de eșarfa și de părul ei. La un moment dat a auzit un foșnet: o pereche de vulpi s-au oprit și au privit-o fără nici un pic de teamă, după care și-au reluat drumul. Eșarfa i-a căzut de pe cap. Își auzea răsuflarea, grea, sacadată. Nădăjduia că papucii nu aveau să se rupă.

Mirosul ramurii de pin aprinse îi aducea aminte de serile petrecute acasă. O clipă s-a gândit dacă n-ar face mai bine să renunțe la ideea ei necugetată și sa se întoarcă acasă. Nu ajunsese

prea departe, așa că nu i s-ar fi simțit lipsa. Însă chiar atunci a zărit mai multe flăcări mișcându-se ceva mai jos, în vale. Erau săteni care scurtaseră drumul spre casă prin pădure, după o zi de muncă în Ranikhet. Charu s-a repezit în urma lor, străduindu-se să nu-și dea foc hainelor sau părului cu ramura aprinsă. Voia să coboare dealul în urma lor, la distanță destul de mare cât să nu fie văzută. Și-a tras din nou eșarfa peste față.

Cam la o jumătate de oră după aceea, măcar că ei i se păruse că a trecut mult mai mult timp, a zărit asfaltul la câțiva metri mai jos. Șoseaua îngustă șerpuia pe coastele dealurilor, cobora și în cele din urmă devenea mai netedă, se îndrepta și se lărgea când ajungea la câmpie. Ca toate drumurile din munte, nu era îndeajuns de lată cât să fie împărțită în benzi de circulație. Charu a văzut ceva mai încolo farurile puternice ale unui vehicul mare străpungând întunericul. Mașina venea dinspre Ranikhet și se îndrepta spre câmpie. Charu a trecut în goană pe lângă doi săteni. Oare unde mergea autobuzul? Nu avea de unde să știe, dar șoseaua era atât de întunecată și pustie, că nu era prea sigură că va putea merge pe jos până la Uprari, așa cum își propusese. A luat-o la goană cât o țineau picioarele și s-a oprit chiar în fața roților, fluturând ramura aprinsă.

S-a auzit un scârțâit de frâne. Era un camion, nu autobuzul așteptat de ea.

Charu s-a dat înapoi, dezamăgită, a scăpat ramura de pin din mână. Șoferul camionului a zâmbit, arătându-și dintii cafenii:

— Urcă, te duc unde vrei.

Însoțitorul lui a râs și el.

— Phii! În ziua de azi găsești oameni unde nici n-ai crede!

Fețele de-abia li se vedeau, roșii-albăstrui la lumina indicatoarelor de pe bord. Păreau a fi oameni de la câmpie. Radioul dat tare transmitea o melodie stridentă. Charu a tras eșarfa mai mult peste obraz și a spus:

— Așteptați o clipă. Sunt cu mine și tatăl și fratele meu.

Șoferul s-a încruntat:

— Cine-a zis că luăm trei pasageri? a făcut el, a apăsat pe accelerație și a plecat.

Ramura de pin se stinsese atunci când o scăpase din mână, chibriturile îi căzuseră din buzunar în timp ce alerga. După lumina orbitoare a farurilor nu mai vedea nimic. A închis ochii ca să obișnuiască cu întunericul și în scurtă vreme și-a dat seama că secera lunii și stelele luminau îndeajuns cât să poată vedea drumul.

A pornit-o pe jos spre Uprari. „Hai, un pas și încă unul și ai să ajungi", își făcea ea curaj singură. „Sălbăticiunile mănâncă câini, nu oameni." Drumul neted de asfalt era o binecuvântare după ce pătise în pădure. Acum fredona încetișor cântece auzite la radioul fabricii. Când traista i-a părut prea grea, a mutat-o pe umărul celălalt. Stomacul începuse să-i chiorăie de foame, dar nu voia să mănânce, pentru că nu știa câtă vreme va trebui să-i ajungă *roti* și *jaggery*. Pe partea stângă drumul îngust era mărginit de un perete de granit acoperit de ierburi acum uscate și copăcei pirpirii. La dreapta era o vale dincolo de care vedea sate îndepărtate, al căror nume nu îl cunoștea. Pe drum nu se zărea nici o luminiță. Din când în când, în zgomot asurzitor, învăluite în fum de eșapament, treceau de lângă ea mașini și motociclete, tăind întunericul în două cu farurile. Mergeau însă prea repede ca să bage de seamă că e cineva pe marginea drumului și dispăreau de-ndată. Cât despre autobuze, nu s-a arătat nici unul.

A ajuns la Pilkholi la ora opt dimineața și s-a așezat ostenită în fața prăvăliei de ceai. Nu-i mai păsa dacă o vede cineva cunoscut.

— Cât costă ceaiul? a întrebat.

— Pentru tine, trei rupii. Altminteri, patru.

A cerut un pahar cu apă, a mâncat un cocoloș de *jaggery* și a pornit din nou la drum.

După vreo jumătate de oră de mers au ajuns-o iarăși din spate farurile unei mașini mari. S-a oprit și a fluturat brațele cât a putut de tare, trăgând nădejde că de astă dată în spatele farurilor se ascundea un autobuz, și nu un camion.

Era într-adevăr un autobuz, din care a țâșnit un controlor furios.

— Ce e în capul tău de stai în mijlocul drumului ca o vacă? Vrei să intrăm la zdup fiindcă am dat peste tine?

— Unde mergeți? a întrebat Charu abia abținându-se să nu plângă.

— Oriunde am merge, pe tine nu te luăm. Smintito! Și nici nu avem loc.

— Pot sta pe jos, a răspuns Charu. Sau în picioare, s-a rugat ea, simțind că nu mai poate căra pe umăr nici măcar traista mică pe care o luase de acasă.

— Nu în autobuzul meu, s-a răstit controlorul la ea.

A pus piciorul pe prima treaptă și s-a apucat cu mâna de bară ca urce la loc. A plesnit de două ori cu latul palmei în tabla autobuzului ca șoferul să știe că poate pleca. Când șoferul a ambalat motorul, a plesnit din nou cu palma în tablă.

— Ce dracu' ai de gând? Plecăm sau nu? a strigat șoferul.

Controlorul i s-a adresat lui Charu pe un ton morocănos, deloc binevoitor:

— Urcă. Hai, repede. Și să-mi dai banii pe bilet. Cu autobuzul ăsta nu se merge pe gratis.

Charu a urcat. Autobuzul mergea la Nainital, o distanță de două ore. Au lăsat-o să se așeze chiar pe ultimul rând de scaune, lângă un bărbat care stătea cu capul scos pe geam și care a vomitat tot timpul cât autobuzul s-a sucit și s-a legănat pe drumul șerpuitor de munte.

15

În acea primă săptămână din octombrie aş fi zis că aud pământul cum scârţâie pe axa lui înclinată în timp ce avansa, mişcându-se în fiecare zi câte un pic în direcţia opusă, spre lunile reci. Se mişca încet, dar nu se oprea, iar cerul încărcat de ploaie, cenuşiu ca gresia, care coborâse peste case şi copaci în lunile musonului s-a subtiat, dând la iveală un albastru intens, aerisit. Îmi plăcea să stau în faţa casei dimineaţa, să mă bucur de soare şi să ascult ţârâitul greierilor. La picioarele mele, pajiştea se pierdea în păduri fără sfârşit. În depărtare, verdele pădurilor era luminat de petele roşii ale toamnei. Îmi închipuiam cum trebuie să fi coborât dinozaurii panta aceea, călcând copacii în picioare, ca să stea la soare pe pietroaiele îmbrăcate în muşchi verde, răspândite peste tot în această parte a pădurii. Crestele înzăpezite din zare luaseră foc: nu le puteam privi decât printre gene.

Lumina aurie de după muson, pajiştile presărate cu floricele roz şi crini sălbatici, aerul limpede, rece şi uscat ne înviorară pe toţi. Oriunde te uitai, oamenii văruiau, vopseau, reparau stricăciunile făcute de ploi, ca să poată întâmpina cum se cuvine sărbătoarea Diwali. Saltelele erau scoase la soare după luni întregi de mucezeală, femeile se apucau să cosească iarba ca să facă provizii pentru lunile de iarnă. În bazar, noi afişe electorale au fost lipite peste cele vechi, spălate de ploi. Noi şiraguri de fanioane au fost agăţate peste tot. Au început lucrările la drumuri; mirosul acru al butoaielor cu smoală fumegândă acoperea uneori mirosul caprifoiului. Oamenii

domnului Chauhan erau peste tot, înarmați cu găletușe de vopsea și soluție de curățat. Mai era doar o lună până la Reuniune.

La fabrică lipeam etichetele pe cele câteva sute de borcane de dulceață pe care le facuserăm din fructele culese vara. Trebuia să terminăm înainte de sărbătoarea Diwali, asa încât dulcețurile să ajungă la Delhi la timp ca să poată fi vândute. Ziarele uitaseră de creștinii din statul Orissa și trecuseră la alt subiect. Canalul religios Lumina Divină se apucase din nou să convertească suflete. Domnișoara Wilson se mai calmase. Când a intrat iarăși ca o furtună în timpul orei și a bătut cu bastonul în catedră și a ordonat să se facă liniște, am știut că viața revenise la normal. Mi-a spus în cancelarie după o dimineață deosebit de grea pentru mine:

— De câtă vreme predai aici? De cinci ani. Uită-te la Joyce Mam. A început acum trei ani și elevii stau „drepți" în fața ei. Ai învățat cât de cât cum să-i stăpânești? Ai făcut vreun progres? Nu. Zero!

Avea un fel batjocoritor de a pronunța cuvântul, pe silabe, apoi pe litere: „Zee-roo! Z-E-R-O!", după care a făcut un cerc din degetul mare și arătător și m-a privit prin el ca printr-un monoclu.

Când norii de ploaie s-au risipit, Diwan Sahib a început să se simtă mai bine. Cerea rom, ba chiar a vrut să-i aducem tabachera Silver Ghost în formă de Rolls Royce.

„De vreme ce tot arăt ca o fantomă..." glumea. Cu voce slabă, întreruptă de accese de tuse, punea la punct doctorii și surorile, pretinzând că îl luau de sus. Îi trata la fel ca pe mine. Cerea să i se aducă ziarul și mă punea să-i citesc. Alegeam știrile ieșite din comun, despre care știam că îl vor distra: că la compania feroviară Western Railways păturile nu erau spălate decât o dată pe lună; că un spărgător de bănci ucrainean nu găsise altceva mai bun decât o mașină a poliției ca să-și ia tălpășița; că în Australia o cămilă-mascul ținută pe lângă casă încercase să se împerecheze cu femeia care o îngrijea și o omorâse. Încetul cu încetul, rezerva în care stătea el la spital se transforma în camera lui din Casa Soarelui. În jurul patului

se adunau bine cunoscutele grămezi de sticle, cărți, cutii de medicamente și ziare.

Domnul Qureshi venea în fiecare zi să îl vadă. Din când în când venea și generalul. Himmat Singh se mutase de-a binelea acolo și dormea în camera lui Diwan Sahib. Își adusese salteaua și câteva pături și își făcuse culcuș într-un colț. Ori de câte ori Diwan Sahib scotea un sunet, Himmat Singh sărea în picioare ca să vadă de ce avea nevoie. Când nu era treabă de făcut, stătea la taclale cu noii prieteni pe care și-i facuse sau moțăia la soare, așezat lângă fereastră. Adusese pe furiș o sticlă de rom din care lua câte o dușcă atunci când nu era nimeni în preajmă. Ba chiar o dată l-am prins scoțându-i lui Diwan Sahib masca de oxigen ca să-i dea o înghițitură. Făceam tot posibilul ca să mă duc acolo zi de zi, anume ca să-l împiedic s-o facă. Ama venea în vizită măcar de două ori pe săptămână și uneori ne întorceam împreună într-un jeep transformat în taxi. Nopțile erau deja mai lungi, întunericul se lăsa dintr-odată. Când coboram la stația de pe Drumul Târgului, mergeam cât puteam de repede, de teama leoparzilor care ar fi putut să se ivească din tufișuri.

În seara de 11 octombrie, după ce am venit de la spital, abia am apucat să închid ușa, că am și auzit-o pe Ama, care ieșise din casă:

— Charu e acolo?

Nu era. Nu era nici în staul. Am aprins torțe și am căutat-o peste tot, înarmate cu bețe.

— Unde e fata asta? O fi căzut pe undeva și și-a rupt vreun picior? O fi sărit vreun leopard la ea? se văicărea Ama. Când se întâmplă câte un lucru rău, apoi tot așa o ține.

A intrat în casă, nedumerită și îngrijorată. Puran, care dormea în șopron, a ieșit beat de somn și a început să o strige și el pe Charu, de parcă era o vacă rătăcită. Funcționarul ne-a auzit și a ieșit la rândul lui din casă. A ridicat privirea spre noi și a strigat:

— Ce e, Ama, de ce trezești păsărelele din somn?

Amei i-au căzut ochii pe cutia de lemn în care ținea lucrurile de valoare. Nimeni nu trebuia să știe unde o ține ascunsă și ce se găsește în ea. Și uite că acum era la vedere, cu capacul deschis și încuietoarea ruptă. Lipseau bani și o bijuterie. Era inelul pe care mama lui Charu, acum moartă, îl purtase în nas în ziua nunții: un cerc de aur mare cât o brățară, împodobit cu perle și bobițe de aur, o podoabă atât de grea, că putea rupe nara fetei care îl purta, chiar și numai în ziua nunții, dar fără de care nunta nu ar fi putut avea loc.

Când a văzut că lipsește inelul, Ama și-a dus degetul la nas fără să-și dea seama; purtase și ea un inel asemănător, care îi lăsase o gaură mare în nară, goală acum, fiindcă nu mai purta podoabe. Și-a frecat nasul, amintindu-și de toate inelele și bumbii pe care îi avusese. A dat încet cutia la o parte și a închis capacul, așa încât funcționarul și soția lui, care venise și ea, să nu vadă ce ascundea înăuntru.

— Mă duc după Lachman, a propus funcționarul. Luăm taxiul lui și dăm o tură prin împrejurimi. Trebuie să o găsim. Poate că s-a rătăcit vreo vită și ea a plecat să o caute. *Arre O* Puran, ia du-te și vezi: sunt toate vacile și caprele înăuntru?

Ama se uita fix la mine, cu o privire atât de pătrunzătoare, că abia cutezam să o privesc la rândul meu.

— Ce spui, doamna profesoară? Să aducem mașina?

— Mie mi-a spus că s-ar putea să nu vină la lecție astăzi fiindcă se duce să-și vadă o prietenă care urmează să se mărite în scurtă vreme cu un băiat din Delhi, am spus bâlbâindu-mă. Credeam că știi.

Îmi era așa de teamă, că simțeam că mă lasă genunchii. M-am prins cu mâna de ușă. Charu nu avea habar cum să se descurce într-un oraș mare. Cum de plecase fără să-mi spună o vorbă? Dacă pățea ceva nu mi-aș fi iertat-o niciodată. Și nici Ama nu m-ar fi iertat.

— Și băiatul... e băiat bun? a întrebat ea după ce a tăcut o vreme. Așa mă gândesc, că mama prietenei nu și-ar da fiica

după un golan. Mai ales că e vorba de un oraș îndepărtat. Ce zici, doamna profesoară?

— E băiat bun, așa mi-a spus Charu, am răspuns străduindu-mă să-mi ascund tremurul din voce.

Mă bătea gândul să plec după ea. Cel puțin îmi dăduse prin cap să notez adresa lui Kundan. La el trebuie să se fi dus, unde altundeva?

— E dintr-o familie bună? a vrut Ama să știe. Mirele prietenei?

— Dintr-o familie care nu a vrut decât fata. Fără zestre, așa mi-a spus Charu. Câștigă bine, are o slujbă bună, respectabilă. Are perspective frumoase, va călători chiar și în țări străine și va câștiga de cinci ori mai mult decât oricine de aici.

— *Arre* Ama, s-a impacientat funcționarul, lasă-mă cu prietena lui Charu. Să se mărite cu cine-o vrea, ce ne pasă nouă? Chem taxiul sau nu? Eu zic să mergem s-o căutăm pe Charu. Dacă mai zăbovim, se întunecă de-a binelea.

— Deocamdată nu, a zis Ama. Cred că are să se întoarcă. Parcă mi-a zis și mie ceva, cum că se duce la prietena ei, da' cred că am uitat. Profesoara noastră știe întotdeauna unde e Charu.

16

A doua zi de dimineață, Charu s-a trezit pe un culoar al spitalului Nainital. Petrecuse noaptea acolo, fiindcă nu știuse unde să stea până dimineața, când urma să ia autobuzul care mergea la Delhi. Duhoarea de urină și dezinfectant îi tăiase orice poftă de mâncare; rămăsese trează aproape toată noaptea, auzind prin ferestrele deschise cum gem și mormăie bolnavii din salonul imens. În timpul nopții grijile ei se transformaseră în coșmaruri. Dar dacă nu-l găsea pe Kundan? I-ar fi ajuns banii ca să-i dea de urmă? Dar dacă el nu mai voia să știe de ea? De ce îi păruse atât de nepăsător în ultima lui scrisoare? Ce s-ar întâmpla dacă ar fi nevoită să se întoarcă la Ranikhet cu coada între picioare? Ama ar da-o afară pe ușă fără nici o milă, la fel cum făcuse cu tatăl lui Charu. Ama nu știa ce-i iertarea; dacă cineva îi greșea, ținea minte ani de zile. Poate că Maya Mam i-ar lua apărarea. I-ar da găzduire câteva zile. Și ea se măritase cu un bărbat din altă castă – ba chiar de altă religie – și își pierduse familia.

A închis ochii și s-a străduit să-și aducă aminte de lucruri plăcute în legătură cu Kundan. Ce uimit o să fie mâine, când o să dea cu ochii de ea! Nu-i venea să creadă că avea să-l vadă în carne și oase, să simtă mirosul pielii lui și să-i atingă buzele... doar peste o zi, peste câteva ore. Ce mai erau câteva ore, după lunile de despărțire? Numai că aceste ore îi păreau mai lungi decât lunile.

A doua zi în zori, când mergea pe malul lacului Nainital, a băgat de seamă că la suprafața apei se vedeau bule de aer în

locurile unde țâșneau izvoare subterane. Nu i se părea drept să fie pe malul lacului fără Kundan; el ar fi trebuit să o ducă să vadă izvoarele. În jurul ei era o întindere de apă mai mare decât văzuse în viața ei. Își zicea că oceanul care trebuia traversat până la Singapore nu putea fi mult mai mare. La malul lacului erau legate zeci de bărci care săltau în sus și în jos pe valurile iscate de vânt.

— O să mergem până în mijlocul lacului într-o barcă, îi promisese Kundan odată, după ce mersese la Nainital cu patronul lui și văzuse lacul pentru prima oară.

O sărutase pe pielea catifelată din spatele urechii, în timp ce mâinile îi mângâiau sânii.

— În barcă n-o să fim decât noi doi.

Privind în larg, Charu și-a închipuit că ea și Kundan erau chiar în mijloc, într-o barcă vopsită în albastru și roșu, cu vâsle lungi, albe.

Soarele se ridica încet pe cer. Cu ochii la apă, pierduse noțiunea timpului. Cum nu avea ceas, a fost cuprinsă de panică. A ținut-o tot într-o fugă până la stația de autobuz, s-a rătăcit, l-a întrebat unde e stația pe unul dintre oamenii care îngrijeau caii și care tocmai scotea la plimbare o mârțoagă și a luat-o la goană în direcția indicată de acesta. Traista i se izbea de șold, eșarfa îi căzuse de pe cap, abia mai răsufla.

Când a ajuns la stație, controlorul și șoferul de-abia sosiseră. Aprinseseră câte o țigară și stăteau de vorbă lângă autobuz. Mai erau și alți călători acolo, veniți chiar mai devreme decât ea, și așteptau să se facă curat în autobuze. Charu a alergat până la șofer și a întrebat, ca să fie sigură:

— Ăsta e autobuzul de șase pentru Delhi?

— Da, i-au răspuns. Mai durează un pic până se deschid ușile.

Charu s-a dus ceva mai încolo și a așteptat, fără să-și ia ochii de la cei doi și de la autobuz. Nu voia să riște nimic. La șase fără cinci a fost prima la ușă. Unii veneau abia acum, luptându-se cu bagajele, încă somnoroși. Charu s-a urcat și s-a așezat la fereastră, pe al doilea rând. Geamurile erau crăpate. Ici și

colo mai era o zdreanță de perdea albastră, înnegrită de murdărie. Charu a dat perdeaua la o parte ca să mai vadă o dată lacul. Traista și-a pus-o pe genunchi. Voia să se pieptene când ajung la Delhi și apoi să găsească un loc ca să se schimbe, să se îmbrace cu o *salwar kurta* mai frumoasă, pe care o adusese anume. Voia să se spele pe față și să se dea cu kohl la ochi. A zâmbit unui gând ascuns și și-a aranjat bumbul de argint din nară. Apoi a scos o *roti* veche și un bulgăre de *jaggery* și le-a rontăit în chip de mic dejun.

Autobuzul face opt ore de la Nainital la Delhi. În prima parte a călătoriei drumul îngust coboară dealurile răsucindu-se încolo și încoace. De o parte și de alta nu se vede decât jungla, dar când și când pădurea se retrage și prin acele spărturi Charu vedea în depărtare culmile încununate de zăpadă. Aceiași munți pe care îi vedea în Ranikhet, cine ar fi zis! Și-a sprijinit capul de geamul zăngănitor al autobuzului și și-a lăsat gândurile să-i zburde.

Autobuzul mergea cu viteză, luând curbele atât de repede, că lui Charu i se făcea greață. Șoferul, un individ nervos, cu față de schelet, arunca umerii când într-o parte, când într-alta, luptându-se cu volanul. Scotea capul pe fereastră și striga la șoferii de camion care urcau:

— *Arre* Ustad, e vreun blocaj în față? Drumul e deschis, pot să merg?

Mai tot drumul a râs de unul singur și a intonat cântece populare cu voce puternică, dându-și aere de vedetă. Apoi trecea la cântece din filme romantice și atunci cânta cu voce subțire, falsă. Se oprea din când în când ca să-i înjure șoferii care îi stăteau îndrum.

— *Arre* Saala, Privaate!

Sucea volanul, apropiindu-se amenințător de mașinile mai mari, ca să-i intimideze pe șoferi.

Ochii îi luceau în oglinda retrovizoare. La un moment dat a surprins privirea lui Charu și i-a făcut cu ochiul. Fata a întors

repede ochii spre femeia de alături, care i-a răspuns cu o înclinare din cap. Ţinea în braţe un copilaş de vreo doi ani care i-a zâmbit larg lui Charu, arătându-şi cei trei dinţi. A întins mâna grăsuţă, a apucat-o de păr şi a tras cât a putut de tare. Charu a scos un ţipăt. Femeia i-a tras o palmă copilului şi a spus:

— De câte ori nu i-am spus să nu mai tragă oamenii de păr... Da' ce, crezi că mă ascultă? – Vocea stridentă acoperea zdrăngănitul autobuzului. – E un copil rău. Nu-i al meu, că l-aş fi învăţat eu cum să se poarte. E al cumnatei mele, ea l-a stricat. E primul băiat după trei fete, ce poţi să-i faci? – L-a ciupit de braţ şi l-a îndemnat: Spune *namaste* lui Didi, băiat rău ce eşti.

Charu s-a uitat pe fereastră şi a văzut că treceau pe lângă o cascadă. I-ar fi plăcut să-şi răcorească picioarele în apa scânteietoare. Vecina a continuat:

— Uneori varsă fiindcă i se apleacă pe drumurile astea de munte. Dacă îl laşi pe scaunul de la geam o să fie liniştit.

Copilul a început să zbiere, parcă înţelegând despre ce e vorba.

— Nu vrea decât să se uite pe geam, a spus femeia pe un ton acuzator, parcă învinovăţind-o pe Charu că îl făcea să plângă.

— Sunt învăţată cu copiii plângăcioşi. Nu mă supără, a răspuns Charu şi s-a întors spre fereastră.

Simţea privirea înfuriată a femeii aţintită asupra ei, dar nu-i păsa. Şi-a sprijinit capul de marginea ferestrei şi a închis ochii.

Autobuzul a oprit de două ori, pentru ca oamenii să cumpere mâncare, să bea ceai şi să se ducă în tufişuri. Charu a coborât şi s-a întors în fuga mare, de frică să nu îşi piardă locul. A mâncat ultimele bucăţi de *roti* şi *jaggery* şi a cheltuit două rupii ca să cumpere un pahar de ceai. Era de fapt o ceşcuţă de plastic, atât de fierbinte, că abia a putut-o ţine în mână. Ceaiul însă era gros, dulce şi cele câteva înghiţituri din ceaşcă au înviorat-o.

Odată ajuns la câmpie, autobuzul a prins viteză. Drumul era mai larg, chiar dacă presărat cu gropi. De ambele părţi câmpia se întindea cât vedeai cu ochii. Charu nu mai văzuse

întinderi atât de mari, netede ca-n palmă. Ai fi putut merge o zi întreagă fără să urci sau să cobori un deal. Oare cum o fi? se întreba ea.

Când autobuzul a traversat unul dintre orășelele de pe drum, n-a mai văzut câmpii, ci doar praf alb, iar soarele ardea atât de tare, de ziceai că-ți va pătrunde prin piele. Casele erau cuburi urâte de beton. Prin șanțurile de pe marginea drumului se prelingea o scursoare uleioasă. Era mai multă mizerie și sărăcie decât în cel mai murdar și mai sărac loc din bazarul din Ranikhet. Oare cum puteau trăi așa oamenii? se întreba. Roiuri de muște grase zburau deasupra grămezilor portocalii de *jalebi* și *samosa* din cărucioarele vânzătorilor ambulanți. Drumul era plin de praf și pipi; în timp ce autobuzul își croia cu greu loc prin mulțime, roțile mestecau noroiul negru.

O dată sau de două ori au trecut prin târguri de țară. Charu privea fascinată la tot ce-i apărea în cale. Autobuzul mergea legănându-se printre șiruri de vânzători care își întinseseră marfa pe bucăți de pânză de sac, pe marginea drumului: maldăre de ardei iuți, munți de roșii, maiouri în sute de culori, sariuri sclipitoare, bețe de șofran uscat, ciorchini de tărtăcuțe, pantofi de plastic. Au trecut pe lângă tractoare pline cu trestie de zahăr, boi scoși la vânzare la târgul de vite, mașini contorsionate și camioane accidentate, rămase așa cum căzuseră, cu roțile în aer. Au oprit la barierele unde se plătea taxa de drum și unde veneau la ferestre băieți care vindeau pungi de plastic cu apă, *papad* copt, năut prăjit, castraveți tăiați felii și nuci de cocos. Charu a mai scos două rupii din puținii bani pe care îi avea și a cumpărat un pachet de năut iute, presărat cu ceapă crudă și roșii. A stat o vreme cu pachetul în mână ca să-i simtă aroma, cu toate că îi lăsa gura apă. Femeia de lângă ea a luat năut din pachet și l-a băgat în gură.

— Bun, a zis. E bun.

Charu a fost indignată. Pachetul era și așa mic, iar femeia luase o gură bună din el. Până să apuce să mai ia o dată, Charu a pus pachetul între ea și fereastră. Lua pe furiș câte o boabă și o ținea mult în gură înainte să o mestece.

Au traversat poduri și au străbătut blocaje de circulație. Când au trecut Gangele la Garh Mukteshwar, autobuzul a încetinit și apoi a oprit de tot, prins în trafic. Mai mulți călători au cerut șoferului să rămână pe pod, ca să poată coborî să arunce monede în apa sfântă, dar șoferul i-a amenințat că îi lasă acolo dacă îndrăznesc să coboare. Femeia de lângă Charu s-a aplecat peste ea, a lăsat capul în jos și a atins de mai multe ori zăbrelele de la fereastră murmurând: „Hari Om, Hari Om". Charu a simțit în nări mirosul stătut de sudoare al femeii. În munți nimeni nu mirosea așa.

Cu toate că era lat, fluviul părea puțin adânc. Oamenilor care se îmbăiau le ajungea apa până la brâu. Scări de piatră coborau până la apă, iar pe ambele maluri se înșirau temple cât vedeai cu ochii. Pe scări se înghesuiau *sadhu*, preoți și oameni care se rugau. În turnul înalt al unuia dintre temple se afla un ceas, cu limbile înțepenite la ora cinci și douăzeci. Nici măcar apa de la poalele turnului nu se clintea.

— La munte apa curge foarte repede, a zis Charu, mai mult pentru ea. Poate chiar să te ducă la vale.

Femeia s-a tras la locul ei:

— Asta e atotputernicul Ganga-ji, nu un pârâiaș de la munte. Hari Om, a spus încă o dată.

Spre sfârșitul după-amiezii, după ce scăpaseră cu greu din două blocaje de circulație, au ajuns în sfârșit la Delhi.

Charu își închipuise că va rămâne cu gura căscată când va ajunge în marele oraș, dar în timpul călătoriei, încă dinainte de a ajunge la Delhi, văzuse deja clădiri înalte și șosele care arătau ca cinci râuri de mașini la un loc. Nimic nu i s-a părut neobișnuit. Mai văzuse astfel de șosele la televizor. Și-a dat seama că știa deja cum sunt marile orașe pentru că se uitase la televizor și la pozele din reviste.

Ceea ce a luat-o prin surprindere a fost mirosul greu care domnea pe străzi. Mirosea a putreziciune, a canale împuțite, cauciuc ars și fum de la fabrici. Duhoarea intra pe ferestrele

autobuzului, o înconjura și cu greu reușea să respire fără să tușească. Alt motiv de uimire a fost cerul însuși. Charu era convinsă că, oriunde te-ai afla, cerul e albastru, tot așa cum iarba e verde sau trandafirii roșii sunt roșii. Aici însă, cerul era cenușiu ca ardezia de pe acoperișurile caselor de la țară, numai că mai murdar. Nu putea vedea departe, ci doar o clădire, două mai încolo. Iar clădirile... erau niște turnuri înalte, înghesuite unul într-altul, ca niște ziduri cu găuri pătrate. Arătau toate la fel, de parcă stăteau să se prăvale. Cele aflate mai departe se pierdeau într-un nor de fum. Oare în ce fel de casă locuia Kundan? Într-una din acestea?

Femeia care stătea alături i-a spus că se îndreptau spre un loc numit Capul de linie Anand Vihar.

— Unde vrei să mergi? a întrebat-o, dar Charu s-a făcut că nu aude, căci nu putea avea încredere într-un străin.

Tot își pipăia la piept punguța ascunsă sub *dupatta*, în care avea cea mai mare parte din bani și inelul pentru nas al mamei sale. Acum îi era mai teamă decât oricând în timpul călătoriei. Când autobuzul a tras la peron, a înțeles cu adevărat că se află într-un oraș cu totul străin și a cuprins-o frica.

O mulțime de oameni ațineau calea autobuzului. Alergau pe lângă el, plesneau cu palmele în tablă și strigau. Câțiva s-au agățat de zăbrelele de la ferestre și au rămas acolo, cu fața lipită de geam. Unul repeta „Auto, auto", altul „Ricșă? Motocicletă? Unde?". Charu era atentă la tot ce se putea vedea dincolo de mulțimea de oameni agățați de uși și ferestre. Capul de linie era o zonă acoperită cu ciment, cu nenumărate peroane, pentru diverse state. Toate autobuzele venite de la munte trăgeau la peronul numărul 12. Acolo a ajuns și autobuzul lui Charu. În orice clipă, se gândea ea, am să văd fața dragului meu. Are să vină să-mi ia traista și să mă ducă acasă. În mașină are să mă țină de mână.

A coborât, prea zăpăcită ca să spună da sau nu *autowallah*-ilor care se țineau de ea întrebând-o dacă ia o mașină împreună cu cineva și unde merge. Se învârtea de colo-colo, căutând un locșor ceva mai liniștit, unde să poată sta în picioare să-l

aştepte pe Kundan. Un travestit îmbrăcat într-un sari sclipitor, verde-gălbui, cu cercei lungi atârnaţi în urechi, trecea de la un om la altul, dându-le coate şi facându-le ochi dulci ca să-i convingă să-i dea bani. Pe Charu a împuns-o cu degetul în burtă şi a întrebat-o:

— Începi o afacere?

Charu a făcut un pas înapoi, speriată. Un bătrân a tras-o din calea unui autobuz care dădea cu spatele şi a luat-o la rost:

— Eşti chioară? Nu vezi?

Charu îşi plimba ochii de la unul la altul, căutând în mulţime o figură ceva mai blândă, dar nimeni nu avea vreme să se oprească. Toţi cei din jurul ei se grăbeau: urcau sau coborau din autobuze, vânau taxiuri, îşi căutau rudele sau cumpărau bilete la negru de la gălăgioşii vânzători ambulanţi. Toată lumea părea să ştie ce are de făcut sau unde trebuie să meargă. Charu şi-a luat inima în dinţi şi a întrebat-o pe o femeie:

— Puteţi să-mi spuneţi...

Dar femeia a împins-o şi a luat-o la fugă după un autobuz care tocmai pornise motorul, gata de plecare. Zgomotul era infernal, un amestec de claxoane, voci, strigătele vânzătorilor de bilete, vâjâitul motoarelor. Charu se simţea mai singură decât pe cel mai pustiu deal sau în inima celei mai întunecate păduri.

Cum stătea acolo întrebându-se ce să facă, s-a apropiat de ea un bărbat lat în umeri, îmbrăcat în pantaloni negri, lucioşi, strâns în talie cu o curea bătută în ştrasuri. Era descheiat la cămaşă până la brâu şi avea la gât mai multe rânduri de lanţuri sclipitoare. Avea o claie de păr creţ şi purta la încheietura mâinii un ceas de plastic mare, pătrat. L-a privit şi a spus:

— Treizeci de minute. Stai aici de o jumătate de oră. Aştepţi pe cineva?

Charu i-a întors spatele. Probabil că scrisoarea se pierduse, îşi zicea, de aceea n-a venit Kundan. Avea să fie nevoită să ajungă singură la el acasă.

— Cât? a întrebat bărbatul.

Charu l-a privit uimită. Bărbatul avea buzele de un roşu-închis, aproape negre, dinţii îngălbeniţi şi mirosea a *gutka*. Neînţelegând, a repetat după el:

— Cât? Cum adică „Cât?"

— Aha, a făcut el. Înțeleg. S-a prefăcut că se gândește puțin și a adăugat: Am o motoretă, pot să te duc, dacă nu e departe. Nu prea mult, nu prea departe, dar dacă vrei să mergi te las unde spui.

De data asta Charu s-a speriat și s-a îndepărtat de el. Bărbatul s-a luat după ea protestând:

— Ce s-a întâmplat? Ți-am propus să mergem cu motoreta, nimic mai mult!

Aproape fugind, cu bărbatul pe urmele ei, Charu s-a îndreptat spre șirul de mașini care așteptau la intrare. Șoferii, îmbrăcați cu toții în pantaloni și cămăși gri, de parcă purtau uniformă, se învârteau de colo-colo, așteptând mușteriii. Când fata s-a apropiat de ei, au tăcut. Șoferul de lângă prima mașină a întrebat-o:

— Unde mergi?

Charu a scos una dintre scrisorile lui Kundan din teancul legat cu elastic. Arătându-i-o, i-a spus:

— Asta e adresa.

Omul a luat scrisoarea și a exclamat:

— Da' cine poate citi ce scrie aici?

Cel de lângă el a zis:

— Ia dă-o încoace... Sundar Nagar.

Câțiva au fluierat a uimire.

— E bogată, a spus unul. Cât ne dai? Să știi că nu e ieftin până la Sundar Nagar. E departe.

— Cât trebuie, a răspuns Charu fiindcă nu știa ce să spună.

— Cât trebuie! a izbucnit omul în râs, plesnindu-se peste coapse.

S-au adunat cu toții în jurul ei, măsurând-o din cap până-n picioare și întrebându-se unul pe altul:

— A cui e? Cine o ia?

Descumpănită cum era, Charu n-a mai fost atentă la traistă. A simțit că cineva o smucește și traista i-a căzut de pe umăr. A scos un țipăt de spaimă și s-a repezit în direcția unde dispăruse traista. O mână aspră a apucat-o și a tras-o afară din grupul de oameni. Până să se dezmeticească, traista fusese

aruncată într-o mașină și ea împinsă înăuntru. Șoferul s-a aplecat și a învârtit cheia de contact, dar motorul n-a pornit. Doi dintre șoferii ceilalți alergau spre el strigând:

— Fir-ai tu să fii de nenorocit, e a noastră!

Omul a învârtit iarăși cheia și de data aceasta motorul a pornit. A întors și a accelerat, trecând în trombă pe lângă șoferii care încă strigau la el. Charu s-a făcut mică pe scaun, paralizată de groază. A strâns în brațe traista și a spus repede o rugăciune către Jhoola Devi.

— Am să leg o talangă dacă veghezi asupra mea, repeta iar și iar. O talangă mare, de cincizeci de rupii.

Când s-au îndepărtat bine și au intrat pe o șosea lată, s-au oprit la un semafor. Aici, copilași alergau de la o mașină la alta, cerșind un bănuț. Charu s-a făcut că nu-i vede, de teamă că aveau să-i ceară bani pe care ea nu avea de unde să-i dea. S-a uitat la părul șoferului, negru ca pana corbului și aspru. A băgat de seamă că avea găuri în urechi. Pe parasolarul de deasupra lui erau trei cuvinte în hindi, scrise cu roșu. S-a uitat bine și a încercat să le citească literă cu literă.

— G... o... l... u.

In cele din urmă a înțeles că scria Jai Golu Devta. Toți șoferii din zona de munte se rugau la Golu Devta să-i apere de rele. A simțit o rază de speranță. Omul a întors capul spre ea. De îndată ce i-a văzut fata s-a simtit ușurată. Totuși, nu era cu totul sigură, așa că l-a întrebat:

— Ești Pahari?[1]

După trăsăturile feței ar fi zis că e originar din dealurile Himalayei.

— Păi ce-ai crezut? Că sar să ajut orice fată de care se iau ăia?

Charu nu i-a răspuns, în schimb a zâmbit cu gura până la urechi. Omul a continuat:

— De ce umbli singură? Te-ar fi răpit și te-ar fi jefuit cât ai clipi.

---

1 Populație hindusă care trăiește în Nepal și la poalele Himalayei.

— Merg în vizită la o rudă, a răspuns. Apoi, fiindcă voia să schimbe vorba, dar și fiindcă era curioasă a întrebat: De unde ești? Din Kumaon sau din Garhwal?

La semafor s-a făcut verde, mașina a claxonat și a pornit pufnind prin vălmășagul de autobuze, automobile, motociclete și motorete. De câte ori trecea o mașină pe lângă ei, Charu se ghemuia în spatele jaluzelei subțiri, îngrozită la gândul că automobilul ar fi trecut peste micuțul lor vehicul pe trei roți dacă acesta ar fi îndrăznit să li se pună în drum. Autobuzele se înălțau ca niște turnuri deasupra lor, șoferii claxonau enervați că mergeau prea încet. Din cauza vântului și a hărmălaiei care intrau prin geamurile deschise auzea când și când un cuvânt din ceea ce spunea omul, dar de astă dată el a strigat:

— Sunt dintr-un sat de lângă Almora. Dar tu? De unde ești?

Lui Charu îi venea să țopăie de bucurie. Almora! Orașul cel mai apropiat de al ei, unde fuseseră mai toți cunoscuții ei. I se promisese și ei că va merge acolo. Almora, vestită pentru dulciurile sale, din care mâncase și ea și care erau învelite în frunze verzi.

— Ranikhet, a spus ea mângâind din buze cuvântul îndrăgit. Sunt din Ranikhet.

17

Diwan Sahib a ieşit din spital la sfârşitul lui octombrie, după ce stătuse mai bine de o lună acolo. Veer, care tocmai se întorsese din Valea Florilor, l-a înfăşurat într-o pătură şi l-a dus în braţe până la jeepul parcat la intrarea spitalului. Iar dacă până acum Veer gonea pe drumurile întortocheate de munte de parcă era pe o autostradă dreaptă ca o sfoară întinsă, de data asta a mers încet peste movile şi prin gropi şi a luat virajele cu viteza melcului.

Am regăsit o parte din bucuria zilelor de altădată. Diwan Sahib era fragil ca o frunză uscată, dar prinsese destulă putere cât să revină la ginul de dimineaţă şi la romul de seară. Era însetat de veşti. Când a auzit cum a fugit Charu de acasă pentru a se mărita, a râs până l-a podidit tusea. Când s-a potolit, a izbucnit iarăşi în râs şi mi-a spus că făcusem cel mai bun lucru din viaţa mea. A stăruit să-i spună şi Ama povestea, chicotind când ea o mai înflorea pe ici, pe colo. Şi-a reluat tabietul cu sticlele adunate pe masă şi am revenit şi la cititul ziarelor. Domnul Qureshi era din nou musafir permanent. Încălzea în mână păhărelul de inox şi clătina din cap când îşi aducea aminte cum îl dusese pe Diwan Sahib la spital.

— Nu credeam că mai ajungem la timp, spunea iar şi iar. Adevărat vă spun, credeam că Diwan Sahib o să...

Diwan Sahib voia să ne aibă în preajmă tot timpul, ca şi cum nu-şi putea permite să piardă nici un minut.

— De ce te mai duci să dormi la tine acasă? mă tot întreba. Alege-ţi unul dintre dormitoare şi al tău e.

Fără să ridice ochii de pe ecranul computerului, Veer a spus cu voce joasă:

— Ia-l pe al meu. Apoi adăugă, cu voce tare, către Diwan Sahib: Armata ne-a trimis o notificare cum că trebuie reînnoit contractul de concesiune al casei. Hai să căutăm documentele și mă ocup eu de toate cât sunt încă aici. S-ar putea să pierzi casa dacă nu ne mișcăm repede.

— Câtă eficiență, a zis Diwan Sahib. Mă faci să mă simt bătrân și obosit. De ce să reînnoiesc contractul? Mai sunt câțiva ani până atunci, iar dacă pot să-l împiedic pe Qureshi să mă ducă iar la spital de fiecare dată când tușesc nițel, atunci sper să nici nu mai fie nevoie să-l reînnoiesc.

Generalul venea acum în vizită mult mai des decât înainte. Spunea că, atunci când Diwan Sahib stătuse în spital, își dăduse seama că nimeni din Ranikhet nu îi fusese atât de apropiat, cu toate că, la cei optzeci și șapte de ani ai săi, Diwan Sahib nu era decât un băietan în ochii lui.

— Ei, Diwan Sahib, dar cine în afară de noi a fost martor la integrarea statelor princiare? Cine mai știe cum Nehru Junagadh a smuls Hyderabad și Goa din mâinile dușmanului, cu ajutorul armatei indiene? Cum au construit bărbații din generația noastră această țară, ce sacrificii au făcut. Numai dumneata și cu mine știm, Diwan Sahib.

De câte ori își amintea de trecut, generalul avea cele mai pesimiste păreri despre prezent și își turna mai mult rom ca de obicei. Ceea ce vedea nu-i făcea plăcere.

— Nu, domnule, nu avem de ce să zâmbim, spunea despre alegerile care urmau să aibă loc în câteva săptămâni. De o parte se află un băiat cu caș la gură, de cealaltă un hoțoman bătrân care e convins că singura cale de a obține voturi e să-i facă pe hinduși să-i urască pe toți ceilalți. Nu mai avem oameni de stat. Nu din cei pentru care dumneata sau eu am fi dornici să lucrăm și să murim, așa-i, Diwan Sahib? Mi-aș fi dat bucuros viața dacă Nehru m-ar fi trimis să lupt. Pe când astăzi... De ce am decăzut într-atât, Diwan Sahib? Spune-mi, din ce pricină?

Bozo, întins la picioarele lui, gemea încet când auzea întrebările familiare, iar generalul îl liniștea mângâindu-l și murmurând:

— Nu e vorba de tine, băiete, tu ești singura mea speranță.

Ankit Rawat se plimba prin bazar de parcă și câștigase alegerile. Vorbea despre ce va face în primele o sută de zile petrecute în Parlament. Dacă te uitai la mulțimile înflăcărate care veneau la întrunirile lui, îți dădeai seama că era foarte posibil să-l înfrângă pe veteranul din Nainital, care nu pierduse niciodată până atunci. Partidul lui Umed Singh făcea tot ce putea ca să abată atenția de la marșul triumfal al lui Ankit spre Delhi și Parlament. Organizau întreceri de cântat; montaseră un cort unde se dădea gratis mâncare săracilor; împărțeau pulovere ieftine copiilor din sate.

N-a trecut multă vreme până când cineva din partea noastră de pădure a aflat despre cortul unde se dădea mâncare.

Prietenele din copilărie ale lui Charu, Beena și Mitu, cele două gemene cu ochi albaștri, făcuseră școala pe cheltuiala instituției. Tatăl lor, bețiv notoriu, nu putea plăti taxele. Mama lor surdomută abia dacă izbutea să le dea două mese pe zi – făcea curat în casele oamenilor si spăla rufe. La începutul acelui an, când gemenele au împlinit cincisprezece ani, au fost trimise pe cheltuiala Bisericii la o mănăstire din Vatanasi, unde fetele nevoiașe sau cu dizabilități primeau o educație și puteau învăța o meserie. Plecaseră în luna martie, cu trei rânduri de haine noi și cărți la fel de noi, plătite în cea mai mare parte de Diwan Sahib.

In octombrie se întorseseră în Ranikhet în prima lor vacanță. La mânăstire se obișnuiseră cu mai multă mâncare, așa că acum le era foame tot timpul, căci acasă nu primeau decât o masă neîndestulătoare dimineața și încă una, tot atât de sărăcăcioasă, la apusul soarelui. Într-o duminică, pe când pierdeau vremea prin bazar, au simțit mirosul de *poori-aloo* și s-au luat după el parcă erau trase cu sfoara.

Generalul, care era de părere că trebuie să faci personal o recunoaștere a taberei dușmane, se afla lângă cort la momentul

respectiv. Aştepta următorul discurs al lui Umed Singh. Le-a văzut pe fete când au intrat şi s-au aşezat într-un colţ, a observat cum înfulecau aproape fără să mai mestece.

— Calea spre inima săracului, i-a dat el raportul lui Diwan Sahib, trece prin stomacul lui, desigur. Dacă nu le cunoşteai, merita să le vezi. Ieşeau imediat în evidenţă printre oamenii din mulţime. Toată lumea era cu ochii la ele. Arătau absolut identic, expresia feţei uneia o reflecta pe a celeilalte. Obrajii le erau încadraţi de cozi împletite de lungimi aproape identice. Din cauza sângelui amestecat aveau pielea mai albă decât cei mai mulţi, părul mai degrabă castaniu decât negru. Şi mai aveau şi ochi albaştri, strălucitori.

Politicianul le-a remarcat şi el. S-a oprit şi le-a mângâiat pe creştet, le-a vorbit în timp ce mâncau. S-a bucurat când a văzut că nu puteau decât să zâmbească, să dea din cap şi să facă gesturi pe care nimeni din cort nu le înţelegea. In timpul discursului a anunţat că are intenţia să le ajute. Partidul lui se consacrase ajutării săracilor fără resurse din zonele rurale. Vocea i se auzea până departe pe stradă, datorită difuzoarelor montate pe stâlpii felinarelor. L-a trimis pe un activist să-i găsească pe părinţii fetelor şi să-i aducă la cortul cu mâncare.

— Să ştie că au scăpat de griji. Că învingem sau că suntem învinşi, opera noastră caritabilă va începe chiar acum şi nu se va opri nicicând. Ne vom ocupa de ele începând chiar din acest moment.

Ajuns la acest punct, a fost luat deoparte de cineva care, în şoaptă, l-a pus la curent cu situaţia, povestindu-i de mânăstirea din Varanasi.

În următorul discurs Umed Singh a spus că Şcoala Sfânta Hilda încerca să convertească două fete analfabete, handicapate, care habar nu aveau ce se întâmplă cu ele. Ba poate că era şi mai rău, a dat el de înţeles făcând pauze ameninţătoare: poate că autorităţile şcolare făceau trafic cu fete.

— Cine ştie pentru ce sunt pregătite aceste fete? întreba el cu voce tunătoare. De ce copiii din părinţi hinduşi sunt trimişi la mânăstiri îndepărtate, unde nimeni nu ştie dacă nu cumva

sunt folosite ca servitoare, sclave sau poate și mai rău? Vor fi convertite la creștinism. Avem de-a face cu o conspirație internațională. Trebuie salvate!

La puțină vreme după acest discurs, am primit o circulară de la domnișoara Wilson, prin care eram convocați la o ședință extraordinară cu profesorii. S-a așezat în capul mesei și și-a făcut semnul crucii înainte de a începe. Vorbea cu voce joasă, gravă. A venit timpul să fim puși la încercare, a zis ea. Acum era rândul nostru să dovedim că suntem la înălțimea provocării și adversității cu care ne confruntam. Elevii și profesorii erau în primejdie, oricând puteau păți ceva. Ea personal nu va avea liniște câtă vreme va dura această amenințare. Școala era copilul ei, iar noi, familia. Își dăruise viața Domnului și nouă, iar noi eram singurul lucru care conta pentru ea.

Auzind-o, mai mulți profesori s-au uitat unii la alții, fără să le vină să creadă. Pe la spate, profesoarele mai tinere îi spuneau Marele Dictator. Ba chiar odată cineva pictase o mustață rozalie pe portretul domnișoarei Wilson, atârnat în cancelarie alături de un afiș laminat reprezentând *Pietà*.[1]

Mustața n-a putut fi ștearsă decât cu acetonă. Preferata ei, Joyce, cea mai nouă profesoară din cursul superior, maimuțărea felul în care ne certa pentru câte o scăpare: „Să nu aud scuuzee! Singura scuu-ză e de-ce-sul!"

Pentru Joyce și ceilalți profesori, Beena și Mitu erau doar doi din nenumărații copii care trecuseră prin școala noastră. Pentru domnișoara Wilson erau un motiv de îngrijorare cu caracter administrativ. Eu le priveam altfel. Îmi aminteam primii ani petrecuți în Ranikhet, ani de singurătate când le așteptam să vină împreună cu Charu ca să jucăm *gitti*. Sunetul pietrelor lovindu-se una de alta umplea casa mea goală. După ce se termina jocul, urmau prăjiturile de la patiseria Bisht sau ceaiul cu ouă fierte. Erau atât de flămânde, că mâncau aproape pe nemestecate și terminau totul în câteva clipe. Eram

1 Sculptură de Michelangelo, aflată în bazilica Sfântul Petru din Vatican.

hotărâtă să nu mai îngădui ca fetele să umble flămânde sau să le lipsească ceva.

Brigadierul avea o poziție prea înaltă ca să pot obține o întrevedere cu el, așa că m-am dus să vorbesc cu domnul Chauhan. Putea să asigure protecția școlii până când luau sfârșit alegerile? Putea să-l roage pe politician să-și tempereze discursul?

Domnul Chauhan îmi fixase o întâlnire la ora patru, dar când am sosit nu era acolo. Am găsit-o în schimb pe soția lui, o femeie frumoasă, care se ținea foarte dreaptă, era corect pieptănată, îmbrăcată cu un sari de mătase și zâmbea tot timpul. Ne-am așezat în grădină, sub o boltă de trandafiri. Din timp în timp gazda îi dojenea pe cei doi copii care se jucau în apropiere. Fluturii se așezau pe trandafirii din jur și apoi își luau zborul. Slujnicele ne-au servit cu ceai și biscuiți cu cremă de ciocolată. Pe una din fete o cunoșteam, o văzusem ducând vacile la păscut.

— Domnul Chauhan va întârzia puțin, mi-a spus. E atât de ocupat în ultima vreme. Astăzi a plecat cu brigadierul, care dorește să vadă ce aranjamente a făcut soțul meu pentru Reuniunea regimentului.

M-a prins de mână. A ei era moale ca o petală, în timp ce mâna mea era aspră de muncă.

— Avem ocazia să discutăm ca între femei, nu-i așa? mi-a spus cu un zâmbet șăgalnic. Eu am o viață plicticoasă, de femeie măritată. Povestiți-mi ce faceți dumneavoastră. Aveți o viață atât de plină!

După o tăcere în care mi-am dat seama că nu am nimic de povestit despre viața mea, doamna Chauhan a vorbit mai departe.

Soțul ei era foarte preocupat. Avea o mulțime de lucruri de făcut – administra întreaga tabără. Băgasem de seamă cum se îmbunătățise aprovizionarea cu apă și curent electric? Numai datorită eforturilor neobosite ale domnului Chauhan, care era hotărât să transforme orașul nostru în Elveția Indiei. Drumurile erau asfaltate din nou, parapetele vopsite... și câte altele. Nu mai rămăsese mult timp până la termenul peste care nu

se putea trece – Reuniunea regimentului –, și brigadierul era îngrijorat. Ca și cum nu erau destule de avut în vedere, cei care scriau panourile făceau greșeli de ortografie. Brigadierul văzuse cu câteva zile înainte un indicator pe care scria „Rută marcantă". De fapt, mi-a explicat doamna Chauhan, trebuia să fie „Rută marcată", dar cel care scrisese adăugase un „n" de la el. Apoi, un răuvoitor – „Cine se bucură de succesul altuia, îmi puteți spune?" – a scris „De" înainte. Însă domnul Chauhan nu se lăsa descurajat, continua să compună sloganuri educative, se gândea tot timpul la cum ar putea face viața oamenilor mai bună.

— Întocmai ca domnul Lee Kuan Yew din Singapore, mi-a spus soțul meu. Zice că Lee Kuan Yew e un erou al Asiei.

Viața alături de un scriitor nu e ușoară, mi-a mărturisit ea. In unele dimineți domnul Chauhan rămânea închis în camera lui. Dacă grădinarul venea să-l întrebe „Sa'ab, să mai aduc gunoi de grajd?", domnul Chauhan îi făcea semn să plece și grădinarul era nevoit să aștepte. Uneori suna telefonul și domnul Chauhan răspundea cu un „Da?" răstit, fără să-și mai bată capul să afle cine e la celălalt capăt al firului. Odată a sunat chiar brigadierul, care s-a simțit ofensat de tonul domnului Chauhan, fără să înțeleagă că acesta era în chinurile creației. Brigadierul îi spusese cu o voce tăioasă că vrea să fie vopsit gardul și să fie plantați portocali în grădina din spate. „Să comandați niște puieți, cred că e vremea potrivită", a spus și a închis. Domnul Chauhan a fost nevoit să-l sune și să-i dea explicații.

Mintea mea era în altă parte. Stăteam cu ochii ațintiți la doamna Chauhan și mă străduiam să ascult ce spune, dar în schimb mi-o imaginam purtând misterioasa perucă găsită de domnul Qureshi în portbagajul mașinii. O vedeam stând în fața mea, îmbrăcată cu o rochie îndrăzneață, așa cum îi plăcea fostei soții a generalului, pe cap cu o perucă roșcată, ale cărei bucle erau prinse cu două agrafe albastre. Fuma o țigară și avea o mustăcioară subțire. Din când în când sorbea o gură de rom fierbinte dintr-o ceașcă de ceai.

Doamna Chauhan a băgat de seamă că eram cu gândul aiurea și a izbucnit în râs:

— Maya-ji, unde v-au purtat gândurile? Îmi spuneți și mie?

— Ba nu, vă ascultam, am contrazis-o. Spuneați că brigadierul îl întrerupe pe domnul Chauhan când scrie?

Soțul ei se înfuria când era întrerupt, dar de unde să știe doamna Chauhan de ce era el supărat? În ziua aceea, la puțină vreme după ce sunase brigadierul, când l-a chemat pe domnul Chauhan la masă, acesta i-a vorbit răstit:

— Nu vezi că scriu? În casa asta un scriitor nu poate avea pace?

Pe lângă pancarte mai scris și o carte.

— Își scrie memoriile, a spus doamna Chauhan cu glas scăzut. Scrierea memoriilor îi ia multă vreme.

Doamna Chauhan aștepta, servitorii se învârteau prin bucătărie, mâncarea se răcea.

— Așa că să nu i-o luați în nume de rău, Maya, fiindcă a întârziat astăzi, a zis și m-a prins din nou de mână. Și pe mine mă lasă să-l aștept, a spus zâmbind. Poate că asta e soarta femeii!

În ziua aceea se scurseseră patruzeci de minute până să coboare el la masă. Doamna Chauhan îl aștepta, înconjurată de mâncăruri sleite, tăvi de oțel, castroane, linguri și șervete roșii. Nici ea nu mâncase.

— Nu pot să mănânc fără el, mi-a mărturisit. Doar dacă e plecat din oraș.

În seara aceea a dus-o cu mașina la terenul de golf ca să privească apusul de soare și să se împace.

— Lumea zice că sunt norocoasă, a zâmbit ea. Tot îmi mai face curte, după atâția ani și doi copii.

S-a oprit brusc, parcă dându-și seama că nu e potrivit să vorbească unei văduve despre fericirea conjugală. S-a ridicat în picioare, tulburată fără un motiv aparent, și mi-a zis:

— Poate îmi puteți spune mie despre ce ați venit să vorbiți cu el. Nu cred că va avea timp să vă vadă în săptămânile următoare, are atâta treabă... Sau poate doriți să scrieți o cerere. O voi trimite la biroul lui.

Când m-am întors și i-am povestit lui Diwan Sahib despre încercarea mea eșuată de a o ajuta pe domnișoara Wilson, el a zis:

— Uite ce înseamnă un om plin de talente. Dacă Corbett l-ar fi ales pe Chauhan ca biograf, cartea ar fi fost scrisă și publicată de mai multe ori până acum. Am avut și eu un vizitator, cât erai tu plecată, a continuat el. Dacă am număra vizitele pe care mi le-a făcut în toți anii dinainte și tot ar fi mai puține decât în ultimele săptămâni.

În după-amiaza aceea generalul a venit la el și l-a trimis pe Himmat să-i facă ceai. În cele din urmă îl găsise pe Diwan Sahib singur, fără nimeni în preajmă. Veer era la Dehra Dun, domnul Qureshi plecase după ginul de dimineață, eu eram la Chauhan acasă. A așteptat să iasă Himmat Singh din cameră înainte să vorbească.

La început conversația a urmat căile bine cunoscute. Generalul l-a pus la curent cu noutățile legate de alegeri, de situația din țară. Diwan Sahib a fost uimit că un om care se lăuda că nu citește niciodată mai mult decât titlurile din ziar era acum atât de preocupat de chestiuni politice. Când făcuse remarca cu glas tare, generalul îi explicase cu o voce în care răsuna deznădejdea că în ultimele luni, văzând cum degenerează campania electorală, îl cuprinsese teama de o catastrofă iminentă. Era ceva putred în India. În orașul Rudrapur, aflat la câmpie, nu prea departe, un mullah ținuse un discurs înveninat, după care un porc fusese spintecat și aruncat într-o moschee. Acum se instituise starea de urgență de la apusul soarelui până în zori, dar oamenii tot izbuteau să se ucidă unul pe altul. În Ranikhet nu se produseseră asemenea tulburări, dar asta nu însemna că nu se puteau produce de acum încolo; ura și anarhia sunt viruși care se răspândesc cu iuțeală. Țara căzuse în mâinile unor ticăloși depravați care nu se dădeau în lături de la nimic, absolut de la nimic, numai ca să-și umple buzunarele. Singura instituție respectabilă rămăsese armata. Nu era și părerea lui Diwan Sahib?

Pe măsură ce vorbea, generalul era tot mai pornit. Era convins că vechea gardă – din rândurile căreia cei mai în vârstă din Ranikhet erau el și Diwan Sahib – are datoria să facă tot ce se poate pentru națiune. Nimănui altcuiva nu-i păsa. Națiunea conta pe ei.

În ce fel anume? îl întrebase Diwan Sahib. Ce putea face pentru națiie unul ca el, care abia respira din pricina tusei și de-abia se întorsese din morți, poate nici măcar pentru prea multă vreme?

Trebuia început chiar de acasă, răspunsese generalul. Pentru început puteau dona lucruri care le aparțineau, ca în zilele de glorie ale naționalismului. Vechile lui uniforme erau piese de muzeu acum. Fotografii vechi. Toți banii de care dispunea, desigur, și medaliile, avea să le lase pe toate moștenire armatei. La urma urmei, câți militari încă în viață se puteau lăuda că serviseră atât sub britanici, cât și sub Nehru? Multe dintre lucrurile lui vor fi mărturii neprețuite pentru istoricii militari. Astfel de lucruri aveau să arate tineretului cinic de astăzi valoarea idealismului de pe vremuri.

— E un gând nobil, a spus Diwan Sahib. Dar, a adăugat fluturând mâna spre obiectele sărăcăcioase din camera lui de zi, nu prea văd ce ar putea alege brigadierii și generalii din debandada asta.

— Dar tocmai aici vă înșelați, Diwan Sahib! exclamase generalul pe un ton triumfator.

El, mai presus de oricine altcineva, avea ceva ce aparținea cu adevărat întregii națiuni. Documente istorice. Scrisori referitoare la alipirea municipiului Surajgarh la India. Minute ale întrevederilor dintre Nawabul din Surajgarh și reprezentanții guvernului indian. Jurnalele vechi ale lui Diwan Sahib, agendele, manuscrisele. Și, desigur, scrisorile lui Nehru și ale Edwinei. Generalul le menționase pe acestea din urmă ca și cum abia atunci îi venise ideea și dăduse de înțeles ce primejdios era ca aceste scrisori să cadă în mâinile cui nu trebuie – adică să fie folosite pentru scopuri politice josnice. Diwan avea datoria să predea tot ce are, a zis generalul.

Auzind cuvântul „datorie", lui Diwan Sahib i-a sărit mustarul, după cum mi-a mărturisit.

— I-am zis vreo două generalului. A fost o vreme când armata mă considera o persoană însemnată fiindcă știa că am

prieteni sus-puși. Până și generalul – îmi aduc aminte că la început a fost colonel, apoi brigadier – venea toată ziua la mine ca să mă stoarcă de informații și să mă roage să pun o vorbă bună pentru el ici sau colo. Acum s-a întors pentru că vrea documentele mele. Dar până acum unde-a fost? Armata nu a găsit cu cale să-mi încredințeze vreo misiune. Maulana Bashani[1] a stat aici mai multe săptămâni la rând și eu habar n-am avut. Se pare că fostul diwan din Kashmir s-a refugiat aici o vreme și mie nu mi-a spus nimeni nimic. M-au considerat „un fost", un bătrân senil cu care nu merită să-ți mai bați capul, iar acum vin la mine să-mi vorbească de datorie. Am strâns cât am putut din buze ca să nu mă umfle râsul văzând atâta întorsunare pentru un flecușteț. M-am încruntat ca să par la fel de indignat ca și el.

In orice caz, după ce m-am liniștit, eram aproape convins. Și atunci a scos asul din mânecă. Ce neghiob! Bine intenționat dar neghiob. Știi ce mi-a spus după ce s-a învârtit atât în jurul cozii? Că i s-a dat de înțeles de către unele autorități de nivelul cel mai înalt – nu că s-ar fi gândit că asta mi-ar putea influența decizia – că donarea scrisorilor mi-ar ușura calea spre reînnoirea contractului de concesiune cu armata.

A izbucnit în râs, s-a înecat cu romul, iar eu m-am repezit să-l bat pe spate.

— Și mai ce? Poate că-mi oferă și funeralii militare drept recompensă. Douăzeci și una de salve de tun când mă voi alătura lui Corbett pe veselele câmpii ale vânătoarei, cu condiția să predau și hârtiile lui? a zâmbit el, deși abia respira hârâit. Unii n-au răbdare. Oricum, trebuie să admiri la el simțul datoriei civice. La vârsta lui, să se înroleze iar în serviciul armatei! Ție ți-ar păsa, Maya, dacă ai mai avea puțin până la o sută de ani? Ca un tânăr de optzeci și șapte de ani ce mă aflu, mă doare-n cot de ce se întâmplă cu națiunea. Atâta timp cât națiunea îmi dă pace, tâmpitul ăla de Chauhan n-are decât s-o distrugă din partea mea.

---

1 Maulana Bashani (1880-1976), om politic de stânga, foarte popular în Pakistan și Bangladesh.

18

La o săptămână după aceea temerile domnișoarei Wilson și ale celorlalți din școală s-au adeverit. Umed Singh a revenit la campania lui și a început chiar la piață, acolo unde Baba ținea întruniri mai multe zile pe săptămână. Înaintea politicianului luau cuvântul o mulțime de aderenți de-ai lui. Se intonau *bjana*, aranjate pe melodii din filme muzicale cu priză la public. Când candidatul se ridica să-și țină discursul, toată lumea tăcea. El începea cu subiecte legate de oraș, trecea la mediu și apoi la religie:

— Pentru ce guvernul nu finanțează pelerinajele la Deo Bhoomi ca să ajute economia din zona de deal? Aceste dealuri sunt locuite de zeii hinduși, iar India este ultimul refugiu al hinduismului în noua ordine mondială dominată de terorismul islamic și misionarii creștini. Există un mod perfid și un mod brutal de a purta un război. – Aici Umed Singh făcea o pauză lungă. – În timp ce talibanii pun la cale atacuri cu bombe și arme asupra orașelor noastre, zonele pure, neprihănite, din India tribală sunt bombardate cu Biblii.

Apoi Umed Singh trecea la amenințările care îi pândeau pe hinduși peste tot în lume. Erau în primejdie de a fi eliminați, decimați, depășiți ca număr, convertiți. De aici până la convertirile de la Sfânta Hilda nu mai era decât un pas.

— Primejdia este chiar aici, în acest oraș. Trebuie să facem cercetări.

Discipolii se repezeau la mașini și motociclete și porneau în coloană, într-un zgomot asurzitor. Politicianul a spus mulțimii

că existau eleve surdomute pe care şcoala le preschimbase în dansatoare creştine şi că la fabrică se cântau imnuri cât era ziua de lungă.

— Trebuie să vedem cu ochii noştri care este adevărul.

Coloana de maşini şi motociclete a mers mai întâi la şcoala din bazar, uitând că era zi de sărbătoare. N-au găsit nici un elev, iar şcoala arăta mai degrabă ca o vilă de munte cu acoperiş de tablă roşie şi pereţi gălbui, cu ferestre şi uşi albastre, acum ferecate. Pământul din jur era bătătorit de picioarele copiilor. Chiar la vremea aceea *chowkidarul* ieşise să mătură praful, dar a rămas cu gura căscată văzând coloana motorizată. Politicianul şi acoliţii lui au făcut cale întoarsă, dezamăgiţi. Apoi şi-au amintit de fabrică. Coloana s-a îndreptat în viteză spre tabăra militară.

De pe deal, una dintre fetele care lucrau în fabrică a auzit zgomotul motoarelor şi a ieşit în fugă să vadă ce se întâmplă. Eu stăteam la birou în camera din mijloc şi făceam calcule, ascultând cu jumătate de ureche versiunea hindi a unei melodii clasice afro-americane care se auzea la magnetofon. Adunam coloanele de cheltuieli încercând să le organizez într-un mod inteligibil pentru raportul anual. În camera dinafară, o jumătate de duzină de fete lipeau etichete pe sutele de borcane cu gem de caise, piersici şi prune pe care le facuserăm în timpul verii. Etichetele, care fuseseră comandate în Delhi, sosiseră cu întârziere şi noi ne grăbeam acum să terminăm treaba ca să le putem expedia celor care le comandaseră. Cerusem ajutoare – oricine era disponibil. Beena şi Mitu veneau zilnic şi lucrau ore în şir. Nu se ridicau decât ca să mai ia alune prăjite, pe care le mestecau în timp ce lipeau etichetele, să facă ceai sau să-şi îndrepte spatele înţepenit.

Fetele au pus altă melodie. Am dat hârtile deoparte şi m-am ridicat; aveam de gând să le dojenesc. Chiar că nu mai puteam înghiţi modul în care îşi râdeau de autoritatea mea. Puseseră un cântec dintr-un film despre o fată care ajungea la prostituţie şi droguri din cauză că avea prieteni hipioţi. Fratele ei din film o caută prin toată ţara şi, după multe peripeţii, o găseşte undeva lângă Darjeeling, dansând cu alţi hipioţi şi cântând cu

vocea ei care ajunsese renumită și trecea drept cea mai sexy din anii '70. Melodia te vrăjea, într-adevăr. Când am auzit-o eu prima oară, era deja veche, dar încă se mai asculta la petrecerile de la facultatea unde mergeam eu și Michael. Acum fusese mixată din nou și înviorată cu un ritm foarte susținut. M-am întors în birou și m-am așezat pe scaun. Picioarele mele, care își amintiseră ringul de dans de pe vremuri, băteau ritmul odată cu tobele. Mâinile lui Michael erau în jurul taliei mele, mă învârtea prin sală. Eu îi spuneam „Mă ia cu amețeală", iar el îmi răspundea „Asta și vreau".

Umed Singh și cohorta lui au ajuns la fabrică și au găsit o cameră plină de fete. Beena și Mitu tocmai făcuseră ceai și, în ciuda timidității lor, voiau să-i primească pe nou-veniți cum se cuvine. Le zâmbeau, dădeau din cap și le arătau șirul de pahărele aranjate pe o tavă. Printre cei veniți la fabrică l-am recunoscut pe Deepak și pe bărbatul care era cu el atunci când domnișoara Wilson încercase să-i gonească din curtea școlii cu multe luni în urmă. Al doilea bărbat era scund și vânjos, cu umeri de halterofil. Și-a păstrat ochelarii cu lentile întunecate chiar și în cameră și i-a întors spre gemene atunci când una din ele s-a aplecat în fața lui ținând tava de ceai, iar cealaltă a trecut de la unul la altul oferindu-le tuturor biscuiți cu glucoză. Ochelarii s-au întors după fete prin toată camera, în timp ce ele mergeau cu tava de la unul la altul. Celelalte fete au făcut semnul *namaste* și s-au întors la lucrul lor, chicotind pe înfundate. Cântecul se auzea în continuare. Refrenul cuprindea cuvintele „Hare Krisha Hare Ram". Umad Singh a plecat dezamăgit, urmat de oamenii lui, care pretindeau că au venit într-o vizită electorală obișnuită, și nu ca să ne prindă ascultând „imnuri de misionar". Într-adevăr, cântăreața avea o voce seducătoare, de drogată, dar nici măcar ei nu puteau nega că intona numele a doi dintre cei mai importanți zei hinduși.

În după-amiaza aceea, după ce toate gemurile au fost puse în borcane, etichetate și ambalate în cutii, când camera s-a golit, fetele au pus din nou cântecul. Unele mai îndrăznețe dansau, altele, fete de la țară, chicoteau ascuțit, făceau și ele

câțiva pași ori se ascundeau rușinate după *dekchi* sau *dupatta*. Când am intrat în cameră, m-au luat de mână și m-au rugat să dansez cu ele.

— E musai, Maya Mam, noi facem tot ce ne cereți. Acum e rândul nostru.

Mi-am înnodat *dupatta* în jurul șoldurilor și am dansat și eu. De mai bine de cinci ani nu mă mai simțisem cu inima ușoară. Diwan Sahib se însănătoșise, Charu îl găsise pe Kundan, gemul fusese pus la timp în borcane, bătăușii plecaseră fără ne facă nici un rău. Cocul mi s-a desfăcut și părul îmi flutura. Una dintre fete s-a apropiat, mi-a scos ochelarii și i-a pus deoparte. Celelalte au exclamat:

— Fără ochelari, Maya Mam arată întocmai ca o stea de cinema!

Beena și Mitu îmi arătau pașii, dădeau din mâini ca să mă învețe să dansez ca ele – să dau din umeri, să legăn șoldurile, să tai aerul cu mâinile. Când în sfârșit ne-am oprit, eram toate lac de sudoare. Eu abia mai suflam, dar eram fericită.

La numai câteva ore după aceea Beena a urcat în fugă dealul până la poienița din fața casei lor, pe care cu vedeam de la mine de acasă. I se vedeau dinții și avea gura deschisă într-un țipăt mut. Pe sub hainele sfâșiate la umeri se vedeau bretelele îngălbenite și zdrențuite ale sutienului. Mama ei, care freca o tigaie cu nisip în fața casei, a ridicat privirea spre ea; Mitu a coborât de pe scara unde stătuse visând cu ochii deschiși. Beena s-a ghemuit în mijlocul curții, explicând prin semne mamei și surorii ei ce pățise, dar mișca mâinile prea repede ca să înțeleg ce spune. Vorbirea ei era o înșiruire de gesturi, țipetele ei erau mai înspăimântătoare tocmai fiindcă nu se auzeau. Când a terminat, mama ei s-a repezit și tras-o de păr. A plesnit-o de mai multe ori peste față și pe unde s-a mai nimerit. Mitu a încercat să le despartă, dar nu avea destulă putere cât să se pună cu maică-sa. Beena a făcut ce-a făcut, s-a aplecat, a luat o mână de praf și l-a aruncat în ochii maică-sii, după care a fugit. Mama ei a țipat de durere și furie neputincioasă și a dus mâinile la ochi.

Eu nu mă pricepeam să citesc gesturile, așa că nu înțelegeam ce s-a întâmplat, dar, în timp ce priveam scena îngrozită, am auzit vocea Amei lângă mine:

— Beena zice că se întorcea de la bazar pe scurtătura din pădure când un bărbat s-a năpustit asupra ei. Zice că era unul dintre oamenii din Nainital care au venit astăzi la fabrică. Se uitase lung la ea încă de după-amiaza, când servise ceaiul. Mama ei zice că ea e de vină, fiindcă poartă haine strânse pe corp, se învârte toată ziua prin bazar și se hlizește la băieți.

Ama a rânjit și s-a întors cu spatele.

— Beena e rea ca o sălbăticiune. Uită-te la ele cum se bat, mama cu fiica. – A râs îndesându-și tutun în gură. – Parcă te uiți la televizor fără să auzi nimic. Ori de câte ori se ceartă, ies să le văd.

Văzând că mă strâmb, m-a întrebat:

— De ce ești așa supărată? Fata n-a pățit nimic. Știe să se apere. L-a mușcat de obraz, i-a dat un picior în burtă și bărbatul a fugit. Mama ei e o stricată, oricum nu-i pasă.

— Mă duc cu ea la poliție, am spus. Trebuie să facă imediat reclamație. Să-l prindă înainte să dispară.

— Doamnă profesoară, mi s-a adresat Ama cu voce resemnată. Lati n-o să te lase nici în ruptul capului să-i duci fata la poliție. Nici Beena n-o să vrea. Au și așa destule pe cap. Cu cât știe mai puțină lume, cu atât mai bine e pentru fată. Și-a luat expresia ei atotștiutoare și a încheiat: Câte știu eu... dar nu spun la nimeni. Dacă aș spune câte am aflat și am în cap, jumate din oamenii de aici ar fi nevoiți să se arunce în râu.

Mi-a aruncat o privire lungă, plină de subînțeles.

*

În noaptea aceea am visat iarăși lacul morții de la Roopkund. Doar că de astă dată capetele Beenei și al lui Mitu se adăugaseră celorlalte cranii și se agățau cu unghiile de un sloi plutitor, încercând să iasă din apă. M-am trezit leoarcă de sudoare și am descoperit că o ramură de copac se aplecase în dreptul ferestrei; crenguțele, ca niște gheare negre, loveau în

geam, mișcate de vântul care se întețea, legănând copacii. Casa scârțâia și gemea, primele picături de ploaie s-au transformat iute într-o răpăială pe acoperiș. Clopoțeii pe care îi atârnasem în piersic clincăneau atât de insistent, că îmi venea să ies și să-i dau jos, ca să nu mai aud zgomotul. Starea de fericire din după-amiaza aceea se risipise ca fumul.

M-am ghemuit în pat, mai conștientă ca oricând de singurătatea mea. Atunci când îi zisesem că vreau să spun poliției ce i se întâmplase Beenei, Diwan Sahib făcuse o mutră plictisită:

— Nu se schimbă nimic niciodată, spusese. N-o să-i pese nici unui polițist și nici unui politician; nici alegerile, nimic nu va face lucrurile să meargă altfel.

S-a afundat în fotoliu și a ațipit, așa cum i se întâmpla deseori în ultima vreme, chiar în timpul unei discuții. Veer era în Dehra Dun, de unde urma să plece într-o altă expediție lungă, cu un nou grup de clienți. Trecuseră multe zile de când nu mai reușisem să fim împreună – nu găsisem fie timpul, fie locul potrivit. Când ne-am despărțit, nu părea să-i pară câtuși de puțin rău, iar când l-am anunțat pe un ton nonșalant că vreau să merg la Dehra Dun cu el, ne-am certat din nou.

— Tu la Dehra Dun cu mine? Haida de! Mă duc la muncă, nu la distracție.

Își îndesase lucrurile în rucsac, îl aruncase în jeep și plecase fără să-și ia rămas-bun cum se cuvine. De când plecase nu dăduse nici un telefon.

19

Iarna o pasăre strigă ziua întreagă, cocoțată într-un copac desfrunzit. Țipătul ei jalnic, monoton, e esența însăși a singurătății și tristeții. Turiștii au plecat, și odată cu ei și cei veniți să-și petreacă vacanța în Ranikhet. Abia acum simțim că orașul e al nostru, ca și cum ar fi fost salvat din mâinile străinilor și ne-ar fi fost redat. Pământul s-a întărit din cauza frigului, aerul rece ne înțeapă urechile și ochii și ne face nasurile să curgă. Drumurile mărginite de copaci care șerpuiesc pe dealuri sunt pustii, nu mai e nici o primejdie ca vreo mașină străină să apară ca un bolid de după un cot. Vechile clădiri impunătoare din tabără sunt iarăși goale. Chelnerii și bucătarii joacă crichet pe pajiștile hotelurilor. Au înfipt trei bețe oarecum drepte în chip de porți. Unul dintre chelneri, Chandan, învață de unul singur să meargă pe bicicletă. Se apleacă periculos de mult într-o parte atunci când, trecând pe lângă mine, dă drumul ghidonului ca să împreuneze palmele și să spună „*namaste*, Maya Mam". A fost elevul meu pe când avea doisprezece sau paisprezece ani. Încă una dintre relativele mele nereușite, atât că el cel puțin a învățat alfabetul și adunarea, cu toate că nu s-a descurcat niciodată la înmulțire și împărțire.

În acest anotimp Drumul Târgului are un aer trândav. Dimineața, când soarele bate pe cealaltă parte a drumului, toți vânzătorii din prăvălioarele cât o cutie de chibrituri aflate la vale de hotelul Meghdoot dispar. Clienții n-au de ales decât să-i caute pe cealaltă parte a drumului. La prăvălia de ceai a lui Negi e plin de oameni. Lângă un stâlp de felinar, oamenii

stau ghemuiți în jurul unui vas cu jăratic și rondăie alune prăjite. Câinii se învârt de colo-colo, mârâind sau lătrând când și când unul la altul. Când soarele o ia spre apus, rândunelele săgetează aerul îndreptându-se spre adăposturile lor de la streașina băcăniei, unde luminile tocmai s-au aprins. O ceată de maimuțe se cocoață pe acoperișul magazinului de legume al lui Pandey-ji; se despart și atacă coșurile cu fructe din mai multe părți, una ici, alta colo, niciodată mai mult de două împreună. Mama lui Panday-ji, o femeie cu bumbi de aur în nară și un coc umflat, le izgonește cu un băț, țipând cât o ține gura. Doi ofițeri lustruiesc plăcuța de alamă deja strălucitoare pe care scrie „Popota ofițerilor", lângă o poartă impozantă. O duzină de cadeți, cu părul tuns scurt, până la ureche, trec în șir îndreptându-se spre barăcile aflate ceva mai încolo.

Iarna aerul e atât de curat, că-ți vine să-l bei. Privirea poate străbate multe sute de kilometri, până când ajunge la verdele dealurilor celor mai îndepărtate, la umbrele cenușiu-albăstrui din spatele lor și apoi la crestele înzăpezite de dincolo. Crestele se ridică pe cer odată cu soarele și rămân suspendate acolo, mult mai sus decât ți-ai putea închipui. Își schimbă culoarea și forma în fiecare zi. Cu fiecare oră care trece sunt mai aproape, pantele largi se văd limpede, norii se agață de vârfuri ca fumul de coșurile caselor. În amurg, după ce s-a stins și ultima licărire de lumină a zilei, vârfurile încă mai sclipesc în întunericul care se adună, ca și cum pe pământ ar fi căzut cioburi de lună.

Acestea sunt taine necunoscute celor care pleacă din Himalaya în lunile de iarnă. Munții nu se arată celor care vin aici doar ca să scape de arșița de la câmpie. Vara se înfășoară într-o pâclă. Vârfurile ies la iveală pentru cei care le sunt devotați doar în iernile cele mai geroase sau în perioadele cele mai ploioase. Munții, a spus odată Diwan Sahib într-un moment de lirism care nu-i stătea în fire, dar la care contribuiseră și cele câteva pahare băute în fața focului, munții cred că dragostea trebuie pusă la încercare.

Cam ăsta a fost ultimul lucru pe care l-a spus. S-a ridicat să ațâțe focul și să meargă la baie.

— Mai toarnă-mi un pahar, Maya, a spus și s-a îndreptat poticnindu-se spre ușă, de unde a strigat cu o voce prea ascuțită ca să fie a lui: Și aprinde lumina, de ce e așa întuneric? Nu văd nimic.

Până să ajung la el, s-a prăbușit peste brațul unui fotoliu și a alunecat pe podea. Slăbise atât de mult, că mă credeam în stare să-l car până în pat, dar era totuși prea greu și nici nu mai aveam de ce.

*

În noaptea când a murit Diwan Sahib, mi-am dat seama că nu văzusem niciodată cu ochii mei cum moare cineva. Persoanele care îmi erau cele mai dragi au murit departe de mine. Michael a murit atunci când am primit un telefon. Și moartea mamei se petrecuse în același fel – de data asta mă sunase unchiul meu. Ca să mă împiedice să vin la Hyderabad pentru ceremonia funerară, tata nu îngăduise nimănui din familie să mă anunțe înainte ca trupul ei să fie ars.

Nu știam ce se face în astfel de situații. Ama, care se pricepea însă, a rânduit singură totul. A dat fiecăruia câte ceva de făcut, inclusiv lui Himmat Singh, care a îmbăiat trupul lui Diwan Sahib și l-a întins pe podeaua din camera de zi, îmbrăcat în niște haine de ceremonie pe care nu le mai văzusem până atunci. Erau prea mari pentru el și brațele i se pierdeau în mâneci, drept care poștașul le-a suflecat, ca să i se vadă mâinile cu degete lungi și unghii pătrate. I-au îndesat ghemotoace de vată în nări. Cineva l-a acoperit cu o pătură în pătrățele maro cu bej și i-a tras-o peste față. Ama i-a pus pe piept un suport pentru bețele de tămâie și a aprins o jumătate de duzină.

— De ce nu-l putem lăsa în pat până dimineața? am întrebat-o eu, dar ea a fost de neclintit.

— Așa se face prin părțile noastre.

În afară de domnul Qureshi, de general, Puran, Ramesh, ba chiar și domnul și doamna Chauhan, au venit o mulțime de oameni; pe mulți nici nu-i cunoșteam. Ama s-a așezat lângă

trupul lui Diwan Sahib și a rămas acolo absolut nemișcată, cu colțul sariului tras peste cap, ca mare bocitoare. Când apărea un nou-venit, în loc să spună *namaste* cu voce puternică și să-l bombardeze cu întrebări, nici măcar nu schița un zâmbet, având întipărită pe față aceeași expresie solemnă. Noi, ceilalți, am stat toată noaptea în jurul lui Diwan Sahib, într-o tăcere mohorâtă. Bărbații mai ieșeau pe rând afară, în grădina înghețată, unde își încălzeau mâinile la un vas cu jeratic, fumau și beau înfășurați în șaluri. Diwan Sahib li s-ar fi alăturat cu siguranță, cu toate că nu făcea niciodată nimic doar fiindcă așa se cădea. Ar fi spus glume și ar fi dat pe gât o sticlă întreagă de rom. Pe la mijlocul nopții s-a auzit un trosnet puternic, un scrâșnet, un hârâit, un geamăt ca horcăitul unui uriaș aflat pe patul de moarte. Era un arbore putred pe care tăietorii de lemne încercau să-l doboare cu fierăstrăul de trei zile și care fusese în sfârșit pus la pământ de vântul puternic iscat după miezul nopții. Bărbații aflați afară s-au minunat de întâmplare și au spus:

— Diwan Sahib a luat un copac întreg cu el. Pădurea îl jelește.

După ce a fost ars, a doua zi m-am apucat să fac curat în camera lui. Am aruncat la gunoi medicamentele rămase. Am găsit sticle goale de rom și gin pe după draperii, sub masă, sub patul lui. In jurul acestuia erau teancuri înalte de cărți, gata să se prăbușească atunci când le atingeam. Antropologie, folclorul din Kumaon, istorii ale Indiei, volume cartonate despre flora și fauna din Himalaya, liste cu numirile în funcții în statul princiar Surajgarh. Casete pe care înregistrase triluri de păsări. De acum încolo nu va mai da spectacole – copiii vor trebui să se mulțumească cu aceste casete. În timp ce orânduiam prin cameră, mă asaltau tot felul de gânduri. Ruda lui cea mai apropiată era probabil Veer, dar cum să dăm de el în pustietățile din Himalaya? În lipsa oricărei rude, eu voi fi cea care va trebui să îndeplinească o seamă de formalități birocratice, indispensabile în cazul unui deces. Nu știam dacă avea asigurare medicală sau dacă lăsase instrucțiuni referitoare la conturile lui din bancă. Probabil că voi fi nevoită să scriu cuiva

ca să nu i se mai trimită pensia. Şi cum rămânea cu concesiunea casei? Până la urmă nu fusese reînnoită. Va trebui să le găsesc un adăpost Amei şi lui Puran dacă locuinţa reintra în proprietatea armatei. Iar eu unde am să stau? Aceleaşi gânduri mi se tot învârteau în minte, dar unul nu îmi dădea pace – apărea iar şi iar, ca ţipătul huhurezului noaptea: Unde era tabachera în formă de Rolls Royce? Acum că el se dusese, voiam neapărat să o găsesc. În mintea mea, nici un alt obiect nu se asocia mai îndeaproape cu el. Trebuia să dau de ea, chiar dacă întorceam casa cu susul în jos.

Dar mai întâi trebuia să termin curăţenia. Am strâns păturile subţiate de atâta purtat şi le-am pus în dulap. Am dat cearşafurile la o parte şi am întins mâna după pernă. Şi atunci am văzut că păstra încă adâncitura unde se odihnise capul lui, cu câteva fire de păr alături.

M-am aşezat pe pat. Mă ţinusem tare şi când murise, şi la crematoriu, în ciuda cascadei total nepotrivite de trandafiri roşii de acolo şi a sturzului care acompaniase cu fluierăturile lui suspinele zgomotoase ale domnului Qureshi, şi chiar atunci când parapantele albastre, galbene şi roşii înălţate cu prilejul Reuniunii regimentului au plutit deasupra fumului care se ridica din rug asemenea unor păsări viu colorate. Când însă am dat cu ochii de pernă şi de şuviţele de păr, puterile m-au lăsat.

Am plecat şi m-am dus la mine acasă. Un fel de paralizie m-a prins în ghearele ei. Îmi era somn tot timpul. Nu m-am mai dus la lucru. Nici nu ştiu cum trecea timpul. În jurul meu lucrurile putrezeau, se aşeza praful, ceasul deşteptător suna în fiecare zi la ora şase, dar eu nu mă dădeam jos din pat, nici nu-mi băteam capul să opresc soneria, ca să nu mai sune a doua zi. Poate că am dormit, cred că am şi mâncat din când în când. Nu-mi aduc aminte ce am făcut, nici dacă am plâns, dar ştiu că mă trezeam la diferite ore din zi sau noapte cu obrajii uzi de lacrimi. Îi visam pe mama, pe Michael şi pe Diwan Sahib în fel de fel de situaţii imposibile, înspăimântătoare. Eram într-o gară şi nu izbuteam să ne găsim unul pe altul în mulţimea de oameni.

Unul dintre ei rămăsese pe o barcă fără vâsle, în mijlocul mării. Ne aflam în aceeași casă, dar în camere diferite; îi strigam pe nume, dar nu răspundea nimeni. Într-unul dintre vise, o pasăre enormă, cu cioc încovoiat și gheare ascuțite, s-a așezat pe brațul meu. M-am trezit speriată, frecându-mi brațul acolo unde își înfipsese ghearele. Câteodată îl visam și pe Veer, dar eram fiecare îl altă cameră, plină cu alpiniști și rucsacuri; oameni străini ne trimiteau în direcții diferite. Am auzit-o pe Ama strigându-mă și pe Charu zicând „A venit poștașul? Uitați, a adus o scrisoare pentru mine, citiți-mi-o cu glas tare". Dar când deschideam ochii îmi dădeam seama că visasem.

Într-o dimineață am auzit o bătaie insistentă în ușă. Am făcut un efort să mă trezesc. Am reușit să mă așez pe pat, înțelegând că de data asta chiar bătea cineva la ușă. M-am dus împleticindu-mă să văd cine e și am dat de Ama. Mi-a spus că mă striga de mai multe zile.

— Azi eram hotărâtă să sparg ușa. Mă gândeam că doamna profesoară o să moară de foame, dacă nu de inimă rea. Uită-te cum arăți: slabă ca un băț, îmbătrânită, cu capul cât o nucă de cocos uscată. Și de ce, mă rog? Ți-a murit tatăl, sau bărbatul?

A stat și m-a păzit câtă vreme m-am spălat pe față, după care a trântit o farfurie de metal pe masă. Trei turte de mei muiate în *ghee*, o lingură de mâncare de spanac roșu, preferata mea, câteva cepe crude și un ardei iute. Am mâncat fără să scot un cuvânt, parcă nu mai pusesem nimic în gură până atunci.

Când am terminat, m-am dus cu Ama pe verandă. Ea s-a așezat pe trepte, unde îi plăcea să stea, și a început:

— Cât tu dormeai și erai pierdută pentru lume, alții au fost foarte ocupați.

Și-a îndesat un cocoloș de tutun în gură, ca să aibă un pretext pentru o pauză dramatică.

— A fost mare harababură în casa lui Diwan Sahib... Tot ce era prin cufere și dulapuri a fost împrăștiat pe jos, cărțile, cercetate pagină cu pagină... de Veer. Nu s-a oprit nici măcar să-și tragă sufletul, parcă era apucat. A întors casa cu susu-n jos, după care a plecat cu jeepul fără să dea vreo lămurire.

— Cât timp a stat aici? am întrebat surprinsă.

A venit la mine acasă? aș fi vrut să mai întreb. N-a încercat să mă caute? A întrebat-o pe Ama de mine? Cum a putut pleca fără să-mi spună o vorbă? Nu îndrăzneam să pun întrebările la care așteptam cu adevărat răspuns.

— A venit la două zile după incinerare, răvășit, parcă îl adusese vântu. N-a vrut să știe cum s-a stins unchi-său, cine l-a ars sau altele de felul ăsta. Nu întreba decât dacă a intrat cineva în casă. A căutat cineva ceva? I-am spus că ai fost tu, vreme de juma de zi, cât ai făcut curat în camera lui Diwan Sahib.

— Și?

— I-am spus că te-ai dus acasă, că te-am strigat de mai multe ori, dar n-ai ieșit, așa că suntem îngrijorați. Da' el? N-are vreme decât de el însuși.

Am rămas tăcute câteva clipe.

— Nu te uita așa la mine, a zis Ama. Ești orbită, nu poți vedea. Da, știu, se jura că ține la unchi-său și că o să-i poarte de grijă, da' cine a fost lângă el cât a zăcut bolnav? Veer? A, nu, dumnealui vine doar când s-a sfârșit, să vadă pe ce poate pune mâna. De atâtea luni tot lasă țigări peste tot prin casă și are grijă să-l țină pe Diwan Sahib beat. N-ai văzut cum a decăzut de cum a reapărut nepotul în viața lui?

— Ce tot zici acolo? Ți-ai pierdut mințile? Îți dai seama ce spui?

M-am ridicat brusc și am fost nevoită să mă țin de spătar, fiindcă simțeam că mi se învârtește capul.

Ama mai făcuse aluzie la bănuielile ei și înainte, dar într-un mod mai voalat. Acum, că Diwan Sahib murise și Veer venise și plecase fără să treacă să mă vadă, spunea pe față ceea ce gândea și în vorbele ei se citea dușmănia pe care o nutrea de mulți ani față de Veer. Himmat Singh îi povestea cu conștiinciozitate tot ce auzea în Casa Soarelui și i se părea demn de interes. Ama știa de ani de zile că Veer voia să o dea afară din casă. Oare ce altceva mai știa? M-am lăsat încet la loc în scaun, încă nesigură pe picioare.

— Uită-te la tine, a zis Ama. Așa se întâmplă dacă nu mănânci. Și să știi că nu mi-am pierdut mințile, sunt la locul lor. Cine îi dădea tot timpul băutură bătrânului? Cine aducea pachete de țigări și le lăsa la îndemâna lui? Ți-am spus mai demult și îți spun și acum: protejatul lui Diwan Sahib s-a întors aici doar ca să-i grăbească moartea. Sunt multe feluri în care poți pune capăt zilelor cuiva.

Auzind tălăngile vitelor s-a dus grăbită până la buza dealului, de unde a răcnit către Puran:

— *Arre O* Puran, nu vezi că Rama mănâncă fasolea lui Sahu-ji? Măgarule, netotule, neisprăvitule! Îi umblă mintea aiurea și vacile se împrăștie pe unde vor ele.

Când s-a întors avea însă o expresie blândă.

— Zice lumea că Puran e cu mintea dusă și chiar că e nebun. Uită-te numai cum îi cântă bufniței. Când deschide ea ochii noaptea, zici că a răsărit soarele pentru el. Da' dacă aș fi nevoită să-mi încredințez viața cuiva, apăi m-aș bizui pe Puran, nu pe domnu' Veer Singh, căruia nu-i pasă decât de el însuși. Ai să-ți rupi dinții dacă mănânci castronul ăsta cu linte, ascultă la mine. Eu văd tot, nimic nu-mi scapă.

M-a privit cu subînțeles și a repetat:

— Văd tot, să nu crezi altcumva. Poate că lumea nu dă atenție la ce spune o femeie bătrână. Oamenii școliți cred că știu tot.

In noaptea aceea am avut același coșmar pe care îl visam din când în când, de fiecare dată puțin schimbat.

De data asta vorbeam cu cineva a cărui voce o auzeam la o palmă de urechea mea: șuiera și bolborosea, șuiera și bolborosea. Era un bărbat care nu mă putea auzi. Eu nu-i vedeam fața din cauza glugii hanoracului, dar știam cine este.

— Stai! am strigat în vis, vrând cu orice preț să-l opresc.

Întoarce-te. Unde te duci?

Înaintezi pas cu pas, cu mare efort. Aluneci chiar în clipa în care urci. Panta se mișcă. Bolovanul care părea bine înfipt

în pământ se rostogolește și cade într-o prăpastie neagră, atât de adâncă, încât nu se aude când lovește fundul. Picioarele îți sunt ude și calde. De la propriul tău sânge, dar de ce oare, că doar ai trecut demult de lipitori. Te uiți în jos la bocanci. Sângele se prelinge peste margini. În sfârșit te oprești, omul care e cu tine se oprește și el și zice: „Întotdeauna ți-ai făcut griji de pomană. Hai".

Privește încoace, spre stânga! Nu mă vezi cum te implor să te întorci? De ce nu mă poți auzi?

Urci mai departe și inima îți bate ca o tobă, ca și cum un toboșar ar ține ritmul. Aerul e rece și uscat, îți arde nările. Nu poți face mai mult de câțiva pași odată, simți că te prăbușești de oboseală. Celălalt te împinge de la spate, te îndeamnă. În jur totul e cenușiu: stânci cenușii, zăpadă murdară, tot cenușie, cerul apăsător, plumburiu. Cureaua binoclului e ca un laț în jurul gâtului.

Aș vrea să te iau în brațe ca pe un copil, să te duc într-un loc sigur. Să ne învelim cu un sac de dormit și să te cuprind cu brațele și picioarele, să te încălzesc cu trupul meu. Ți-aș pune palmele în locul cel mai fierbinte din trupul meu ca să-ți dezgheț degetele.

„Încă puțin", spune celălalt.

Mă străduiesc să-i văd fața. Cred că i-am mai auzit vocea cândva. Din ghetele tale picură sânge pe zăpada cenușie. Pietrele sunt acoperite de un roșu lucios. Mai simți ceva în afară de lichidul lipicios din bocanci? Doar că ești vlăguit. Dar de auzit ce auzi? Binoclul lovindu-se de pieptul tău. Vântul vuind ca valurile oceanului.

Ajungem în vârf. Nu e partea superioară a unui platou și nici vârful unui deal. E marginea unei căldări imense, de culoare alb-cenușie, în care vântul se rotește spulberând zăpada și pietricelele. Departe, jos, în fundul căldării, vedem cerul oglindit în apă. Imaginea e spartă în bucăți neregulate de sloiurile de gheață care plutesc la suprafață. Pereții abrupți ai căldării sunt acoperiți cu grohotiș.

Celălalt bărbat întreabă „Ai mai văzut așa ceva? Uită-te prin binoclu".

Vocea vine de departe, aspră ca hârșâitul nisipului în care înfigi cazmaua. Am mai auzit această voce, în alt loc, în alt timp. Își așază mâna pe umărul tău și văd că îi lipsește un deget.

Tu pui binoclul la ochi și vezi ceea ce știam deja că e acolo. Malurile lacului sunt populate. Schelete omenești, oase. Clavicule, cranii. Tibii, fibule, femururi. Mandibule și coaste, falange ale degetelor de la picioare sau de la mână cu inele de argint sau de aur pe ele. Șiraguri de bobițe de aur încurcate printre vertebre. Unele schelete sunt aproape intacte, înghețate pe fundul lacului, altele se agață de peretele abrupt, luptându-se să iasă de-acolo. Pe porțiunea unde lacul nu e înghețat plutește un craniu.

„Asta a fost", spui tu și îți auzi vocea pentru prima oară. „Așa ajungem cu toții." Zâmbești strâmb, crispându-te de durere.

Nu-ți răspunde nimeni. Te uiți la stânga – nu vezi pe nimeni. Nici la dreapta, nici în spate, sau ceva mai departe. Nici măcar în jos, spre lac. Strigi un nume. Eu încerc să-l aud dar, din cauza vântului, nici o silabă nu ajunge până la mine. Bocancii îți sunt grei, plini de sânge, abia dacă poți ridica picioarele. Din cer cade o picătură de gheață topită, apoi încă una. Te tragi înapoi de la marginea lacului și picioarele tale însângerate, acum goale, în mod inexplicabil, alunecă pe zăpadă și pietriș.

Vezi apa lacului și scheletele, gheața și cerul înnorat oglindit în apă năpustindu-se spre tine. Simți că ești ușor ca un fulg și amețești fiindcă te prăbușești în gol.

Strigi ceva, dar nu e numele prietenului tău. Strigi „Maya, Maya".

Maya, o iluzie, numele unei femei, numele meu.

M-am trezit auzindu-mi numele. Prin fereastra fără perdele am văzut, suspendați între zi și noapte, versanții răsăriteni ai lui

Nanda Devi și Trishul, care erau de un albastru înghețat. Dimineața se anunța frumoasă, senină, dar eu nu-mi doream decât să fug de acolo. Să fac să dispară pădurea, să scap de stejari și de întunericul de sub deodari, să deschid un drum până la câmpie, să fug de frig, de umezeală, de ploaie și de zăpadă, de țipetele bufnițelor în timpul nopții. Vreau arborii de mango din copilărie, arșița soarelui de după-amiază pe care o puteai vedea, carnea delicată a nucilor de cocos verzi și laptele lor dulce ca apa de izvor.

Am aruncat la o parte păturile și am sărit jos din pat. M-am întins pe burtă și am căutat dedesubt, acolo unde erau înghesuite lucruri de care nu știam dacă voi mai avea vreodată nevoie: valize, genți, cutii cu cărți. Am scos o valiză și am tras de încuietori, dar nu s-au deschis. Părul îmi cădea pe față, mi se lipea de obraji. Trăiam, încă sub impresia visului, inima mi se zbătea în piept – nu încăpea nici o îndoială. Am fugit jos, am adus cutia cu chei vechi și am vărsat-o pe podea. Am răscolit prin grămada de metal, băgând cheile una după alta în încuietorile ruginite; trecuse multă vreme de când valiza nu mai fusese deschisă. Cheile care nu se potriveau le-am aruncat, fără să mă uit unde cad. Până la urmă am găsit un ciocan și am izbit încuietorile până s-au spart.

Capacul prăfuit s-a deschis scârțâind. Înăuntru se afla o boccea învelită în plastic – rucsacul lui Michael. Îmi fusese trimis la o săptămână după moartea lui și nu îl deschisesem niciodată. Acum, când l-am desfăcut, m-a izbit mirosul de mucegai. Am tras afară puloverele – unul albastru, cu un delfin pe piept, cumpărat de mine cu câteva zile înainte de plecarea lui, altul roșu, cu chipul lui John Lennon. Mai erau și alte haine acolo, făcute ghemotoc, nedesfacute de cinci ani. Mai era un pachet înfășurat cu grijă în care se afla un carnet, o amuletă tibetană și o scrisoare pe care o trimisesem eu prin poștă ca să-l aștepte la Dehra Dun – o surpriză pentru Michael înainte să înceapă ascensiunea.

Am deschis pachetul și am găsit și alte hârtii puse acolo la păstrare: câteva pagini rupte dintr-un manual de prim ajutor,

două hărți, câteva pagini dactilografiate, cu antetul institutului de alpinism, conținând detalii referitoare la expediție – lista obiectelor pe care alpinistul trebuie să le aibă asupra lui, punctele de întâlnire, legăturile feroviare. Pe o foaie separată erau numele și numerele de telefon ale tovarășilor de expediție. Trei nume, așa cum îmi spusese Michael în noaptea dinaintea plecării; el și încă doi, un ghid cu multă experiență și un hamal.

Am închis ochii, sigură de ceea ce voi afla.

Numele dactilografiate pe foaie erau:

Michael Secuira
Ranveer Singh Rathore
Shamster Bahadur Gurung

Mi-am amintit că într-o noapte m-am trezit speriată dintr-un coșmar. Veer m-a liniștit șoptindu-mi la ureche. I-am vorbit până ce întunericul a pălit și s-a luminat de ziuă. I-am povestit despre moartea lui Michael, despre ce avusesem de înfruntat în acel an – lucruri pe care nu le împărtășisem nimănui până atunci. Veer mă ținuse în brațe și mă ascultase în tăcere. Când am terminat, mi-a descris porțiunea aceea de teren cu precizia unui cartograf. Numai că n-a spus nimic din care să deduc că el ar fi fost ultimul tovarăș de drum al lui Michael. N-a stăruit asupra celor întâmplate. Nu mi-a enumerat multele posibile cauze ale morții, una mai îngrozitoare ca cealaltă – îngheț, căzătură, rănire, atac cerebral, edem pulmonar. Iar eu, nebănuind ce se ascunde sub tăcerea lui, i-am fost recunoscătoare pentru ceea ce nu-mi spusese.

Nu mi-a spus nici măcar că știa de institutul de alpinism unde era înscris Michael.

Nu mi-a spus că Michael își fracturase glezna.

Nu mi-a spus că l-a lăsat pe Michael să se descurce singur pe viscol, cu glezna ruptă, când amândoi știau că astfel îl condamna la moarte.

M-am așezat pe podea cu hârtiile în brațe și bucăți din ceea ce fusese Michael împrăștiate în jurul meu. Trompeta cazărmii a sunat ca să trezească cadeții. Ferestrele s-au luminat una după alta, fumul a început să se ridice din casele

unde se punea apa la fiert. Păsările își vorbeau pe limba lor, umplând pădurea de triluri. Dimineața, când de obicei mă trezeam zâmbind, aducea acum un chin insuportabil. Eram singură, nu aveam pe nimeni. Mi-am cuprins genunchii cu brațele și am plâns cu hohote. Am plâns ca și cum Michael murise doar cu o zi înainte. Am scos lucrurile din rucsac și le-am aruncat prin cameră, furioasă. Ce ușor e să fii mort! Toată lumea se minunase cum izbutisem să-mi clădesc o viață nouă într-un oraș îndepărtat după moartea soțului meu. Ce putere neobișnuită, cât de repede și-a revenit, zicea lumea. Azi simțeam că am rupt coaja unei bube vechi și am dat la iveală rana care supura dedesubt de ani de zile.

Mai jelisem și înainte moartea lui Michael. Acum însă avea să mă chinuie până la sfârșitul zilelor intimitatea dintre mine și omul care îl părăsise atunci când avea mai multă nevoie de ajutor. Cum de mi se întâmplase așa ceva? Când renunțase Veer la ultimul nume și îl scurtase pe primul? Până și Diwan Sahib îi spusese dintotdeauna Veer și uneori „domnul Singh", iar atunci când era prost dispus, „marele alpinist, domnul Singh".

Ce se întâmplase cu numele Rathore?

Poate că Veer nu folosea numele de familie decât în documentele oficiale. Era posibil, ba chiar și normal, tot așa cum era și prescurtarea primului nume.

Sau poate că renunțase la unele părți din numele lui atunci când îl lăsase pe Michael să moară în zăpadă.

Îmi venea să-mi frec pielea întinată cu o piatră aspră. Îmi venea să-mi smulg părul cu care Veer se jucase, murmurându-mi cuvinte de alint și promisiuni, șantajându-mă cu poveștile despre nefericita lui copilărie, despre cât suferise că nu avusese un cămin, despre cum își căutase identitatea. Mă vrăjiseră tăcerea lui, misterul tulburător care părea a-l înconjura. Acum știu că tăcerea lui nu era decât un văl sub care își ascundea legătura cu moartea lui Michael.

20

În Ranikhet a venit luna decembrie. O pereche de vulturi se rotesc încet pe cerul de un albastru nepătat. Acum sunt deasupra terenului de golf, se învârtesc deasupra băieților de mingi cu șepci galbene pe cap, a coloneilor, brigadierilor și a altora mai mici în grad care merg în urma mingilor albe, le aplică lovituri neîndemânatice și le trimit aiurea, până în vale. Băieții ridică privirea atunci când umbra vulturilor trece peste ei. Flutură crosele către ei și vulturii se ridică iute, până nu rămân altceva decât niște puncte pe care abia dacă le mai distingi.

În apropiere, un convoi de camioane ale armatei se mișcă încet pe drum. Nu pot merge mai repede din cauza mulțimii care își ia la revedere de la băieții în uniformă, tunși regulamentar, care stau înghesuiți în camioane. S-au primit rapoarte cum că s-a trecut clandestin granița cu Pakistanul, în locuri acum acoperite de gheață, și camioanele transportă în fiecare zi soldați către zona cu probleme. În două săptămâni totul s-a schimbat. Antrenamentul de dimineață al soldaților, trasul la țintă, exercițiile de camuflaj în pădure nu mai sunt o simulare. Băieții se străduiesc să nu privească fiecare casă cunoscută, barăcile, poarta și prăvăliile ca și cum le-ar vedea pentru ultima oară. Cu ochii minții, Gopal se și vede într-unul dintre camioanele care merg încet, dar sigur spre necaz. De supărare, funcționarul nici nu mai are puterea să-i spună fiului „Vezi, ți-am spus eu".

Vulturii trec nepăsători pe deasupra tinerilor copleșiți de gânduri negre. Ceva mai la vale, la patiseria Bisht, angajații

stau la soare în curte, în fața șopronului unde sunt cuptoarele. Au hotărât să nu coacă pâine astăzi, fiindcă mai au din cea de ieri. Turiștii nu vor mai veni decât la anul. A trecut și Crăciunul, iar prăjiturile special pregătite se usucă în vitrină. Vulturii au pus ochii pe o pradă mai gustoasă: coboară în cercuri spre grămada de gunoi de lângă bazar, unde au zărit ceva mișcând – un iepure sau poate o mangustă. Oamenii se feresc, speriați. Ecologistul orașului îi fotografiază cu telefonul mobil și spune că va trimite poza la *Hornbill*[1]

— Ce este Hornbill? întreabă prietenul lui.

Vulturii se îndepărtează de bazar, trec peste abruptul deal Alma, apoi deasupra bisericii și a Școlii Sfânta Hilda. În fața bisericii, la soare, câteva femei cojesc fructe portocalii și galbene. Se aude muzică și câteva dintre ele cântă. Ceva mai încolo, alte femei fac cercei și coliere de mărgele. Și-au găsit o afacere nouă. Alegerile s-au terminat, Ankit Rawat s-a dus la Delhi, e întâiul parlamentar din Ranikhet. Misiunea creștină a școlii nu mai interesează pe nimeni, cel puțin nu înainte de următoarele alegeri. Domnișoara Wilson și-a pus un portret, încă și mai mare, față în față cu celălalt. Alături de afișul plastifiat cu *Pieta* a agățat un portret al papei, pe care visează să-l vadă odată la Vatican. A hotărât că nu are nimic împotrivă dacă fetele ascultă muzică din filme când lucrează la fabrică. N-ar recunoaște în veci, dar și ei îi place.

Ajunși la Drumul Târgului, vulturii se așază în vârful unui deodar. Privesc în jos către oamenii care stau la soare pe parapet, vrând parcă să adune căldură pentru noaptea lungă, rece și întunecoasă care îi așteaptă. Se uită la omul care prăjește alune, la vânzătorii care flutură niște bețe ca să gonească maimuțele, la fetele care stau la coadă la cișmea, la jeepurile-taxi care vin și pleacă fără încetare. La marginea drumului e un pui de maimuță, singur. Mic, cu urechi roz, o bucățică de carne, sânge, viață. Vulturii își întind aripile, cu gândul la mâncare, dar părinții puiului apar din senin – au simțit primejdia. Iau

1 Pasărea-rinocer; trăiește în pădurile tropicale și subtropicale.

puiul în braţe şi pleacă ţopăind pe acoperişuri, spre un loc mai sigur.

Mânios, unul dintre vulturi se aşază pe braţul noii statui ridicate pe Drumul Târgului la ordinul domnului Chauhan. În prima lună era statuia lui B.R. Ambedkar[1], îmbrăcat în costum, cu ochelari rotunzi pe nas. În luna următoare, peste noapte, costumul albastru a fost vopsit în oliv, i s-a pus o centură şi o bonetă militară. A doua zi locuitorii oraşului au rămas cu gura căscată: în locul lui Ambedkar se afla acum Subhas Chandra Bose.[2]

Domnul Chauhan întrezărise posibilităţi la care nimeni nu se mai gândise înaintea lui. Doar lui îi venise ideea că nu e nevoie să fie modificată figura statuii, de vreme ce amândoi oamenii de stat avuseseră faţa rotundă şi purtaseră ochelari asemănători. În momentul de faţă, domnul Chauhan nu se poate abţine să nu se laude faţă de oricine că a inventat prima statuie transformabilă din lume, bună pentru orice ocazie. Cu un pic de efort, crede el, poate deveni chiar şi Nehru, cu toate că îndepărtarea ochelarilor ar fi o problemă.

— Dar la ce ne-ar mai trebui soluţiile dacă n-am avea probleme? repetă el.

Unul dintre vulturi ciupeşte statuia, sare pe capul ei, întinde aripile şi îşi ia zborul. Împreună cu tovarăşul său zboară acum în susul Drumului, deasupra uriaşelor case coloniale, acum ajunse un fel de labirinturi dărăpănate. Şi-au mai făcut cuib aici, poate că-şi vor face din nou. Zboară peste Reşedinţa Aspen şi drumul forestier către hotelul Westview. Deasupra unui leopard care coboară râpa întunecată de lângă hotelul Rosemont. Deasupra casei lui Gappu Dhobi, unde rufele întinse la uscat se decolorează în soarele puternic al iernii. Când

---

1 B.R. Ambedkar (1891-1956), om politic indian, unul dintre fondatorii Indiei independente.

2 Subhas Chandra Bose (1897-1945?), unul dintre conducătorii mişcării de independenţă a Indiei.

ajung la o pajiște neîngrijită, încep să coboare, și eu deschid ochii, simțind cum umbra lor îmi alunecă pe față. Sunt atât de aproape, că le văd penele și ghearele.

N-am mai văzut niciodată vulturi în partea unde locuiesc eu. Sunt minunat de frumoși, dar și amenințători. Urmăresc din ochi perechea care dă roate prin aer deasupra mea. De unde or fi venit? Încotro s-or îndrepta? Să fi sosit într-adevăr tocmai din Mongolia sau Kazahstan? Diwan Sahib ar fi știut să-mi spună totul despre ei, i-am fi admirat împreună, vrăjiți. Zboară fără să dea din aripi; le țin absolut neclintite și taie cerul cu mișcări neîntrerupte, circulare, ca și cum ar desface o portocală. Îi privesc până devin niște puncte negre, înghițite apoi de lumina orbitoare a soarelui. Închid ochii și savurez ultimele zile în Casa Soarelui, înainte să intre din nou în proprietatea armatei. Suntem cu toții nevoiți să ne găsim alte locuințe. Pe Ama o bate gândul să-l ia pe Puran și să se întoarcă în munți, în satul de unde se trag strămoșii ei. Nu mai are pentru cine să stea în Ranikhet, spune.

Charu a venit și ea o dată. Era total schimbată. Acum arăta ca o femeie căsătorită, nu mai semăna deloc cu fata ciufulită de altădată. Pe ambele brațe avea brățări roșii de la cot până la încheietură și încă mai purta în nară cercelul de aur cu perle al mamei sale. Purta părul despărțit în două, iar cărarea era dată cu *sindoor* roșu. Părea mai severă și mai în vârstă de optsprezece ani. Cu eternul ei simț practic, Ama a bruftuit-o o dată, ca să se știe cine are ultimul cuvânt. După aceea se împăuna istorisind tuturor episoade bine înflorite din vitejeasca călătorie a lui Charu până la Delhi. Îi dădea să mănânce *kheer* în fiecare zi și n-o lăsa să facă nimic prin casă – acum, că nu mai era nepoata ei, trebuia tratată ca o musafiră care locuia în altă parte.

La o lună după vizita lui Charu am primit o scrisoare. Am alergat să i-o arăt Amei spunând:

— Uite, nepoata matale știe să scrie!

Maya Mam,

Sunteți bine? Ama și Puran Chacha sunt bine? Eu sunt bine. Și el e bine. Singapore e foarte frumos. Am văzut marea.

Cu respect,
Charu

Ama mi-a dovedit încă o dată că nu e femeie mai șireată decât ea de partea asta a lui Nanda Devi. După ce am citit scrisoarea lui Charu, a intrat în casă și s-a întors zâmbind larg de i se vedeau dinții îngălbeniți de tutun. Ținea în brațe un pachet învelit în mai multe folii de plastic.

— Am și eu ceva pentru tine. Asta căuta nepotul lui Diwan Sahib, eu așa zic. Acum că s-a dus, e al tău, poți să faci ce vrei cu el.

A zâmbit și mai larg, cu o lucire tainică în ochi, și a plecat, lăsându-mă cu pachetul în brațe.

L-am desfăcut și am fost uluită să descopăr ce conținea. Cu toate că nu-mi venea să cred, era limpede că, până la sfârșit, secretele cele mai intime și mai prețioase ale lui Diwan Sahib fuseseră pe mâna celei mai mari bârfitoare din oraș. Pachetul nu era nici măcar sigilat. Să fi furat Ama acele hârtii și să le fi ascuns ca să-i facă în necaz lui Veer? Sau i le încredințase însuși Diwan Sahib, convins că erau mai în siguranță la o țărancă analfabetă pe care el se bizuia? Chiar dacă era vorba de Ama?

21

În această după-amiază stau la soare, cu pachetul în mână. Mă gândesc la casa care în curând va fi goală, care își va păstra fantomele și poveștile pentru următorii ocupanți. În jurul meu toată lumea face planuri de viitor. Eu nu am nimic de spus. Nu-mi fac nici un plan. Nu cunosc decât prezentul, această zi, această oră.

Deschid pachetul voluminos. În ultimele zile i-am cercetat amănunțit conținutul. Acum știu că Diwan Sahib nu glumea atunci când îi stârnea pe eruditii lui musafiri cu aluzii la scrisorile de dragoste ale unor personalități din trecut. Iată-le: trei pagini îngălbenite, un scris arhicunoscut, o semnătură ilustră pe care am văzut-o fotografiată de sute de ori.

Prima e scrisă pe spatele unui meniu de la un banchet dat cu prilejul unei partide de vânătoare. E notată cu [EM către JLN], cu scrisul lui Diwan Sahib, și spune așa:

Suntem douăsprezece în mașina doamnelor. Are o fereastră culisantă și o scară pe care te urci ca să ajungi înăuntru. Și mașina ta de teren are scară? A mea are înăuntru o cameră secretă. Una din tinerele Begum mi-a explicat că, dacă ne atacă un animal, trebuie să trecem prin camera secretă și să ieșim de urgență. Dar singurul meu gând e să petrec toată vremea cât durează vânătoarea într-o cameră secretă, împreună cu singurul bărbat din lume alături de care încerc un sentiment de tihnă profundă și de fericire.

Răspunsul, marcat [JLN către EM], este scris pe o foaie în partea de sus a căreia citesc „Publicată prima oară în 1935", după care urmează scrisul de mână. E pagina de titlu ruptă dintr-o carte despre Himalaya.

Aseară te priveam de la celălalt capăt al camerei. Nu-mi doream decât să-ți vorbesc dar nu aveam cum să vin lângă tine. Timp de câteva clipe am văzut cu claritate ziua când vei pleca pentru totdeauna din India. Tu și Dickie veți strânge mâinile a câteva mii de oameni, vă veți lua rămas-bun, vă veți îndepărta tot mai mult; eu vă voi urmări din priviri de la distanță și voi vedea cum distanța aceea se mărește până când vă voi pierde din ochi și voi pleca și eu.

Și mai este un bilet, notat [JLN către EM], în care scrie:

Sub fereastra dormitorului tău, în a treia tufa de trandafiri e o floare roșie ca sângele. Are un parfum atât de îmbătător, că m-am gândit că poate ai vrea să vii să-l simți astă-seară, după banchet.

Mai este un teanc de hârtii: pagini scrise de mână din *Mâncătorii de oameni din Kumaon* a lui Corbett, cu notele redactorului. Mai este și un teanc de hârtii scrise la mașină: notele dictate de sora lui Corbett, Maggie, prietenei sale Ruby Beyts. Sunt hârtiile pe care Diwan Sahib mi le-a promis pe când era în viață, măcar că eu nu crezusem atunci în existența lor.

În pachet mai sunt încă trei lucruri. Știu ce sunt, dar chiar și așa simt un gol în stomac atunci când le scot: o fotografie, o scrisoare într-un plic și testamentul lui Diwan Sahib.

Am privit atât de mult fotografia, că sunt încredințată că știu fiecare milimetru din ea. E o fotografie alb-negru, reprezentând un grup, bărbați și femei îmbrăcați după moda anilor '60. Stau pe șezlonguri, undeva în aer liber. Pe iarbă sunt împrăștiate rachete de tenis din lumea veche, pahare și sticle. Câțiva dintre cei fotografiați se strâmbă fiindcă le intră soarele în ochi. Diwan Sahib nu se strâmbă; privește drept spre aparatul de fotografiat, cu bărbia sus, pe față i se citește un fel de

mândrie. În ochi are lucirea bine cunoscută mie, dar altminteri arată cu totul diferit: cu faţa netedă, fără barbă, cu părul pieptănat pe spate – se vede bine linia în formă de V a părului. O faţă tânără, frumoasă, ochi limpezi. Cu o mână ţine un copil de vreo doi ani, cealaltă se odihneşte pe capul unui uriaş golden retriever.

În grup sunt trei femei, toate în sariuri elegante de mătase şi bluze fără mâneci. Una din ele nu priveşte spre aparat. Ochii ei sunt îndreptaţi spre Diwan Sahib şi copil, cu o sete care se vede şi acum, după atâtea decenii.

Deschid scrisoarea prinsă cu o agrafa de fotografie. Plicul îi este adresat lui Veer. Este scrisul lui Diwan Sahib, pe care îmi vine greu să-l citesc, cu toate că ştiu cuvintele:

Dragă Veer, dragul meu Veer,

Ce nu-ţi puteam spune în timpul vieţii îţi spun acum, de dincolo de moarte: fiul meu. N-am putut să te am ca fiu. Mi-am spus mie însumi că am avut motive întemeiate şi, în ultimii ani, am fost în mai multe rânduri pe punctul de a-ţi mărturisi şi de a te implora, acum că eşti adult, să înţelegi de ce m-am purtat aşa. N-am avut însă puterea. Iar după o astfel de mişelie, ce iertare mai puteam aştepta, cum puteam să mă răscumpăr? Într-o viaţă se întâmplă atâtea, şi faci atâtea lucruri pentru care nu poţi găsi explicaţii mulţumitoare. Restul sunt vorbe în vânt.

Mă rog de iertare, cu toate acestea.

Îndurerat,
Al tău tată,
Suraj Singh

Testamentul e prins de plic. Diwan Sahib nu mărturiseşte în testament că Veer e fiul lui, dar e limpede că vrea să se revanşeze, să facă un pas spre împăcare oferindu-i casa, care i-ar reveni de drept fiului său. Testamentul e scris de mâna lui Diwan Sahib şi în josul paginii sunt semnăturile martorilor. E datat, are tot ce trebuie ca să fie valabil din punct de vedere legal. E un testament scurt şi clar:

TESTAMENTUL LUI RAI BAHADUR SURAJ KISHAN SINGH, FOST DIWAN AL STATULUI SURAJGARH. A SE LUA NOTĂ CĂ LA MOARTEA MEA:

1. Orice cantitate de alcool se găsește în casă îi va reveni lui Najeeb Qureshi. Tot el va primi și tabachera mea în formă de Rolls Royce Silver Ghost, după care tânjește de când ne știm și pe care, fiind pasionat de mașini, o consideră ca aparținându-i de drept.

2. Dosarele cu tăieturi din ziare le las generalului Bisht, ca să se apuce de citit, indiferent de vârstă.

3. Chiriașa mea, doamna Maya Secuira, va moșteni hârtiile referitoare la Edward James Corbett. De asemenea, scrisorile Edwinei Mountbatten și ale lui J.L. Nehru.

4. Banii din contul meu vor fi împărțiți în mod egal între Himmat Singh, Puran Singh, Charu și Dharma Devi.

5. Toate bunurile din casă și hainele îi vor reveni lui Himmat Singh, care le poate vinde, arunca sau păstra, după voie.

6. Casa și terenul aferent îi vor reveni lui Ranveer Singh Rathore, cu condiția să îi lase în continuare pe Dharma Devi, pe fiul ei Puran Singh și pe nepoata ei Charu să locuiască fără chirie în casa lor de pe proprietate și, de asemenea, să îi dea voie Mayei Secuira să locuiască în casa ei cât timp dorește. Este anexat actul de proprietate în original, în care sunt arătate hotarele proprietății pe care o moștenește Ranveer Singh Rathore de la mine.

Semnat în prezența martorilor

Țin testamentul și scrisoarea în dreptul ochilor și mă uit la cuvintele care se întrevăd amestecate în lumina soarelui. Îmi vin în minte primele discuții cu Veer; îmi povestea cu amărăciune cum, copil fiind, era trimis de la o rudă la alta să-și petreacă vacanțele de vară. Nimeni nu avea vreme pentru el. Se legase de unul sau doi dintre ei și trăgea nădejde că într-o bună zi îl vor anunța că sunt părinții lui. Începând cu acel moment magic avea să știe de unde se trage și să aibă un cămin adevărat. Diwan Sahib imita uneori leoparzii sau sturzii

ca să-l distreze, dar după cinci minute se întorcea la ginul sau femeile lui. Veer era însetat de afecțiune, dar nimeni nu i-o oferise niciodată.

Am lăsat jos hârtiile. Cât îmi dorisem atunci să-l mângâi în clipele lui de singurătate!

Stau întinsă pe iarbă și ascult păsările cum se cheamă, așezate pe crengile daliilor. Apucă bobocii mari în cioc și îi zdrobesc ca pe niște alune. Lămâiul e încărcat de fructe care se coc la soare. Dacă testamentul nu e dat la iveală, dacă lumea nu află de el, toate astea – casa, râul, căsuța mea, grădina mea, molizii, stejarii, rododendronii și cedrii deodari – vor reveni unui străin, unui brigadier sau colonel pe care nici măcar nu-l cunosc, după ce au fost timp de două generații în familia lui Diwan Sahib.

Dar asta e soarta caselor, iar eu am pierdut prea multe ca să-mi mai pese. Am să-mi găsesc un cămin în altă parte.

Mai citesc o dată testamentul.

Sunt pe muchie de cuțit. De fapt, chiar eu sunt cuțitul. Pot să rănesc oricând.

In fața ochilor îmi apare figura lui Diwan Sahib, cu părul alb răvășit, nebărbierit.

„Hai, ce mai aștepți?" mă îndeamnă. „Știi ce să faci. Răzbunarea e un alt fel de justiție."

Îmi aduc aminte cum stătea aplecat în fața focului, aruncând paginile manuscrisului în flăcări, apoi și fotografia celor doi câini. Privea cum flăcările îi mistuie viața.

Mă gândesc la Michael, cu glezna fracturată, pe o pantă înghețată, deasupra unui lac plin de cranii, uitându-se după prietenul lui care se îndepărtează și dispare încet în viforniță, chemându-l, implorându-l să se întoarcă, simțindu-se tot mai slăbit cu fiecare strigăt, conștient că nu-l așteaptă decât o moarte lentă.

În inima mea sunt ace de gheață. Dacă m-ar întoarce cineva pe dos, n-ar găsi decât gheață și zăpadă acolo unde înainte era carne și sânge.

Ţin testamentul şi scrisoarea lui Diwan Sahib către Veer în mâini şi rup paginile în două, apoi în patru. Zgomotul hârtiei sfâşiate e insuportabil. Văd că pe o bucată de hârtie au rămas cuvintele „...Ranveer Singh Rathore, cu condiţia..." şi o rup în fărâme din ce în ce mai mici, până nu se mai distinge nici măcar o literă din nume.

Arunc bucăţile de hârtie în aer. Îmi e greu să deosebesc crâmpeiele care zboară deasupra mea de fluturii albi care roiesc printre florile din grădina acum sălbăticită.

Cocoţaţi în vârful cedrului, vulturii nu mă scapă din ochi. În jurul lor, după-amiaza lasă locul serii de iarnă; razele lungi ale soarelui pălesc încet, fasă să mai încălzească. Trebuie să mă ridic înainte să mă pătrundă frigul.

Vulturii simt schimbarea din aer şi lumină. Unul din ei îndoaie ghearele, întinde aripile şi se ridică de pe creangă. Celălalt se uită încă spre mine. În cele din urmă îşi întoarce de la mine privirea de vasilisc şi îşi urmează tovarăşul. Ziua s-a sfârşit, iar ei trebuie să-şi găsească un adăpost pentru la noapte. Curenţii de aer îi ridică tot mai sus, ei se răsucesc şi se rotesc, îndreptându-se spre cel mai înalt deal din lume.

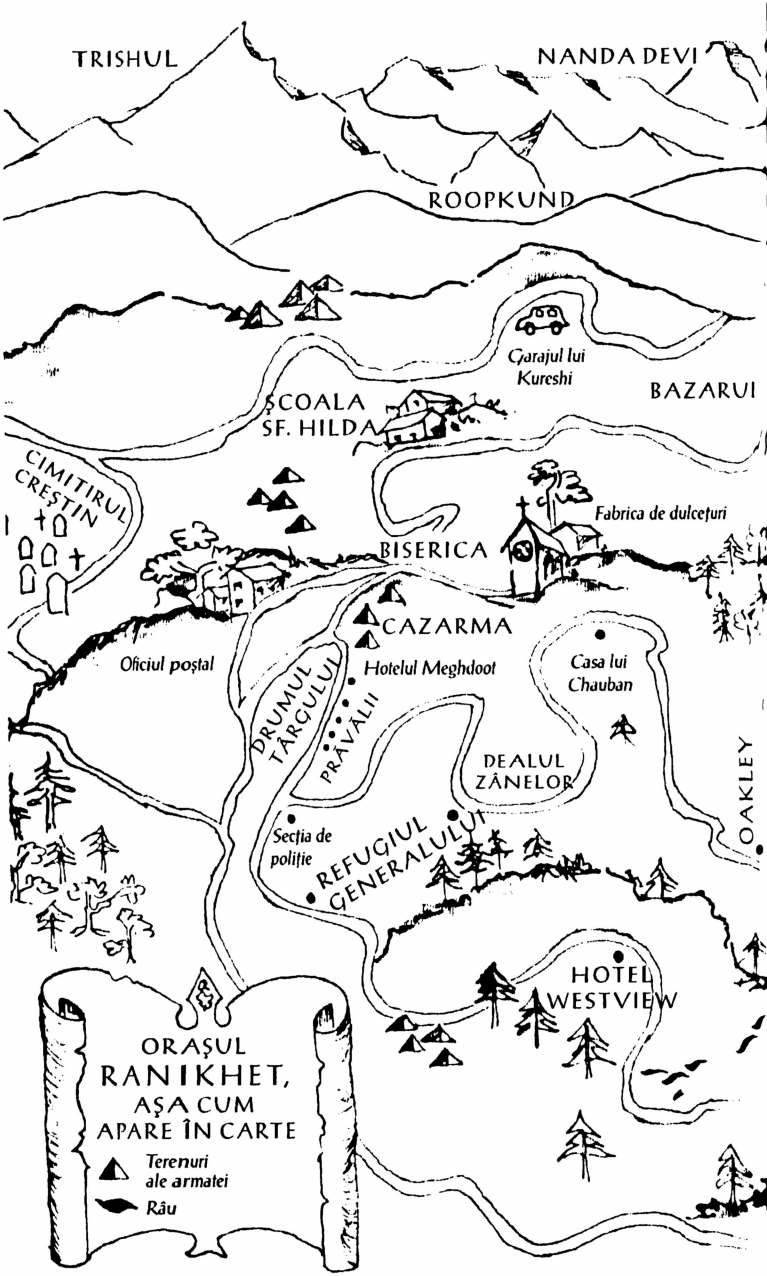
TRISHUL
NANDA DEVI
ROOPKUND
Çarajul lui Kureshi
BAZARUL
ŞCOALA SF. HILDA
CIMITIRUL CREŞTIN
Fabrica de dulceţuri
BISERICA
CAZARMA
Oficiul poştal
Hotelul Meghdoot
Casa lui Chauban
DRUMUL TÂRGULUI
PRĂVĂLII
DEALUL ZÂNELOR
OAKLEY
Secţia de poliţie
REFUGIUL GENERALULUI
HOTEL WESTVIEW
ORAŞUL RANIKHET, AŞA CUM APARE ÎN CARTE
Terenuri ale armatei
Râu

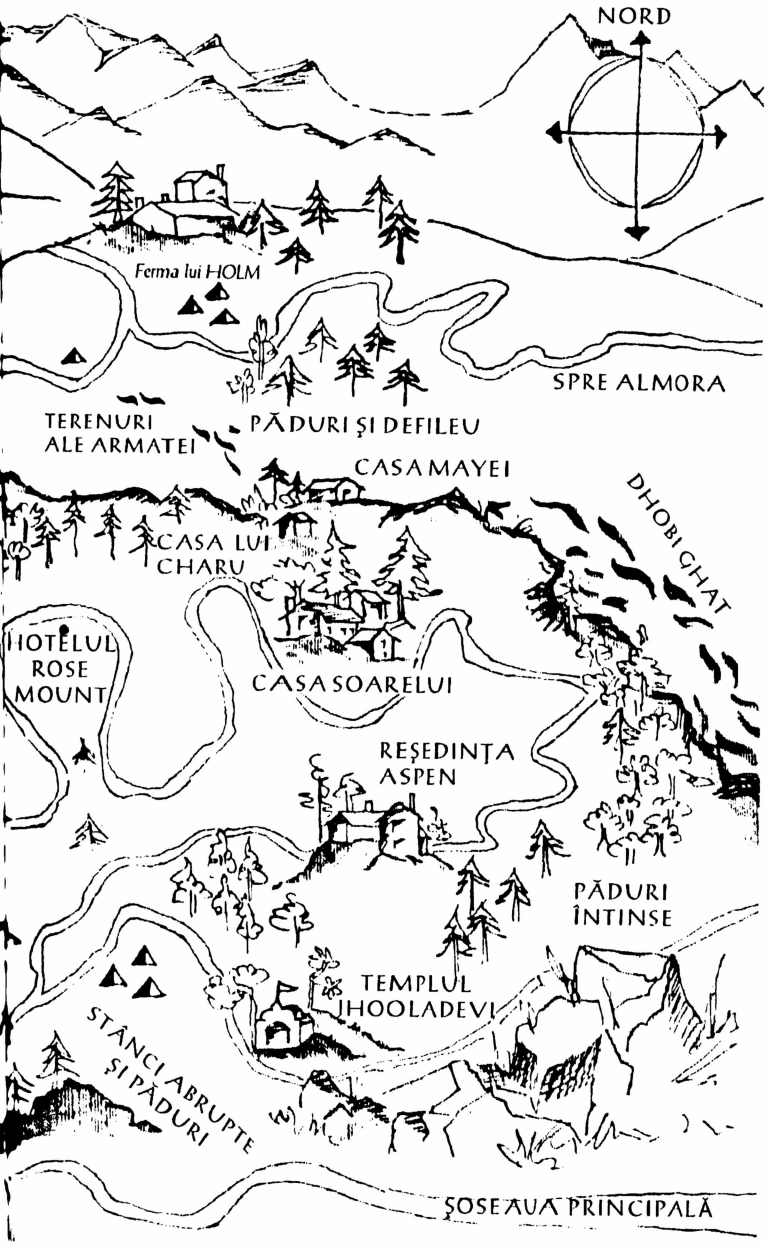
NORD
Ferma lui HOLM
SPRE ALMORA
TERENURI ALE ARMATEI
PĂDURI ŞI DEFILEU
CASA MAYEI
DHOBI GHAT
CASA LUI CHARU
HOTELUL ROSE MOUNT
CASA SOARELUI
REŞEDINŢA ASPEN
PĂDURI ÎNTINSE
TEMPLUL JHOOLADEVI
STÂNCI ABRUPTE ŞI PĂDURI
ŞOSEAUA PRINCIPALĂ

GLOSAR

arrack – băutură obținută prin distilarea sucului de palmier fermentat, a melasei, orezului etc.

babu – sufix adăugat numelui unui bărbat pentru a arăta respectul; funcționar

barasinghas – *Rucervus duvaucelii*; specie de căprioară cu coarne rămuroase, originară din India și Nepal

batasha – acadea

beedi – țigară ieftină, făcută din frunze de *tendu* (*Diospyros melanoxylon*, abanos indian) și tutun

beta – termen de alint adresat băieților

bhajan – cântec religios hindus

bhang – preparat din frunze și flori (boboci) de canabis, fumat sau consumat ca băutură

Binaca Geet Mala – program muzical de radio, popular în anii '60 și '70

biryani – orez cu carne și condimente, specialitate culinară din Hyderabad

carrom – joc asemănător cu biliardul, dar jucat fără tac, pe o tablă de placaj lăcuit; popular în India, Pakistan și Bangladesh

chacha – unchi (mai ales, fratele mai mic al tatălui)

chadar – eșarfă lungă

chaiwallah – vânzător de ceai

charas – haşiş fabricat artizanal din canabisul sălbatic care crește în Himalaya

chikoo – *Minilkara zapota*, *Sapota*, fruct cu carnea moale

chootyia – (apelativ jignitor) nesăbuit

chota bachha – copilaș

chote sahab – conaș

chowkidar – paznic

coolie – hamal

darshan – revelaţie

dekchi – vas mare pentru gătit

Deo Bhoomi – tărâmul zeilor

Diwali – sărbătoarea luminilor, celebrată în toată India

dosa – clătită făcută din făină de orez şi linte, specialitate culinară din sudul Indiei

dupatta – eşarfa lungă purtată de femei

durbar – curte (a unui suveran)

firanghi – străin

ghee – unt topit folosit la gătit, la anumite ritualuri, la incinerare

gitti – joc cu cinci pietre

gongura – plantă cu frunze mari, acrişoare, cultivată în sudul Indiei

gutka – amestec de nucă de betel, tutun, salcâm *catechu* şi chitră, care dă dependenţă

half-sari – fustă lungă şi bluză asortată, împreună cu o eşarfa lungă, purtate de fete în sudul Indiei

hawai chappals – papuci din plastic

hum – noi

jaggery – cocoloaşe de melasă

jalebi – covrigel dulce, crocant, îmbibat cu sirop după ce este prăjit

jhadu – mătură

kheer – budincă de orez cu nucă, aromată cu nucşoară

khidmatgar – purtător, valet; servitor

kumkum – praf colorat care se aplică pe frunte

kurta – fustă lungă

kutala – unealtă cu lama încovoiată, folosită la săpat

langur – maimuţă din genul *Semnopithecus*, foarte răspândită în sudul Asiei

machan – adăpost improvizat în copac, de unde pot fi împuşcate sau urmărite animalele

madua – mei

mandi – piaţă angro

murukku – biscuit prăjit, făcut din pastă de fasole

namaste – formă foarte răspândită de salut, cu palmele lipite

nilgai – bivol albastru, în traducere literală; *Boselaphus tragocamelus*, o antilopă de talie mare

paan – frunze de betel amestecate cu nucă de areca, tutun şi alte condimente, mâncate de obicei după masă

paapam – biata de tine (expresie în telugu)

pakoras – legume prăjite

papad – scovergă foarte subțire

poori-aloo – pâine prăjită cu cartofi, fel de mâncare foarte ieftin, vândut pe stradă

pugree – turban

roti – lipie din făină integrală, aliment foarte comun, pregătit în fiecare zi

sadhu – om sfânt rătăcitor, călugăr cerșetor

sala – bastard

salwar kameez – combinație de cămașă lungă (*kameez*) și pantaloni largi (*salwar*), purtată de femei în India

samosas – plăcințele triunghiulare, umplute cu legume picante și prăjite

sanki – sărac cu duhul

shikari – vânător

sindoor – vopsea roșie pe care femeile măritate o aplică pe cărarea din păr

sola topi – caschetă colonială

thataiyya – bunic (telugu)

theek – bine, s-a făcut

tum – tu

Mulțumiri

D.C. Kala, Amit Sen și Ravi Dayal mi-au deslușit tainele dealurilor. Erudiția lor, inteligența, credința în puterea omului, capacitatea de a îmbina austeritatea cu bucuria de a trăi fac din ei o specie himalayană unică, acum dispărută.

Această carte a pornit de la ceea ce a spus Arundhati Gupta odată. Tot ea a citit prima formă a textului, la fel ca Myriam Bellehigue, Sheela Roy, Shruti Debi și Partho Datta. Rukun Advani a citit multe variante ale textului și a ținut piept la nenumărate solicitări; printre rânduri transpar multe dintre cele scrise sau gândite de el. Christopher MacLehose, cu geniul lui idiosincratic, a lucrat pe versiunile succesive ca într-o grădină lăsată în paragină: un spațiu care trebuie locuit, cultivat cu idei și ajutat să devină cu timpul o carte.

Am învățat multe de la Manju Arya ale cărei idei mi-au dat mult de gândit. Lucrarea de doctorat a lui Mahiraj Mehra, consacrată orașului Ranikhet, a fost o bogată sursă de informații, la fel și discuțiile cu S. Ramesh și Akshay Shah. Mi-a fost de mare folos următoarele cărți: *Edwina Mountbatten: O viață doar a ei* de Janet Morgan, *Carpet Sahib* de Martin Booth, *Jim Corbett din Kumaon* de D.C. Kala și *Indira Gandhi, Nașterea democrației indiene* de P.N. Dhar. A fost o încântare să citesc *Economia socială a himalayenilor* de S.D. Pant, care a apărut pe neașteptate la MacLehose Press. Cartea este un exemplu a multe gesturi de bunăvoință făcute de Christopher, Koukla și Miska MacLehose, care au risipit orice idee preconceputăă despre cruzimea impersonală a editorilor din zilele noastre. Întocmai cum au făcut încă mulți alții la MacLehose Press și Quercus, în mod special Katharina Bielenberg și Nicci Praca.

Contribuția lui Ivan Hutnik și a lui Thomas Abraham este rezultatul neprevăzut al unei lungi prietenii. Nasteen Kabir, Radhika Prakash și Manishita Das mi-au fost alături, ca întotdeauna, până la apariția cărții. Fiecăruia dintre ei îi sunt recunoscătoare.

Scriitoarea indiană Anuradha Roy își împarte viața între New Delhi, unde, alături de soțul ei, conduce Editura Permanent Black, și Ranikhet, un mic oraș din Himalaya. S-a născut în 1967. După studii la Calcutta și la Cambridge, a lucrat ca jurnalistă pentru mai multe cotidiene și reviste indiene. Romanul ei de debut, *Un atlas al dorințelor zadarnice* (*An Atlas of Impossible Longing*; Humanitas Fiction, 2011), a fost publicat simultan în anul 2008 în India și Marea Britanie, fiind finalist la The Economist Crossword Prize. Revista *World Literature Today* l-a inclus între cele 60 de cărți esențiale despre India modernă. Până în prezent, romanul a fost tradus în șaisprezece limbi. În 2011 vede lumina tiparului cel de-al doilea roman al autoarei, ***Valurile pământului*** (*The Folded Earth*), tradus deja în zece limbi și încununat cu un important premiu literar.

Roman câștigător, în 2011, al The Economist Crossword Prize • Finalist la Hindu Literary Award • Nominalizat la DSC Fiction Prize și la The Man Asian Literary Prize • Editor's Choice *New York Times*

Având drept cadru decorul feeric al munților himalayeni, ***Valurile pământului*** este un roman despre conflictul dintre tradiție și modernitate și totodată despre puterea naturii de a vindeca răni sufletești. Când Maya își pierde soțul, pe Michael, într-una dintre expedițiile pe Himalaya ale acestuia, își dă seama că singurul loc de pe pământ în care ar putea să-și continue viața este un orășel din preajma lacului unde s-a petrecut tragedia. Confesiunea emoționantă a Mayei e dublată de o radiografie a Indiei profunde, care dezvăluie o lume spectaculoasă, a tuturor contrastelor.

„Conflictul inevitabil pe care-l presupune atracția umană – faptul că oamenii rămân mereu mari necunoscuți în adâncul lor, chiar și pentru cei care le sunt foarte apropiați –, aceasta este coloana vertebrală a romanului. "

The New York Times

„La fel de bine scris ca *Un atlas al dorințelor zadarnice*, acesta este un roman despre dragoste și ură, tradiție și schimbare, pierdere și suferință, a cărui acțiune se petrece într-un peisaj de neuitat."

The Independent

„Proza Anuradhei Roy e smulsă din viață. Chiar și personajele secundare sunt extrem de credibile, de vii, dovedind totodată uriașa inventivitate a autoarei. "

Daily Mail

„Anuradha Roy dezleagă nodurile poveștii de dragoste din roman deopotrivă cu fermitate și delicatețe."

The New Yorker

ISBN 978-973-689-539-5

Pe copertă © Byelikova | Dreamstime.com